

Natura 2000-gebied Duinen en Lage Land Texel

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Gelet op artikel 3, eerste lid, en artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206);

Gelet op de Beschikking van de Commissie 2008/23/EG van 12 november 2007 op grond van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad, van een eerste bijgewerkte lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (PbEG L 12);

Gelet op artikel 4, eerste en tweede lid, van Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103);

Gelet op de artikelen 10a en 15 van de Natuurbeschermingswet 1998;

BESLUIT:

Artikel 1

1. Als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206) wordt aangewezen: het op de bij dit besluit behorende kaart aangegeven gebied, bekend onder de naam: **Duinen en Lage Land Texel**.
2. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitattypen opgenomen in bijlage I van Richtlijn 92/43/EEG; prioritaire habitattypen zijn met een sterretje (*) aangeduid:
 - H1140 Bij eb droogvallende slikwadden en zandplaten
 - H1310 Eenjarige pioniersvegetaties van slik- en zandgebieden met *Salicornia* spp. en andere zoutminnende soorten
 - H1330 Atlantische schorren (*Glauco-Puccinellietalia maritimae*)
 - H2110 Embryonale wandelende duinen
 - H2120 Wandelende duinen op de strandwal met *Ammophila arenaria* ("witte duinen")
 - H2130 *Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen")
 - H2140 *Vastgelegde ontkalkte duinen met *Empetrum nigrum*
 - H2150 *Atlantische vastgelegde ontkalkte duinen (*Calluno-Ulicetea*)
 - H2160 Duinen met *Hippophaë rhamnoides*
 - H2170 Duinen met *Salix repens* ssp. *argentea* (*Salicion arenariae*)
 - H2180 Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale gebied
 - H2190 Vochtige duinvalleien
 - H2210 *Kalkhoudende moerassen met *Cladium mariscus* en soorten van het *Caricion davalliana*

3. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van Richtlijn 92/43/EEG; prioritaire soorten zijn met een sterretje (*) aangeduid:
- H1340 *Noordse woelmuis
 - H1903 Groenknolorchis

Artikel 2

Het besluit tot aanwijzing van het gebied Duinen Texel als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, eerste en tweede lid, van Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103) van 7 april 2005 (DRR&R/2005/1065 II; Stcrt. 2005, nr. 69) wordt als volgt gewijzigd:

- a. het aangewezen gebied wordt op de in paragraaf 3.3 van de Nota van toelichting, zoals bedoeld in artikel 3, eerste lid, van dit besluit beschreven wijze gewijzigd;
- b. de Nota van toelichting met uitzondering van de paragrafen 3.2, 4.1, 4.2 en 4.3 wordt ingetrokken en vervangen door de Nota van toelichting, zoals bedoeld in artikel 3, eerste lid, van dit besluit;
- c. de in de aanhef bedoelde speciale beschermingszone geldt als te zijn aangewezen voor de volgende vogelsoorten, welke worden beschermd op grond van artikel 4, eerste lid, van Richtlijn 79/409/EEG:
 - A021 Roerdomp
 - A034 Lepelaar
 - A081 Bruine kiekendief
 - A082 Blauwe kiekendief
 - A132 Kluut
 - A195 Dwergstern
 - A222 Velduil
- d. de in de aanhef bedoelde speciale beschermingszone geldt als te zijn aangewezen voor de volgende trekkende vogelsoorten, welke worden beschermd op grond van artikel 4, tweede lid, van Richtlijn 79/409/EEG:
 - A063 Eider
 - A137 Bontbekplevier
 - A183 Kleine mantelmeeuw
 - A276 Roodborsttapuit
 - A277 Tapuit
- e. de kaart voor zover van toepassing op het in de aanhef genoemde besluit wordt ingetrokken.

Artikel 3

- 1. Dit besluit gaat vergezeld van een Nota van toelichting inclusief bijlagen en een kaart.
- 2. De in de artikelen 1 en 2 genoemde speciale beschermingszones vormen samen het Natura 2000-gebied **Duinen en Lage Land Texel**, waarvan de instandhoudingsdoelstelling in de zin van artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 is opgenomen in de Nota van toelichting.

Artikel 4

- 1. De bekendmaking van dit besluit geschiedt in de Staatscourant.
- 2. Dit besluit treedt in werking op de dag na bekendmaking in de Staatscourant.

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
w.g. G. Verburg

Dit besluit, de kaart en de Nota van toelichting worden gedurende zes weken ter inzage gelegd in de onderstaande vestigingen van de Directie Regionale Zaken van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit:

- Vestiging Noord: Cascadeplein 6, 9726 AD GRONINGEN;
- Vestiging Oost: Verzetslaan 30, 7411 HX DEVENTER;
- Vestiging West: Herman Gorterstraat 55, 3511 EW UTRECHT;
- Vestiging Zuid: Keizersgracht 5, 5611 GB EINDHOVEN.

De terinzagelegging vindt tevens plaats in de gemeentehuizen van de betreffende gemeente(n), in de kantoren van de waterschappen waaronder het gebied valt en in de provinciehuizen van de betreffende provincie(s). Het besluit kan ook worden ingezien op internet op het adres: <http://www.minlnv.nl/natura2000> en het zal bovendien worden bekendgemaakt in dag-, nieuws- en huis-aan-huisbladen.

Belanghebbenden die hun zienswijze als bedoeld in artikel 3:15 van de Algemene wet bestuursrecht naar voren hebben gebracht of die het redelijkerwijs niet verweten kan worden geen zienswijze naar voren te hebben gebracht, kunnen tot zes weken ná de eerste dag van de terinzagelegging beroep instellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, Postbus 20019, 2500 EA Den Haag

Nota van toelichting van het Natura 2000-gebied Duinen en Lage Land Texel waarin opgenomen:

Nota van toelichting bij de aanwijzing van Duinen en Lage Land Texel als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna en hierna te noemen de Habitatrichtlijn, alsmede Nota van toelichting bij de wijziging van het besluit tot aanwijzing van Duinen Texel (DRR&R/2005/1065 II) als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand en hierna te noemen de Vogelrichtlijn

1. INLEIDING

Met dit besluit wordt het gebied Duinen en Lage Land Texel aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn. Tevens wordt met dit besluit het besluit tot de aanwijzing van Duinen Texel als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn, inclusief de daarbij behorende Nota van toelichting, gewijzigd. Het betreft verder de vorming van het Natura 2000-gebied Duinen en Lage Land Texel, hetgeen gebeurt door aan dit besluit instandhoudingsdoelstellingen toe te voegen.

In artikel 1 van het besluit staat de naam van het gebied en worden de habitattypen en soorten opgesomd, waarvoor het gebied is aangewezen.

Artikel 2 van het besluit regelt de belangrijkste wijzigingen ten opzichte van het eerder genomen besluit tot aanwijzing van het gebied onder de Vogelrichtlijn. Zo wordt de Nota van toelichting, behorende bij het bestaande Vogelrichtlijnbesluit, nagenoeg geheel ingetrokken en zover noodzakelijk vervangen door deze Nota van toelichting. Alleen de toelichting op de criteria die voor de aanwijzing van het gebied zijn gebruikt, wordt niet ingetrokken en wordt in een appendix aan deze Nota gehecht. Daarnaast worden de vogelsoorten opgesomd waarvoor het gebied van belang is en waarvoor het wordt geacht te zijn aangewezen.

In artikel 3 van het besluit wordt de term Natura 2000-gebied geïntroduceerd en wordt bepaald dat er voor het gebied een bepaalde instandhoudingsdoelstelling verwezenlijkt dient te worden. Deze doelstelling heeft zowel betrekking op de in artikel 1 opgesomde habitattypen en habitatsoorten als op de in artikel 2 opgesomde vogelsoorten. De vogels waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn vastgesteld, zijn geselecteerd aan de hand van de criteria die destijds zijn gebruikt bij de aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden in 2000. Beide aanwijzingen tezamen vormen het Natura 2000-gebied Duinen en Lage Land Texel, waarvan de instandhoudingsdoelstellingen in dit besluit zijn opgenomen. De instandhoudingsdoelstellingen staan in de Nota van toelichting.

Artikel 4 regelt de bekendmaking en de inwerkingtreding van dit besluit.

In hoofdstuk 2 van deze Nota van toelichting worden de aanwijzingen op grond van de Habitat- en Vogelrichtlijn kort toegelicht. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 een gebiedsbeschrijving gegeven en wordt ingegaan op eventuele grenswijzigingen die zijn doorgevoerd nadat het gebied bij de Europese Commissie is aangemeld of die zijn doorgevoerd nadat het gebied als Vogelrichtlijngebied is aangewezen. Tevens wordt in hoofdstuk 3 de bij dit besluit behorende kaart toegelicht.

In hoofdstuk 4 wordt een opsomming gegeven van habitattypen en (vogel)soorten waaraan het gebied zijn betekenis ontleent en worden de eventueel doorgevoerde wijzigingen van een toelichting voorzien. Dit vierde hoofdstuk van de Nota van toelichting is ingevoegd naar aanleiding van de ingediende zienswijzen, omdat in veel zienswijzen duidelijkheid werd gevraagd waarom een bepaald gebied destijds bij de Europese Commissie is aangemeld.

Een belangrijk onderdeel van de Nota van toelichting is de opsomming van de instandhoudingsdoelstellingen in hoofdstuk 5. Allereerst worden de algemene doelstellingen geformuleerd en vervolgens staan de instandhoudingsdoelstellingen van de in het gebied aanwezige habitattypen en soorten vermeld. Er wordt aangegeven in welke richting de instandhoudingsdoelstelling zich zal moeten ontwikkelen. Daarvoor worden de termen 'behoud', 'uitbreiding' of 'verbetering' gebruikt. Voor een habitatype wordt de verdeling gemaakt in oppervlakte en kwaliteit, zodat de aanduiding van de instandhoudingsdoelstelling van een habitatype altijd in de vorm van 'behoud' of 'uitbreiding' van oppervlakte en van 'behoud' of 'verbetering' van kwaliteit wordt gegeven. Voor soorten is het leefgebied bepalend en geldt een verdeling in omvang en kwaliteit leefgebied. De aanduiding van de instandhoudingsdoelstelling van een soort is altijd in de vorm van 'behoud' of 'uitbreiding' van omvang leefgebied en van 'behoud' of 'verbetering' van kwaliteit van leefgebied.

Daarnaast zijn aan de Nota van toelichting drie bijlagen toegevoegd. Ook de bijlagen maken integraal onderdeel uit van het besluit. Bijlage A (voor zover van toepassing) laat zien welke terreindelen zijn vervallen of zijn toegevoegd als onderdeel van de speciale beschermingszone in de zin van de Vogelrichtlijn. Bijlage B omvat een nadere onderbouwing van de wijzigingen in Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen, van de kwalificatie als speciale beschermingszone in de zin van de Habitatrichtlijn en van de toedeling van de instandhoudingsdoelstellingen. In bijlage C wordt naar aanleiding van de ontvangen zienswijzen een nadere onderbouwing van het besluit gegeven.

2. AANWIJZINGEN HABITAT- EN VOGELRICHTLIJN

Door middel van dit besluit wordt het gebied Duinen en Lage Land Texel aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn (verder aangeduid als "Habitatrichtlijngebied"). Het gebied is in mei 2003 aangemeld volgens de procedure zoals opgenomen in artikel 4 van deze richtlijn, waarna het gebied in december 2004 door de Europese Commissie onder de naam "Duinen Texel, Waal en Burg, Dijkmanshuizen en De Bol" en onder nummer NL2003060 is geplaatst op de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio. Het gebied is onder meer aangewezen voor drie prioritaire habitattypen en één prioritaire habitatsoort in de zin van artikel 1 van de Habitatrichtlijn.

Het gebied is op 7 april 2005 (DRR&R/2005/1065 II) onder de naam "Duinen Texel" ook aangewezen als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn (verder aangeduid als "Vogelrichtlijngebied"). Bij de Europese Commissie is dit gebied bekend onder nummer NL3009008. Duinen Texel was al eerder bij besluit van 24 maart 2000 (N/2000/320) aangewezen als onderdeel van het Vogelrichtlijngebied "Waddeneilanden, Noordzeekustzone, Breebaart", maar in beslissing op bezwaar van 7 april 2005 (DRR&R/2005/1065 II; Stcrt. 2005, nr. 69) is het in 2000 aangewezen gebied gesplitst in zes afzonderlijke Vogelrichtlijngebieden: Duinen Texel, Duinen Vlieland, Duinen

Terschelling, Duinen Ameland, Duinen Schiermonnikoog en Noordzeekustzone. Door middel van dit besluit wordt de nota van toelichting met kenmerk TRCJZ/2004/1725B gewijzigd en wordt de kaart behorende bij besluit DRR&R/2005/1065 II en betrekking hebbende op het onderhavige gebied ingetrokken.

Uit het Vogelrichtlijnbesluit overgenomen tekstdelen zijn in paragraaf 3.2 van deze Nota van toelichting cursief gezet¹.

Met betrekking tot het Vogelrichtlijngebied kan er in dit besluit naast mogelijke grenswijzigingen ook een wijziging plaatsvinden bij de vogelsoorten, waarvoor dit gebied destijds is aangewezen. Deze eventuele wijzigingen worden toegelicht in hoofdstuk 4 en bijlage B. In dit besluit worden alle vogelsoorten opgesomd waarvoor het gebied wordt geacht te zijn aangewezen.

Het Natura 2000-gebied Duinen en Lage Land Texel (landelijk gebiedsnummer 2) omvat derhalve het Vogelrichtlijngebied Duinen Texel en het Habitatrichtlijngebied Duinen en Lage Land Texel.

Natura 2000 is het samenhangende Europees ecologisch netwerk bestaande uit de gebieden aangewezen onder de Habitatrichtlijn en onder de Vogelrichtlijn. Dit netwerk moet de betrokken natuurlijke habitattypen, habitats van soorten en de leefgebieden van vogels in een gunstige staat van instandhouding behouden of, in voorkomend geval, herstellen. De instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5) en eventuele wijziging van de begrenzing zijn in algemene zin nader toegelicht in het Natura 2000 doelendocument (2006). Dit document geeft het beleidskader van de geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen weer en van de daarbij gehanteerde systematiek. Beschrijvingen van habitattypen en (vogel)soorten waarvoor doelen zijn vastgesteld, zijn opgenomen in het Natura 2000 profielendocument (2008). Hierin wordt ook ingegaan op de interpretatie van habitattypen en de relatieve bijdrage van afzonderlijke gebieden aan het Natura 2000-netwerk.

Het Natura 2000-gebied Duinen en Lage Land Texel ligt in de provincie Noord-Holland en behoort tot het grondgebied van de gemeente Texel.

2.1 Beschermd natuurmonumenten

Ingevolge artikel 15a, tweede en derde lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 vervalt van rechtswege de status van de hieronder opgesomde natuurmonumenten², voor zover gelegen in het Natura 2000-gebied. De gedeelten die buiten Natura 2000-gebieden liggen behouden de status als beschermd natuurmonument.

Het beschermd natuurmonument Hanenplas is aangewezen op 13 maart 1995 (N-95-1297; Stcrt. 1995, nr. 60).

Het beschermd natuurmonument Hanenplas II is aangewezen op 6 juli 1996 (N.964170; Stcrt. 1996, nr. 134).

Het staatsnatuurmonument Korver's Kooi is aangewezen op 26 februari 1976 (N.L.B./N16129; Stcrt. 1976, nr. 48).

Het staatsnatuurmonument Waddenzee II is aangewezen op 17 november 1993 (NBLF-93-6831; Stcrt. 1993, nr. 237).

Op grond van de wet heeft de instandhoudingsdoelstelling voor de gedeelten van het Natura 2000-gebied waarop de aanwijzingen als natuurmonument van toepassing

¹ De afkorting sbz ("speciale beschermingszone") en de aanduiding "beschermingszone" zijn hierin vervangen door de term "Vogelrichtlijngebied".

² De oude wet kende zowel staatsnatuurmonumenten als beschermd natuurmonumenten. Dit verschil is in de huidige wet komen te vervallen.

waren, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals deze waren vastgelegd in de vervallen besluiten (zie verder hoofdstuk 5). De gebieden, die in het verleden als natuurmonument zijn aangewezen, zijn op de bijgevoegde kaarten ook als zodanig te herkennen.

3. GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEGRENZING

3.1 Gebiedsbeschrijving

Het deelgebied Duinen Texel wordt landschappelijk gekenmerkt door een uitgestrekt duingebied met in het noorden een opening met slik- en zandplaten met jonge kweldervegetaties en aansluitend een kweldergebied (De Slufter).

Het noordelijk en het zuidelijk gedeelte behoorden oorspronkelijk tot twee verschillende eilanden: het oorspronkelijke Texel en Eijerland. Ten westen van de stuifdijk die sinds 1629 de voormalige eilanden verbindt, ligt een oude strandvlakte met een reeks grote valleien. Het deel ten noorden van De Slufter (Eierlandsche duinen) omvat oude duinen met graslanden en heiden; het zuidelijke deel is meer gevarieerd met zowel oude als jonge duingebieden. In het gebied is een grote diversiteit aan duinvalleien aanwezig, die verschillen in de mate van infiltratie dan wel kwel. Ook bevinden zich er enkele relatief grote duinplassen zoals De Muy en De Geul. In de Westerduinen zijn naald- en loofbossen aanwezig. Aan de zuidkant ligt een grote zandplaat, de Hors, die grotendeels deel uitmaakt van het Natura 2000-gebied Waddenzee.

Binnen de begrenzing van het gebied vallen ook de Hanenplas en de Korverskooi. De Hanenplas bestaat uit lage duinen, duinvalleien, duingraslanden, struwelen en ruigten. In de voormalige kwelder ontstonden in de 17^e eeuw lage stuifduinen, waarvan het Nollenterrein een van de weinige overblijfselen is. De Korverskooi is een eendenkooi bestaande uit een grote afwisseling van terreintypen op een kleine oppervlakte, met een kooibos en daaromheen duinen, valleien en graslanden.

Daarnaast behoren ook enkele poldergebieden in het Lage Land van Texel en brakke terreinen langs de waddijk tot het gebied. Dit betreft respectievelijk kreekrestanten met omliggende rietkragen, moerassen en graslanden en plasjes met brakke graslanden ontstaan door dijkafsnijding.

3.2 Landschappelijke context en kenmerken begrenzing

Duinen en Lage Land Texel behoort tot het Natura 2000-landschap "Duinen".

De ligging van de habitattypen en van de leefgebieden van de soorten (paragraaf 4.4) waarvoor het gebied is aangewezen, vormt het uitgangspunt voor de begrenzing van de Habitatrichtlijngebieden. Dit is inclusief terreindelen die in kwaliteit zijn achteruitgegaan of gedegenereerd. Daarnaast omvat het begrensde gebied ook natuurwaarden die integraal onderdeel uitmaken van de ecosystemen waartoe de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten behoren, alsmede terreindelen (incl. nieuwe natuur) die noodzakelijk worden geacht om de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten in stand te houden en te herstellen³.

Bij de keuze en de afbakening van de gebieden is geen rekening gehouden met andere vereisten dan die verband houden met de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna⁴.

³ De begrenzingsmethodiek is verder uitgewerkt in het Gebiedendocument (2004).

⁴ Hof van Justitie EG, 7 november 2000, First Corporate Shipping, zaak C-371/98, punten 15 en 25.

De grenzen van Vogelrichtlijngebieden worden bepaald door het gebruik dat de aanwezige bijlage I-soorten, en/of trekkende watervogels, en/of overige trekkende vogels ervan maken, waarbij wordt uitgegaan van landschapsecologische eenheden en de biotoopeisen van de betrokken vogelsoorten. Het gebied Duinen Texel is aangewezen als Vogelrichtlijngebied vanwege de aanwezigheid van kustduinen, wateren en halfnatuurlijke graslanden die het leefgebied vormen van een aantal in artikel 4 van de Richtlijn bedoelde vogelsoorten. Het is een gebied dat het leefgebied vormt van soorten van Bijlage I van de Vogelrichtlijn (art. 4.1) en tevens fungeert als broedgebied, overwinteringsgebied en rustplaats in de trekzone van andere trekvogelsoorten (art. 4.2). De begrenzing van het Vogelrichtlijngebied is zo gekozen dat een in landschapsecologisch opzicht samenhangend geheel is ontstaan dat - in samenhang met Vogelrichtlijngebied Waddenzee uit 1991 - voorziet in de beschermingsbehoefte met betrekking tot het voortbestaan en/of voortplanten van bedoelde vogelsoorten.⁵

3.3 Begrenzing en oppervlakte

De begrenzing van het Natura 2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Het Natura 2000-gebied Duinen en Lage Land Texel omvat de duinen met enige boscomplexen en een aantal graslanden en binnendijks gelegen plassen in de polder, te weten delen van Polder Waal en Burg (Rommelpot, Molenkil, Spijkerboor, Westerkolk), Dijkmanshuizen, Ottersaat, Zandkes, Wagejot en De Bol incl. Binnenzwin en Buitenzwin. De west- en zuidgrens van het Natura 2000-gebied voor zover betrekking hebbende op de duinen ligt op de duinvoet. Het Natura 2000-gebied grenst aan agrarische gronden, campings en de bebouwde kom van De Koog.

In afwijking van de algemene exclaveringsformule opgenomen in paragraaf 3.4 geldt het volgende: de exclaveringsformule is niet van toepassing voor zover het bermen van wegen door het duingebied betreft die omgeven worden door duinhabitats zoals grijze duinen (H2130). Gebruik en beheer als wegberm staan hier het voorkomen van dergelijke duinhabitats niet in de weg. In dit Natura 2000-gebied betreft het de volgende wegen: Krimweg, Ruijslaan (zuidelijk vanaf de kruising met de Pelikaanweg), Westerslag, Jan Ayeslag en Hoornder Slag.

Het Natura 2000-gebied beslaat een oppervlakte van 4.089 ha, waarvan 715 ha uitsluitend Habitatrichtlijngebied betreft. Het overgrote deel van het gebied is zowel Vogelrichtlijngebied als Habitatrichtlijngebied. Deze cijfers betreffen bruto-oppervlakten omdat bij de berekening geen rekening is gehouden met niet op de kaart, tekstueel uitgesloten delen.

Het in hoofdstuk 2 genoemde (voormalige) beschermd natuurmonument Hanenplas valt geheel binnen de begrenzing van Duinen en Lage Land Texel (46 ha). Van beschermd natuurmonument Korverskooi ligt het grootste deel binnen het gebied (49 ha). Twee kleine stukken liggen erbuiten (2 ha): een deel is geïsoleerd gelegen aan de overkant van de Postweg en een ander deel aan de zuidoostzijde waar geen natuurlijke duinvegetatie meer aanwezig is (aangeduid als "Overig bodemgebruik" op de topografische kaart). Ook een deel van het (voormalige) staatsnatuurmonument Waddenzee II maakt deel uit van het Natura 2000-gebied (De Hors).

⁵ De wijze van begrenzing van Vogelrichtlijngebieden is toegelicht in de Nota van Antwoord Vogelrichtlijn (2000), bijlage 1, Selectiecriteria en methode van begrenzing.

De begrenzingen van het Vogelrichtlijngebied en van het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) zijn op de kaart op enkele technische punten verbeterd⁶:

- Bestaande bebouwing (inclusief erven en tuinen; reeds tekstueel geëxclaveerd) waar geen Natura 2000-waarden voorkomen, is waar mogelijk op grond van kadastrale of topografische lijnen ook op de kaart buiten de begrenzing gebracht. (°)
- De begrenzing is waar mogelijk gelegd langs topografisch herkenbare lijnen, zoals wegen, perceelscheidingen en de overgang van kwelder naar duin.
- Overlap van 5 meter of minder met kadastrale percelen die grotendeels buiten het gebied zijn gelegen, is gelet op de kadastrale inschrijving⁷, waar mogelijk beperkt. Dit betekent dat aldaar de kadastrale lijn is aangehouden. Deze werkwijze is alleen gevolgd op plekken waar geen Natura 2000-waarden aanwezig zijn.
- Onlogische verschillen (< 25 ha) tussen Vogel- en Habitatrichtlijngebied zijn opgeheven door de meest ruime grens aan te houden.

Overige wijzigingen van meer dan 1 ha worden in de volgende alinea's toegelicht.

De begrenzingen van het Vogel- en Habitatrichtlijngebied zijn als volgt gewijzigd (de kaarten waarnaar wordt verwezen, zijn opgenomen in bijlage A):

- Het duinterrein rond de vuurtoren van De Cocksdorp (6,2 ha, kaart A) is toegevoegd omdat het een integraal onderdeel uitmaakt van het aangrenzende duingebied (met uitzondering van de aanwezige bebouwing, zie paragraaf 3.4). Hier is onder meer het habitattypen grijze duinen (H2130) aanwezig.
- Het duingebied tussen het beschermd natuurmonument (BN) Hanenplas en begrensd gebied ten westen van de Krimweg (3,2 ha, kaart B) is toegevoegd gelet op de algehele samenhang en het voorkomen van de habitattypen grijze duinen (H2130), duinheiden met kraaiheide (H2140) en duinbossen (H2180).
- Het gebied is verkleind met grasvelden (golfbanen, "holes") die sinds eind jaren negentig deel uitmaken van de Golfbaan Texel (4,7 ha, kaart C). De kort gehouden grasmat behoort niet tot het leefgebied van de vogels waarvoor het gebied is aangewezen (cq. de landschapstypen zoals die zijn opgesomd in paragraaf 3.2).
- De in het ontwerp opgenomen uitbreiding met nieuwe natuur aan de zuidzijde van beschermd natuurmonument Hanenplas is beperkt tot ca. 17 ha (kaart C; eigendom Staatsbosbeheer). De uitbreiding geeft invulling aan de beoogde uitbreiding van het habitattypen grijze duinen (H2130) en leidt tot verbetering van de samenhang (een deel van het beschermd natuurmonument werd slechts door een 100 meter lange strook (5 m) met het hoofdgebied verbonden). De overige voorgenomen uitbreiding is vervallen omdat deze niet voldoet aan één van de criteria die zijn gesteld voor uitbreiding met nieuwe natuur⁸. (°)
- Bij De Koog is een duinstrook in de buitenste duinenrij, die grotendeels in gebruik is als kampeerterrein, uit de begrenzing gehaald (24 ha, kaart E). Op dezelfde plek is iets meer landinwaarts een duinstrook toegevoegd die minder intensief wordt gebruikt (24 ha, kaart E). De strook bestaat grotendeels uit de habitattypen grijze duinen (H2130), duinheiden met kraaihei (H2140) en duinbossen (H2180).

⁶ Wijzigingen aangeduid met een nulletje (°) betreffen aanpassingen ten opzichte van het ontwerpbesluit; (°°) wijzigingen in ontwerpbesluit die abusievelijk daarin niet zijn toegelicht.

⁷ Conform artikel 15 van de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken (Stb. 2004, 31) zal dit besluit voor wat betreft de kadastrale percelen die geheel of gedeeltelijk binnen het aangewezen gebied zijn gelegen, in de kadastrale registratie als beperking worden ingeschreven.

⁸ Nieuwe natuur is in twee situaties meebegrensd: (1) wanneer er natuurwaarden zijn of worden ontwikkeld die overeenkomen met de rest van het Natura 2000-gebied; (2) wanneer de nieuwe natuur noodzakelijk is om de instandhoudingdoelstellingen te kunnen realiseren. (Kamerstukken II, 2007-2008, 31 200 XIV, nr. 179).

- Uitbreiding met Zandkes (17 ha) ten zuiden van Oosterend (kaart F2), een binnendijsk terrein dat is ontstaan door afsnijding van de oude waddendijk ten behoeve van de dijkverhoging rond 1980 (zie verder toelichting bij De Bol en Ottersaat). In dit terrein is het habitatype schorren en zilte graslanden (H1330B) aanwezig en het fungeert als broedplaats voor bontbekplevier (A137) en kluut (A132)⁹.
- Uitbreiding met Wagejot (bestaande natuur, 17 ha) ten oosten van Oosterend (kaart F1). Evenals Zandkes een binnendijsk terrein ontstaan door dijkafsnijding. Dit betreft een broedplaats voor bontbekplevier (A137) en kluut (A132)¹⁰ en wordt gebruikt als rust- en hoogwatervluchtplaats voor watervogels van de Waddenzee. Ook het habitatype schorren en zilte graslanden is aanwezig (H1330). (°)

De begrenzing van het Habitatrichtlijngebied is als volgt gewijzigd:

- Het gebied ten oosten van de Vuurtorenweg (De Cocksdorp) (24 ha) voor zover deel uitmakend van het Vogelrichtlijngebied Waddenzee, is overgeheveld naar de Waddenzee, omdat het daar meer relaties mee heeft dan met het duingebied.
- Cultuurgronden en recreatieterrein tussen Grensweg en Kwekerijweg (18 ha) zijn verwijderd omdat er geen habitatwaarden voorkomen en ook anderszins niet van belang zijn voor de instandhouding van het gebied. (°)
- In deelgebied Waal en Burg zijn twee percelen die grenzen aan de Nieuwlanderweg uit de begrenzing gehaald (- 12 ha), terwijl een nabijgelegen perceel tussen de Rommelpot en de Westerboersweg is toegevoegd (+ 11 ha, eigendom Natuurmonumenten). Hiermee wordt een logischere begrenzing verkregen hetgeen beheertechnisch voordelen biedt (het toegevoegde perceel is aan drie zijden omgeven door begrensde gebied). De verwijderde percelen vormen minder een eenheid met het reeds begrensde gebied (slechts aan één zijde aansluiting op het Habitatrichtlijngebied). (°)
- Het duingebied Schilbolsnol ten noorden van de Mokbaai (29 ha, wel reeds Vogelrichtlijngebied) is toegevoegd wegens het voorkomen van habitatypes waaronder grijze duinen (H2130) en duinheide met kraaihei (H2140). (°°)
- Het zuidelijke, onbegroeide deel van De Hors (zuidpunt Texel) is overgeheveld van Duinen Texel naar Habitatrichtlijngebied Waddenzee (ca. 300 ha, zie ook onder wijzigingen Vogelrichtlijngebied). (°°)
- Het strand is overgeheveld naar de Noordzeekustzone (007) (overeenkomstig de Vogelrichtlijn-begrenzing). Dit in analogie met de begrenzing van de Waddenzee (001) (incl. kwelders, zandplaten en stranden).

De begrenzing van het Vogelrichtlijngebied is als volgt gewijzigd (zie ook bijlage A):

- Het dijklichaam aan de noordzijde van de Mokbaai tussen Neeltjesnol en Schilbolsnol (ca. 2 ha, kaart G) is verwijderd omdat deze dijk geen betekenis heeft voor de vogelsoorten waarvoor het gebied is aangewezen. Het dijklichaam behoort niet tot het leefgebied van de vogels waarvoor het gebied is aangewezen (cq. de landschapstypen zoals die zijn opgesomd in paragraaf 3.2). (°)
- Het noordelijke deel van De Hors (ca. 150 ha, kaart G), dat bestaat uit jonge duinen en duinvalleien is overgeheveld van Vogelrichtlijngebied Waddenzee naar Duinen Texel omdat het landschappelijk gezien en voor de vogels waarvoor het gebied is aangewezen, één geheel vormt met het laatstgenoemde gebied. (°°)

⁹ Respectievelijk gemiddeld 2 en 22 broedparen (2002-06, maximaal respectievelijk 3 en 31).

¹⁰ Respectievelijk gemiddeld 4 en 39 broedparen (2002-06, maximaal respectievelijk 8 en 70).

- Het mondingsgebied van De Slufter (14 ha, kaart D) is overgeheveld van Vogelrichtlijngebied Noordzeekustzone naar Duinen Texel zodat een meer logische en beter in het veld herkenbare grens ontstaat.
- Uitbreiding met Drijvers Vogelweide De Bol (66 ha, Habitatrichtlijngebied) ten noordoosten van Oosterend (kaart F1). Dit terrein bestaande uit brak grasland en voormalige zwinen (zeegeulen) is van betekenis als broedgebied voor de Kluut en als pleisterplaats voor Rotgans (046), Smient (050) en andere watervogels welke ook veel gebruikmaken van de aangrenzende Waddenzee.
- Uitbreiding met Ottersaat (6,2 ha, Habitatrichtlijngebied) ten noordoosten van Oudeschild (kaart F2). Een binnendijks gelegen plas die van belang is als broedplaats voor kluut (A132), bontbekplevier (A137) en dwergstern (A195) en tevens fungeert als hoogwatervluchtplaats voor allerlei wadvogels van de Waddenzee.

Beide laatstgenoemde gebieden zijn in maart 2000 aangewezen als onderdeel van het Vogelrichtlijngebied "Waddeneilanden, Noordzeekustzone, Breebaart". In de (tweede) beslissing op bezwaar (zie hoofdstuk 2) is het gebied opgesplitst in zes gebieden: Duinen Texel, Duinen Vlieland, Duinen Terschelling, Duinen Ameland en Duinen Schiermonnikoog en Noordzeekustzone. Deze splitsing, ingegeven door juridisch-technische overwegingen, heeft tot gevolg gehad dat enkele geïsoleerd gelegen deelgebieden niet meer konden worden gehandhaafd als onderdeel van één van de zes nieuwe gebieden. Zij zijn in ecologisch opzicht nauw verbonden met het Natura 2000-gebied Waddenzee, maar zijn daarmee niet gecombineerd omdat ze deel uitmaken van het Habitatrichtlijngebied Duinen Texel zoals dat in 2003 is aangemeld. Dit betreft op Texel beide bovengenoemde terreinen en Zandkes (zie boven). Deze terreinen zijn al geruime tijd in beheer en eigendom bij de Vereniging Natuurmonumenten.

3.4 Toelichting bij de kaart en uitgesloten delen

De begrenzing van het Natura 2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Voor zover van toepassing is daarbij onderscheid gemaakt tussen de begrenzingen van Habitatrichtlijngebied, Vogelrichtlijngebied en (voormalige) natuurmonumenten. Daar waar de kaart en de Nota van toelichting, bijvoorbeeld om kaarttechnische redenen, niet overeenstemmen, is de tekst in deze paragraaf doorslaggevend. In voorkomende gevallen zijn op de kaart ook aangrenzende Natura 2000-gebieden aangegeven. Aan de indicatief aangeduide begrenzing van deze gebieden kunnen geen rechten worden ontleend (voor de begrenzing van deze gebieden wordt verwezen naar de kaarten van de betreffende aangewezen of aangemelde gebieden).

Voor de begrenzing van Natura 2000-gebieden geldt de volgende algemene exclaveringsformule: Bestaande bebouwing, erven, tuinen, verhardingen en hoofdspoorwegen maken geen deel uit van het aangewezen gebied, tenzij daarvan in paragraaf 3.3 wordt afgeweken. Voor de gebruikte begrippen gelden de volgende definities (voor zover van toepassing in het onderhavige gebied):

- Bebouwing betreft één of meer gebouwen of bouwwerken, geen gebouwen zijnde. Gebouw: elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke overdekte geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt. Bouwwerk: elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, welke hetzij direct of indirect met de grond verbonden is hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond.
- Erven zijn de onmiddellijk aan een woning of ander gebouw gelegen, daarbij behorende en daarmee in gebruik zijnde terreinen.

- Tuinen zijn in de onmiddellijke nabijheid van een woning of ander gebouw gelegen intensief onderhouden terreinen beplant met siergewassen en gazons of in gebruik als moestuin die zich duidelijk onderscheiden van de omgeving. Tuinen zijn meestal besloten en omheind middels een afrastering, schutting, muur of haag, of (deels) omgeven door een sloot.
- Verhardingen kunnen bijvoorbeeld zijn: wegen, pleinen, parkeervoorzieningen, erfverhardingen en steenglooingen. Wegen betreffen alle voor het gemotoriseerd verkeer in gebruik zijnde kunstmatig verharde wegen met inbegrip van de daarin liggende bruggen en duikers en de tot die wegen behorende paden en bermen of zijkanten.
- Hoofdspoorwegen betreffen spoorlijnen die zijn opgenomen in het Besluit aanwijzing hoofdspoorwegen (Stb. 2004, nr. 722). Voor de begrenzing langs hoofdspoorwegen geldt artikel 20 van de Spoorwegwet.

Met betrekking tot het grensverloop langs de duinvoet geldt het volgende voor zover van toepassing in het onderhavige gebied: De zeewaartse grens van duingebieden loopt langs de duinvoet van het buitenduin. Bij duinaangroei verplaatst de grens zich zeewaarts, bij duinafslag landinwaarts met de duinvoet mee.

4. NATURA 2000-WAARDEN

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt allereerst een opsomming gegeven van de waarden waaraan het gebied zijn betekenis ontleent als Habitatrictlijngebied en Vogelrichtlijngebied. Wat betreft de aanwijzing als Habitatrictlijngebied wordt in paragrafen 4.2.1 en 4.2.2 een lijst gegeven van de habitattypen (met vermelding van de aanwezige subtypen) en soorten waarvoor het gebied is aangewezen¹¹. Paragraaf 4.2.3 vermeldt de vogelsoorten waarvoor het gebied onder de Vogelrichtlijn is aangewezen. Op alle vermelde habitattypen en soorten is een instandhoudingsdoelstelling van toepassing (zie hoofdstuk 5).

Vervolgens wordt in paragraaf 4.3 vermeld welke selectiecriteria op het Habitatrictlijngebied van toepassing zijn en wordt onderbouwd waarom het gebied als Habitatrictlijngebied is geselecteerd. Van elk habitatype of van elke soort waarvoor het gebied aan de selectiecriteria voldoet, wordt in bijlage B.3 in tekst en/of tabelvorm de betekenis (relatieve bijdrage) van het gebied afgezet tegen de betekenis van de andere Habitatrictlijngebieden die aan de selectiecriteria voldoen. Tenslotte beschrijft paragraaf 4.4 de verspreiding van habitattypen en soorten binnen het gebied, ter onderbouwing van de gevolgde gebiedsbegrenzing.

4.2 Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen

4.2.1 Habitatrictlijn: habitattypen (bijlage I¹²)

Het gebied is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitats opgenomen in bijlage I van de Habitatrictlijn, waarvoor het gebied een bijdrage levert aan de instandhouding op landelijk niveau. Ten behoeve van de nationale uitwerking van de Habitatrictlijn is een deel van de habitattypen verdeeld in subtypen, vanwege de zeer ruime variatie in fysieke omstandigheden en soortensamenstelling. De namen van de

¹¹ Prioritaire habitattypen en soorten zijn in bijlagen I en II van de Habitatrictlijn en in dit besluit aangeduid met een sterretje (*).

¹² Bijlagen I en II laatstelijk aangepast op 20 november 2006, Richtlijn 2006/105/EG, Pb EG L 363, 20.12.2006, p. 368-405 (zie ook rectificatie PB EG L 80, 21.3.2007, p. 15).

habitattypen en daarvan afgeleide subtypen zullen verder met hun verkorte namen worden aangeduid. Wijzigingen ten opzichte van de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en/of het ontwerpbesluit (2007) zijn verklaard in bijlage B.1 van deze Nota van toelichting⁶.

H1140 Bij eb droogvallende slikwadden en zandplaten

Verkorte naam Slik- en zandplaten

betreft het subtype:

H1140A Slik- en zandplaten (*getijdengebied*) (°)

H1310 Eenjarige pioniersvegetaties van slik- en zandgebieden met *Salicornia* spp. en andere zoutminnende soorten

Verkorte naam Zilte pionierbegroeiingen

betreft de subtypen:

H1310A Zilte pionierbegroeiingen (*zeekraal*)

H1310B Zilte pionierbegroeiingen (*zeevetmuur*)

H1330 Atlantische schorren (*Glauco-Puccinellietalia maritimae*)

Verkorte naam Schorren en zilte graslanden

betreft de subtypen:

H1330A Schorren en zilte graslanden (*buitendijks*)

H1330B Schorren en zilte graslanden (*binnendijks*)

H2110 Embryonale wandelende duinen

Verkorte naam Embryonale duinen

H2120 Wandelende duinen op de strandwal met *Ammophila arenaria* ("witte duinen")

Verkorte naam Witte duinen

H2130 *Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen")

Verkorte naam Grijze duinen

betreft de subtypen:

H2130A *Grijze duinen (*kalkrijk*)

H2130B *Grijze duinen (*kalkarm*)

H2130C *Grijze duinen (*heischraal*)

H2140 *Vastgelegde ontkalkte duinen met *Empetrum nigrum*

Verkorte naam Duinheiden met kraaihei

betreft de subtypen:

H2140A *Duinheiden met kraaihei (*vochtig*)

H2140B *Duinheiden met kraaihei (*droog*)

H2150 *Atlantische vastgelegde ontkalkte duinen (*Calluno-Ulicetea*)

Verkorte naam Duinheiden met struikhei (°)

H2160 Duinen met *Hippophaë rhamnoides*

Verkorte naam Duindoornstruwelen

H2170 Duinen met *Salix repens* spp. *argentea* (*Salicion arenariae*)

Verkorte naam Kruiwilgstruwelen

H2180 Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale gebied
Verkorte naam Duinbossen

betreft de subtypen:

- H2180A** Duinbossen (*droog*) (°)
- H2180B** Duinbossen (*vochtig*) (°)
- H2180C** Duinbossen (*binnenduinrand*) (°)

H2190 Vochtige duinvalleien
Verkorte naam Vochtige duinvalleien

betreft de subtypen:

- H2190A** Vochtige duinvalleien (*open water*)
- H2190B** Vochtige duinvalleien (*kalkrijk*)
- H2190C** Vochtige duinvalleien (*ontkalkt*)
- H2190D** Vochtige duinvalleien (*hogere moerasplanten*)

H7210 *Kalkhoudende moerassen met *Cladium mariscus* en soorten van het *Caricion davalliana*
verkorte naam Galigaanmoerassen

4.2.2 Habitatrichtlijn: soorten (bijlage II²³)

Het gebied is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van de Habitatrichtlijn, waarvoor het gebied een wezenlijke functie in de levenscyclus vervult. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan de instandhouding op landelijk niveau. IJzigingen ten opzichte van de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) of het ontwerpbesluit (2007) zijn verklaard in bijlage B.1 van deze Nota van toelichting⁶.

- H1340** *Noordse woelmuis (*Microtus oeconomus arenicola*)
- H1903** Groenknolorchis (*Liparis loeselii*)

4.2.3 Vogelrichtlijn: vogelsoorten (bijlage I en artikel 4.2)

Het gebied is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage I van de Vogelrichtlijn:

- A021** Roerdomp (*Botaurus stellaris*)
- A034** Lepelaar (*Platalea leucorodia*)
- A081** Bruine Kiekendief (*Circus aeruginosus*)
- A082** Blauwe Kiekendief (*Circus cyaneus*)
- A132** Kluut (*Recurvirostra avosetta*)
- A195** Dwergstern (*Sterna albifrons*)
- A222** Velduil (*Asio flammeus*)

Verder is het gebied aangewezen voor de volgende andere geregeld voorkomende trekvogels waarvoor het gebied van betekenis is als broed-, rui- en/of overwinteringsgebied en rustplaatsen in hun trekzones (artikel 4.2):

- A063** Eider (*Somateria mollissima*)
- A137** Bontbekplevier (*Charadrius hiaticula*)
- A183** Kleine Mantelmeeuw (*Larus fuscus*)
- A276** Roodborsttapuit (*Saxicola torquata*)
- A277** Tapuit (*Oenanthe oenanthe*)

Wijzigingen ten opzichte van de aanwijzing als Vogelrichtlijngebied (2005) zijn verklaard in bijlage B.2 van deze Nota van toelichting⁶.

4.3 Habitatrictlijn: waarden waarvoor het gebied aan de selectiecriteria voldoet

4.3.1 Habitattypen (bijlage I)

Voor niet-prioritaire habitattypen zijn in de eerste stap van het selectieproces in beginsel de "vijf belangrijkste gebieden" geselecteerd. Voor habitattypen welke verdeeld zijn in subtypen, geldt een aantal van "drie belangrijkste gebieden" per subtype. Voor prioritaire habitattypen¹¹ geldt een aantal van "tien belangrijkste gebieden" en voor subtypen van prioritaire habitattypen een aantal van "vijf belangrijkste gebieden" per subtype. Verdeling in subtypen ten behoeve van de selectie is alleen toegepast indien de subtypen een verschillende verspreiding hebben en de beschikbare gegevens verdeling in subtypen toelaten. Voor enkele verspreid over het land voorkomende habitattypen, die in voldoende mate in gebieden zijn vertegenwoordigd die voor andere waarden zijn opgenomen, zijn geen gebieden geselecteerd¹³. De betekenis van het gebied is afgemeten aan de aanwezige oppervlakte en zo nodig ook de representativiteit van het habitatype. In een tweede stap zijn eventueel nog extra gebieden toegevoegd met het oog op landelijke dekking, geografische spreiding en grensoverschrijding¹⁴. In de onderstaande tabel zijn de habitattypen vermeld die bij de aanmelding hebben geleid tot selectie van het gebied en/of de habitattypen waarvoor het gebied op grond van de huidige gegevens en omstandigheden aan de selectiecriteria zou voldoen (zie ook bijlage B.3).

Habitat-type	X ^a	Y ^b	Landelijke oppervlakte ^c	Oppervlakte in Duinen Texel ^d	Oppervlakte in Yde gebied ^e	Selectie bij aanmelding
H1310A	3	3	ca. 2200	B1 (2-6%)	B1 (2-6%)	ja
H1310B	3	3	ca. 300	B2 (6-15%)	B2 (6-15%)	ja
H1330A	3	3	ca. 9.900	B1 (2-6%)	B1 (2-6%)	ja ¹⁵
H2110	5	5	ca. 500	B2 (6-15%)	B1 (2-6%)	nee
H2120	5	5	ca. 2.400	B2 (6-15%)	B2 (2-6%)	nee
*H2130B	5	5	ca. 5.000	B2 (6-15%)	B2 (6-15%)	ja
*H2140	10	9	ca. 1.700	A1 (15-30%)	C (<2%)	ja
*H2150	10	9	ca. 140	A1 (15-30%)	C (<2%)	nee
H2160	5	5	ca. 4.500	R (B1, 2-6%)	B2 (6-15%)	ja
H2170	5	5	ca. 900	B2 (6-15%)	B2 (6-15%)	ja
H2180	5	5	ca. 5.000	B2 (6-15%)	B2 (6-15%)	nee
H2190A	3	3	ca. 400	B2 (6-15%)	B2 (6-15%)	ja
H2190B	3	3	ca. 700	B2 (6-15%)	B2 (6-15%)	ja
H2190D	3	3	ca. 300	B2 (6-15%)	B2 (6-15%)	ja

- (a) Aantal gebieden dat maximaal voor dit habitatype kan worden geselecteerd volgens het criterium: "behorend tot één van de X belangrijkste gebieden" voor het betreffende habitatype.
- (b) Aantal gebieden dat op grond van dit selectiecriteria voor het habitatype is geselecteerd (Y < X indien er minder dan X gebieden zijn waarin het habitatype is vastgesteld of voorkomt in differentiërende omvang).
- (c) Geschatte landelijke oppervlakte van het (subtype van het) habitatype in hectaren.
- (d) Oppervlakte in het onderhavige gebied uitgedrukt als percentage van de landelijke oppervlakte. De letter "R" in deze kolom geeft aan dat het gebied is geselecteerd teneinde voldoende regionale spreiding te verkrijgen binnen het landelijke verspreidingsgebied van het habitatype of subtype.

¹³ Habitattypen waarvoor geen gebieden zijn geselecteerd zijn: slijkgrasvelden (H1320) en ruigten en zomen, *moerasspirea* (H6430A) en ruigten en zomen, *droge bosranden* (H6430C).

¹⁴ De selectiecriteria zijn verder uitgewerkt in het Verantwoordingsdocument (2003). Belangrijkste waren de gebieden waar het habitatype "het best ontwikkeld en de grootste omvang aanwezig is".

¹⁵ Dit geldt voor het habitatype schorren en zilte graslanden (H1330) als geheel.

- (e) Oppervlakte van het habitatype in het, in rangorde van aflopende betekenis, Yde belangrijkste gebied (niet ingevuld indien niet van belang voor de bepaling van de relatieve betekenis van het gebied, wanneer representativiteit in plaats van oppervlakte doorslaggevend was).

4.3.2 Soorten (bijlage II)

Voor niet-prioritaire soorten opgenomen in bijlage II van de Habitatrictlijn zijn in de eerste stap van het selectieproces in beginsel de "vijf belangrijkste gebieden" geselecteerd. Voor prioritaire soorten¹¹ geldt een aantal van "tien belangrijkste gebieden". Voor enkele verspreid over het land voorkomende soorten, die in voldoende mate in gebieden zijn vertegenwoordigd die voor andere waarden zijn opgenomen, zijn geen gebieden geselecteerd¹⁶. De betekenis van het gebied is afgemeten aan de omvang van de aanwezige populatie. In een tweede stap zijn eventueel nog extra gebieden toegevoegd met het oog op landelijke dekking, geografische spreiding en grensoverschrijding (zie ook bijlage B.3).

HR nr.	Soort	X ^a	Y ^b	Landelijke populatie ^c	% in Duinen en Lage Land Texel ^d	% in Yde gebied ^e	Selectie bij aanmelding
*H1340	Noordse woelmuis	10	10	621	B2 (6-15%)	C (<2%)	ja
H1903	Groenknolorchis	5	5	ca. 16.000*	A1 (15-30%)	B2 (6-15%)	ja

*gebaseerd op minimum-populatieschattingen (aantal exemplaren) in 2001

- (a) Aantal gebieden dat maximaal voor deze soort kan worden geselecteerd volgens het criterium: "behorend tot één van de X belangrijkste gebieden" voor de betreffende soort
- (b) Aantal gebieden dat op grond van het onder (a) genoemde selectiecriterium voor de soort is geselecteerd ($Y < X$ indien er minder dan X gebieden zijn waarin deze soort is vastgesteld of voorkomt in differentiërende omvang). Voor de noordse woelmuis zijn meer dan tien gebieden geselecteerd: zie bijlage B.3.
- (c) Landelijke voortplantingspopulatie in exemplaren (H1903) of aantal bezette kilometerhokken (km²) (H1340)
- (d) Populatiegrootte in het onderhavige gebied uitgedrukt als percentage van de landelijke populatie
- (e) Populatiegrootte in het in rangorde van aflopende betekenis Yde belangrijkste gebied

4.4 Verspreiding habitattypen en soorten in het Habitatrictlijngebied

De begrenzing van het Habitatrictlijngebied is in het bijzonder bepaald aan de hand van de ligging van habitattypen en leefgebieden van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen (zie verder paragraaf 3.2). De verspreiding van de betreffende habitattypen en soorten binnen het gebied wordt in deze paragraaf globaal beschreven ter onderbouwing van de gevolgde begrenzing. Het is niet bedoeld als een uitputtende beschrijving. Gezien de in het gebied voorkomende erosie- en sedimentatieprocessen door water en wind wisselt voorkomen van de habitattypen in omvang, ruimte en tijd. De daarmee samenhangende vernieuwing, verjonging en veroudering van de habitattypen (zoals H1310, H2110 en H2120) is een van de meest essentiële natuurlijke kenmerken van het gebied. Dit betekent ook dat de begroeiingen van het ene subtype in het andere of van het ene habitatype in het andere kunnen overgaan. De habitattypen slik- en zandplaten (H1140A) en zilte pioniersbegroeiingen (H1310) komen voor in De Slufter, gelegen in het noordwesten van het eiland. Het buitendijkse subtype van het habitatype schorren en zilte graslanden (H1330A) komt verweven met zilte pioniersbegroeiingen (H1310) voor in De Slufter. Het binnendijkse subtype van schorren en zilte graslanden (H1330B) komt verspreid voor in de begrensde binnendijks gelegen terreinen langs de waddijk. Het habitatype embryonale duinen (H2110) is verspreid langs de westkust en zuidpunt van het eiland aanwezig met name op de overgang van duinen naar strand en langs de randen van De Slufter. Witte duinen

¹⁶ Soorten waarvoor geen gebieden zijn geselecteerd zijn: zee prik (H1095), elft ((H1102), zalm (H1106), bittervoorn (H1134) en kleine modderkruiper (H1149). Voor de platte schijfhoren (H4056) zijn geen gebieden geselecteerd omdat de soort bij de uitbreiding van de EU in 2004 is toegevoegd aan bijlage II.

(H2120) komt voor in de buitenduinen langs het Noordzeestrand. Grijze duinen met de kalkrijke, kalkarme en heischrale subtypen (H2130ABC) komt verspreid van noord naar zuid voor in de duinen. Met name in het zuidelijk duingebied van het eiland zijn goed ontwikkelde grazige en soortenrijke graslanden met bijbehorende fauna aanwezig. Het subtype grijze duinen (H2130A) komt net name voor tussen de Koog, Bleekers vallei, Duinpark en De Slufter en in de duinen naast het Groote Vlak. De kalkarme variant (H2130B) is het best vertegenwoordigd en komt in verhouding over grote oppervlakten voor. De heischrale variant (H2130C) komt over kleine oppervlakten in smalle overgangen voor van droge duingraslanden naar natte duinvalleivegetaties. Het habitattype duinheiden met kraaihei in de varianten vochtig en droog (H2140AB) komt verspreid voor met de grootste concentraties in het zuiden van het duingebied. Duinheiden met struikhei (H2150) komt verspreid in het midden en het zuiden van het eiland voor met als belangrijkste gebied het zuidelijk deel van de Westerduinen. Duindoornstruwelen (H2160) is momenteel in goede kwaliteit en soortenrijk ontwikkeld als hoge duindoornstruwelen verspreid over het eiland aanwezig met een hogere dichtheid in het midden van het gebied. Kruipwilgstruwelen (H2170) bevinden zich met een relatief grote oppervlakte verspreid over het gebied. De subtypen van het habitattype duinbossen zijn allen in het gebied aanwezig (H2180A, B en C). Droge duinbossen (H2180A) komen met name in de bossen ten zuiden van De Koog voor. Het vochtige subtype (H2180B) en duinbossen in de binnenduinderand (H2180C) zijn verspreid in het duingebied aanwezig. Het gebied Duinen en Lage Land Texel (002) is een van de belangrijkste gebieden voor vochtige duinvallen (H2190) dat verspreid over het gebied voorkomt. Het subtype open water (H2190A) bevindt zich in het zuidelijk deel van het duingebied (o.a. Horsmeertjes, Groote Vlak) en verspreid in de omgeving van De Muy in het noordelijk deel van het gebied. Het subtype hogere moerasplanten (H2190D) wordt vooral aangetroffen in de omgeving van het Pompevlak en het Groote Vlak. De kalkrijke variant (H2190B) is relatief veel verspreid over het gebied aanwezig terwijl de kalkarme variant (H2190C) zich met name in het zuidelijk deel van het gebied bevindt. Galigaanmoerassen (H2190E) zijn plaatselijk aanwezig in duinvalleien in het zuidelijk deel van het eiland. De groenknolorchis (H1903) komt in het gebied vooral voor in vochtige duinvalleien (H2190B) in de omgeving van De Hors. Het leefgebied van de noordse woelmuis (H1340) op Texel betreft in tegenstelling tot elders in Nederland zowel droge als natte terreintypen. De soort komt verspreid over het gehele gebied in wisselende dichtheden voor.

5. INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

5.1 Inleiding

Het ecologisch netwerk Natura 2000 moet de betrokken natuurlijke habitats en leefgebieden van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Onder het begrip "instandhouding" wordt een geheel aan maatregelen verstaan die nodig zijn voor het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding. Ingevolge artikel 4, vierde lid, Habitatrichtlijn worden bij aanwijzing als Habitatrichtlijngebied "tevens de prioriteiten vast[gesteld] gelet op het belang van de gebieden voor het in een gunstige staat van instandhouding behouden of herstellen van een type natuurlijke habitat [...] of van een soort [...] alsmede voor de coherentie van Natura 2000 en gelet op de voor dat gebied bestaande dreiging van achteruitgang en vernietiging".

Deze bepaling is in artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 nader uitgewerkt. Op grond van dit artikel bestaat de verplichting om in een aanwijzing doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van leefgebieden van vogelsoorten dan wel doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van natuurlijke habitats of populaties van de in het wild levende dier- en plantensoorten op te nemen. Om die reden zijn voor elk Natura 2000-gebied instandhoudingsdoelstellingen ontwikkeld, waarbij per habitatype en per (vogel)soort is uitgegaan van landelijke doelen en de bijdrage die een gebied redelijkerwijs kan leveren voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau. Tevens is daarbij aangegeven welke habitattypen en/of soorten ten koste mogen gaan van andere habitattypen en soorten. Voor een beperkt aantal soorten en habitattypen zijn op basis van artikel 10a, derde lid van de Natuurbeschermingswet 1998 "complementaire doelen" geformuleerd. Het betreft soorten en habitattypen die onder druk staan en waarvoor Nederland in Europees verband een bijzondere verantwoordelijkheid heeft. Dit betekent dat aan een beperkt aantal Vogelrichtlijngebieden Habitatrichtlijndoelen zijn toegekend (en andersom) en dat aan een beperkt aantal Habitatrichtlijngebieden "ontwikkeldoelen" zijn toegekend. Met behulp van deze complementaire doelen is de realisering van de landelijke doelen voldoende gewaarborgd. Deze doelen maken volwaardig onderdeel uit van de aanwijzingsbesluiten. De betreffende waarden worden niet aangemeld bij de Europese Commissie.

Voor de Natura 2000-gebieden zullen in beheerplannen instandhoudingsmaatregelen worden uitgewerkt die beantwoorden aan de gebiedsspecifieke ecologische vereisten van de betrokken natuurlijke habitats en soorten.

Als verdere invulling van het stellen van prioriteiten zijn voor de acht onderscheiden Natura 2000-landschappen¹⁷ op grond van de daar voorkomende habitattypen en soorten, hun landelijke betekenis van deze waarden binnen het betreffende landschap, de belangrijkste verbeteropgaven en de beïnvloedingsmogelijkheden, kernopgaven geformuleerd. Per landschap omvatten ze de belangrijkste behoud- en herstelopgaven. De kernopgaven stellen prioriteiten ("richting geven") en geven overeenkomsten en verschillen tussen en binnen de gebieden aan. Zij hebben in het bijzonder betrekking op habitattypen en soorten die sterk onder druk staan en/of waarvoor Nederland van groot of zeer groot belang is. De kernopgaven worden per Natura 2000-landschap behandeld en opgesomd in hoofdstuk 5 van het Natura 2000 doelendocument (2006). Een overzicht van alle gebiedsdoelstellingen per habitatype en (vogel)soort is opgenomen in bijlage B.4.

5.2 Algemene doelen

Behoud en indien van toepassing herstel van:

1. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de ecologische samenhang van Natura 2000 zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie;
2. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie, die zijn opgenomen in bijlage I of bijlage II van de Habitatrichtlijn. Dit behelst de benodigde bijdrage van het gebied aan het streven naar een op landelijk niveau gunstige staat van instandhouding voor de habitattypen en de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;

¹⁷ Het Natura 2000-landschap van het gebied waarop dit besluit betrekking heeft, staat vermeld in paragraaf 3.2 van deze Nota van toelichting.

3. de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied, inclusief de samenhang van de structuur en functies van de habitattypen en van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
4. de op het gebied van toepassing zijnde ecologische vereisten van de habitattypen en soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

5.3 Habitatrictlijn: habitattypen (bijlage I)

H1140 Slik- en zandplaten

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit slik- en zandplaten, *getijdengebied* (subtype A).

Toelichting Het habitatype slik- en zandplaten komt voor in de vorm van laagdynamische platen (*getijdengebied*, subtype A). Dit subtype komt voor op de De Slufter, een inham in het duingebied met een verbinding naar de Noordzee. Vanwege het relatief kleine aandeel van de Duinen en Lage Land Texel voor dit habitatype is de doelstelling op behoud gezet. Het betreft een zeer dynamisch habitatype waarvan de exacte locatie en de oppervlakte jaarlijks sterk kunnen wisselen ten gevolge van erosie- en sedimentatieprocessen.

H1310 Zilte pionierbegroeiingen

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting De habitattypen zilte pionierbegroeiingen, *zeekraal* (subtype A) en zilte begroeiingen, *zeevetmuur* (subtype B) zijn momenteel in goede kwaliteit en over voldoende oppervlakte aanwezig. Het gebied levert een relatief grote bijdrage voor subtype B.

H1330 Schorren en zilte graslanden

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting De habitattypen schorren en zilte graslanden, *buitendijks* (subtype A) en schorren en zilte graslanden, *binnendijks* (subtype B) zijn momenteel in goede kwaliteit en over voldoende oppervlakte aanwezig. Het habitatype zilte graslanden, *binnendijks* (subtype B) komt vooral voor in binnendijks gelegen laagten en kreken. Het gebied levert voor beide subtypen een grote bijdrage.

H2110 Embryonale duinen

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting Het Waddengebied is verreweg het belangrijkste gebied in ons land voor dit habitatype.

H2120 Witte duinen

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting Het Waddengebied is het belangrijkste gebied in ons land voor dit habitatype. Het habitatype witte duinen is momenteel in goede kwaliteit aanwezig. Behoud van de kwaliteit (verstuiving) in de zeereep is tevens van belang voor verbetering van de kwaliteit van achtergelegen duingraslanden, kwelders en/of duinvalleien.

H2130 *Grijze duinen

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting In het gebied komen alle drie de subtypen van het habitatype grijze duinen voor. Uitbreiding van de oppervlakte en verbetering van de kwaliteit kan het beste gebeuren vanuit gedegradeerde vormen van het habitatype grijze duinen. Vanwege de aanzienlijke oppervlakte van dit habitatype levert het gebied een grote bijdrage aan het landelijke doel.

H2140 *Duinheiden met kraaihei

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit. Enige achteruitgang in oppervlakte van duinheiden met kraaihei, *vochtig* (subtype A) ten gunste van habitatype H2190 vochtige duinvalleien is toegestaan.

Toelichting Het habitatype duinheiden met kraaihei, met beide subtypen *vochtig* (subtype A) en *droog* (subtype B), is momenteel in goede kwaliteit en over voldoende oppervlakte aanwezig. Na het gebied Duinen Terschelling bevat het gebied Duinen en Lage Land Texel het grootste voorkomen van dit habitatype in ons land.

H2150 *Duinheiden met struikhei

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting Duinen en Lage Land Texel is samen met Duinen Terschelling het gebied met veruit het grootste voorkomen van dit habitatype in ons land. Het habitatype is hier in goede kwaliteit aanwezig. Omdat de landelijke staat van instandhouding gunstig is wordt behoud van oppervlakte en kwaliteit nagestreefd.

H2160 Duindoornstruwelen

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit. Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype H2130 grijze duinen en H2190 vochtige duinvalleien is toegestaan.

Toelichting Het habitatype duindoornstruwelen is momenteel in goede kwaliteit en soortenrijk ontwikkeld. Omdat de landelijke staat van instandhouding gunstig is wordt behoud van oppervlakte en kwaliteit nagestreefd. Om de kwaliteit te behouden moeten alle successiestadia in het gebied voorkomen, ook de jonge stadia. Uitbreiding van het habitatype duindoornstruwelen kan ten koste gaan van onder meer habitatypen H2130 grijze duinen.

H2170 Kruipwilgstruwelen

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting Het habitatype kruipwilgstruwelen is momenteel in goede kwaliteit en over voldoende oppervlakte aanwezig, veelal in mozaïek met het habitatype H2190 vochtige duinvalleien. Omdat de landelijke staat van instandhouding gunstig is wordt behoud van oppervlakte en kwaliteit nagestreefd. Dit gebied is één van de belangrijkste gebieden voor dit habitatype.

H2180 Duinbossen

Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit duinbossen, *droog* (subtype A), duinbossen, *vochtig* (subtype B) en duinbossen, *binnenduintrand* (subtype C).

Toelichting Het habitatype duinbossen is in goede kwaliteit over een aanzienlijke oppervlakte aanwezig. De drie subtypen *droog*, *vochtig* en *binnenduintrand* staan veelal in mozaïek met elkaar. Het zijn vrij jonge bossen die volop in ontwikkeling zijn en waar het beheer reeds gericht is op verbetering van de kwaliteit.

H2190 Vochtige duinvalleien

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het habitatype vochtige duinvalleien is, met alle vier de subtypen, en deels in goede kwaliteit (soortenrijkdom) aanwezig. Wat de verscheidenheid betreft is het gebied vooral van belang door het voorkomen van vochtige duinvalleien, *kalkrijk* (subtype B), vochtige duinvalleien, *hoge moerasplanten* (subtype D) en vochtige duinvalleien, *open water* (subtype A). Voor deze drie subtypen levert het gebied thans al een zeer grote bijdrage. Voor vochtige duinvalleien, *ontkalkt* (subtype C) levert het gebied een grote bijdrage. Lokaal is uitbreiding van de oppervlakte en verbetering de kwaliteit van het habitatype, wat ook wordt beoogd in het landelijke doel, mogelijk.

H7210 *Galigaanmoerassen

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting Het habitatype galigaanmoerassen is momenteel in goede kwaliteit en over voldoende oppervlakte aanwezig. Voor duurzaam behoud van de huidige oppervlakte en kwaliteit is de ontwikkeling van jonge stadia van belang. Vanwege de grote oppervlakte levert het gebied een grote bijdrage aan het landelijke doel voor het habitatype.

5.4 Habitatrichtlijn: soorten (bijlage II)**H1340 *Noordse woelmuis**

Doel Behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting De noordse woelmuis betreft één van de grootste metapopulaties in ons land. Het gebied levert de grootste relatieve bijdrage binnen het Natura 2000 netwerk. De soort komt zowel voor in de duinen en als in het poldergebied. De bestaande populaties van de noordse woelmuis op Texel worden in de toekomst mogelijk bedreigd door de introductie van de veldmuis of door uitbreiding van de aanwezige aardmuis populatie. Wanneer dit het geval is zal voor de instandhouding waarschijnlijk teruggevallen moeten worden op leefgebied waar de soort zich ook met deze concurrenten in de buurt kan handhaven (de natte delen van de duinen en de polder).

H1903 Groenknolorchis

Doel Behoud omvang en kwaliteit biotoop voor behoud populatie.

Toelichting De soort groenknolorchis is momenteel in een levensvatbare populatie aanwezig. Voor duurzaam behoud zijn telkens opnieuw jonge successiestadia van duinvalleien noodzakelijk. Texel levert een grote relatieve bijdrage voor de soort.

5.5 Vogelrichtlijn: broedvogels**A021 Roerdomp**

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 5 paren.

Toelichting In de jaren tachtig heeft de roerdomp zich opnieuw gevestigd. Het betreft één van de weinig toegenomen populaties in Nederland. In de periode 1999-2003 werden jaarlijks 4-5 paren geteld. Het broedgebied omvat duinvalleien met rietmoeras zoals bij de Horsmeertjes in combinatie met Geulplas en Pompevlak. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio waddeneilanden ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A034 Lepelaar

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 120 paren.

Toelichting Tot midden jaren tachtig kwam de lepelaar in redelijk constante aantallen (jaargemiddelden fluctuerend tussen 30 en 48 paren) in het gebied voor, waarna de aantallen sterk zijn toegenomen, tot maximaal 152 paren in 2001, 120 in 2002 en 127 in 2003. De broedplaatsen liggen in De Muy en De Geul. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A063 Eider

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 110 paren.

Toelichting Het duingebied van Texel is één van de duingebieden waar een sleutelpopulatie van de eider aanwezig kan zijn. De soort broedt vooral in relatief open duin. Maximaal werden 131 paren geteld in 1988 en 132 in 2001. In de periode 1999-2003 werden gemiddeld 114 paren geteld.

A081 Bruine kiekendief

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 30 paren.

Toelichting De bruine kiekendieven zijn vanaf begin jaren tachtig sterk in aantal toegenomen. Vanaf 2000 broeden jaarlijks meer dan 30 paren: in 2002 werden 32 paren vastgesteld en in 2003 34 paren. De soort broedt vooral in overjarig riet en zoekt voedsel over het hele eiland. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A082 Blauwe kiekendief

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 20 paren.

Toelichting De blauwe kiekendief heeft zich als broedvogel op Texel gevestigd eind jaren zeventig en is vervolgens in aantal toegenomen tot maximaal 27 paren in 1994. Recent is er sprake van enige afname, maar het aantal paren bevindt zich nog wel boven het niveau van een levensvatbare populatie: gemiddeld 21 paren over de periode 1999-2003. De soort broedt vooral in ruig begroeide valleien en zoekt voedsel over het gehele eiland. Het betreft één van de maximaal 3 waddeneilanden waar een sleutelpopulatie aanwezig kan zijn (naast Texel ook Terschelling en Ameland). Ondanks de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is behoud van de populatie voldoende gezien het feit dat het aantal paren op Texel sinds de

jaren tachtig sterk in aantal is toegenomen. Het gebied levert voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A132 Kluut

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 120 paren.

Toelichting De kluut is een talrijke broedvogel in het Waddengebied. Het merendeel van de populatie bevindt zich binnen de begrenzing van de Waddenzee, maar ook op de waddeneilanden broeden kluten zoals Wagejot op Texel. In de periode 1999-2003 zijn gemiddeld 119 paren kluten op Texel geteld. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding op het aspect populatie is behoud van het gemiddelde aantal broedparen voldoende. Het gebied levert hiermee voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A137 Bontbekplevier

Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 20 paren.

Toelichting Aan het begin van de jaren tachtig broedden jaarlijks nog circa 15 paren bontbekplevieren; in 2002 waren dit 4 en in 2003 5 paren. Het (schelpen)strand van Texel betreft het natuurlijk verspreidingsgebied van de soort. Belangrijkste (potentiële) broedlocaties zijn de Slufter, Wagejot en de noord- en zuidpunt van het eiland. Gezien de potentie van het gebied is een doel voor uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied geformuleerd. Het gebied kan onvoldoende draagkracht leveren voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Waddengebied ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A183 Kleine mantelmeeuw

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 14.000 paren.

Toelichting De kleine mantelmeeuw heeft zich gevestigd in de jaren dertig. Vanaf de jaren zeventig is de soort sterk in aantal toegenomen. Sedert 1998 broeden jaarlijks meer dan 10.000 paren. In 2003 zijn 14.753 paren geteld. De kleine mantelmeeuw broedt vooral in open duin. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A195 Dwergstern

Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 40 paren.

Toelichting Het gebied kan voor de dwergstern voldoende draagkracht gaan leveren voor een sleutelpopulatie. Van oorsprong waren op Texel voldoende rustige schelpenstrandjes aanwezig voor kolonies van de dwergstern zodat jaarlijks een sleutelpopulatie van circa 40 paren aanwezig was. Recentelijk is de soort in aantal afgenomen en in 2002 en 2003 werden geen broedgevallen vastgesteld. Belangrijkste (potentiële) broedlocaties zijn de Slufter en de zuidpunt van het eiland. Gezien de landelijk matig tot zeer ongunstige staat van instandhouding is voor de dwergstern als doel uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied geformuleerd.

A222 Velduil

Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 20 paren.

Toelichting Het betreft één van de weinige gebieden waar een sleutelpopulatie van tegen de 20 broedparen velduilen aanwezig was. Het open duin van de Waddeneilanden herbergt vrijwel de gehele Nederlandse populatie. In de toekomst zijn alleen drie Waddeneilanden geschikt voor een sleutelpopulatie (naast Texel ook Terschelling en Ameland). Aantallen velduilen zijn sterk fluctuerend, maar mogelijk afnemend met 8 paar in 2002 en 9 paar in 2003. De soort broedt verspreid door het hele duingebied van Texel met een zwaartepunt op het noordelijke deel. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is voor de velduil als doel uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied geformuleerd. Het gebied kan voldoende draagkracht gaan leveren voor een sleutelpopulatie.

A276 Roodborsttapuit

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 40 paren.

Toelichting Na de vestiging als regelmatige broedvogel is de roodborsttapuit in de jaren zeventig sterk toegenomen. De soort was toenemend in aantal tot eind jaren negentig met een maximum van 80 paren in 1998. In de periode 1999-2003 werden echter slechts 20-63 paren geteld. Open duin met verspreide struikopslag is een belangrijk leefgebied voor de roodborsttapuit. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A277 Tapuit

Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie ten minste 100 paren.

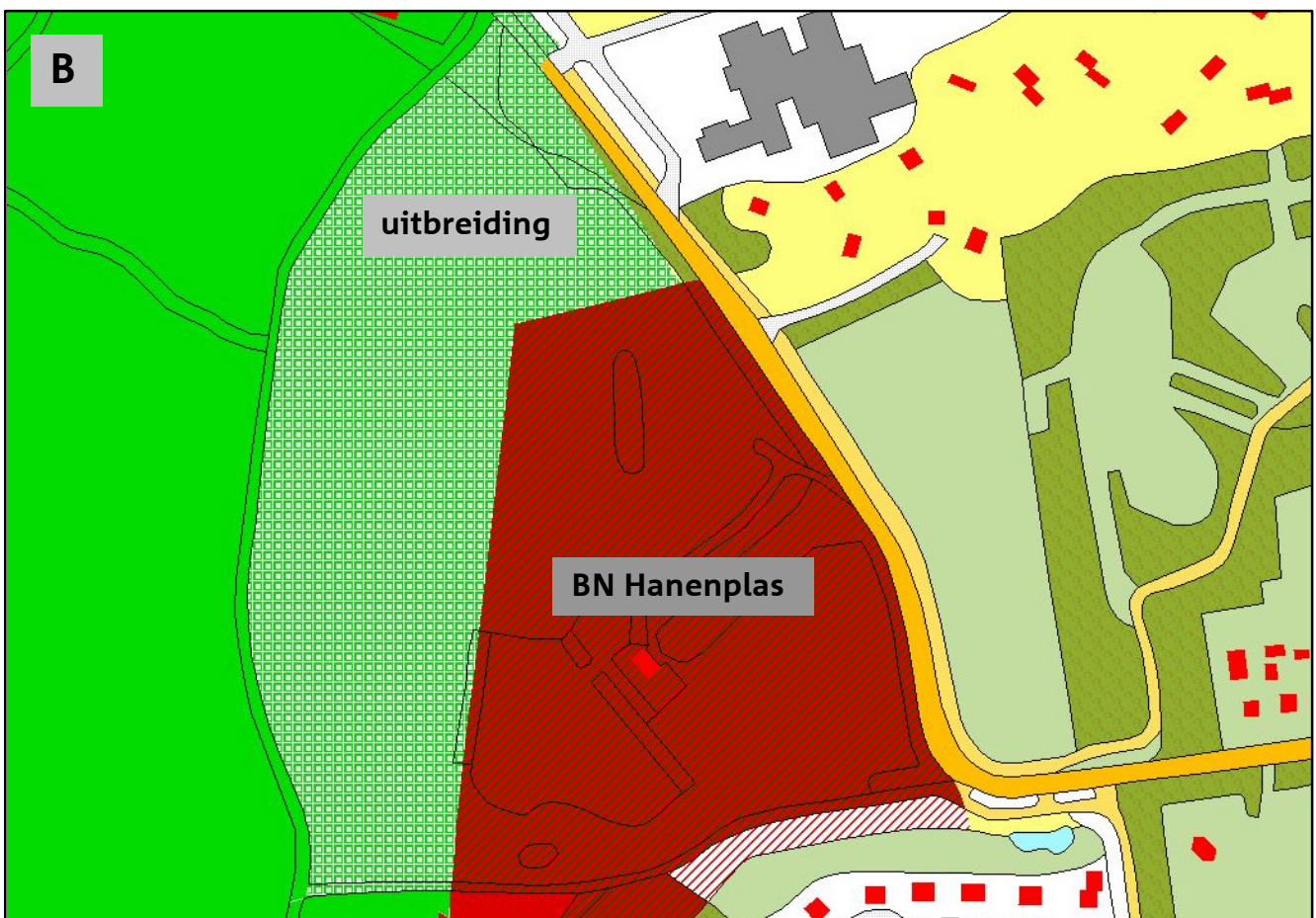
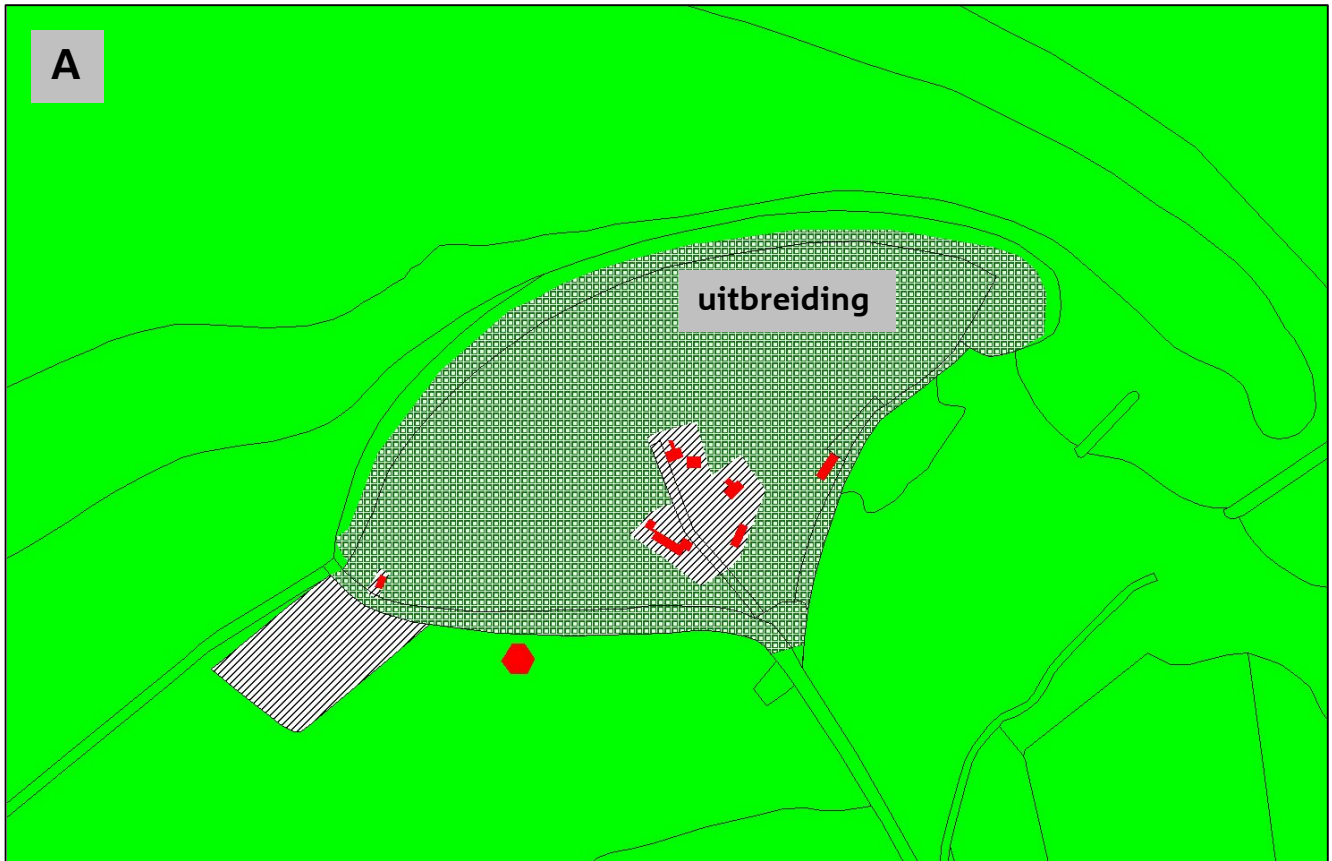
Toelichting In de zeventiger jaren zijn nog 200 paren tapuiten waargenomen; vanaf begin jaren tachtig is de soort sterk afgenomen. Het laatste jaar met meer dan 100 paren was 1991 (119 paren). De aantallen zijn verder afgenomen tot 27 paren in 2002 en 23 paren in 2003. Open duin met een ruim aanbod aan konijnenholen is momenteel het belangrijkste leefgebied in Nederland. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding wordt landelijk herstel nagestreefd. Gezien de historische potentie van het leefgebied kan het gebied bijdrage aan de landelijke instandhoudingsdoelstelling; eind jaren tachtig kwamen jaarlijks meer dan 100 paren tot broeden. Het gebied kan voldoende draagkracht krijgen voor een sleutelpopulatie.

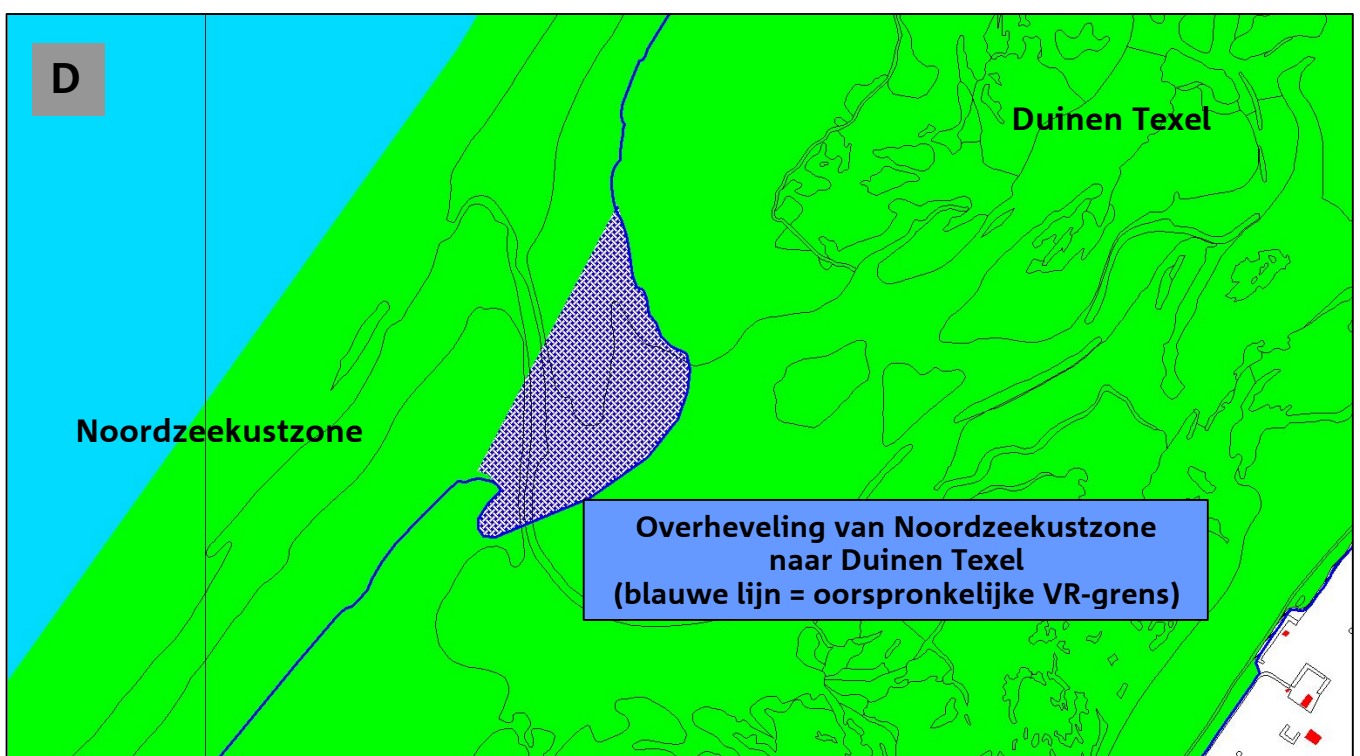
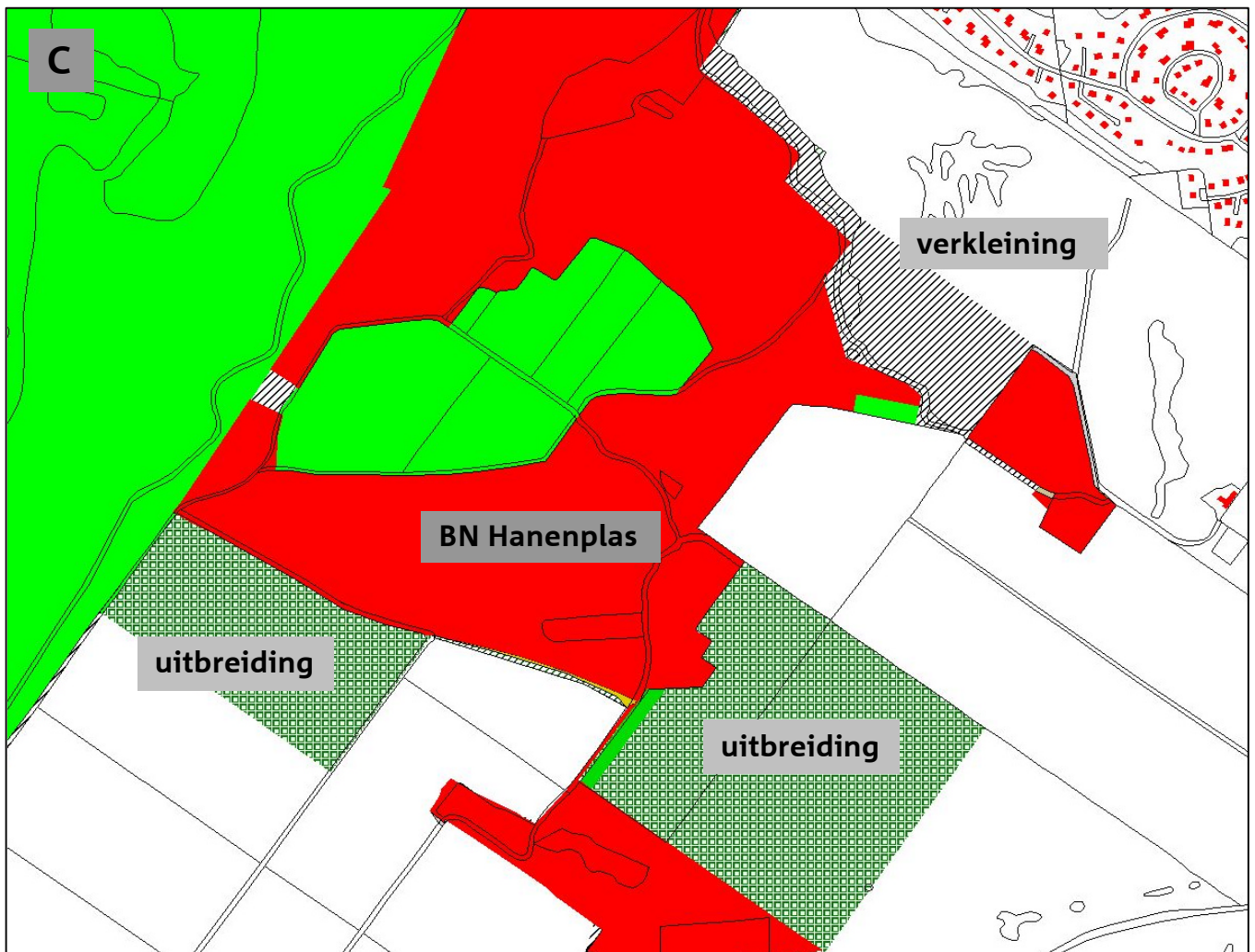
5.6 Beschermd natuurmonumenten

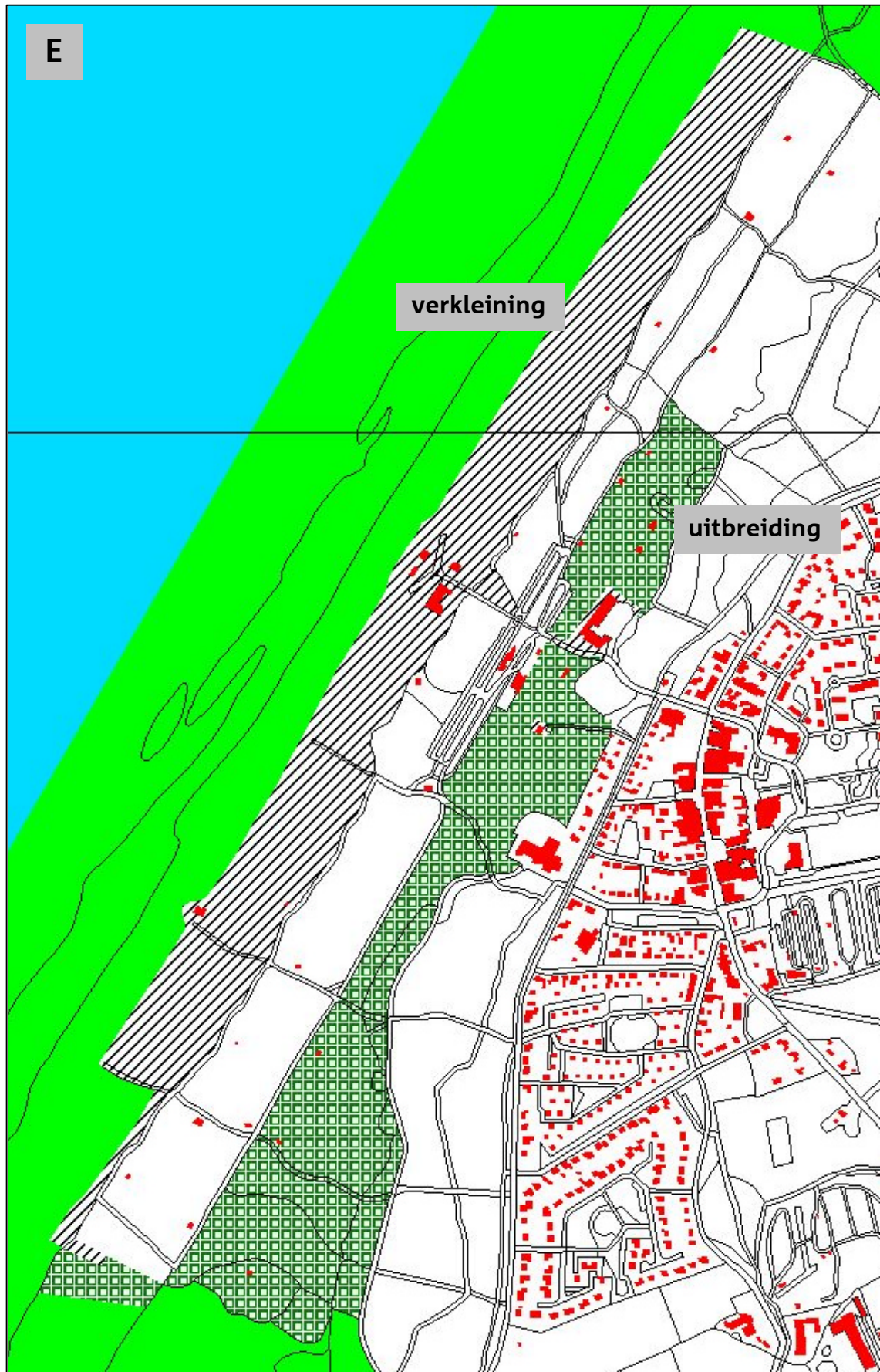
Het Natura 2000-gebied omvat één of meer beschermde natuurmonumenten (zie paragrafen 2.1 en 3.3). Ingevolge artikel 15a, derde lid, Natuurbeschermingswet 1998 heeft de Natura 2000-opgave voor dat deel van het gebied, dat zijn status als beschermd natuurmonument heeft verloren, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals bepaald in het van rechtswege vervallen besluit. Voor zover deze doelstellingen Natura 2000-waarden betreffen, maken deze deel uit van de in voorgaande paragrafen opgenomen instandhoudingsdoelstellingen. Indien de doelstellingen geen Natura 2000-waarden betreffen, houden deze doelstellingen, zoals de bescherming van het natuurschoon,

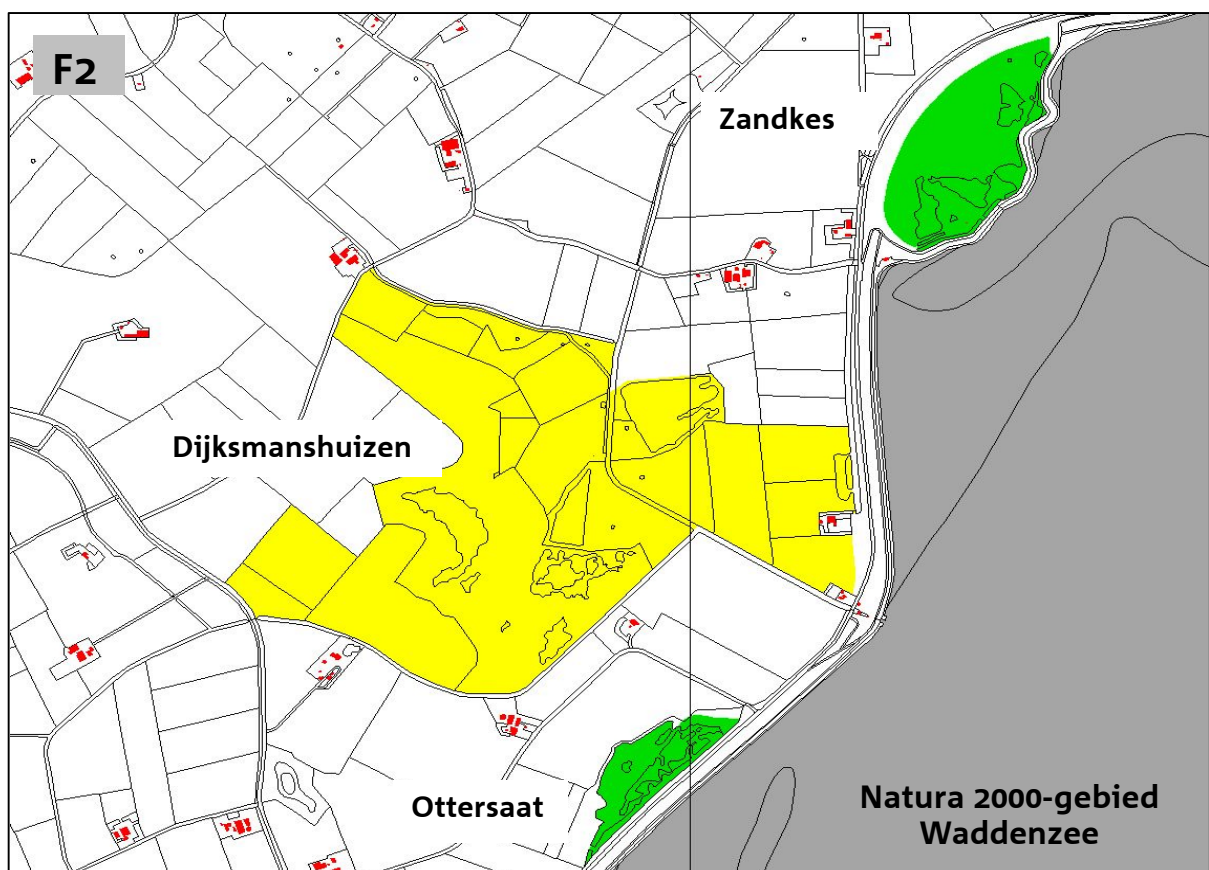
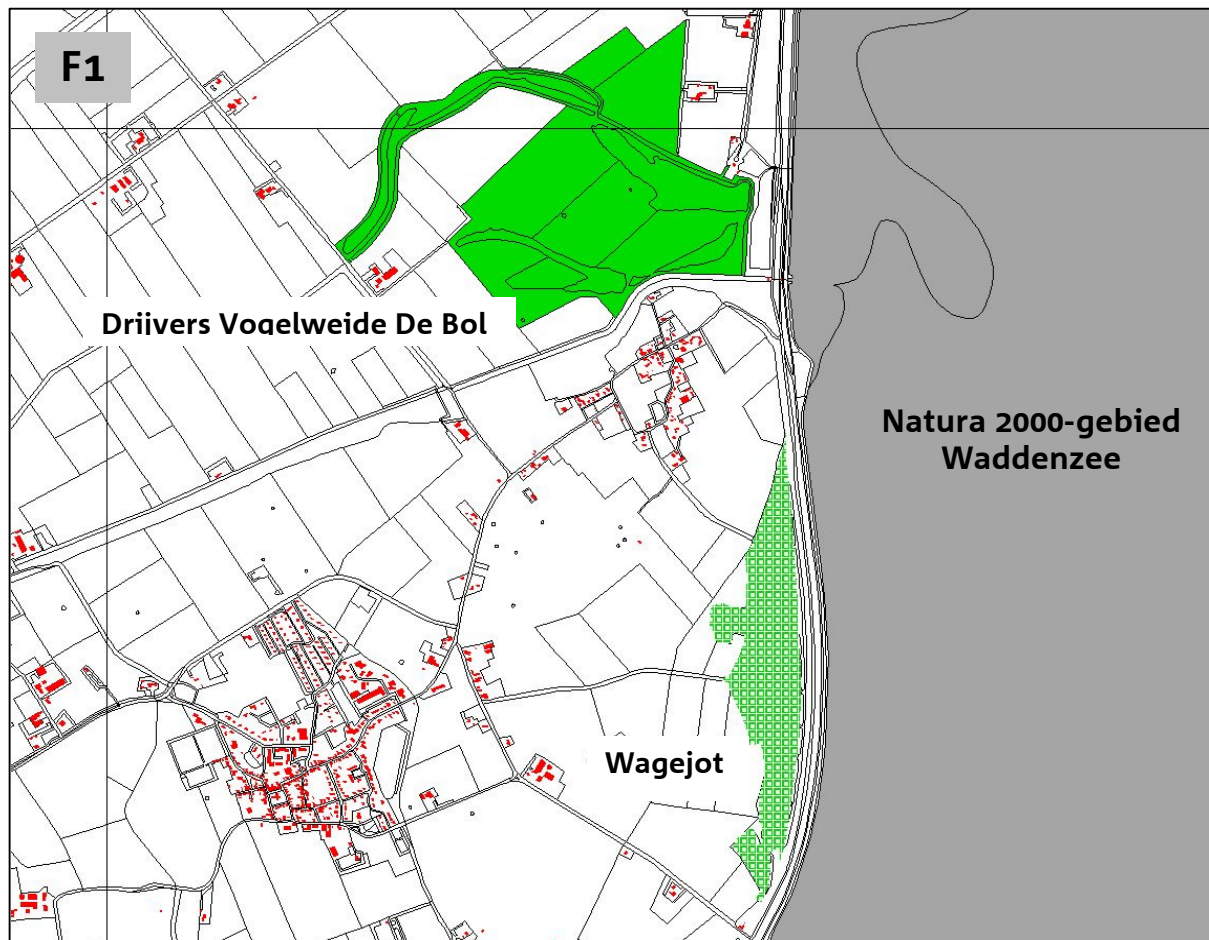
hun zelfstandige betekenis. In een aantal gevallen is het niet mogelijk om zowel de doelen die voortkomen uit de aanwijzing als beschermd natuurmonument als de Natura 2000-doelstellingen te bereiken (bijvoorbeeld omdat dat om tegenstrijdig beheer vraagt). In deze gevallen hebben de Natura 2000-doelen voorrang om de Europeesrechtelijke verplichtingen na te komen.

In een handreiking zal voor elk gebied expliciet worden toegelicht hoe de doelen (cq. natuurwetenschappelijke betekenis en landschappelijke waarden) van beschermde natuurmonumenten en de Natura-2000 doelen zich tot elkaar verhouden. In het beheerplan zullen deze doelen, net als die van Natura 2000 in ruimte en tijd worden uitgewerkt. Dan wordt ook uitgewerkt waar achteruitgang van het natuurschoon en de natuurwetenschappelijke betekenis is toegestaan ten gunste van Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen. De van rechtswege vervallen besluiten zijn ter informatie aan het einde van dit besluit toegevoegd.

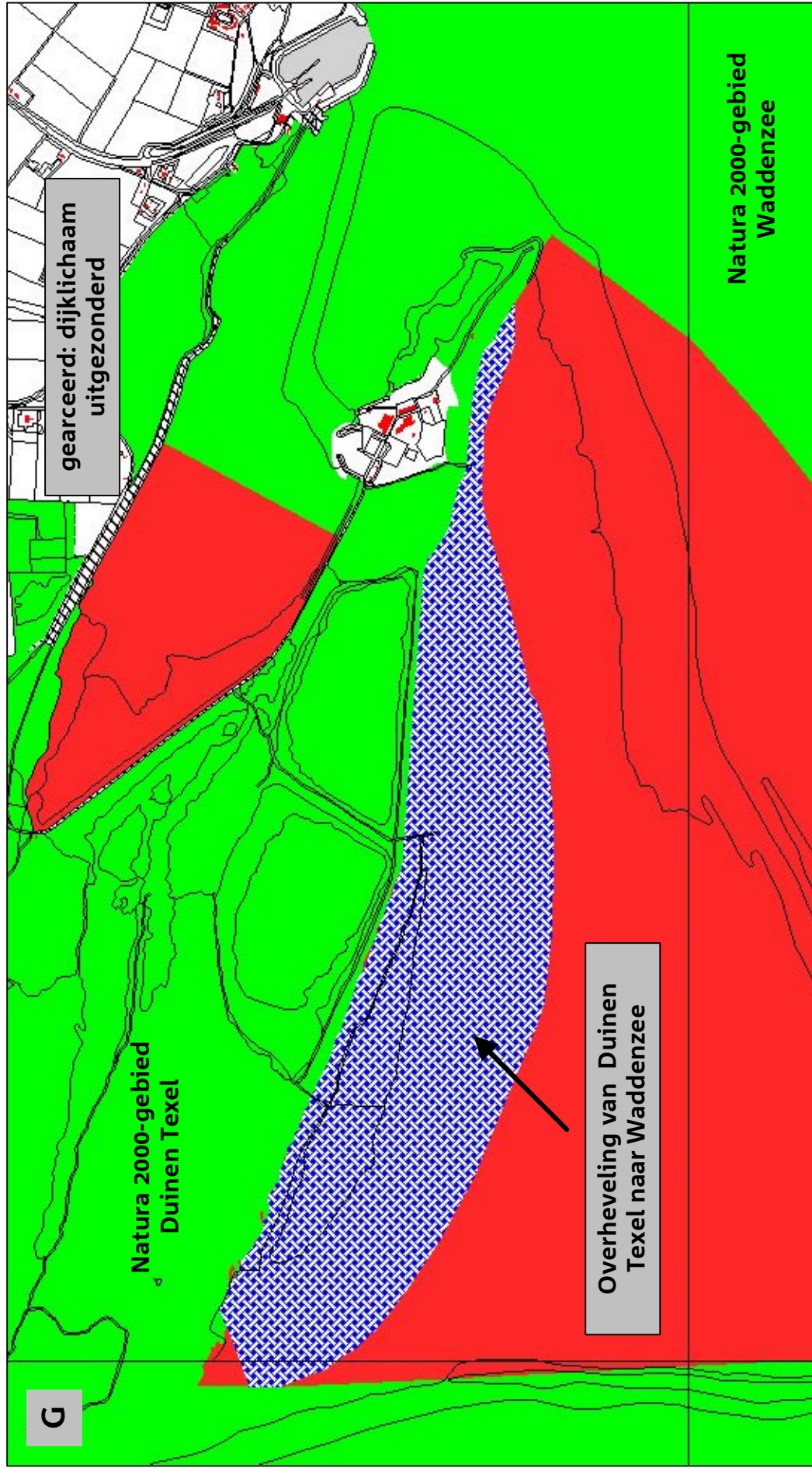

Grenswijzigingen Vogelrichtlijn

2. Duinen en Lage Land Texel

Bijlage A

blanco pagina

Nadere onderbouwing van wijzigingen in Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen, van de selectie als Habitatrichtlijngebied en toewijzing van en wijzigingen in instandhoudingsdoelstellingen

1. Wijzigingen in habitattypen en soorten ten opzichte van aanmelding als Habitatrichtlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.1 en 4.2.2)
2. Wijzigingen in vogelsoorten ten opzichte van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.3)
3. Toepassing selectiecriteria Habitatrichtlijngebieden (paragraaf 4.3)
4. Toewijzing instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5)

B.1. Wijzigingen in habitattypen en soorten ten opzichte van aanmelding als Habitatrichtlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.1 en 4.2.2)

- In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en op het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype Slik- en zandplaten (H1140) dat voorkomt in de vorm van subtype A (getijdengebied). Het habitatype komt voor in de Slufter over circa 120 ha.
- In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en op het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype duinheiden met struikheide (H2150), omdat dit habitatype blijkens recente vegetatiekaarten over een aanzienlijke oppervlakte blijkt voor te komen.
- In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en op het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype duinbossen (H2180), omdat alle drie de subtypen van dit habitatype blijkens recente vegetatiekaarten blijken voor te komen (zie ook paragraaf 4.4). De doelen zijn geformuleerd conform de ingebrachte zienswijze van de beheerder van het gebied.
- In afwijking van het ontwerpbesluit (2007), maar conform de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003), is het gebied niet aangewezen voor het habitatype heischrale graslanden (H6230). Op grond van de huidige kennis blijkt dat het habitatype niet aanwezig is in het gebied.
- In afwijking van het ontwerpbesluit (2007), maar conform de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003), is het gebied niet aangewezen voor het habitatype blauwgrasland (H6410). Uit recent beschikbaar gekomen kwantitatieve gegevens blijkt dat het habitatype niet aanwezig is in het gebied.
- In afwijking het ontwerpbesluit (2007) is het gebied niet aangewezen voor de gevlekte witsnuitlibel (H1042). Opname van deze waarde en het formuleren van de bijbehorende complementaire doelstelling was gebaseerd op een eenmalige waarneming in de buurt van Den Helder. De kans op de ontwikkeling van een populatie wordt als miniem ingeschat.

B.2. Wijzigingen in vogelsoorten ten opzichte van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.3)

De vogelsoorten waarvoor het gebied in 2000 is aangewezen, zijn indertijd ontleend aan SOVON (2000)¹⁸. De numerieke criteria die daarin zijn opgenomen zijn ontleend aan de Nota van Antwoord Vogelrichtlijn (2000)¹⁹. Een gebied wordt slechts aangewezen voor de soorten waarvoor het gebied van landelijke betekenis is. Hiervan is in beginsel sprake indien het gebied minstens 1% van de landelijke broedpopulatie herbergt, indien minstens 0,1% van de biogeografische populatie geregeld in het gebied verblijft of indien het gebied in combinatie met andere gebieden voldoende bijdrage kan leveren aan een sleutelpopulatie. Voor eventuele toevoeging of verwijdering van vogelsoorten is gebruik gemaakt van SOVON & CBS (2006)²⁰

¹⁸ Belangrijke vogelgebieden in Nederland 1993-97. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

¹⁹ Nota van Antwoord Vogelrichtlijn (2000), bijlage 1, Selectiecriteria en methode van begrenzing.

²⁰ Trends van vogelaantallen in het Nederlandse Natura 2000 netwerk. SOVON-informatierapport 2005/09. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

waarin de ontwikkeling van vogelaantallen in de laatste decennia is beschreven. Dit rapport heeft ten grondslag gelegen aan de formulering van de instandhoudingsdoelstellingen voor de Vogelrichtlijnsoorten. In bijlage 1 van dit rapport zijn de verschillen aangegeven tussen de soortenlijsten per gebied die in beide aangehaalde rapporten zijn opgenomen. Om ecologische redenen die in voorkomende gevallen onder zijn vermeld, is soms van deze algemene criteria afgeweken. Deze werkwijze heeft voor de vogellijst van dit gebied de volgende consequenties:

- In aanvulling op de oorspronkelijke aanwijzing (2005) als Vogelrichtlijngebied is het gebied ook aangewezen voor de volgende vogelsoorten van bijlage I: roerdomp (A021) (conform ontwerpbesluit) en kluut (A132) als broedvogels. Gedurende de periode 1999-2003 kwamen gemiddeld 5 paren roerdampen en 119 paren kluten tot broeden. Deze aantallen overschrijden het aantalscriterium dat voor opname van deze soorten nodig is (> 1% van de landelijke broedpopulatie). In tegenstelling tot de kluut was de roerdomp reeds opgenomen in het ontwerpbesluit (2007). In dit ontwerpbesluit was echter voor de kluut geen rekening gehouden met voorkomende broedparen in de diverse binnendijs gelegen terreinen langs de Waddijk (Zandkes, Ottersaat, Petten, de Bol en Wagejot), waardoor het aantal niet boven het aantalscriterium kwam. Met deze voorkomens meegerekend levert het gebied een belangrijke bijdrage aan de landelijke doelstelling voor de bontbekplevier.
- In aanvulling op de oorspronkelijke aanwijzing (2005) als Vogelrichtlijngebied maar conform het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de volgende soort trekvogels zoals bedoel in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn: bontbekplevier als broedvogel (A137). In het Vogelrichtlijn- en ontwerpbesluit was voor de bontbekplevier geen rekening gehouden met voorkomende broedparen in de diverse binnendijs gelegen terreinen langs de Waddijk (Zandkes, Ottersaat, Petten, de Bol en Wagejot), waardoor het aantal niet boven het aantalscriterium kwam. Met deze voorkomens meegerekend levert het gebied één van de grootste bijdragen aan de landelijke herstelopgave voor de bontbekplevier.
- In afwijking van het ontwerpbesluit (2007) maar conform de oorspronkelijke aanwijzing tot Vogelrichtlijngebied (2005) is het gebied niet aangewezen voor de volgende vogelsoort van bijlage I: strandplevier (A138). De strandplevier beperkt het broedgedrag hoofdzakelijk tot de stranden. De stranden tot aan de duinvoet vallen binnen de begrenzing van de Waddenzee. Het doel van de Waddenzee is met het aantal broedparen dat eerder aan Duinen en Lage Land Texel was toegekend verhoogd.

B.3. Toepassing selectiecriteria Habitatrictlijngebieden (paragraaf 4.3)

In dit onderdeel wordt voor elk habitatype en soort waarvoor het onderhavige gebied aan de selectiecriteria voldoet (zie paragraaf 4.3), een overzicht gegeven van alle daarvoor kwalificerende gebieden. Dit gebeurt zoveel mogelijk in de vorm van een tabel met de gebieden die aan de selectiecriteria voldoen, onder vermelding van de relatieve bijdrage. Dit is de bijdrage van het gebied aan de landelijke instandhoudingsdoelstelling voor het habitatype of de soort. In het geval van habitatypen betreft dit het actuele aandeel van de landelijke oppervlakte dat in het gebied aanwezig is. In geval van soorten is dit het aandeel van de landelijke populatie dat (geregeld) in het gebied aanwezig is. Afhankelijk van de soort wordt dit afgemeten aan getelde aantallen (vogels, grote zoogdieren, sommige planten) of aantal bezette plekken of kilometerhokken.

Er is gebruik gemaakt van de volgende klasse-indeling:

A1 = 15-30%, A2 = 30-50%, A3 = 50-75% en A4 = > 75%

B1 = 2-6% en B2 = 6-15%

C < 2%

In de kolom Bronvermelding zijn de terreinbeherende organisaties, andere instanties en bronnen vermeld, waaraan de oppervlaktecijfers en aantallen zijn ontleend onder vermelding van de jaren waarin deze zijn verzameld of gepubliceerd. Verklaring gebruikte afkortingen: AWD = Waternet, beheerder Amsterdamse Waterleidingduinen, DEF = Ministerie van Defensie,

DSB = Dienst Stadsbeheer (Den Haag), DZH = Duinwaterbedrijf Zuid-Holland (beheerplan), LNH = Landschap Noord-Holland, NM = Natuurmonumenten, NPZK = Nationaal Park Zuid-Kennemerland, PWN = Provinciaal Waterleidingbedrijf Noord-Holland, RWS = Rijkswaterstaat (kwelderkaart), SBB = Staatsbosbeheer, V&W = Ministerie van Verkeer en Waterstaat, ZLD = provincie Zeeland, TOP10 = Topografische kaart 1: 10.000 (* = aangevuld met andere bronnen).

- Het gebied behoort tot één van de belangrijkste gebieden voor de habitattypen:

H1310A – Zilte pionierbegroeiingen, zeekraal			
Landelijke oppervlakte ca. 2200 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
001	Waddenzee	A3 (50-75%)	RWS 2002-06, SBB 1999, TOP10
122	Westerschelde & Saeftinghe	A1 (15-30%)	RWS 2004
118	Oosterschelde	B1 (2-6%)	RWS 2001*

Voor de aanmelding van Habitatrictlijngebieden zijn voor dit habitatype de volgende vijf gebieden geselecteerd: Waddenzee (001), Duinen en Lage Land Texel (002)²¹, Duinen Goeree & Kwade Hoek²⁵ (101), Grevelingen (115) en Zwin en Kievittepolder²³ (123).

In het Natura 2000 doelendocument (2006) is dit habitatype inmiddels in twee subtypen verdeeld (resp. *zeekraal* en *zeevetmuur*) om recht te doen aan de ecologische variatie en gelet op het aanzienlijke verschil in ecologische vereisten. De “belangrijkste gebieden” voor dit subtype zijn: Waddenzee (001), Oosterschelde (118) en Westerschelde (121)²². Van deze gebieden herbergt Waddenzee (001) de grootste oppervlakte (ongeveer 50% landelijke oppervlakte), Westerschelde (122) (ongeveer 20%) en Oosterschelde (118) (ongeveer 5%). Het vierde en vijfde gebied zijn Duinen en Lage Land Texel (002) en Noordzeekustzone (007), deze gebieden bevatten net iets meer dan 2% van de landelijke oppervlakte van het subtype. De overige gebieden zijn slechts relatief kleine oppervlakten aanwezig.

H1310B – Zilte pionierbegroeiingen, zeevetmuur			
Landelijke oppervlakte ca. 300 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
115	Grevelingen	A3 (50-75%)	SBB 2003
007	Noordzeekustzone	A1 (15-30%)	RWS 2004, SBB 1999, TOP10
002	Duinen en Lage Land Texel	B2 (6-15%)	SBB 2005-06, DEF 2004

Voor de aanmelding van Habitatrictlijngebieden (2003) zijn voor dit habitatype de volgende vijf gebieden geselecteerd: Waddenzee (001), Duinen en Lage Land Texel (002)²¹, Duinen Goeree & Kwade Hoek (101)²⁵, Grevelingen (115) en Zwin en Kievittepolder (123)²³.

In het Natura 2000 doelendocument (2006) is dit habitatype inmiddels in twee subtypen verdeeld (resp. *zeekraal* en *zeevetmuur*) om recht te doen aan de ecologische variatie en gelet op het aanzienlijke verschil in ecologische vereisten.

De “belangrijkste gebieden” voor dit subtype zijn: Grevelingen, Noordzeekustzone (007) en Duinen Texel. Van deze gebieden herbergt de Grevelingen verreweg de grootste oppervlakte (ca. 65%). Op de tweede plaats staat Noordzeekustzone waar zich recent op het Groene Strand van Schiermonnikoog ook een forse oppervlakte heeft ontwikkeld. Duinen en Lage Land Texel staat op de derde plaats hoewel niet duidelijk is of dit subtype in de Waddenzee niet meer voorkomt dan de beschikbare karteringen aangeven. Op de vijfde plaats staat Kwade Hoek wat onderdeel is van Natura 2000-gebied Duinen Goeree & Kwade Hoek. In de overige gebieden zijn slechts relatief kleine oppervlakten aanwezig.

²¹ Destijds bekend als Duinen Texel, Waal en Burg, Dijkmanshuizen en de Bol.

²² Dit Habitatrictlijngebied is oorspronkelijk aangemeld als onderdeel van Oosterschelde maar is nu samengevoegd met het gelijknamige Vogelrichtlijngebied.

²³ Destijds bekend als Zwin.

H1330A – Schorren en zilte graslanden, buitendijks Landelijke oppervlakte ca. 9.900 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
001	Waddenzee	A3 (50-75%)	RWS 2002-06, SBB 1999
122	Westerschelde & Saeftinghe	A1 (15-30%)	RWS 2004
118	Oosterschelde	B1 (2-6%)	RWS 2001

Voor de aanmelding van Habitatrictlijngebieden zijn voor dit habitatype de volgende vijf gebieden geselecteerd: Waddenzee (001), Duinen en Lage Land Texel (002)²¹, Duinen Goeree & Kwade Hoek (101)²⁵, Oosterschelde (118) en Westerschelde & Saeftinghe(122)²⁴.

In het Natura 2000 doelendocument (2006) is dit habitatype in twee subtypen verdeeld (respectievelijk buitendijks en binnendijks) om recht te doen aan de ecologische variatie en gelet op het aanzienlijke verschil in ecologische vereisten. De drie “belangrijkste gebieden” voor dit subtype zijn: Waddenzee, Westerschelde & Saeftinghe en Oosterschelde, waarbij de Waddenzee aan top staat met meer dan de helft van het landelijk areaal. Op de tweede plaats staat Westerschelde met het uitgestrekte schorregebied van het verdonken Land van Saeftinghe. Op de 4^e plaats komt Duinen en Lage Land Texel. Duinen Goeree & Kwade Hoek dat op de 5^e plaats stond, komt thans op de 7^e plaats na Duinen Terschelling (004) en Noordzeekustzone (007), maar oppervlakten ontlopen elkaar niet veel.

H2110 – Embryonale duinen Landelijke oppervlakte ca. 500 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
007	Noordzeekustzone	A2 (30-50%)	RWS 2004, SBB 1999
001	Waddenzee	A1 (15-30%)	RWS 2002-06, SBB 1999
002	Duinen en Lage Land Texel	B2 (6-15%)	SBB 2005-06, DEF 2004
004	Duinen Terschelling	B2 (6-15%)	SBB 1999
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	B1 (2-6%)	NM 2007, RWS 2000

Voor de aanmelding van Habitatrictlijngebieden (2003) zijn voor dit habitatype de volgende vijf gebieden geselecteerd: Waddenzee (001), Duinen Terschelling (004), Zwin & Kievittepolder²³ (123), Duinen Schiermonnikoog (006) en Duinen Goeree & Kwade Hoek²⁵ (101). Tengevolge van herbegrenzing binnen het Waddengebied en het beschikbaar komen van meer kwantitatieve gegevens voldoen de volgende gebieden aan het criterium van “belangrijkste gebieden”: Noordzeekustzone (007), Waddenzee (001), Duinen en Lage Land Texel (002), Duinen Terschelling (004) en Duine Goeree & Kwade Hoek. Noordzeekustzone (007) blijkt na het beschikbaar komen van meer kwantitatieve gegevens het “belangrijkste gebied” voor het habitatype. Dit habitatype wordt vooral aangetroffen op de koppen van de Waddeneilanden (onderdeel van de Natura 2000-gebieden 001 t/m 007) waar ruimte bestaat voor natuurlijke dynamiek. Ruim de helft van de landelijke oppervlakte van dit habitatype is daarom gelegen in het Waddengebied. In het Deltagebied is het belangrijkste gebied voor dit habitatype Kwade Hoek (101), waarmee het gebied landelijk op de vijfde plek staat.

■ Voor de aanmelding van Habitatrictlijngebieden (2003) zijn voor het habitatype witte duinen (H2120) de volgende vijf gebieden geselecteerd: Waddenzee (001), Duinen Terschelling (004), Duinen Ameland (005), Duinen Schiermonnikoog (006) en Duinen Goeree & Kwade Hoek (101)²⁵. Op grond van de huidige kennis voldoen de volgende gebieden aan het criterium van “belangrijkste gebieden”: Waddenzee (001), Duinen en Lage Land Texel (002), Duinen Terschelling (004), Duinen Ameland (005) en Noordhollands Duinreservaat (087). Deze gebieden herbergen meer dan 150 ha van dit habitatype. Zwin & Kievittepolder (123) kan hieraan als grensoverschrijdend gebied worden toegevoegd. Het gebied grenst aan het door Vlaanderen

²⁴ Destijds bekend als Westerschelde.

aangemelde "SBZ Duinen inclusief IJzermonding en Zwin" (420 ha) met onder meer dit habitattype.

H2130B – *Grijze duinen, kalkarm Landelijke oppervlakte ca. 5.000 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bron
002	Duinen en Lage Land Texel	B2 (6-15%)	SBB 2005-06
003	Duinen Vlieland	B2 (6-15%)	SBB 2005
004	Duinen Terschelling	B2 (6-15%)	SBB 1999
084	Duinen Den Helder – Callantssoog	B2 (6-15%)	LNH 2004-2005
116	Kop van Schouwen	B2 (6-15%)	ZLD 2007, SBB 2008

Voor de aanmelding van Habitatrictlijngebieden (2003) zijn voor dit habitattype de volgende tien gebieden geselecteerd: Duinen Schiermonnikoog (006), Duinen Terschelling (004), Duinen en Lage Land Texel (002)²¹, Noordhollands Duinreservaat (087), Kennemerland-Zuid (088), Coepelduynen (096), Meijndel & Berkheide (097), Voornes Duin (100), Duinen Goeree & Kwade Hoek (101)²⁵ en Kop van Schouwen (116). In het Natura 2000 doelendocument (2006) is dit habitattype in drie subtypen verdeeld (kalkrijk, kalkarm en heischraal) om recht te doen aan de ecologische variatie en gelet op het aanzienlijke verschil in ecologische vereisten.

Voor het subtype *kalkarm* (H2130B) zijn in de tabel op grond van de huidige kennis de vijf belangrijkste gebieden vermeld (in numerieke volgorde). Elk van deze gebieden bevat 6-15% van de landelijke oppervlakte (klasse B2) van dit subtype. Duinen Terschelling herbergt de grootste oppervlakte van dit subtype (ruim 10%). Ook Schoorlse Duinen (086) en Noordhollands Duinreservaat (087) hebben een behoorlijke oppervlakte (klasse B2) maar net iets minder dan de gebieden op de 2^e tot en met 5^e plaats.

■ Voor de aanmelding van Habitatrictlijngebieden (2003) zijn voor het habitattype Grijze duinen (H2130) de volgende tien gebieden geselecteerd: Duinen Schiermonnikoog (006), Duinen Terschelling (004), Duinen en Lage Land Texel (002)²¹, Noordhollands Duinreservaat (087), Kennemerland-Zuid (088), Coepelduynen (096), Meijndel & Berkheide (097), Voornes Duin (100), Duinen Goeree & Kwade Hoek (101)²⁵, Kop van Schouwen (116). In het Natura 2000 doelendocument (2006) is dit habitattype inmiddels in drie subtypen verdeeld (kalkrijk, kalkarm en heischraal) om recht te doen aan de ecologische variatie en gelet op het aanzienlijke verschil in ecologische vereisten.

Het subtype *heischraal* van dit habitattype (H2130C) is de meest zeldzame van de drie onderscheiden subtypen. De betreffende vegetaties komen voor op vroongronden en in vochtige duinvalleien. Het zwaartepunt van dit subtype ligt in Duinen Goeree met ongeveer een vijfde van de landelijke oppervlakte. Ook in kwalitatief opzicht is Duinen Goeree voor dit subtype het belangrijkste gebied met kenmerkende zeer zeldzame plantensoorten als Veldgentiaan en Herfstschroeforchis die buiten Goeree slechts op weinig andere groeiplaatsen in dit habitattype worden aangetroffen. Op de waddeneilanden bevinden zich op Duinen en Lage Land Texel, Duinen Terschelling en Duinen Schiermonnikoog belangrijke voorkomens van dit subtype van meer dan 10% van het landelijke areaal (klasse B2). Voor zover nu bekend behoort verder Kop van Schouwen (116) (de vroongronden) tot de vijf belangrijkste gebieden.

H2140 – *Duinheiden met kraaihei Landelijke oppervlakte ca. 1.700 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
004	Duinen Terschelling	A2 (30-50%)	SBB 1999
002	Duinen en Lage Land Texel	A1 (15-30%)	SBB 2005-06, DEF 2004
086	Schoorlse Duinen	B2 (6-15%)	SBB 1993, 2000, 2002*
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	B2 (6-15%)	NM, SBB*

²⁵ Destijds bekend als Duinen Goeree.

003	Duinen Vlieland	B1 (2-6%)	SBB 2005
087	Noordhollands Duinreservaat	B1 (2-6%)	PWN 1992 en 2001*
005	Duinen Ameland	C (<2%)	SBB 1998, RWS 1997 en 2003
006	Duinen Schiermonnikoog	C (<2%)	NM, RWS 1997 en 2004*
084	Duinen Den Helder – Callantsoog	C (<2%)	LNH 2004-2005

Voor de aanmelding van Habitatrictlijngebieden (2003) zijn voor dit habitatype de volgende zeven gebieden geselecteerd: Duinen en Lage Land Texel (002)²¹, Duinen Vlieland (003), Duinen Terschelling (004), Duinen Ameland (005), Zwanenwater & Pettemerduinen (085)²⁶, Schoorlse Duinen (086)²⁷ en Noordhollands Duinreservaat (087). Ten tijde van deze aanmelding was het habitatype niet in subtypen verdeeld. In het Natura 2000 doelendocument (2006) worden voor dit habitatype twee subtypen onderscheiden, namelijk duinheiden met kraaihei, *vochtig* (H2140A) en duinheiden met kraaihei, *droog* (H2140B). Op grond van de beschikbare oppervlaktegegevens is differentiatie naar de twee subtypen (nog) niet mogelijk, waardoor thans de belangrijkste gebieden voor het habitatype als geheel in bovenstaande tabel zijn vermeld. Naast de zeven gebieden in de oorspronkelijke selectie blijkt het habitatype in nog twee gebieden aanwezig: Duinen Schiermonnikoog (006) en Duinen Den Helder – Callantsoog (084). Het totaal komt hiermee op negen gebieden. Hiervan bevat Duinen Terschelling veruit het grootste voorkomen van dit habitatype in ons land, met bijna 50% van de landelijke oppervlakte.

H2150 – *Duinheiden met struikhei			
Landelijke oppervlakte ca. 140 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
004	Duinen Terschelling	A2 (30-50%)	SBB 1999
002	Duinen en Lage Land Texel	A1 (15-30%)	SBB 2005-06, DEF 2004
087	Noordhollands Duinreservaat	A1 (15-30%)	PWN 1992 en 2001*
005	Duinen Ameland	B2 (6-15%)	SBB 1998, RWS 1997 en 2003
116	Kop van Schouwen	B2 (6-15%)	ZLD 2007, SBB 2008
003	Duinen Vlieland	B1 (2-6%)	SBB 2005
088	Kennemerland-Zuid	C (<2%)	NPZK, PWN, AWD, SBB*
099	Solleveld & Kapittelduinen	C (<2%)	Arcadis/Alterra 2008
098	Westduinpark & Wapendal	C (<2%)	DSB 2003

Voor de aanmelding van Habitatrictlijngebieden (2003) zijn voor dit habitatype de volgende vier gebieden geselecteerd: Kennemerland-Zuid (088), Westduinpark & Wapendal (098), Solleveld²⁸ en Kop van Schouwen (116). Tengevolge van het beschikbaar komen van meer kwantitatieve gegevens is gebleken dat dit prioritaire habitatype in totaal in negen gebieden voorkomt. Met name Duinen Terschelling (004) bevat een aanzienlijke oppervlakte duinheiden met struikhei. Dit gebied blijkt hiermee het belangrijkste gebied voor dit habitatype te zijn. Ook Duinen en Lage Land Texel (002) en Noordhollands Duinreservaat (087) blijken door het beschikbaar komen van nieuwe informatie meer dan 15% van de landelijke oppervlakte te bevatten. Verder is dit habitatype toegevoegd aan Duinen Ameland en Duinen Vlieland die respectievelijk 6 tot 15% en 2 tot 6% van de landelijke oppervlakte bevatten.

H2160 – Duindoornstruwelen			
Landelijke oppervlakte ca. 4.500 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
088	Kennemerland-Zuid	A2 (30-50%)	NPZK, PWN, AWD, SBB*
097	Meijendel & Berkheide	B2 (6-15%)	DZH & SBB 2000

²⁶ Destijds bekend als Duinen Zwanenwater en Pettemerduinen.

²⁷ Destijds bekend als Duinen Schoorl.

²⁸ Dit gebied is uitgebreid met Kapittelduinen, de naam is veranderd in Solleveld & Kapittelduinen (099).

087	Noordhollands Duinreservaat	B2 (6-15%)	PWN 1992 en 2001*
116	Kop van Schouwen	B2 (6-15%)	ZLD 2007, SBB 2008
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	B2 (6-15%)	NM 2007, RWS 2000
002	Duinen en Lage Land Texel	R (B1, 2-6%) ^a	SBB 2005-06, DEF 2004

(a) De letter "R" in deze kolom geeft aan dat het gebied is geselecteerd teneinde een voldoende regionale spreiding te verkrijgen binnen het landelijke verspreidingsgebied van het subtype.

Voor de aanmelding van Habitatrictlijngebieden (2003) zijn voor dit habitatype de volgende vijf gebieden geselecteerd: Duinen en Lage Land Texel (002)²¹, Kennemerland-Zuid (088), Meijendel & Berkheide (097), Voornes Duin (100) en Kop van Schouwen (116). Door het beschikbaar komen van meer kwantitatieve gegevens is gebleken dat de oppervlakte van dit habitatype in de gebieden Noordhollands Duinreservaat (087) en Duinen Goeree & Kwade Hoek (101) groter is dan aanvankelijk gedacht. Deze gebieden voldoen hiermee aan het criterium "belangrijkste gebieden". Het gebied Duinen en Lage Land Texel (002), behorende is vooral van belang vanuit het oogpunt van voldoende geografische spreiding.

H2170 – Kruiwilgstruwelen			
Landelijke oppervlakte ca. 900 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
004	Duinen Terschelling	A1 (15-30%)	SBB 1999
115	Grevelingen	A1 (15-30%)	SBB 2003
002	Duinen en Lage Land Texel	B2 (6-15%)	SBB 2005-06, DEF 2004
005	Duinen Ameland	B2 (6-15%)	SBB 1998, RWS 1997 en 2003
006	Duinen Schiermonnikoog	B1 (2-6%)	RWS 1997

Ten tijde van de aanmelding van Habitatrictlijngebieden (2003) werden voor dit habitatype twee subtypen onderscheiden waarbij voor elk subtype drie gebieden zijn geselecteerd. Voor het verbond der wilgenbroekstruwelen: Duinen Ameland (005), Duinen Terschelling (004) en Zwanenwater & Pettemerduinen (085)²⁶, en voor het kraaihei-verbond: Duinen Schiermonnikoog (006), Duinen Terschelling (004) en Duinen en Lage Land Texel (002)²¹. In de huidige interpretatie van het habitatype kruiwilgstruwelen worden geen subtypen onderscheiden. Op basis van nieuwe informatie kunnen de vijf in de tabel genoemde gebieden thans als belangrijkste worden aangemerkt. Dit zijn de gebieden met veruit de grootste oppervlakten en/of de beste kwaliteit van dit habitatype. Vergelijkbare oppervlakten als op Duinen Schiermonnikoog zijn aanwezig in Noordhollands Duinreservaat (087) en Kop van Schouwen (116) maar dit betreft minder soortenrijke vegetaties dan op Schiermonnikoog. Samen herbergen deze vijf gebieden zo'n 70% van de landelijke oppervlakte.

H2180 – Duinbossen			
Landelijke oppervlakte ca. 5.000 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
088	Kennemerland-Zuid	A1 (15-30%)	NPZK, PWN, AWD, SBB
087	Noordhollands Duinreservaat	A1 (15-30%)	PWN 1992 en 2001
097	Meijendel & Berkheide	B2 (6-15%)	DZH 2000, SBB 2002
100	Voornes Duin	B2 (6-15%)	Aanwijzingsbesluit 2008
002	Duinen en Lage Land Texel	B2 (6-15%)	SBB 2005-06, DEF 2004

Ten tijde van de aanmelding van Habitatrictlijngebieden (2003) werd dit habitatype in twee subtypen onderscheiden: Zomereikverbond (*Quercion roboris*) en Verbond van Els en Vogelkers (*Alno-Padion*) die overeenkomen met de huidige subtypen "droog" (subtype A) en "binnenduinstrand" (subtype C). Voor elk van beide subtypen zijn drie gebieden geselecteerd. Voor het eerstgenoemde subtype Schoorlse Duinen (086), Kennemerland-Zuid (088) en

Manteling van Walcheren (117); voor het andere subtype Noordhollands Duinreservaat (087), Meijndel & Berkheide (097) en Voornes Duin (100).

In het Natura 2000 doelendocument (2006) is een derde subtype onderscheiden: “vochtig” (subtype B). Van dit subtype herbergt Duinen Schiermonnikoog één van de grootste oppervlakten (ca. 20% van het landelijk totaal). Op grond van de beschikbare gegevens is volledige differentiatie naar subtypen (nog) niet mogelijk, waardoor thans alleen de vijf belangrijkste gebieden voor het habitattype als geheel in bovenstaande tabel zijn vermeld. Meer dan een vijfde van de landelijke oppervlakte (cq. relatieve bijdrage) is aanwezig in het eerste en tweede gebied. Op de 3e t/m 6e plaats staan gebieden met een relatieve bijdrage van 6-15% (klasse B2). Op de 6e plaats (niet in tabel) staat Schoorlse Duinen (086) dat minder wordt gewaardeerd dan Voornes Duin en Duinen Texel omdat het nagenoeg beperkt is tot één subtype (A) van merendeels matige kwaliteit. De overige Natura 2000-duingebieden hebben (veel) minder dan 6% van de landelijke oppervlakte.

H2190A – Vochtige duinvalleien, open water			
Landelijke oppervlakte ca.400 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
088	Kennemerland-Zuid	A1 (15-30%) ^a	NPZK, PWN, AWD, SBB*
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	B2 (6-15%)	NM, SBB*
002	Duinen en Lage Land Texel	B2 (6-15%)	SBB 2005-06, DEF 2004
100	Voornes Duin	R (B2, 6-15%) ^b	Aanwijzingsbesluit 2008

(a) Exclusief infiltratiekanalen zonder voor dit subtype karakteristieke vegetatie.

(b) De letter “R” in deze kolom geeft aan dat het gebied is geselecteerd teneinde een voldoende regionale spreiding te verkrijgen binnen het landelijke verspreidingsgebied van het subtype.

Ten tijde van de aanmelding van Habitatrictlijngebieden (2003) werd het open water in de duinen onderverdeeld in drie plantensociologische verbonden, waarbij toendertijd voor elk drie gebieden zijn geselecteerd. Dit betreft de volgende gebieden: Duinen en Lage Land Texel (002)²¹, Duinen Terschelling (004), Duinen Ameland (005), Kennemerland-zuid (088), Voornes Duin (100) en Kop van Schouwen (116). In het Natura 2000 doelendocument (2006) vallen deze drie verbonden onder het subtype vochtige duinvalleien *open water* (H2190A). Op grond van de huidige kennis kunnen de volgende gebieden als de drie belangrijkste voor dit subtype worden beschouwd: Duinen en Lage Land Texel, Zwanenwater & Pettemerduinen (085) en Kennemerland-zuid afgemeten aan de in de gebieden aanwezige oppervlakten. Uit het oogpunt van geografische spreiding kan daaraan nog Voornes Duin worden toegevoegd.

H2190B – Vochtige duinvalleien, kalkrijk			
Landelijke oppervlakte ca. 700 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
115	Grevelingen	A2 (30-50%)	SBB 2003
006	Duinen en Lage Land Texel	B2 (6-15%)	NM, RWS 1997 en 2004*
100	Voornes Duin	B2 (6-15%)	Aanwijzingsbesluit 2008

Voor de aanmelding van Habitatrictlijngebieden (2003) zijn de drie volgende gebieden voor dit subtype geselecteerd: Duinen Vlieland (003), Duinen Schiermonnikoog (006) en Voornes Duin (100). Op grond van de huidige kennis kunnen de drie in de tabel genoemde gebieden thans als belangrijkste gebieden voor het subtype worden beschouwd. Relatief grote oppervlakten (>6%) worden behalve in Grevelingen (115) en Duinen en Lage Land Texel (002) ook aangetroffen in Duinen Terschelling (004), Kennemerland-Zuid (088) en Duinen Goeree & Kwade Hoek (101). Deze gebieden zijn in de selectie van de drie belangrijkste gebieden echter buiten beschouwing gelaten, omdat in Voornes Duin het subtype in betere kwaliteit voorkomt vanwege de grote soortenrijkdom.

H2190C – Vochtige duinvalleien, ontkalkt			
Landelijke oppervlakte ca.120 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
004	Duinen Terschelling	A1 (15-30%)	SBB 1999
003	Duinen Vlieland	A1 (15-30%)	SBB 2005
005	Duinen Ameland	A1 (15-30%)	SBB 1998, RWS 1997 en 2003

Voor de aanmelding van Habitatrictlijngebieden (2003) zijn de drie volgende gebieden voor dit subtype, indertijd het Verbond van Zwarte Zegge (*Caricion nigrae*), geselecteerd: Duinen Terschelling (004), Zwanenwater & Pettemerduinen (085)²⁶ en Duinen en Lage Land Texel (002)²¹. Tengevolge van het beschikbaar komen van meer kwantitatieve gegevens voldoen de volgende gebieden thans aan het criterium van “belangrijkste gebieden”: Duinen Terschelling (004), Duinen Vlieland (003) en Duinen Ameland (005). Thans hebben deze gebieden, gemeten aan de kwaliteit en de aanwezige oppervlakte de grootste relatieve bijdrage aan het habitatype. De volledige variatie van het subtype komt op de waddeneilanden voor, inclusief de gradiënten naar vochtige kraaiheide (H2140A).

H2190D – Vochtige duinvalleien, hoge moerasplanten			
Landelijke oppervlakte ca. 300 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
085	Duinen Zwanewater en Pettemerduinen	A1 (15-30%)	NM, SBB*
005	Duinen Ameland	B2 (6-15%)	SBB 1998, RWS 1997 en 2003
002	Duinen en Lage Land Texel	B2 (6-15%)	SBB 2005-06, DEF 2004
101	Duine Goeree & Kwade Hoek	R (B1, 2-6%) ^a	Aanwijzingsbesluit 2008

(a) De letter “R” in deze kolom geeft aan dat het gebied is geselecteerd teneinde een voldoende regionale spreiding te verkrijgen binnen het landelijke verspreidingsgebied van het subtype.

Bij de aanmelding van Habitatrictlijngebieden (2003) is het Verbond der grote Zeggen niet als apart subtype opgenomen. Uit de Europese interpretatie van het habitatype blijkt echter dat riet- en andere oevervegetaties in duinvalleien ook tot het habitatype worden gerekend²⁹. Voor het habitatype vochtige duinvalleien, *hogere moerasplanten* (H2190D), zijn de drie belangrijkste gebieden, afgemeten aan kwaliteit en de in de gebieden aanwezige oppervlakten: Duinen en Lage Land Texel (002), Duinen Ameland (005) en Zwanenwater & Pettemerduinen (085). Duinen Vlieland (003) heeft ook een relatief grote oppervlakte maar dit omvat veel rietvegetaties in de Kroon’s Polders, die in kwalitatieve zin onderdoen voor de gevarieerde moerasplantenvegetaties in Duinen Texel en Duinen Ameland.

Uit het oogpunt van geografische spreiding kan daaraan nog Duinen Goeree & Kwade Hoek (101) worden toegevoegd. Binnen deze regio komt dit subtype verder nog voor in de gebieden Voornes Duin (100) en Manteling van Walcheren (117), maar verreweg de grootste oppervlakte ervan wordt aangetroffen in Duinen Goeree & Kwade Hoek.

■ Voor de aanmelding van Habitatrictlijngebieden (2003) zijn voor het prioritaire habitatype galigaanmoerassen (H7210) de volgende tien gebieden geselecteerd: Ringselven en Kruispeel, Alde Feanen (013), Weerribben (034), Korenburgerveen (061), Rottige Meenthe & Brandemeer (018), Wieden (035), Botshol (083), Nieuwkoopse Plassen & de Haeck (103), Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux (136) en Duinen en Lage Land Texel (002)²¹.

In de huidige selectie zijn de gebieden Weerter- en Budelerbergen & Ringselven (138) en Weerribben (034) veruit de belangrijkste gebieden voor dit prioritaire habitatypes (respectievelijk 15-30% en 6-15% van de landelijk oppervlakte). Ook de gebieden op de 3^e tot en met 6^e plaats in de selectie, die elk 2-6% van de landelijke oppervlakte van dit habitat bevatten, leveren een aanzienlijke bijdrage: Duinen en Lage Land Texel (002), Korenburgerveen (061),

²⁹ “Reedbeds of dune slacks”, tall-sedge communities and canebeds [...]. Interpretation Manual of European Union Habitats (EUR 25), 2003.

Nieuwkoopse Plassen & De Haeck (103) en Kampina & Oisterwijkse Vennen (133). Door het sterk versnipperde voorkomen van galigaanmoerassen bevatten de laatste vier van de tien belangrijkste gebieden elk niet meer dan 2% van de landelijke oppervlakte: Botshol (083), Oostelijke Vechtplassen (095), Zwanenwater & Pettemerduinen (085) en Alde Feanen (013).

■ Het gebied behoort tot één van de belangrijkste gebieden voor de volgende soorten:

H1340 – *Noordse Woelmuis			
Landelijke populatie voorkomend in 621 kilometerhokken			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
002	Duinen en Lage Land Texel	B2 (6-15%)	VZZ 2008
112	Biesbosch	B2 (6-15%)	VZZ 2008
115	Grevelingen	B2 (6-15%)	VZZ 2008
109	Haringvliet	B1 (2-6%)	VZZ 2008
118	Oosterschelde	B1 (2-6%)	VZZ 2008
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	B1 (2-6%)	VZZ 2008
095	Oostelijke Vechtplassen	B1 (2-6%)	VZZ 2008
114	Krammer-Volkerak	B1 (2-6%)	VZZ 2008
091	Polder Westzaan	B1 (2-6%)	VZZ 2008
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	C (<2%)	VZZ 2008
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	C (<2%) ^a	VZZ 2008
089	Eilandspolder-Oost	R (C <2%) ^b	VZZ 2008

- (a) De gebieden Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder (090) en Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving (010) hebben een gelijk aantal bezette kilometerhokken (10), maar Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder omvat een grotere aaneengesloten oppervlakte leefgebied.
- (b) De letter "R" geeft aan dat het gebied bij de aanmelding is geselecteerd ten behoeve van voldoende spreiding binnen de Noordhollandse deelpopulatie van de soort.

Voor deze prioritaire soort, waarvan de ondersoort *arenicola* alleen in Nederland voorkomt (grote internationale verantwoordelijkheid), geldt in de eerste plaats het selectie criterium "tien belangrijkste gebieden". Bij de aanmelding van Habitatrictlijngebieden (2003) waren er acht gebieden waar de populatie van redelijk omvang bekend was en tevens een groot en kwalitatief relatief goed leefgebied tot hun beschikking hadden. Deze acht gebieden zijn achtereenvolgens Polder Westzaan (091), Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder (090), Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (092), Nieuwkoopse Plassen & De Haeck (103), Haringvliet (109), Biesbosch (112), Krammer-Volkerak (114) en Grevelingen (115). Aan deze acht gebieden is bij de aanmelding nog een negende gebied toegevoegd, namelijk Eilandspolder, omwille van een goede geografische spreiding van de deelpopulatie in Noord-Holland. Met deze negen – kwalitatief beste – gebieden werd de sterk bedreigde metapopulatie uit Friesland nog niet afgedekt, daarom zijn toendertijd aanvullend het IJsselmeer (cq. Friese IJsselmeerkust) (072), Groote Wielen (009) en Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving (010) geselecteerd. Op basis van inventarisatiegegevens uit de periode 1994-2007 zijn, afgemeten aan het aantal bezette kilometerhokken, Duinen en Lage Land Texel, Biesbosch en Grevelingen de drie belangrijkste gebieden voor de noordse woelmuis (klasse B2: 6-15%). Op de 4^e tot en met 10^e plaats staan drie gebieden in ZW-Nederland (109, 114, 118) en vier gebieden in Noord-Holland/ Utrecht (090, 091, 092, 095). In het 10-11^e gebied zijn net iets meer kilometerhokken bezet (10) dan in Duinen Goeree & Kwade Hoek (101), Kop van Schouwen (116) en Nieuwkoopse Plassen & De Haeck (103) (resp. 9, 8 en 8 bezette hokken). Oosterschelde, Oostelijke Vechtplassen en Krammer-Volkerak staan nu op de 5^e, 7^e en 8^e plaats maar ontbreken in de selectie van 2003.

H1903 – Groenknolorchis			
Landelijke populatie ca.16.000 exemplaren^a			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
004	Duinen Terschelling	A1 (15-30%)	FLORON 2008
002	Duinen en Lage Land Texel	A1 (15-30%)	FLORON 2008

034	Weerribben	A1 (15-30%)	FLORON 2008
115	Grevelingen	B2 (6-15%)	FLORON 2008
035	Wieden	B2 (6-15%)	FLORON 2008

(a) Minimum-populatieschattingen (aantal exemplaren) in 2001 (in het kustgebied kunnen de aantallen van jaar tot jaar sterk wisselen afhankelijk van de waterstand).

Ten tijde van de aanmelding in 2003 waren de volgende vijf gebieden voor deze habitatoort geselecteerd: Duinen Terschelling, Duinen en Lage Land Texel²¹, Weerribben, Voornes Duin en Duinen Vlieland. Na inventarisaties door Floron blijken de vijf belangrijkste gebieden Duinen Terschelling, Duinen en Lage Land Texel, Weerribben, Grevelingen en Wieden. In vergelijking met de situatie in de buurlanden zijn in ons land nog veel populaties aanwezig, waarmee Nederland de belangrijkste kern van verspreiding van de soort vormt in West-Europa. Ook in Nederland is de soort zeldzaam, gedurende de 20^e eeuw is de populatie sterk achteruit gegaan door onder andere ontwatering en ontginning. De soort is verdwenen in de Hollandse vastelandsduinen maar komt nog wel veel voor in de duinen op de waddeneilanden, met name op Terschelling en Texel. Door het ontstaan van nieuwe strandvlaktes komt de soort nu relatief veel voor in het Natura 2000-gebied de Grevelingen. De Wieden en Weerribben bevatten grote populaties in het landschap Meren en Moerassen.

B.4. Toewijzing instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5)

De hier vermelde gebiedsdoelen en vermeldingen van de relatieve bijdrage van de Natura 2000-gebieden die buiten dit aanwijzingsbesluit vallen en waarvan de definitieve besluiten op het moment van vaststelling van het onderhavige besluit nog niet zijn vastgesteld, moeten worden beschouwd als "indicatieve" opgaven en kunnen nog aan verandering onderhevig zijn.

In dit onderdeel wordt voor iedere Natura 2000-waarde waarvoor het onderhavige gebied is aangewezen, inzichtelijk gemaakt hoe de landelijke doelstelling is uitgewerkt in de Natura 2000-gebieden. Onder iedere tabel wordt de landelijke staat van instandhouding (Svl) van betreffende habitatype of (vogel)soort vermeld. Indien de landelijke doelstelling van de betreffende waarde afwijkt van wat kan worden verwacht uit de Svl, is dit hier gemotiveerd. Gebiedsdoelstellingen die afwijken van de landelijke doelstelling, worden ook zoveel mogelijk gemotiveerd. In gevallen waarin motivering ontbreekt, is aanpassing nog in overweging (met name naar aanleiding van zienswijzen) in het kader van het besluit voor het betreffende gebied. Doelstellingen die volgens de tabellen zijn aangepast ten opzichte van het ontwerpbesluit (zie kolom "besluit") staan eveneens onder de betreffende tabellen gemotiveerd. De instandhoudingsdoelstellingen van habitattypen en soorten die zijn toegevoegd naar aanleiding van zienswijzen, zijn in principe op behoud gesteld, omdat de landelijke doelstelling al haalbaar werd geacht zonder deze toevoegingen.

De niet-broedvogelsoorten waarvoor zowel landelijk als in alle gebieden een behoudsopgave is gesteld zijn samengevat in één tabel. Waar in de vogeltabellen wordt geschreven "A...b" betreft het een broedvogel en waar wordt geschreven "A...n" betreft het een niet-broedvogel. Regels in cursief betreffen complementaire doelen (zie Natura 2000 doelendocument, paragraaf 3.3).

In een aparte kolom is van elk gebied de relatieve bijdrage vermeld. Voor een nadere toelichting en de klasse-indeling wordt verwezen naar de inleiding van onderdeel 3 van deze bijlage. In de kolom "Populatie" wordt tevens aangegeven of er sprake is van herstel dan wel uitbreiding (↑).

B.4.1. Habitatrictlijn: Habitattypen

H1140A - Slik- en zandplaten, <i>getijdengebied</i>					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	verbetering	A4	conform ontwerp
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	C	doel toegevoegd
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

113	Voordelta	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
123	Zwin & Kievittepolder	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding voor het habitatype slik- en zandplaten, *getijdengebied* (subtype A) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "gunstig" en "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierbij aan. De doelstelling voor de gebieden Duinen en Lage Land Texel (001) en Duinen Goeree & Kwade Hoek (101) is op "behoud kwaliteit" gezet omdat hier geen aanwijzingen zijn voor negatieve kwaliteitsbeïnvloeding door menselijke activiteiten. De doelstelling voor de kwaliteit is voor de Voordelta op behoud gezet, vanwege het relatief lage aandeel (respectievelijk circa 0,4% van de landelijke oppervlakte) van dit subtype in dit gebied.

H1310A – Zilte pionierbegroeiingen, zeekraal					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en behoud kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	A3	conform ontwerp
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	B1	conform ontwerp
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	C	conform ontwerp
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	C	conform ontwerp
006	Duinen Schiermonnikoog				doel vervallen
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	B1	conform ontwerp
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
113	Voordelta	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
118	Oosterschelde	uitbreiding	behoud	B1	ontwerpbesluit
121	Yerseke en Kapelse Moer	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
122	Westerschelde & Saefthinghe	uitbreiding	behoud	A1	ontwerpbesluit
123	Zwin & Kievittepolder	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

Vrijwel alle kweldergebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrictlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitatype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (> 95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding van habitatype zilte pionierbegroeiingen, *zeekraal* (subtype A) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "matig ongunstig" en "gunstig"³⁰. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De matig ongunstige staat van instandhouding op het aspect oppervlakte is met name gericht op de sterke achteruitgang in de Oosterschelde en Westerschelde & Saefthinghe door erosie van de schorren. Uitbreiding oppervlakte wordt daarom alleen in deze twee gebieden beoogd. Voor de overige gebieden is behoud oppervlakte voldoende.

H1310B – Zilte pionierbegroeiingen, zeevetmuur					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	B2	conform ontwerp
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	B2	conform ontwerp
003	Duinen Vlieland				doel vervallen
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	C	conform ontwerp
006	Duinen Schiermonnikoog				doel vervallen
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	A1	conform ontwerp
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
113	Voordelta	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit

³⁰ In het Natura 2000 doelendocument (2006) zijn deze twee beoordelingen abusievelijk verwisseld.

115	Grevelingen	behoud	behoud	A3	ontwerpbesluit
122	Westerschelde & Saefthinghe	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

Vrijwel alle kweldergebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrictlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitatype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (> 95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding voor het habitatype zilte pionierbegroeiingen, *zeevetmuur* (subtype B) is beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De gebiedsdoelen zijn in overeenstemming met de landelijke doelstelling.

H1330A – Schorren en zilte graslanden, buitendijks					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	verbetering	A3	conform ontwerp
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	B1	conform ontwerp
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	C	conform ontwerp
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	C	conform ontwerp
006	Duinen Schiermonnikoog				doel vervallen
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	C	conform ontwerp
088	Kennemerland-Zuid	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
113	Voordelta	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
122	Westerschelde & Saefthinghe	uitbreiding	verbetering	A1	ontwerpbesluit
123	Zwin & Kievittepolder	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

Vrijwel alle kweldergebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrictlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitatype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (> 95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding voor het habitatype schorren en zilte graslanden, *buitendijks* (subtype A) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "gunstig" en "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Waddenzee en Westerschelde & Saefthinghe herbergen tezamen meer dan 80% van de landelijke oppervlakte en kunnen daarmee ook de grootste bijdrage leveren aan de herstelopgave. In de andere gebieden is het habitatype reeds in goede kwaliteit aanwezig (dus behoud is voldoende) of is herstel waarschijnlijk niet mogelijk gegeven de getijdedemping tengevolge van de aanleg van de stormvloedkering (Oosterschelde). Met deze gebiedsdoelen wordt de landelijke doelstelling voldoende afgedekt.

H1330B – Schorren en zilte graslanden, binnendijks					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	B1	conform ontwerp
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	B2	conform ontwerp
091	Polder Westzaan	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	A2	ontwerpbesluit
118	Oosterschelde	uitbreiding	behoud	B2	ontwerpbesluit
121	Yerseke & Kapelse Moer	behoud	behoud	A1	ontwerpbesluit
122	Westerschelde & Saefthinghe	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
123	Zwin & Kievittepolder	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
124	Groote Gat	geen	geen	C	ontwerpbesluit

Van het habitatype schorren en zilte graslanden, *binnendijks* (H1330B) is bijna driekwart van de landelijke oppervlakte opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het subtype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "gunstig" en "matig ongunstig". De landelijke doelstelling wijkt af op het aspect kwaliteit, omdat de "matig ongunstige" staat van instandhouding van de kwaliteit het gevolg is van de ongunstige situatie in het Noord-Hollandse veenweidegebied (onder andere Polder Westzaan, 091). Door vermindering van zoute kwel staan de betreffende zilte vegetaties daar sterk onder druk. Daarom is alleen in Polder Westzaan (091) een verbeterdoelstelling neergelegd.

H2110 – Embryonale duinen					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	A1	conform ontwerp
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	B2	conform ontwerp
003	Duinen Vlieland				doel vervallen
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	B2	conform ontwerp
005	Duinen Ameland				doel vervallen
006	Duinen Schiermonnikoog				doel vervallen
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	A2	conform ontwerp
086	Schoorlse Duinen	uitbreiding	behoud	C	ontwerpbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
113	Voordelta	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrictlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitatype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (> 95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding voor het habitatype embryonale duinen is beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Met één uitzondering zijn de gebiedsdoelen in overeenstemming met de landelijke doelstelling. Het gebiedsdoel voor Schoorlse Duinen (086) wijkt af van het landelijk doel op het aspect oppervlakte. Het habitatype is langs de Hollandse kust betrekkelijk zeldzaam en door recente inrichtingsmaatregelen is er een situatie ontstaan met uitbreidingsmogelijkheden voor het habitatype in dit gebied. Met een uitbreidingsdoelstelling wordt beoogd optimaal gebruik te maken van de ecologische potenties van het gebied.

H2120 – Witte duinen					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit ^a					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	B2	conform ontwerp
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	B2	conform ontwerp
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	B1	conform ontwerp
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	B2	conform ontwerp
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	B2	conform ontwerp
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	B1	conform ontwerp
007	Noordzeekustzone				doel vervallen
084	Duinen Den Helder – Callantssoog	behoud	verbetering	B1	ontwerpbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
086	Schoorlse Duinen	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit

088	Kennemerland-Zuid	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
096	Coepelduynen	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
097	Meijendel & Berkheide	behoud	verbetering	B1	ontwerpbesluit
099	Solleveld & Kapittelduinen	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
100	Voornes Duin	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud	verbetering	B1	ontwerpbesluit
117	Manteling van Walcheren	behoud	behoud	B1	doel toegevoegd
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
123	Zwin & Kievittepolder	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit

(a) Verbetering kwaliteit wordt vooral nagestreefd in de duinen van de vastelandskust en het Deltagebied.

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrictlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitatype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (> 95% van de landelijke oppervlakte).

De landelijke staat van instandhouding voor het habitatype witte duinen is op het aspect oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "gunstig" en "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De doelstelling van verbetering kwaliteit wordt nagestreefd door het optimaliseren van verstuiving. In de gebieden waar deze ontwikkeling conflicteert met de veiligheid van het achterliggend land is geen verbeterdoelstelling neergelegd (zoals in Duinen Goeree & Kwade Hoek). In het Waddengebied komt het habitatype reeds over een groot oppervlakte en in goede kwaliteit voor. Ook voor deze gebieden is een behoudsopgave geformuleerd.

Voor de gebieden langs de (Noord-)Hollandse kust (Schoorlse Duinen, Noordhollands Duinreservaat en Kennemerland-Zuid) is, in tegenstelling tot het landelijk doel, gekozen voor de doelstelling uitbreiding oppervlakte. Vanwege de grote breedte van het duingebied is uitbreiding van witte duinen in deze gebieden goed mogelijk. Dit is vooral van belang voor de uitbreidingsopgave van het prioritaire type grijze duinen (*H2130).

H2130A – *Grijze duinen, kalkrijk					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	C	doel toegevoegd
002	Duinen en Lage Land Texel	uitbreiding	verbetering	B1	doel aangepast ^a
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	C	doel toegevoegd
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	B1	doel toegevoegd
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	C	conform ontwerp
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	C	conform ontwerp
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	verbetering	A1	ontwerpbesluit
088	Kennemerland-Zuid	uitbreiding	verbetering	A2	ontwerpbesluit
096	Coepelduynen	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
097	Meijendel & Berkheide	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit
098	Westduinpark & Wapendal	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
099	Solleveld & Kapittelduinen	uitbreiding	verbetering	C	doel aangepast ^b
100	Voornes Duin	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
117	Manteling van Walcheren	behoud	behoud	C	doel toegevoegd
123	Zwin & Kievittepolder	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

(a) De doelstelling voor Duinen en Lage Land Texel is aangepast, omdat op dit waddeneiland relatief veel kalkrijke bodem aanwezig is, waar goede mogelijkheden zijn voor uitbreiding van de oppervlakte en verbetering van de kwaliteit van dit habitatype.

- (b) De doelstelling voor Solleveld & Kapittelduinen is aangepast, omdat uitbreiding van de oppervlakte mogelijk is vanuit vergraste en verstruweelde duingraslanden.

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrictlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitatype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (> 95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding voor het habitatype grijze duinen, *kalkrijk* (subtype A) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "matig ongunstig" en "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In afwijking van de landelijke doelstelling is voor gebieden met een relatief geringe bijdrage (onder andere Duinen Ameland (005), Duinen Schiermonnikoog (006), Zwin & Kievittepolder (123)) aan deze landelijke doelstelling gekozen voor een behoudsdoelstelling. Ook voor het gebied Coepelduynen (096) geldt een behoudsopgave, omdat het habitatype daar nog in goed ontwikkelde vorm voorkomt en er geen mogelijkheden zijn voor uitbreiding van de oppervlakte.

H2130B – *Grijze duinen, kalkarm					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	verbetering	B1	conform ontwerp
002	Duinen en Lage Land Texel	uitbreiding	verbetering	B2	conform ontwerp
003	Duinen Vlieland	uitbreiding	verbetering	B2	conform ontwerp
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	B2	conform ontwerp
005	Duinen Ameland	uitbreiding	verbetering	B1	conform ontwerp
006	Duinen Schiermonnikoog	uitbreiding	verbetering	B1	conform ontwerp
084	Duinen Den Helder – Callantsoog	behoud	behoud	B2	ontwerpbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
086	Schoorlse Duinen	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud	verbetering	B2	ontwerpbesluit
097	Meijendel & Berkheide	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
099	Solleveld & Kapittelduinen	uitbreiding	verbetering	C	doel aangepast ^a
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
116	Kop van Schouwen	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit
117	Manteling van Walcheren	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit

- (a) De doelstelling voor Solleveld & Kapittelduinen is aangepast, omdat uitbreiding van de oppervlakte mogelijk is vanuit vergraste en verstruweelde duingraslanden.

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrictlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitatype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (> 95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding voor het habitatype grijze duinen, *kalkarm* (subtype B) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "matig ongunstig" en "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De doelstellingen voor de gebieden Duinen Goeree & Kwade Hoek (101) en Duinen Den Helder - Callantsoog (084) wijken af van de landelijke doelstelling, omdat het habitatype in deze gebieden reeds in goed ontwikkelde vorm aanwezig is en er geen mogelijkheden zijn voor uitbreiding van de oppervlakte. Ook de doelstelling van het gebied Grevelingen (115) wijkt af van de landelijke doelstelling, omdat het gebied te weinig kustdynamiek heeft om uitbreiding of verbetering te kunnen realiseren. Vanwege de dynamische omstandigheden in de Waddenzee (001) is uitbreiding van de oppervlakte in dit gebied niet mogelijk. Hier wordt dan ook alleen ingezet op verbetering van de kwaliteit. Ook in het gebied Kennemerland-Zuid (088) wordt alleen ingezet op verbetering van de kwaliteit, aangezien de overwegend kalkrijke bodem hier geen mogelijkheden biedt voor uitbreiding van de oppervlakte.

H2130C – *Grijze duinen, <i>heischraal</i>					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	uitbreiding	verbetering	B2	conform ontwerp
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	B1	doel toegevoegd
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	B2	conform ontwerp
005	Duinen Ameland	uitbreiding	verbetering	B1	conform ontwerp
006	Duinen Schiermonnikoog	uitbreiding	verbetering	B2	conform ontwerp
084	Duinen Den Helder – Callantsoog	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit
088	Kennemerland-Zuid	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit
100	Voornes Duin	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	verbetering	A1	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	uitbreiding	verbetering	A1	ontwerpbesluit

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrictlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitatype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (> 95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding voor het habitatype grijze duinen, *heischraal* (subtype C) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De doelstelling voor het gebied Duinen Den Helder – Callantsoog (084) wijkt af van de landelijke doelstelling, omdat het habitatype in dit gebied reeds in goed ontwikkelde vorm aanwezig is en er geen mogelijkheden zijn voor uitbreiding van het oppervlakte. In het gebied Duinen Goeree & Kwade hoek (101) is het habitatype reeds over voldoende oppervlakte aanwezig en zijn er geen potenties voor verdere uitbreiding. Er is wel een verbeteropgave voor de kwaliteit van het habitatype in dit gebied.

H2140A – *Duinheiden met kraaihei, <i>vochtig</i>					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage^b	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud ^a	behoud	A1	conform ontwerp
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	B1	conform ontwerp
004	Duinen Terschelling	behoud	verbetering	A2	conform ontwerp
005	Duinen Ameland	behoud	verbetering	C	conform ontwerp
084	Duinen Den Helder – Callantsoog	behoud ^a	behoud	C	ontwerpbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	B2	ontwerpbesluit
086	Schoolse Duinen	behoud ^a	verbetering	B2	ontwerpbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	behoud	verbetering	B1	ontwerpbesluit

(a) Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van H2170 kruipwilgstruwelen of habitatype H2190 vochtige duinvalleien is toegestaan.³¹

(b) Dit betreft de relatieve bijdrage van het habitatype als geheel. Het was niet mogelijk om de actuele voorkomens van de afzonderlijke subtypen in kwantitatieve zin te duiden.

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrictlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitatype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (> 95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding van het habitatype duinheiden met kraaihei, *vochtig* (subtype A) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "gunstig" en "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In de gebieden Duinen en Lage Land Texel (002), Duinen Vlieland

³¹ Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

(003), Duinen Den Helder – Callantsoog (084) en Zwanenwater & Pettemerduinen (085) wordt, in afwijking van het landelijk doel, behoud van de kwaliteit nagestreefd, omdat het habitatype hier momenteel reeds in goede kwaliteit aanwezig is.

H2140B – *Duinheiden met kraaihei, droog					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage^a	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	A1	conform ontwerp
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	B1	conform ontwerp
004	Duinen Terschelling	behoud	verbetering	A2	conform ontwerp
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	C	conform ontwerp
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	C	conform ontwerp
084	Duinen Den Helder – Callantsoog	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	B2	ontwerpbesluit
086	Schoorlse Duinen	behoud	verbetering	B2	ontwerpbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit

(a) Dit betreft de relatieve bijdrage van het habitatype als geheel. Het was niet mogelijk om de actuele voorkomens van de afzonderlijke subtypen in kwantitatieve zin te duiden.

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrictlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitatype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (> 95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding van het habitatype duinheiden met kraaihei, *droog* (subtype B) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Wat betreft de landelijke doelstelling voor verbetering van de kwaliteit is deze neergelegd in de twee kerngebieden voor dit subtype: Duinen Terschelling (004) en Schoorlse Duinen (086). Deze gebieden bevatten een grote oppervlakte van dit habitatype en hier zijn goede mogelijkheden voor verbetering van de kwaliteit. In de overige gebieden wordt behoud van de kwaliteit nagestreefd, in afwijking van het landelijk doel.

H2150 – *Duinheiden met struikhei					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	A1	doel toegevoegd
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	B1	doel toegevoegd
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	A2	doel toegevoegd
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	B2	conform ontwerp
087	Noordhollands Duinreservaat	behoud	behoud	A1	ontwerpbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
098	Westduinpark & Wapendal	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
099	Solleveld & Kapittelduinen	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud	behoud	B2	ontwerpbesluit
117	Manteling van Walcheren				doel vervallen

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrictlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitatype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (> 95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding voor het habitatype duinheiden met struikhei is beoordeeld als “gunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In afwijking van de landelijke doelstelling is voor het gebied Solleveld & Kapittelduinen (099) gekozen voor verbetering van de kwaliteit, omdat de kwaliteit in dit gebied de laatste jaren enigszins achteruit is gegaan en er kansen voor verbetering zijn. De gebieden Duinen en Lage Land Texel (002) en Duinen Terschelling (004) behoren tot de belangrijkste gebieden voor dit habitatype.

H2160 – Duindoornstruwelen					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit ^a					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	C	conform ontwerp
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud ^a	behoud	B1	conform ontwerp
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	C	conform ontwerp
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	C	conform ontwerp
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	C	conform ontwerp
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	B1	conform ontwerp
084	Duinen Den Helder – Callantsoog	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
086	Schoorlse Duinen	behoud ^a	behoud	C	ontwerpbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	behoud ^a	behoud	B2	ontwerpbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud ^a	behoud	A2	ontwerpbesluit
096	Coepelduynen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
097	Meijendel & Berkheide	behoud ^a	behoud	B2	ontwerpbesluit
098	Westduinpark & Wapendal	behoud ^a	behoud	C	ontwerpbesluit
099	Solleveld & Kapittelduinen	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
100	Voornes Duin	behoud ^a	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud ^a	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud ^a	behoud	B2	ontwerpbesluit
117	Manteling van Walcheren	behoud ^a	behoud	C	ontwerpbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
123	Zwin & Kievittepolder	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

(a) ... van goed ontwikkelde vormen in de gebieden waar het type een belangrijke positie in het duinlandschap inneemt. Enige achteruitgang in oppervlakte is toegestaan ten gunste van uitbreiding oppervlakte van habitattypen grijze duinen (H2130), duinbossen (H2180) of vochtige duinvalleien (H2190), mits de totale oppervlakte van goed ontwikkelde vormen niet afneemt³¹.

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrictlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitatype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (> 95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding voor het habitatype duindoornstruwelen is beoordeeld als “gunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Alle gebiedsdoelen zijn in overeenstemming met de landelijke doelstelling. Aan een groot deel van de gebieden is een ten gunste formulering toegevoegd. Afhankelijk van het voorkomen in deze gebieden zullen één of meerdere van de begunstigde habitattypen (*H2130, H2180 of H2190) in de “ten gunste formulering” van de betreffende gebieden zijn opgenomen.

H2170 – Kruipwilgstruwelen					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit ^a					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	B2	conform ontwerp
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	C	conform ontwerp
004	Duinen Terschelling	behoud ^b	behoud	A1	conform ontwerp
005	Duinen Ameland	behoud ^b	behoud	B2	conform ontwerp
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud ^b	behoud	B1	conform ontwerp
084	Duinen Den Helder – Callantsoog	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
086	Schoorlse Duinen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	behoud ^b	behoud	B1	ontwerpbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud ^b	behoud	B1	ontwerpbesluit
096	Coepelduynen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

100	Voornes Duin	behoud ^b	behoud	C	aanwijzingsbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	A1	ontwerpbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud ^b	behoud	B1	ontwerpbesluit

(a) Lokaal uitbreiding oppervlakte van goed ontwikkelde vormen en lokaal verbetering kwaliteit.

(b) De oppervlakte mag afnemen ten gunste van uitbreiding van habitattypen vochtige duinvalleien (H2190)³¹.

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrictlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitattypen zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (> 95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding van het habitattypen kruipwilgstruwelen is beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De gebiedsdoelen zijn in overeenstemming met de landelijke doelstelling. De lokale uitbreiding- en verbeteringdoelstelling ligt in het gebied Duinen Den Helder – Callantsoog (084). Het habitattypen komt hier in geringe mate voor in matige tot goede kwaliteit en het gebied heeft goede potentie voor herstel.

H2180A – Duinbossen, droog					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit...^a					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	verbetering	B2	doel toegevoegd
003	Duinen Vlieland	uitbreiding	verbetering	C	conform ontwerp
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	B1	conform ontwerp
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	C	doel toegevoegd
006	Duinen Schiermonnikoog	uitbreiding	behoud	B1	conform ontwerp
084	Duinen Den Helder – Callantsoog	behoud	behoud	C	doel toegevoegd
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
086	Schoorlse Duinen	uitbreiding	behoud	B2	ontwerpbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	behoud	A1	doel aangepast ^c
088	Kennemerland-Zuid	behoud	behoud	A1	ontwerpbesluit
097	Meijendel & Berkheide	behoud	behoud	B2	ontwerpbesluit
098	Westduinpark & Wapendal	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
099	Solleveld & Kapittelduinen	behoud	verbetering	B1	ontwerpbesluit
100	Voornes Duin	behoud ^b	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud ^b	behoud	B2	ontwerpbesluit
117	Manteling van Walcheren	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit

(a) ... maar lokaal uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

(b) De oppervlakte mag afnemen ten gunste van uitbreiding van habitattypen grijze duinen (*H2130) of vochtige duinvalleien (H2190)³¹.

(c) De doelstelling voor Noordhollands Duinreservaat is aangepast, omdat hier goede mogelijkheden zijn voor uitbreiding van de oppervlakte.

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrictlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitattypen zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (> 95% van de landelijke oppervlakte). De relatieve bijdrage zoals vermeld in de tabel betreft de relatieve bijdrage van het habitattypen duinbossen als geheel, van de subtypen *droog*, *vochtig* en *binnenduintrand* samen (respectievelijk subtype A, B en C). Op grond van de beschikbare oppervlaktegegevens is differentiatie naar de drie subtypen (nog) niet mogelijk. De landelijke staat van instandhouding van het habitattypen duinbossen, *droog* (subtype A) is beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De lokale opgave voor uitbreiding oppervlakte is op de waddeneilanden neergelegd, omdat de oppervlakte van dit subtype daar klein is. Ook in de Natura 2000-gebieden Schoorlse Duinen (086) en Noordhollands Duinreservaat (087) wordt uitbreiding van de oppervlakte van dit subtype nagestreefd en realistisch geacht. In het gebied Duinen en Lage Land Texel (002) is het beheer, net als in Solleveld & Kapittelduinen (099), reeds gericht op verbetering van de kwaliteit. Ook in de gebieden Duinen Vlieland (003), Duinen Terschelling (004), Westduinpark & Wapendal (098)

en Voornes Duin (100) bestaan goede mogelijkheden voor verbetering van de kwaliteit. Met name Voornes Duin (100) kan hiermee een zeer grote bijdrage gaan leveren aan het landelijke doel voor dit subtype.

H2180B – Duinbossen, vochtig					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit...^a					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage^c	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	verbetering	B2	doel toegevoegd
003	Duinen Vlieland	uitbreiding	verbetering	C	conform ontwerp
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	B1	conform ontwerp
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	C	doel toegevoegd
006	Duinen Schiermonnikoog	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
084	Duinen Den Helder – Callantsoog	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
086	Schoorlse Duinen	behoud	behoud	B2	ontwerpbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	behoud	verbetering	A1	ontwerpbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud	verbetering	A1	ontwerpbesluit
097	Meijendel & Berkheide	behoud	verbetering	B2	ontwerpbesluit
100	Voornes Duin	behoud ^b	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud ^b	verbetering	B2	ontwerpbesluit

(a) ... maar lokaal uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

(b) De oppervlakte mag afnemen ten gunste van uitbreiding van habitattypen grijze duinen (*H2130) of vochtige duinvalleien (H2190)³¹.

(c) Dit betreft de relatieve bijdrage van het habitatype als geheel. Het is het (nog) niet mogelijk om de actuele voorkomens van de afzonderlijke subtypen in kwantitatieve zin te duiden.

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrictlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitatype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (> 95% van de landelijke oppervlakte). Op grond van de beschikbare oppervlaktegegevens is differentiatie naar de drie subtypen (nog) niet mogelijk.

De landelijke staat van instandhouding van het habitatype duinbossen, *vochtig* (subtype B) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De opgave voor uitbreiding oppervlakte is voornamelijk op de waddeneilanden neergelegd, omdat de oppervlakte van dit subtype daar klein is. Het beheer is in het gebied Duinen en Lage Land Texel(002) reeds gericht op verbetering van de kwaliteit. De kwaliteitsdoelstellingen van de gebieden Duinen Den Helder – Callantsoog (084) en Schoorlse Duinen (086) wijken af van het landelijk doel omdat hier weinig potentie voor kwaliteitsverbetering is. Ook in de gebieden Zwanenwater & Pettemerduinen (085) en Voornes Duin (100) wordt behoud van de kwaliteit nagestreefd in tegenstelling tot het landelijk doel, omdat hier reeds een goed ontwikkelde oppervlakte van het habitatype duinbossen, *vochtig* (subtype B) aanwezig is.

H2180C – Duinbossen, binnenduinrand					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit...^a					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage^c	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	verbetering	B2	doel toegevoegd
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	B1	doel toegevoegd
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	C	doel toegevoegd
006	Duinen Schiermonnikoog	uitbreiding	verbetering	B1	conform ontwerp
084	Duinen Den Helder – Callantsoog	behoud	behoud	C	doel toegevoegd
086	Schoorlse Duinen	behoud	behoud	B2	doel toegevoegd
087	Noordhollands Duinreservaat	behoud	behoud	A1	ontwerpbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud	behoud	A1	ontwerpbesluit

097	Meijendel & Berkheide	behoud	verbetering	B2	ontwerpbesluit
099	Solleveld & Kapittelduinen	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
100	Voornes Duin	behoud ^b	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud ^b	behoud	B2	ontwerpbesluit
117	Manteling van Walcheren	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit

(a) Lokaal verbetering kwaliteit.

(b) De oppervlakte mag afnemen ten gunste van uitbreiding van habitattypen grijze duinen (*H2130) of vochtige duinvalleien (H2190)³¹.

(c) Dit betreft de relatieve bijdrage van het habitatype als geheel. Het is het (nog) niet mogelijk om de actuele voorkomens van de afzonderlijke subtypen in kwantitatieve zin te duiden.

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrictlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitatype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (> 95% van de landelijke oppervlakte). De relatieve bijdrage zoals vermeld in de tabel betreft de relatieve bijdrage van het habitatype duinbossen als geheel, van de subtypen *droog*, *vochtig* en *binnenduinrand* samen (respectievelijk subtype A, B en C). Op grond van de beschikbare oppervlaktegegevens is differentiatie naar de drie subtypen (nog) niet mogelijk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype duinbossen, *binnenduinrand* (subtype C) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "gunstig" en "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hier op aan. In het gebied Duinen en Lage Land Texel (002) is het beheer reeds gericht op verbetering van de kwaliteit. De lokale opgave voor verbetering van de kwaliteit is verder neergelegd in de gebieden Duinen Schiermonnikoog (006) en Meijendel & Berkheide (097) omdat hier de beste potenties voor herstel liggen. Vanwege de relatief kleine oppervlakte van dit habitatype op de waddeneilanden is in het gebied Duinen Schiermonnikoog (006) een doel gesteld voor uitbreiding van de oppervlakte.

H2190A – Vochtige duinvalleien, open water					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	uitbreiding	verbetering	B2	doel aangepast
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	C	conform ontwerp
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	B1	conform ontwerp
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	B1	conform ontwerp
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	verbetering	B1	conform ontwerp
084	Duinen Den Helder – Callantsoog	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	behoud	B2	ontwerpbesluit
088	Kennemerland-Zuid	uitbreiding	verbetering	A1	ontwerpbesluit
096	Coepelduynen	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
097	Meijendel & Berkheide	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
100	Voornes Duin	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
117	Manteling van Walcheren	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

(a) Voor het gebied Duinen en Lage Land Texel (002) is het doel voor de oppervlakte aangepast ten opzichte van het ontwerpbesluit omdat het beheer reeds blijkt te zijn gericht op uitbreiding.

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrictlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitatype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (> 95% van de landelijke oppervlakte).

De landelijke staat van instandhouding van het habitatype vochtige duinvalleien, *open water* (H2190A) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "gunstig" en "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan voor het aspect kwaliteit. Echter op het aspect oppervlakte wijkt het landelijk doel af, omdat Nederland een zeer groot relatief

belang heeft voor het habitatype. Er geldt een behoudsdoelstelling als er in het gebied geen herstelmogelijkheden zijn, zoals in Duinen Vlieland (003). Alle verbeterdoelstellingen sluiten aan op reeds ingezet hydrologisch herstel (waddeneilanden en Hollandse kust) en regeneratie van duinvalleien in duingebieden die door waterwinning zijn aangetast. Voor duurzaam voortbestaan van jonge stadia en de rijke variatie aan vochtige duinvalleien, is vergroting van dynamiek door wind en zee noodzakelijk in een deel van de gebieden. Een dergelijke ontwikkeling wordt nagestreefd op plaatsen waar dit niet in conflict is met de veiligheid van het achterliggend land.

H2190B – Vochtige duinvalleien, kalkrijk					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	C	conform ontwerp
002	Duinen en Lage Land Texel	uitbreiding	verbetering	B2	doel aangepast ^a
003	Duinen Vlieland	uitbreiding	behoud	C	conform-ontwerp
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	behoud	B2	conform-ontwerp
005	Duinen Ameland	uitbreiding	verbetering	C	conform-ontwerp
006	Duinen Schiermonnikoog	uitbreiding	verbetering	C	conform-ontwerp
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	B1	conform-ontwerp
084	Duinen Den Helder – Callantsoog	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	behoud	B1	ontwerpbesluit
088	Kennemerland-Zuid	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit
097	Meijendel & Berkheide	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
099	Solleveld & Kapittelduinen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
100	Voornes Duin	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
114	Krammer-Volkerak	uitbreiding	behoud	C	concept-ontwerp
115	Grevelingen	behoud	behoud	A2	ontwerpbesluit
116	Kop van Schouwen	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
117	Manteling van Walcheren	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

(a) Voor het gebied Duinen en Lage Land Texel (002) is het doel voor de oppervlakte aangepast ten opzichte van het ontwerpbesluit omdat het beheer reeds blijkt te zijn gericht op uitbreiding.

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrictlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitatype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (> 95% van de landelijke oppervlakte).

De landelijke staat van instandhouding van het habitatype vochtige duinvalleien, *kalkrijk* (2190B) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan.

Wanneer er geen potentiële herstel mogelijkheden aanwezig zijn binnen de begrenzing van het gebied door bijvoorbeeld de mate van dynamiek, zoals in Waddenzee (001) en Noordzeekustzone, is er behoudsdoelstelling neergelegd. Alle verbeterdoelstellingen sluiten aan op reeds ingezet hydrologisch herstel (waddeneilanden en Hollandse kust) en regeneratie van duinvalleien in duingebieden die door waterwinning zijn aangetast. Voor duurzaam voortbestaan van jonge stadia en de rijke variatie aan vochtige duinvalleien, is vergroting van dynamiek door wind en zee noodzakelijk in een deel van de gebieden. Een dergelijke ontwikkeling wordt nagestreefd op plaatsen waar dit niet in conflict is met de veiligheid van het achterliggend land.

H2190C – Vochtige duinvalleien, <i>ontkalkt</i>					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	uitbreiding	verbetering	B1	doel aangepast ^a
003	Duinen Vlieland	uitbreiding	verbetering	A1	conform ontwerp
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	A1	conform ontwerp
005	Duinen Ameland	behoud	verbetering	A1	conform ontwerp
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	B1	conform ontwerp
084	Duinen Den Helder – Callantsoog	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
086	Schoorlse Duinen	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	behoud	B1	ontwerpbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit

(a) Voor het gebied Duinen en Lage Land Texel (002) is het doel voor de oppervlakte aangepast ten opzichte van het ontwerpbesluit omdat het beheer reeds blijkt te zijn gericht op uitbreiding.

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrictlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitatype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (> 95% van de landelijke oppervlakte).

De landelijke staat van instandhouding van het habitatype Vochtige duinvalleien, *ontkalkt* (2190C) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als “matig ongunstig”. De landelijk doelstelling sluit hierbij aan. Er geldt een behoudsdoelstelling als in het gebied geen herstelmogelijkheden zijn, zoals in Duinen Schiermonnikoog (006). Alle verbeterdoelstellingen sluiten aan op reeds ingezet hydrologisch herstel (waddeneilanden en Hollandse kust) en regeneratie van duinvalleien in duingebieden die door waterwinning zijn aangetast. Voor duurzaam voortbestaan van jonge stadia en de rijke variatie aan vochtige duinvalleien, is vergroting van dynamiek door wind en zee noodzakelijk in een deel van de gebieden. Een dergelijke ontwikkeling wordt nagestreefd op plaatsen waar dit niet in conflict is met de veiligheid van het achterliggend land.

H2190D – Vochtige duinvalleien, <i>hoge moerasplanten</i>					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	uitbreiding	verbetering	B2	doel aangepast ^a
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	B2	conform ontwerp
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	C	conform ontwerp
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	B2	conform ontwerp
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	B2	conform ontwerp
084	Duinen Den Helder – Callantsoog	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	A1	ontwerpbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	behoud	B2	ontwerpbesluit
088	Kennemerland-Zuid	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
097	Meijendel & Berkheide	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit
100	Voornes Duin	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
117	Manteling van Walcheren	behoud	behoud	C	doel toegevoegd

(a) Voor het gebied Duinen en Lage Land Texel (002) is het doel voor de oppervlakte aangepast ten opzichte van het ontwerpbesluit omdat het beheer reeds blijkt te zijn gericht op uitbreiding.

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrictlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitatype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (> 95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding van het

habitatype vochtige duinvalleien, *hoge moerasplanten* (2190D) is voor de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "matig ongunstig" en "gunstig". De landelijke doelstelling sluit aan bij het aspect oppervlakte voor het aspect kwaliteit wijkt het echter af. Hiervoor is gekozen vanwege het zeer grote relatief belang die Nederland heeft voor het habitatype. Wanneer er geen potentiële herstel mogelijkheden aanwezig zijn binnen de begrenzing van het gebied, zoals in Duinen Terschelling (004), is er een behoudsdoelstelling neergelegd.

Alle verbeterdoelstellingen sluiten aan op reeds ingezet hydrologisch herstel (waddeneilanden en Hollandse kust) en regeneratie van duinvalleien in duingebieden die door waterwinning zijn aangetast. Voor duurzaam voortbestaan van jonge stadia en de rijke variatie aan vochtige duinvalleien, is vergroting van dynamiek door wind en zee noodzakelijk in een deel van de gebieden. Een dergelijke ontwikkeling wordt nagestreefd op plaatsen waar dit niet in conflict is met de veiligheid van het achterliggend land.

H7210 – *Galigaanmoerassen					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	B1	conform ontwerp
013	Alde Feanen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	C	concept-ontwerp
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit
035	Wieden	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
059	Teeselinkven	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	behoud	B1	concept-ontwerp
083	Botshol	uitbreiding	behoud	C	ontwerpbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
130	Langstraat	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	verbetering	B1	ontwerpbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	verbetering	A1	ontwerpbesluit
142	Sint Jansberg	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

Het habitatype galigaanmoerassen heeft een sterk versnipperd voorkomen dat doorgaans over kleine oppervlakten voorkomt. Van de circa 100 ha galigaanmoerassen in Nederland is bijna de helft opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke kwaliteitsdoelstelling sluit hierop aan. Ondanks dat ook de staat van instandhouding op het aspect oppervlakte matig ongunstig is, geldt voor de oppervlakte landelijk een behoudsdoelstelling. De reden hiervoor is dat het landschapsecologisch nauwelijks uitvoerbaar is om de aanwezige oppervlakten uit te breiden. Slechts in enkele gebieden zijn goede potenties voor uitbreiding van de oppervlakte. In deze gebieden wordt deze mogelijkheid benut en wijkt de doelstelling dan ook af van het landelijk doel. Dit betreft de gebieden Weerribben (034), Wieden (035) en Oostelijke Vechtplassen (095), waar uitbreiding van de oppervlakte beoogt wordt om het habitatype duurzaam te behouden en de kwaliteit te verbeteren. Ook in het gebied Botshol (083) liggen mogelijkheden voor uitbreiding van de oppervlakte, waarmee het habitatype ook bij verdere verlanding behouden kan worden.

Ook het landelijke doel ter verbetering van de kwaliteit van dit habitatype biedt niet in alle gebieden evenveel potentie. Het meest kansrijk is de kwaliteitsverbetering in het Natura 2000-landschap Meren en Moerassen in combinatie met het habitatype overgangs- en trilvenen, *trilvenen* (H7140A). De verbeteropgave is daarom onder andere neergelegd in de gebieden

Weerribben (034), Wieden (035) en Oostelijke Vechtplassen (095). Ook in de gebieden Langstraat (130), Kampina & Oisterwijkse Vennen (133) en Weerter- en Budelerbergen & Ringselven (138) zijn goede kansen voor kwaliteitsverbetering. In de overige gebieden wordt behoud van de kwaliteit nagestreefd, in tegenstelling tot het landelijk doel. De belangrijkste redenen hiervoor zijn de aanwezigheid van reeds goede kwaliteit (onder andere Duinen en Lage Land Texel (002), Rottige Meenthe & Brandemeer (018) en Zwanenwater & Pettemerduinen (085)) en de geringe potentie voor kwaliteitsverbetering (onder andere Alde Feanen (013), Noordhollands Duinreservaat (087) en Korenburgerveen (061)).

B.4.2. Habitatrictlijn: Soorten

H1340 – *Noordse woelmuis						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie						
N2K-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	verbetering	behoud	B2	ontwerpbesluit
009	Groote Wielen	uitbreiding	verbetering	behoud	C	ontwerpbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen ...	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	ontwerpbesluit
011	<i>Witte en Zwarte Brekken</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>C</i>	<i>ontwerpbesluit</i>
012	<i>Sneekermeergebied</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>C</i>	<i>ontwerpbesluit</i>
013	Alde Feanen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	ontwerpbesluit
072	Ijsselmeer	uitbreiding	behoud	uitbreiding	C	ontwerpbesluit
089	Eilandspolder	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
089	<i>Eilandspolder</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>ontwerpbesluit</i>
090	Wormer- en Jisperveld & ...	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
091	Polder Westzaan	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
092	Ijperveld, Varkensland, ...	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	B1	ontwerpbesluit
100	Voornes Duin	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
106	<i>Boezems Kinderdijk</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>ontwerpbesluit</i>
108	Oude Maas	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	ontwerpbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
111	Hollands Diep	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	B2	concept-ontwerp
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	behoud	B2	ontwerpbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud	verbetering	behoud	C	ontwerpbesluit
118	Oosterschelde	uitbreiding	behoud	uitbreiding	B1	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de noordse woelmuis is op het aspect leefgebied beoordeeld als "zeer ongunstig". Landelijke uitbreiding van de populatie wordt vooral beoogd in de Friese gebieden omdat het leefgebied vooral daar sterk versnipperd is geraakt. Uitbreiding leefgebied, verbetering kwaliteit en uitbreiding populatie zijn verder neergelegd in gebieden die daarvoor mogelijkheden bieden (bv. in het kader van natuurontwikkeling). In Duinen en Lage Land van Texel (002) staat het doel voor omvang van het leefgebied op "behoud" omdat de soort al over het gehele eiland voorkomt. Verbetering kwaliteit leefgebied is vooral nodig om de populatie weerstand te kunnen laten bieden tegen interspecifieke concurrentie.

H1903 – Groenknolorchis						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit biotoop ten behoeve van uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	behoud	A1	conform ontwerp
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	behoud	C	conform ontwerp
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	behoud	A1	conform ontwerp
005	Duinen Ameland	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	conform ontwerp
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	behoud	C	conform ontwerp
008	<i>Lauwersmeer</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>concept-ontwerp</i>
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	concept-ontwerp
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	A1	ontwerpbesluit
035	Wieden	behoud	behoud	behoud	B2	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud	behoud	uitbreiding	C	ontwerpbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
100	Voornes Duin	uitbreiding	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	behoud	B2	ontwerpbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de groenknolorchis is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "matig ongunstig".³² De kansen voor uitbreiding van populaties zijn in de meeste gebieden echter beperkt, er is daarom veelal voor een behoudsopgave gekozen. Uitbreiding hangt veelal samen met de ontwikkelingsmogelijkheden van overgangs- en trilvenen, *trilvenen* (H7140A) of vochtige duinvalleien, *kalkrijk* (H2190B).

In de gebieden Duinen en Lage Land Texel (002), Duinen Vlieland (003), Duinen Terschelling (004) en Duinen Schiermonnikoog (006) is er voorbehoud gekozen, omdat het biotoop voor deze soorten hier in voldoende mate en kwaliteit voorkomt. Hetzelfde geldt voor de Wieden en de Weerribben, de soort is hier goed vertegenwoordigd. In de Deltagebieden hangt de ontwikkeling samen met de fluctuerende waterstanden en natuurlijke successie. In het IJsselmeer worden de mogelijkheden voor herstel of uitbreiding zeer laag ingeschat. In de laagveengebieden gaat het om kleine populaties, waarvoor geen tot weinig uitbreidingsmogelijkheden worden gezien, mede gezien de natuurlijke ontwikkelingen aldaar. Voor Kennemerland-Zuid is de verwachting dat onder behoud van de huidige omstandigheden de populatie zich hier uitbreidt. In Voornes Duin is de doelstelling vastgesteld in samenhang met die voor vochtige duinvalleien (H2190).

B.4.3. Vogelrichtlijn: Broedvogels

A021 – Roerdomp						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	5	C	conform ontwerp
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	2	C	conform ontwerp
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	3 (↑)	C	conform ontwerp

³² De "staat van instandhouding" van het aspect populatie is gewijzigd van "zeer ongunstig" (Natura 2000 doelendocument, 2006) in "matig ongunstig" omdat er geen trendgegevens zijn en de huidige populatie minder dan 25% afwijkt van de referentiewaarden (zie Profielendocument 2008).

008	Lauwersmeer	behoud	behoud	10	B1	concept-ontwerp
013	Alde Feanen	behoud	behoud	4	C	ontwerpbesluit
014	Deelen	behoud	behoud	5 (↑)	C	ontwerpbesluit
018	<i>Rottige Meenthe & Brandemeer</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>	<i>10 (-)</i>	<i>B1</i>	<i>concept-ontwerp</i>
020	Zuidlaardermeergebied	behoud	behoud	5 (↑)	C	ontwerpbesluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	B1	ontwerpbesluit
035	Wieden	behoud	behoud	30 (↑)	B2	ontwerpbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en ...	uitbreiding	verbetering	1	C	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	B1	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	B1	ontwerpbesluit
074	Zwarte Meer	uitbreiding	verbetering	6 (↑)	C	ontwerpbesluit
075	Ketelmeer & Vossemeer	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	C	ontwerpbesluit
076	Veluwerandmeren	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	C	ontwerpbesluit
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	40	B2	ontwerpbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	2 (↑)	C	ontwerpbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & ...	behoud	behoud	10	B1	ontwerpbesluit
091	<i>Polder Westzaan</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>10</i>	<i>B1</i>	<i>ontwerpbesluit</i>
092	Ilperveld, Varkensland, ...	behoud	behoud	15	B2	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	C	ontwerpbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	6 (↑)	C	ontwerpbesluit
105	Zouweboezem	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	C	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	C	concept-ontwerp
137	<i>Strabrechtse Heide & Beuven</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>5</i>	<i>C</i>	<i>ontwerpbesluit</i>

De landelijke staat van instandhouding van de roerdomp is voor wat betreft de aspecten populatie en leefgebied als "zeer ongunstig" beoordeeld. De zeer ongunstige staat van instandhouding wordt met name veroorzaakt door de afgenomen omvang en kwaliteit van het leefgebied. De landelijke doelstelling omvat een herstelopgave voor zowel leefgebied als populatie: "uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding tot een populatie van ten minste 400 paren".

Het gemiddelde over de periode 1999-2003 bedroeg 270 broedparen, waarvan 67% binnen Natura 2000-gebieden voorkomt. De som van de gebiedsdoelen (240, inclusief complementaire doelen) bedraagt 60% van het doelniveau. Dit impliceert dat het beoogde herstel deels zal moeten worden bereikt door maatregelen in gebieden buiten Natura 2000. De waddeneilanden bieden geen verdere ruimte voor uitbreiding gelet op de beperkte beschikbaarheid van rietmoerassen in de duingebieden, hier is dan ook voor een behoudsopgave gekozen. Andere gebieden met een afwijkende doelstellingen zijn Lauwersmeer (008), Alde Faenen (013), Oostvaardersplassen (078) Wormer- en Jisperveld en Kalverpolder (090), Polder Westzaan (091) Ilperveld, Oostzanerveld, Varkensland & Twiske (092) en Strabrechtse Heide & Beuven (137). Uit tellingen blijkt dat de draagkracht van de soort in deze gebieden in het verleden niet groter is geweest dan het gemiddelde voorkomen waarop de draagkracht in de doelstelling is gebaseerd. In de gebieden Deelen (014), Zuidlaardermeergebied (019), Wieden (035) en Zwanenwater en Pettemerduinen (085) wordt tevens behoud ten doel gesteld, hier wordt met het huidige leefgebied een kleine uitbreiding of herstel van de populatie beoogt. In het gebied Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht (037) wordt met uitbreiding en verbetering van het leefgebied gestreefd het huidige gemiddeld aanwezige aantal broedpaar te behouden. Alle andere gebiedsdoelen sluiten aan bij de landelijke doelstelling.

A034 – Lepelaar						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	430 ^a	A2	doel aangepast
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	120	B2	conform ontwerp

003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	170	B2	conform ontwerp
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	200 (↑)	B2	ontwerpbesluit
079	Lepelaarplassen	behoud	behoud	20	C	ontwerpbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	70 (↑)	B1	ontwerpbesluit
100	Voornes Duin	behoud	behoud	100	B2	aanwijzingsbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	30 (↑)	C	concept-ontwerp
119	Veerse Meer	behoud	behoud	10	C	ontwerpbesluit
127	Markiezaat	behoud	behoud	20 (↑)	C	ontwerpbesluit

(a) Het doel is aangepast naar 430 paren, in het ontwerpbesluit was abusievelijk 340 paren vermeldt als doelstelling.

De landelijke staat van instandhouding van de lepelaar is op de aspecten leefgebied en populatie beoordeeld als "gunstig". De Nederlandse broedpopulatie laat sinds 1981 een matige toename zien. De toename geldt het sterkst voor de waddeneilanden, daarnaast ontstonden er enkele nieuwe kolonies. De verbeterde waterkwaliteit en de goede soortbescherming hebben hieraan bijgedragen. De soort is daardoor in de afgelopen decennia minder kwetsbaar geworden. Gezien de gunstige staat van instandhouding is de landelijke doelstelling gericht op behoud van het leefgebied en de bijbehorende populatie. De gebiedsdoelstellingen sluiten hierop aan.

In enkele gebieden wordt met het behoud van het huidige leefgebied een hoger aantal broedparen beoogd. Dit geldt voor de Oostvaardersplassen (078), Zwanenwater & Pettemerduinen (085), Krammer-Volkerak (114) en Markiezaat (127). In de Oostvaardersplassen en Zwanenwater & Pettemerduinen sluiten de beoogde doelstellingen aan bij de potentie van het leefgebied. In het Krammer-Volkerak en Markiezaat komt de soort in toenemende mate voor, de gemiddelden uit SOVON & CBS (2006) zijn hierop aangepast bij het formuleren van de doelstellingen. Vrijwel de gehele landelijke doelstelling zal binnen het Natura 2000-netwerk worden gerealiseerd.

A063 – Eider						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	verbetering	5.000	A3	doel aangepast ^a
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	110	C	conform ontwerp
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	2.100	A1	conform ontwerp
005	Duinen Ameland	uitbreiding	verbetering	100 (↑)	C	conform ontwerp
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	200	A1	doel aangepast ^a

(a) Een deel (2.300) van het aantal dat eerder aan dit gebied was toegekend, is overgeheveld naar Waddenzee omdat de betreffende paren in het kweldergebied van het eiland nestelen dat onderdeel is van de Waddenzee. Het doel voor het leefgebied in de Waddenzee is aangepast in verbetering kwaliteit. De landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is mede gevolg van de afname van het voedselaanbod en de daaraan verbonden sterfte met name in dit gebied.

De landelijke staat van instandhouding van de eider is voor wat betreft de aspecten populatie en leefgebied als "zeer ongunstig" beoordeeld. De landelijke doelstelling omvat een behoudsopgave voor het leefgebied met een doelniveau van 8.000 broedparen. Vanwege de aard van de leefgebieden is de populatie vrijwel beperkt tot Natura 2000-gebieden. Het genoemde doelniveau is de ondergrens van aantalschattingen in de periode 1999-2003 (8.000-10.000). De getelde aantallen komen op een lager totaal uit (afgerond 7.500 paren) omdat er bij de landelijke aantalsopgave vanuit is gegaan dat de tellingen een onderschatting zijn van de populatiegrootte. Reden voor de zeer ongunstige staat instandhouding op het aspect populatie is de recente slechte voorplanting. Dit hangt samen met de afname van voedselaanbod en de daaraan verbonden sterfte. De landelijke doelstelling is daarom aangepast in "behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor behoud van 8.000 broedparen". Dit valt samen met verbeteropgaven voor de habitattypen H1110A en H1140A in het Waddengebied en noodzakelijk geacht om de broedpopulatie niet verder te laten afnemen. Deze doelstelling

geldt met name voor de Waddenzee. In Duinen en Lage Land Texel (002), Duinen Vlieland (003) en Duinen Schiermonnikoog (006) wordt behoud van het leefgebied voor behoud van de populatie nagestreefd. De te behouden populatieaantallen zijn gebaseerd op de gemiddelde aantallen van de gebieden over de periode 1999-2003. In Duinen Ameland (005) is de kwaliteit van het leefgebied dermate achteruitgegaan dat een inspanning vereist is om de populatie weer op gewenst niveau te brengen.

A081 – Bruine kiekendief						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	30	B1	conform ontwerp
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	30	B1	conform ontwerp
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	20	C	conform ontwerp
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	45 ^a	B1	doel aangepast
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	40	B1	conform ontwerp
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	25	B1	conform ontwerp
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	20	C	concept-ontwerp
013	Alde Feanen	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	C	ontwerpbesluit
014	Deelen	uitbreiding	verbetering	5	C	ontwerpbesluit
035	Wieden	behoud	behoud	20	C	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	20	C	ontwerpbesluit
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	40	B1	ontwerpbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, ...	behoud	behoud	15	C	ontwerpbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	20	C	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	30	B1	concept-ontwerp
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	10	C	concept-ontwerp
115	Grevelingen	behoud	behoud	20	C	ontwerpbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	20	C	ontwerpbesluit

(a) Het gemiddelde van 44 is naar boven afgerond, in plaats van naar beneden in het ontwerpbesluit.

De landelijke staat van instandhouding van de bruine kiekendief is voor alle aspecten als "gunstig" beoordeeld. De landelijke doelstelling staat dan ook zowel voor omvang als kwaliteit van het leefgebied op behoud met een landelijk doelniveau van 1.300 broedparen. De soort heeft een ruime landelijke verspreiding (presentie in atlasblokken ca. 40%) waardoor minder dan de helft van de landelijke broedpopulatie in Vogelrichtlijngebieden is geconcentreerd. Hierdoor is de soort minder kwetsbaar dan soorten die in hun verspreiding beperkt zijn tot een relatief klein aantal gebieden. De som van de gebiedsdoelen als percentage van het landelijke doelniveau bedraagt ruim 30%, hetgeen voldoende wordt geacht voor het duurzaam behoud van de populatie op de lange termijn. Het aandeel in Natura 2000-gebieden is groter (48%) dan de som van de gebiedsdoelen, omdat niet overal een doel is gesteld door de toepassing van een landelijke drempelwaarde (minimaal 1% landelijke populatie). Alle gebieddoelstellingen sluiten aan bij de landelijke doelstelling, met uitzondering van de gebieden Alde Feanen (013) en Deelen (014). Vanwege de voor de regio unieke potentie voor een sleutelpopulatie is er voor het gebied Alde Feanen gekozen voor een hersteldoelstelling. Vanwege de recente afname van de populatie in gebied Deelen is hier een beperkte herstelopgave geformuleerd, zodat de soort voor het gebied behouden kan blijven.

A082 – Blauwe kiekendief						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	3	B1	conform ontwerp
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	20	A1	conform ontwerp
003	Duinen Vlieland	uitbreiding	verbetering	9 (↑)	B1	conform ontwerp

004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	40 (↑)	A2	conform ontwerp
005	Duinen Ameland	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	B2	conform ontwerp
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	10 (↑)	B2	conform ontwerp
033	Bargerveen	behoud	behoud	1	C	ontwerpbesluit
078	Oostvaardersplassen	uitbreiding	verbetering	4	B1	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de blauwe kiekendief is voor wat betreft elk van de aspecten populatie en leefgebied als "zeer ongunstig" beoordeeld. De landelijke doelstelling omvat een herstelopgave voor het leefgebied en een doelniveau dat ruim driemaal groter is dan de populatie in de peilperiode 1999-2003 (78): "behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie tot 250 paren". Vanwege de aard van het leefgebied is de broedpopulatie tegenwoordig geheel beperkt tot Natura 2000-gebieden. Het doelniveau van 250 ligt ver boven de historische referenties: 120-130 en 110-120 (resp. 1992 en 1996)³³. Het landelijk doelniveau opgenomen in het landelijk doel is daarom verlaagd tot 110 (genoemde referenties zijn geflatteerd door tijdelijk gunstige omstandigheden in Zuidelijk Flevoland). De som van de gebiedsdoelen (107) is nu nagenoeg gelijk aan genoemd doelniveau. Mede gelet op de recente sterke afname van het aantal broedparen in alle broedterreinen, wordt verhoging van de gebiedsdoelen zoals opgenomen in de ontwerpbesluiten, in geen van de gebieden haalbaar geacht. De doelstelling van de gebieden Duinen en Lage Land Texel (002), Duinen Schiermonnikoog (006) en Bargerveen (033) wijken af van de landelijke doelstelling, vanwege de recente toename in de gebieden en de relatief stabiele trend van de laatste jaren. De doelstelling van de Waddenzee (001) wijkt af, omdat het gebied een overloop betreft van vogels uit de duinengebieden.

A132 – Kluut						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	verbetering	3.800	A2	doel aangepast ^a
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	120 (↑)	C	doel toegevoegd
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	110	C	concept-ontwerp
109	Haringvliet	behoud	behoud	2.000 ^R	B1	ontwerpbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	2.000 ^R	B2	concept-ontwerp
115	Grevelingen	behoud	behoud	2.000 ^R	B1	ontwerpbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	2.000 ^R	B1	ontwerpbesluit
120	Zoommeer	behoud	behoud	2.000 ^R	C	ontwerpbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	2.000 ^R	B2	ontwerpbesluit
127	Markiezaat	behoud	behoud	2.000 ^R	C	ontwerpbesluit

(a) Verbetering kwaliteit is noodzakelijk om verdere populatieafname in dit gebied dit gebied te voorkomen.

(R) Betreft een regionale doelstelling.

De landelijke staat van instandhouding van de kluut is voor wat betreft de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als respectievelijk "gunstig" en "matig ongunstig". De landelijke doelstelling is een behoudsopgave voor zowel leefgebied als populatie omvang met een doelniveau van 8.000. De gebiedsdoelen sluiten hierop aan, daarmee is 76% van de landelijke doelstelling afgedekt door gebiedsdoelen voor deze soort. De matig ongunstige staat van instandhouding op het aspect leefgebied betreft de afname in de Waddenzee (001), waar een verbeteropgave is geformuleerd.

Bijna een kwart van de landelijke broedpopulatie broedt in gebieden buiten het Natura 2000-netwerk (en in Natura 2000-gebieden waar voor de soort geen doel is gesteld). De behoudsopgave ligt dus deels buiten Natura 2000 hetgeen samenhangt met een vrij ruime

³³ Algemene en schaarse vogels van Nederland (Avifauna van Nederland 2, 2001), zie ook Bekhuis & Zijlstra (Limosa 64 (1991): 143-153) waaruit blijkt dat de landelijke populatie pas sinds 1980 boven de 100 is uitgekomen; voor de oorspronkelijke doelniveau van 250 bestaat geen historische referentie.

landelijke verspreiding (presentie in atlasblokken 21%). Hierdoor is de soort minder kwetsbaar dan soorten die in hun verspreiding beperkt zijn tot een relatief klein aantal gebieden.

A137 – Bontbekplevier						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	60	A1	conform ontwerp
002	Duinen en Lage Land Texel	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	C	doel aangepast ^a
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	C	conform ontwerp
006	Duinen Schiermonnikoog					doel vervallen
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	20	B1	conform ontwerp
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	4	C	concept-ontwerp
072	IJsselmeer	behoud	behoud	10	B1	ontwerpbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	100 ^R (↑)	C	ontwerpbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	100 ^R (↑)	B1	concept-ontwerp
115	Grevelingen	behoud	behoud	100 ^R (↑)	B1	ontwerpbesluit
118	Oosterschelde	uitbreiding	verbetering	100 ^R (↑)	B2	ontwerpbesluit
122	Westerschelde & Saefthinghe	uitbreiding	verbetering	100 ^R (↑)	B1	ontwerpbesluit
127	Markiezaat	behoud	behoud	100 ^R (↑)	C	ontwerpbesluit

(a) Het doel is aangepast van 5 naar 20 paar. In het ontwerpbesluit was geen rekening gehouden met de broedvogels in diverse binnendijks gelegen terreinen langs de waddijk.

(R) Betreft een regionale doelstelling.

De landelijke staat van instandhouding van de bontbekplevier is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "matig ongunstig"³⁴. De landelijke doelstelling voor de bontbekplevier luidt "Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor behoud populatie van ten minste 400 paren." Dit is een wijziging ten opzichte van het Natura 2000 doelendocument, waar de doelstelling voor het leefgebied op behoud was gesteld. De landelijke doelstelling sluit met de wijziging aan op de staat van instandhouding voor het aspect leefgebied. De beoordeling "matig ongunstig" van het aspect populatie is gebaseerd op de recente aantalsafname. In gebieden met de beste potenties dient leefgebied te worden hersteld voor uitbreiding van de lokale populatie om verdere afname van de landelijke populatie tegen te gaan. Dit herstel is voorzien voor Duinen Texel (002) en Duinen Terschelling (004). In vergelijking tot het ontwerpbesluit is de doelstelling voor Duinen en Lage Land Texel verhoogd van 5 naar 20 paar. In het ontwerpbesluit was geen rekening gehouden met de broedvogels in de diverse binnendijks gelegen terreinen langs de waddijk (Zandkes, Ottersaat, Petten, de Bol en Wagejot). Samen met de Waddenzee is een populatie van 110 broedparen ten doel gesteld voor het Waddengebied. Ook in de Delta wordt een licht herstel van de populatie nagestreefd, om achteruitgang van de landelijke populatie buiten de Natura 2000-gebieden (veelal tijdelijke populaties) op te vangen. Voor Lauwersmeer en IJsselmeer is gekozen voor behoud leefgebied, omdat de potentie voor herstel er onvoldoende is. Deze (trek)soort is in 2000 als doelsoort voor Vogelrichtlijngebieden opgenomen op grond van de overweging: "de beschermde gebieden leveren een wezenlijke bijdrage aan de bescherming van de soort" (van wezenlijke bijdrage is sprake indien Vogelrichtlijngebieden minstens 25% van de landelijke populatie herbergen)³⁵. De som van de gebiedsdoelen (224) bedraagt ruim 50% van het doelniveau waarmee Natura 2000 een "wezenlijke bijdrage" levert aan de instandhouding van de soort op landelijke schaal.

³⁴ De beoordeling "matig ongunstig" op het aspect populatie wijkt af van de beoordeling "zeer ongunstig", zoals gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), omdat de populatiegrootte niet onder het niveau zit van de referentiepopulatie, terwijl deze nog wel een meer dan gemiddelde afname laat zien (> 1% per jaar).

³⁵ Nota van Antwoord Vogelrichtlijn, Algemeen deel, bijlage 1 (2000).

A183 – Kleine mantelmeeuw						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	19.000	A1	doel aangepast ^a
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	14.000	A1	conform ontwerp
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	2.500	B1	conform ontwerp
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	100	C	ontwerpbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	810	C	concept-ontwerp
119	Veerse Meer	behoud	behoud	700 (↑)	C	ontwerpbesluit

(a) Het aantal voor de Waddenzee is aangepast conform het gemiddelde over 1999-2003 (SOVON & CBS, 2006)

De landelijke staat van instandhouding van de kleine mantelmeeuw is voor alle aspecten "gunstig" beoordeeld. De landelijke doelstelling luidt dan ook "behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie". Het oorspronkelijke doelniveau van 90.000 broedparen is gebaseerd op het recente toename van 82.000 in de peilperiode 1999-2003 naar 92.000 in de jaren 2005-06 ³⁶. Dit is het grootste aantal dat ooit in Nederland is vastgesteld na explosieve toename in de afgelopen 40 jaar ³⁷. Deze ontwikkeling hangt samen met gunstige voedselaanbod ("discards" van de zeevisserij), aanwezigheid van tijdelijk geschikt broedterrein in de vorm van braakliggende terrein (met name Maasvlakte) en mogelijk ook de afname van de zilvermeeuw. Het laat zich aanzien dat deze hoge stand op lange termijn niet houdbaar is, alleen al tengevolge van de beoogde vermindering van "discards" in de zeevisserij. Het landelijke doel is daarom verlaagd tot 43.000 broedparen, zijnde de gemiddelde omvang van de landelijke broedpopulatie in de periode 1993-97 ³⁸. Dit aantal wordt ruim voldoende geacht voor het voortbestaan van de soort als broedvogel op de lange termijn.

Ruim de helft van dit aantal nestelt in Natura 2000-gebieden, waarbij de gebieden in het waddengebied een belangrijke plaats innemen. Behoud in de aangewezen gebieden is passend voor het bereiken van de landelijke instandhoudingsdoelstelling.

A195 – Dwergstern						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor herstel populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	uitbreiding	verbetering	210 (↑)	A2	doel aangepast ^a
002	Duinen en Lage Land Texel	uitbreiding	verbetering	40 (↑)	B1	conform ontwerp
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	B1	conform ontwerp
007	Noordzeekustzone	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	C	doel aangepast ^b
109	Haringvliet	behoud	behoud	300 ^R (↑)	A1	ontwerpbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	300 ^R (↑)	C	concept-ontwerp
115	Grevelingen	behoud	behoud	300 ^R (↑)	C	ontwerpbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	300 ^R (↑)	B2	ontwerpbesluit
122	Westerschelde & Saefthinghe	behoud	behoud	300 ^R (↑)	A1	ontwerpbesluit

(a) Het gebied heeft potentie voor een broedpopulatie van 210 paren (dit aantal heeft er recent gebroed).

(b) Het deelgebied Razende Bol heeft potentie voor uitbreiding van de populatie. Hoewel in de periode 1999-2003 gemiddeld slechts 1 paar tot broeden kwam, zijn recent aantallen vastgesteld van 14, 12 en 25 paren (resp. 2004, 2005, 2007). De doelstelling is hierop aangepast.

(R) Betreft een regionale doelstelling.

De landelijke staat van instandhouding van de dwergstern is voor wat betreft de aspecten populatie en leefgebied resp. als "zeer ongunstig" en "matig ongunstig" beoordeeld. De landelijke doelstelling zoals gepubliceerd in 2006, omvat geen herstelopgave voor het leefgebied maar wel een doelniveau dat ruim 30% hoger is dan de actuele populatie in topjaren

³⁶ Broedvogels in Nederland in 2006 (SOVON-monitoringrapport 2008/01).

³⁷ Algemene en schaarse vogels van Nederland (Avifauna van Nederland 2, 2001).

³⁸ Nota van Antwoord Vogelrichtlijn, Algemeen deel, bijlage 1 (2000).

(585 in 2006): “behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor herstel populatie tot 800 paren”³⁹. Vanwege de kwetsbaarheid van de nestplaatsen is de soort vrijwel volledig aangewezen op het Natura 2000-netwerk. Het landelijk doelniveau is nu vastgesteld op 600 broedparen⁴⁰, hetgeen voldoende is voor het duurzaam voortbestaan op de lange termijn. Een hoger doelniveau wordt niet realistisch geacht, gelet op het verminderd aanbod aan natuurlijke broedplaatsen in vergelijking tot de situatie van een halve eeuw geleden (met name door de afname van natuurlijke dynamiek in het Deltagebied door de uitvoering van de Deltawerken).

Hierbij dient ook te worden opgemerkt dat rond 1990 in Zeebrugge (Vlaanderen) een nieuwe kolonie is ontstaan (recent 100-200, max. ruim 400 paren) hetgeen mogelijk ten koste is gegaan van de Zeeuwse broedpopulatie. De verlaging van het doelniveau heeft als consequentie dat de beoordeling van de staat van instandhouding voor wat betreft het aspect populatie wordt gewijzigd in “matig ongunstig”⁴¹. De som van de gebiedsdoelen bedraagt bijna 600 broedparen, waarbij alleen in het Waddengebied een herstelopgave haalbaar wordt geacht. In vergelijking tot het ontwerpbesluit zijn de gebiedsdoelen in Waddenzee en Noordzeekustzone verhoogd van resp. 200 en 5 broedparen naar 210 en 20 broedparen. De aangepaste waarden betreffen de maximale aantallen die in recente jaren in de gebieden zijn vastgesteld (resp. 2003 en 2007). In het Waddengebied, waar de Natura 2000-gebieden op veel plekken op elkaar aansluiten, is het overigens vooral van belang dat de som van de gebiedsdoelen (290) wordt gehaald. De som van de gebiedsdoelen, met daarbij opgeteld het aantal dat buiten Natura 2000 broedt (1%), bereikt het genoemde doelniveau van 600.

A222 – Velduil						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	5	A1	conform ontwerp
002	Duinen en Lage Land Texel	uitbreiding	verbetering	20 (†)	A2	conform ontwerp
003	Duinen Vlieland					doel vervallen
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	10 (†)	A1	conform ontwerp
005	Duinen Ameland	uitbreiding	verbetering	20 (†)	B1	conform ontwerp
006	Duinen Schiermonnikoog	uitbreiding	verbetering	2 (†)	C	doel aangepast ^a
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	1	B1	concept-ontwerp
033	Bargerveen	behoud	behoud	1	B1	concept-ontwerp

(a) De doelstelling voor Duinen Schiermonnikoog is aangepast van 1 naar 2 broedparen, het gemiddeld voorkomen in de eerste helft van de jaren negentig.

De landelijke staat van instandhouding van de velduil is voor wat betreft elk van de aspecten populatie en leefgebied als “zeer ongunstig” beoordeeld. In de loop van tweede helft van de vorige eeuw zijn steeds meer geschikte broedplaatsen in het binnenland verloren gegaan, waardoor de soort nu vrijwel alleen nog op waddeneilanden voorkomt. De inpoldering van Lauwersmeer en Zuidelijk Flevoland, waardoor tijdelijk geschikt leefgebied ontstond, boden kortstondig soelaas. In de periode 1970-90 schommelde de landelijke broedpopulatie, afhankelijk van de muizenstand, tussen 60 en 200. Sindsdien is het met de populatie bergafwaarts gegaan. De som van de gebiedsdoelen bedraagt 59 broedparen.

De landelijke doelstelling omvat een herstelopgave voor het leefgebied: “uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel van ten minste 5 sleutelpopulaties van ten minste 20 paren (nationale populatie van ten minste 100 paren)”. Dit betreft het populatieniveau van begin negentiger jaren toen er buiten de waddeneilanden nog tijdelijk

³⁹ Het cijfer van 800 is gebaseerd op de historische referentie van ruim een halve eeuw geleden, waarvan de haalbaarheid laag wordt ingeschat door sterk veranderde omstandigheden (aanleg Deltawerken, toename recreatiedruk, vegetatiesuccessie door gebrek aan natuurlijke dynamiek).

⁴⁰ Doelniveau ontleend aan Actieplan Dwergstern (Vogelbescherming Nederland, 1993).

⁴¹ In geval van een niet-afnemende populatietrend is “matig ongunstig” van toepassing indien de actuele populatie minder dan 25% afwijkt van de referentie (cq. doelniveau).

geschikte broedplaatsen aanwezig waren. Het gemiddelde gedurende 1999-2003 bedroeg 27 broedparen vrijwel beperkt tot de waddeneilanden.

Herstel naar de situatie van twintig jaar geleden wordt niet realistisch geacht, omdat in het binnenland nauwelijks nog regelmatig bezette broedplaatsen aanwezig zijn. Het landelijk doelniveau is daarom vastgesteld op 60 (gemiddelde periode 1993-1997). De landelijke doelstelling is als volgt aangepast: "uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie tot 60 paren"⁴².

Het merendeel van de gebiedsdoelstellingen sluit aan op de landelijke opgave. In een drietal gebieden is voor een behoudsopgave gekozen. In de Waddenzee (001) betreffen de broedlocaties vooral overloop gebied naar de duinen. In de overloop naar de duinen zijn vrijwel geen mogelijkheden voor uitbreiding en/of verbetering van het leefgebied. In het Lauwersmeer (008) komt de velduil zeer beperkt tot broeden. Behoud van de huidige stand is reeds een behoorlijke opgave. Gezien de zeer geïsoleerde ligging van het gebied, en het gegeven dat de trend van de populatie in dit gebied redelijk constant is, is tevens gekozen voor een behoudsopgave in het Bargerveen (033).

A276 – Roodborsttapuit						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	40	C	conform ontwerp
023	Fochteloërveen	behoud	behoud	65 ^a	C	ontwerpbesluit
027	Drents-Friese Wold & ...	behoud	behoud	100	C	ontwerpbesluit
030	Dwingelderveld	behoud	behoud	85 ^a	C	ontwerpbesluit
033	Bargerveen	behoud	behoud	90	C	concept-ontwerp
042	Sallandse Heuvelrug	behoud	behoud	60	C	ontwerpbesluit
057	Veluwe	behoud	behoud	1.100 ^a	A2	ontwerpbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	35 ^a	C	ontwerpbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De ...	behoud	behoud	60	C	ontwerpbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & ...	behoud	behoud	20	C	ontwerpbesluit
139	Deurnsche Peel & Mariapeel	behoud	behoud	120	C	ontwerpbesluit
140	Groote Peel	behoud	behoud	80	C	ontwerpbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	85	C	ontwerpbesluit
149	Meinweg	behoud	behoud	20	C	ontwerpbesluit

(a) Het aantal wijkt af van het ontwerpbesluit. In de definitieve besluiten is een andere afrondingssysteem gehanteerd.

De landelijke staat van instandhouding van de roodborsttapuit is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "gunstig". De Nederlandse populatie is de afgelopen twee decennia sterk toegenomen. Landelijk is daarom een behoudsopgave gesteld wat aansluit bij het huidige populatieniveau. De gebiedsdoelen sluiten hierop aan. De landelijke opgave wordt voor ongeveer een derde binnen het Natura 2000-netwerk gerealiseerd. De roodborsttapuit is een van de 14 Rode Lijst-soorten die ten tijde van het aanwijzen van Vogelrichtlijngebieden is toegevoegd aan de lijst met artikel 4.2 soorten. Van deze specifieke soorten, veelal wijdverspreide soorten, wordt minstens 25% van de populaties beschermd¹⁹.

A277 – Tapuit						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	uitbreiding	verbetering	100 (↑)	B1	conform ontwerp

⁴² De verwijzing naar sleutelpopulaties is komen te vervallen omdat populaties van 20 broedparen actueel (of potentieel) nog maar in twee gebieden kunnen worden gehaald.

003	Duinen Vlieland	uitbreiding	verbetering	35 (↑)	B1	conform ontwerp
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	100 (↑)	B2	conform ontwerp
005	Duinen Ameland	uitbreiding	verbetering	100 (↑)	B1	conform ontwerp
006	Duinen Schiermonnikoog	uitbreiding	verbetering	30 (↑)	B1	conform ontwerp
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	40 (↑)	B2	ontwerpbesluit
029	<i>Havelte-Oost</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	10 (-)	C	ontwerpbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	C	ontwerpbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	100 (↑)	B2	ontwerpbesluit
084	<i>Duinen Den Helder Callantsoog</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>	30	B2	ontwerpbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	B1	ontwerpbesluit
087	<i>Noordhollands Duinreservaat</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>	30	B1	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de tapuit is voor wat betreft elk van de aspecten populatie en leefgebied als "zeer ongunstig" beoordeeld. De landelijke doelstelling omvat een herstelopgave voor het leefgebied en een doelniveau dat bijna viermaal groter is dan de populatie in de peilperiode 1999-2003 (510): "uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie tot 2.000 paren verdeeld over ten minste 20 sleutelpopulaties van ten minste 100 paren"⁴³. Sinds de jaren zeventig van de vorige eeuw is de verspreiding met twee derde gekrompen. Alleen in een deel van de natuurgebieden heeft de soort nog enigszins stand weten te houden. Herstel naar de situatie van dertig jaar geleden wordt niet realistisch geacht gelet op de schaal en de oorzaken van de aantalsafname⁴⁴. Dit is de reden waarom het landelijk doelniveau is verlaagd naar 1.000 (de stand van ruim 15 jaar geleden en de helft van het populatieniveau van de jaren zeventig). De landelijke doelstelling is als volgt aangepast: "uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie tot 1.000 paren"⁴⁵. Deze (trekvoegel)soort is in 2000 als doelsoort voor het netwerk van Vogelrichtlijngebieden opgenomen op grond van de overweging: "de beschermde gebieden leveren een wezenlijke bijdrage aan de bescherming van de soort" (van wezenlijke bijdrage is sprake indien Vogelrichtlijngebieden minstens 25% van de landelijke populatie herbergen)⁴⁶. De som van de gebiedsdoelen (615, inclusief complementaire doelen) bedraagt ruim 60% van het doelniveau waarmee Natura 2000 een "wezenlijke bijdrage" levert aan de instandhouding van de soort op landelijke schaal. Dit impliceert dat het beoogde herstel verder grotendeels zal moeten worden bereikt door maatregelen buiten Natura 2000.

Uitzondering op de landelijke doelstelling is het gebiedsdoel van Havelte-Oost (029). Hier wordt met behoud van het huidige leefgebied herstel van de populatie van ten minste 10 broedparen nagestreefd. Dit is reeds een behoorlijk opgave gezien de sterk negatieve trend in het gebied.

⁴³ Dit doelniveau sluit aan bij de populatieschatting uit begin jaren tachtig (1.900-2.500).

⁴⁴ De oorzaak wordt toegeschreven aan structurele processen: dichtgroeien leefgebieden (zandige terreinen) door vermesting en sterke achteruitgang van de konijnenstand.

⁴⁵ De verwijzing naar sleutelpopulaties is komen te vervallen omdat populaties van 100 broedparen actueel (of potentieel) nog maar in vier gebieden kunnen worden gehaald.

⁴⁶ Nota van Antwoord Vogelrichtlijn, Algemeen deel, bijlage 1 (2000).

Motivering van het besluit op basis van de binnengekomen zienswijzen

1. INLEIDING

Op 21 mei 2007 zijn de 7 ontwerpbesluiten gepubliceerd voor de aanwijzing van de Natura 2000-gebieden in het Waddengebied. Het tijdstip van de publicatie is gekozen mede op verzoek van de bestuurlijke partijen (gemeenten, waterschappen, provincies en rijk) vertegenwoordigd in het Regionaal College Waddenzee (RCW) om tot een voortvarende aanwijzing te komen. Het betreft hier de ontwerp-aanwijzingsbesluiten voor de gebieden: Waddenzee, Duinen en Lage Land Texel, Duinen Vlieland, Duinen Terschelling, Duinen Ameland, Duinen Schiermonnikoog en Noordzeekustzone.

Deze ontwerp-aanwijzingsbesluiten hebben in de periode van 23 mei 2007 tot en met 3 juli 2007 ter inzage gelegen. Dit heeft ertoe geleid dat er door ongeveer 550 personen of organisaties een zienswijze is ingediend over één of meer gebieden. Een belangrijk deel van de argumentatie in deze zienswijzen heeft betrekking op de gebruikte criteria, de voorgestelde begrenzing van de gebieden en op de mogelijke gevolgen van Natura 2000 voor burgers en bedrijfsleven. In veel zienswijzen werd dezelfde argumentatie gebruikt en werden gelijklopende zorgen geuit als in de zienswijzen, die naar aanleiding van de 111 eerste tranche ontwerp-aanwijzingsbesluiten werden ingediend.

Er is daarom besloten om in één nota tot een algemene beantwoording van deze breed geuite kritiekpunten over te gaan. In de Nota van Antwoord is op hoofdlijnen het te voeren beleid uiteen gezet. De Nota van Antwoord Inspraakprocedure aanwijzing Natura 2000-gebieden is op 21 november 2007 aan de Tweede Kamer aangeboden en op 13 februari en 6 maart 2008 heeft de Tweede Kamer de nota besproken. Deze nota vormt ook uitgangspunt bij de behandeling van de ingediende zienswijzen op het ontwerpbesluit van het Natura 2000-gebied 'Duinen en Lage Land Texel'.

Gelet op het grote aantal zienswijzen dat voor elk gebied is ingediend en het grote aantal onderwerpen dat daarbij aan de orde is gekomen, is besloten om bij elk besluit de individuele zienswijzen per thema te behandelen. Dit gebeurt in deze bijlage C. Daarnaast heeft iedereen die een zienswijze heeft ingediend in een persoonlijke brief een antwoord ontvangen, waarin op de algemene opmerkingen uit de zienswijze is ingegaan.

Verder wordt in deze bijlage C vermeld welke specifiek op dit gebied betrekking hebbende inspraakreacties zijn binnengekomen en hoe hiermee is omgegaan bij het opstellen van het aanwijzingsbesluit.

In deze bijlage C van het Natura 2000-gebied Duinen en Lage Land Texel worden alleen zienswijzen behandeld die betrekking hebben op het gedeelte van het eiland dat binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied Duinen en Lage Land Texel valt. Zienswijzen die betrekking hebben op andere delen van het eiland, die behoren bij de Natura 2000-gebieden Waddenzee of Noordzeekustzone (bijvoorbeeld jachthavens of stranden), worden behandeld in de bijlagen C van de aanwijzingsbesluiten Waddenzee of Noordzeekustzone.

Voor het gebied 'Duinen en Lage Land Texel' zijn 100 zienswijzen ingediend. De reacties worden hieronder thematisch besproken.

2. REACTIES OVER DE SELECTIEPROCEDURE VAN HABITATRICHTLIJNGEBIEDEN

In een aantal zienswijzen zijn er vragen gesteld en opmerkingen gemaakt over de gebruikte aanmeldingsgegevens en de onderbouwing van de vermelde gegevens in het standaardgegevensformulier, zoals 'de mate van instandhouding'. Verder wordt opgemerkt dat er voor de soorten en habitattypen met de kwalificatie 'aanwezig maar verwaarloosbaar' geen instandhoudingsdoelstellingen in de besluiten hoeven te worden opgenomen. Daarnaast wordt opgemerkt dat op het standaardgegevensformulier de bedrijfsactiviteiten, die in en om het gebied plaatsvinden, niet zijn vermeld. Men vraagt

zich af of de Europese Commissie bij de selectie van de gebieden daarmee rekening heeft kunnen houden.

Men vraagt zich ook af of de aanmeldingsprocedure wel zorgvuldig genoeg is doorlopen en wijst in dit kader mede op de verschillen tussen de huidige besluiten en de eerdere concepten die eind 2005 waren opgesteld. Zo wordt er gesteld dat de vertaling van de aanmeldingsgegevens naar de doelstellingen disproportioneel is. Daarnaast zijn de doelstellingen volgens deze insprekers uitgebreider dan de richtlijn voorschrijft. Door de doelstellingen in het gebiedendocument voor alle habitattypen op te nemen en dus ook voor die soorten en typen die niet kwalificeren, wordt er naar de mening van een aantal insprekers ten onrechte de suggestie gewekt dat de maatregelen die hieruit voortvloeien het gevolg zijn van de verplichtingen van de Habitatrictlijn. In een aantal zienswijzen wordt erop aangedrongen om in een gebied alleen die habitattypen en soorten te beschermen, waarvoor het gebied tot de categorie van belangrijkste gebied behoort. Verder wordt er door diverse insprekers op gewezen dat de aanwijzing van een Natura 2000-gebied een nieuwe wettelijke status tot gevolg heeft. Dat zou moeten betekenen dat in de besluitvorming de belangen van alle betrokkenen zorgvuldig dienen te worden meegewogen.

Enkele insprekers menen dat bij het vaststellen van de doelen en doelstellingen veel geleund wordt op het voorkomen van flora en fauna in vroegere jaren en dat het onduidelijk is of deze waarden wel daadwerkelijk aanwezig zijn. Om die reden zouden de aanwezige habitattypen op een kaart aangeduid moeten worden. Daarnaast wordt in zienswijzen aangeduid dat veel doelen te hoog gegrepen zijn en dat deze alleen met grote (ook financiële) inspanningen bereikt kunnen worden.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Stappen van het selectieproces

De aanmelding van deze gebieden heeft in twee stappen plaatsgevonden:

Eerste stap selectie:

Bij de eerste stap zijn voor elk prioritair habitatype en voor elke prioritaire soort in principe de tien belangrijkste gebieden geselecteerd. Dit zijn de gebieden waar het type of de soort het best ontwikkeld is en in de grootste omvang aanwezig is. Indien bij een bepaald prioritair habitatype de variatie in soortensamenstelling zodanig groot is dat er meerdere subtypen (plantensociologische eenheden op verbondsniveau) zijn te onderscheiden, zijn per subtype de vijf belangrijkste gebieden geselecteerd. Een onderverdeling in subtypen is niet toegepast indien de verschillende subtypen in dezelfde gebieden voorkomen.

Voor elk niet-prioritair habitatype of elke niet-prioritaire soort wordt in principe dezelfde methodiek toegepast, met dien verstande dat voor die typen of soorten slechts de vijf belangrijkste gebieden zijn geselecteerd. Ook hier geldt dat alleen die gebieden zijn geselecteerd waar het habitatype of de soort het best ontwikkeld is en in de grootste omvang aanwezig is. Indien de variatie in soortensamenstelling van een niet-prioritair habitatype zodanig groot is dat het type meerdere subtypen omvat, zijn per subtype de drie belangrijkste gebieden geselecteerd. Ook hier is deze onderverdeling in subtypen niet gemaakt indien de verschillende subtypen in dezelfde gebieden voorkomen.

Tweede stap selectie:

Bij de tweede stap van het selectieproces is onderzocht in hoeverre de landelijke dekking en de geografische spreiding van de gebieden als voldoende kunnen worden aangemerkt.

De landelijke dekking van habitattypen of van leefgebieden van soorten betreft de totale oppervlakte van een habitatype of van een leefgebied binnen de aangemelde gebieden als percentage van de landelijke oppervlakte van dat habitatype of als percentage van de

landelijke populatie van de soort. Als op basis van de selectie in de eerste stap het aantal geselecteerde 'belangrijkste' gebieden onvoldoende dekking oplevert, moet onderzocht worden welke gebieden aanvullend geselecteerd dan wel aangemeld moeten worden om een voldoende dekking te halen. Aanvullend wordt bezien of gebieden die één ecologische eenheid vormen met gebieden in België of Duitsland aan de lijst van aangemelde gebieden toegevoegd moeten worden.

Voor prioritaire habitattypen en prioritaire soorten hebben de lidstaten een bijzondere verantwoordelijkheid en verwacht de Europese Commissie dat een hoger dekkingspercentage wordt bereikt. Bovendien wordt voor ieder niet-prioritair habitatype en iedere niet-prioritaire soort een voldoende landelijke dekking nagestreefd. De indicaties van het European Topic Centre (ETC) en de conclusies van de biogeografische seminars worden hiervoor als leidraad gebruikt:

- <20% wordt in de meeste gevallen als onvoldoende beschouwd;
- 20-60% is een bespreekbaar dekkingspercentage;
- >60% dekking is over het algemeen voldoende.

Hierbij wordt uitdrukkelijk rekening gehouden met de specifieke kenmerken en eisen die de afzonderlijke habitattypen en soorten stellen.

Wanneer het dekkingspercentage van 60% kan worden bereikt met minder dan het aantal onder de eerste stap genoemde gebieden, worden zoveel gebieden geselecteerd als nodig zijn om dit dekkingspercentage te bereiken. Een relatief laag dekkingspercentage is aanvaardbaar als er sprake is van weinig bedreigde habitattypen of –soorten en deze verspreid voorkomen. Hier geldt het proportionaliteitsbeginsel: voor habitattypen en soorten die sterker onder druk staan, wordt relatief meer bijgedragen aan het Natura 2000-netwerk dan voor meer algemeen voorkomende habitattypen en soorten.

Beoordeling aanmeldingen door de Europese Commissie

In 2003 is de Nederlandse bijdrage aan de communautaire lijst van Habitatrictlijngebieden door de Europese Commissie goedgekeurd. Daaraan voorafgaand zijn in respectievelijk 1996 en 1998 voorlopige aanmeldingen bij de Europese Commissie ingediend. In het Lijstdocument is het Nederlandse deel van de communautaire lijst voor de Atlantische biogeografische regio opgenomen. Hoofdstuk 3 van het Lijstdocument geeft per habitatype en per soort een toelichting op de selectie van gebieden. Hierbij staat steeds expliciet aangegeven hoe de Europese Commissie de aanmeldingen van 1996 en 1998 heeft beoordeeld. Daaruit blijkt dat de Europese Commissie voor diverse habitattypen en soorten in 1999 en 2002 heeft gemeld dat er een onvoldoende dekking was. Om die reden is de aanmelding van 2003 nog met een aantal gebieden uitgebreid. Het Reactiedocument (2004) bevat de Nota van Antwoord met betrekking tot de openbare voorbereidingsprocedure voor de aanmelding van Habitatrictlijngebieden, die begin 2003 heeft plaatsgevonden.

Misverstanden over de aanmelding

Een veel gehoord argument is dat de bedrijfsactiviteiten die in en om het gebied plaatsvinden bij de aanmelding gemeld hadden moeten worden, zodat de Europese Commissie rekening had kunnen houden met bestaand gebruik. Dit berust op een misverstand. Zoals in paragraaf 2.1.1 van de Nota van Antwoord uitvoerig uiteen is gezet, is het standaardgegevensformulier bedoeld om de potentiële Habitatrictlijngebieden met de natuurwaarden bij de Europese Commissie aan te melden. Op het formulier staat per rubriek nauwkeurig aangegeven welke gegevens vóór de aanmelding verstrekt dienen te worden en welke gegevens in een later stadium verstrekt kunnen worden. Eén van de rubrieken die pas ingevuld hoeft te worden nadat het gebied deel uitmaakt van het Natura 2000-netwerk is de rubriek 'Activiteiten en invloeden in en buiten het betrokken gebied'. Die gegevens dienen vooral als basisinformatie voor de Europese Commissie om de uitvoering van de richtlijn te kunnen volgen en haar rol als toezichthouder te kunnen vervullen.

Het is dan ook een misvatting te veronderstellen dat de Europese Commissie bij de besluitvorming van onjuiste of onvolledige gegevens zou zijn uitgegaan.

Zoals in paragraaf 3.3 en 3.13 van de Nota van Antwoord en in hoofdstuk 3 van het Verantwoordingsdocument staat vermeld, dienen ook voor de soorten en habitattypen die niet direct tot de selectie van dat betreffende Habitatrichtlijngebied hebben geleid, maar die wel in dat gebied voorkomen, instandhoudingsdoelstellingen te worden opgesteld. Dat zijn namelijk ook soorten en habitattypen waarvoor het gebied is aangemeld. Het berust op een misverstand te veronderstellen dat uit de richtlijn uitsluitend een verplichting zou voortvloeien met betrekking tot kwalificerende habitattypen en soorten en dat er met betrekking tot de niet-kwalificerende waarden geen verplichtingen zouden bestaan. Er worden dus niet alleen instandhoudingsdoelstellingen voor de kwalificerende habitattypen of de kwalificerende soorten geformuleerd, maar voor alle habitattypen of soorten, waarvoor een gebied is aangemeld. De Europese Commissie gaat er vanuit dat op het standaardgegevensformulier alle relevante Natura 2000-waarden worden vermeld en de daarop verstrekte gegevens geregeld worden geactualiseerd.

Voor één bepaalde categorie kan het formuleren van instandhoudingsdoelstellingen echter achterwege blijven. Het betreft de categorie 'aanwezig maar verwaarloosbaar'. Een habitatype of soort kan in een bepaald gebied in zodanige minieme hoeveelheden of incidenteel aanwezig zijn, dat mag worden aangenomen dat het type of de soort zich niet blijvend kan handhaven. Het ontstaan van deze categorie (aanwezig maar verwaarloosbaar) is het gevolg van de voorgeschreven aanmeldingsystematiek, waarbij de lidstaat voor elk gebied alle aanwezige habitattypen en soorten – ongeacht de mate waarin ze voorkomen – dient te melden. Voor deze categorie is het dan ook niet noodzakelijk om instandhoudingsdoelstellingen te formuleren.

Motivering

Naar aanleiding van de ingediende zienswijzen is de selectie van de gebieden inzichtelijker gemaakt. Er wordt per gebied uiteengezet waarom het gebied is aangemeld en op grond van welke criteria dit is gebeurd. Naast de reeds uitgebreide toelichting in de Nota van Antwoord is in de Nota van toelichting van dit besluit op een overzichtelijke wijze aangegeven voor welke soorten en habitattypen het gebied is aangemeld.

Betrokkenheid bij de voorbereiding van de aanwijzing

Voor de nationale procedure voor de aanwijzing van Natura 2000-gebieden wordt verwezen naar de paragrafen 1.1.4 en 1.3.5 van de Nota van Antwoord. In deze paragrafen wordt uitvoerig ingegaan op de gevolgde procedure, die uiteindelijk tot de terinzagelegging van dit gebied heeft geleid. Daaruit blijkt dat dit deel van de procedure meerdere jaren in beslag heeft genomen. Zo hebben de betrokken ministeries, provincies, kamers van koophandel, (regionale) land- en tuinbouworganisaties, gemeenten, waterschappen, drinkwaterwinners, visserijorganisaties, recreatieorganisaties, natuurbeschermingsorganisaties en gegevensbeheerders eind 2005 het concept Natura 2000 doelendocument (2005) en de concept Natura 2000-gebiedendocumenten (2005) voor de 162 gebieden ontvangen, met het verzoek om commentaar te geven. Naar aanleiding van de reacties zijn waar nodig nog aanvullende gesprekken gevoerd. Deze consultatie maakte deel uit van de voorbereiding van de besluitvorming en heeft nog tot wijzigingen geleid. Het resultaat van deze voorbereiding heeft ter inzage gelegen en ten aanzien van deze ontwerp-aanwijzingsbesluiten heeft een ieder een zienswijze kunnen indienen.

Zorgvuldigheid van de procedure, afweging van belangen

In de paragrafen 2.1.1 en 1.1.8 van de Nota van Antwoord wordt de selectieprocedure uitvoerig beschreven en wordt uiteengezet hoe de verschillende belangen tegen elkaar zijn afgewogen. De keuze van een Natura 2000-gebied heeft uitsluitend plaatsgevonden op basis van de aanwezigheid van de in bijlage I en II van de Habitatrichtlijn genoemde habitattypen en soorten. Die werkwijze vloeit voort uit de in de Habitatrichtlijn genoemde criteria en de hierop gebaseerde Europese jurisprudentie. Het is niet mogelijk om hiervan af te wijken. Pas in een later stadium – bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen en bij het vaststellen van het beheerplan – kunnen naast de ecologische belangen ook andere belangen aan de

orde komen. Dit wordt in de paragrafen 3.4 en 3.5 van de Nota van Antwoord verder uiteen gezet.

Gesteld mag worden dat de procedure die bij de aanwijzing van de gebieden is gevolgd zorgvuldig is geweest en geheel overeenkomstig de wet- en regelgeving heeft plaatsgevonden.

In diverse ecologische rapporten en databanken zijn de natuurwaarden van Nederland beschreven. Het is voor de selectie van een Natura 2000-gebied niet noodzakelijk dat de aanwezige natuurwaarden op kaart worden aangegeven.

2.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE SELECTIEPROCEDURE

(1) Een inspreker meent dat de volgende habitattypen in dit gebied niet kwalificeren en soms niet voorkomen zodat er geen doelstellingen geformuleerd mogen worden in het aanwijzingsbesluit: embryonale duinen H2110, witte duinen H2120, duindoornstruwelen H2160, kruipwilgstruwelen H2170, vochtige duinvalleien H2190.

(2) Ook menen insprekers dat voor de volgende habitattypen in dit gebied niet is voldaan aan de selectiecriteria omdat het gebied daarvoor niet tot de categorie 'belangrijkste gebieden' behoort: embryonale duinen H2110, witte duinen H2120, kruipwilgstruwelen H2170, heischrale graslanden H6230 en blauwgraslanden H6410.

(3) Verder zou voor duinheiden met kraaihei H2140, kruipwilgstruwelen H2170, en vochtige duinvalleien H2190 gelden dat de staat van instandhouding gunstig is zodat met de aanwijzing van een lager dekkingspercentage kan worden volstaan. Het aanwijzingsbesluit zou antwoord moeten geven op de vraag met welke gebieden vervolgens een dekkingspercentage van 60% (niet-prioritair) of 75% (prioritair) is bereikt. In het bijzonder zou op basis van het Profielendocument voor duinheide met kraaihei en vochtige duinvalleien minder gebieden aangewezen kunnen worden.

1. De zienswijze is niet overgenomen.

Het gebied is onder andere geselecteerd bij de aanmelding van 2003 voor de habitattypen duindoornstruwelen, kruipwilgstruwelen en vochtige duinvalleien. Hoewel de habitattypen embryonale duinen en witte duinen in 2003 niet tot de selectie van dit gebied hebben geleid, komen ze wel voor en daarom zijn er instandhoudingsdoelstellingen opgesteld. Tengevolge van herbegrenzing binnen het Waddengebied en het beschikbaar komen van meer kwantitatieve gegevens voldoet dit gebied nu ook aan het criterium 'belangrijkste gebieden' voor zowel embryonale- als witte duinen. Het voorkomen van habitattypen in dit gebied is beschreven in paragraaf 4.4 en paragraaf 5.3 van deze Nota van toelichting. In bijlage B.3 is beschreven voor welke habitattypen dit gebied is geselecteerd.

2. De zienswijze is deels overgenomen.

De habitattypen heischrale graslanden en blauwgraslanden zijn vervallen omdat beide niet aanwezig blijken te zijn. Zie verder bijlage B.1 van deze Nota van toelichting. Voor de overige habitattypen zie het antwoord bij (1).

3. De zienswijze is deels overgenomen.

Van de habitattypen duinheide met kraaihei, kruipwilgstruwelen en vochtige duinvalleien zijn de dekkingspercentages van de belangrijkste gebieden aangegeven in Bijlage B.3 van de Nota van toelichting. De zienswijze om minder gebieden aan te wijzen voor enkele habitattypen is niet overgenomen. Dekkingspercentages zijn alleen bedoeld als een houvast bij de beoordeling van de gebiedenlijst op Europees niveau. Een hoge bedekking (omdat veel duingebieden aan de gestelde selectiecriteria voldoen) is geen reden om naar een lager dekkingspercentage te streven door gebieden te laten vervallen. Omdat er sprake is van bedreigde habitattypen (duinheide met kraaihei, vochtige duinvalleien) en habitattypen die niet verspreid voorkomen in Nederland. De genoemde habitattypen komen alleen voor binnen het Natura 2000-landschap 'Duinen'. Zie ook informatie over het selectieproces, en de beoordeling van de aanmelding door de Europese Commissie in de voorafgaande paragraaf.

Een inspreker concludeert dat Texel ruimschoots aan zijn taakstelling voldoet. Minder dan de helft van het eiland is cultuurgrond (8000 ha). Bij een normstelling van 10% natuurgebied ligt het eiland met deze oppervlakte vele malen boven de taakstelling.

De zienswijze is niet overgenomen.

Dit gebied is aangewezen voor meerdere habitattypen en soorten. Voorbeelden van bedreigde habitattypen en soorten zijn schorren en zilte graslanden (H1330), grijze duinen (H2130), duinheide met kraaihei (H2140) en vochtige duinvalleien (H2190) en noordse woelmuis (H1340) die in een respectievelijk matig ongunstige- en zeer ongunstige staat van instandhouding verkeren. Dit betekent dat niet volstaan kan worden met een laag landelijk dekkingspercentage, of een kleinere taakstelling voor dit gebied. Duinen en Lage Land Texel levert een belangrijke bijdrage aan de instandhouding van veel Natura 2000-waarden. De aanwezigheid van habitatwaarden is doorslaggevend voor aanmelding en aanwijzing, niet een bepaalde "normstelling". Zie ook paragraaf 4.4 van de Nota van toelichting.

3. REACTIES OVER DE BEGRENZING

3.1 ALGEMEEN

Ook bij de begrenzing van het gebied heeft een aantal insprekers van zienswijzen aangegeven dat geen rekening wordt gehouden met andere dan ecologische eisen. Er wordt voor gepleit om de Natura 2000-gebieden omwille van de vliegveiligheid op eenduidige wijze ook in het verticale vlak te begrenzen op 500 voet, zijnde de bestaande minimumvlieghoogte. Verder wordt aangegeven dat bij de aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden destijds voor een bufferzone van 100 meter rond jachthavens gekozen is. In die geest wordt er bepleit om een bufferzone van 300 tot 500 meter rond recreatiebedrijven in te stellen. Tevens wordt er aangegeven dat de aanmelding onvoldoende wetenschappelijk onderbouwd is, zodat de onderzoeksplicht bij de belanghebbende wordt gelegd wanneer deze de begrenzing gewijzigd wil zien.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Uitgangspunten begrenzing Habitatrictlijngebieden

Zoals in paragraaf 2.2 van de Nota van Antwoord en in bijlage 9.1. van het Natura 2000 doelendocument (2006) uitvoerig uiteen wordt gezet, is ook bij het begrenzen van een gebied geen rekening gehouden met andere vereisten dan die verband houden met de aanwezigheid en de instandhouding van de natuurlijke habitats en soorten. Daarbij zijn de volgende algemene uitgangspunten gebruikt:

- Habitattypen en soorten van de bijlagen: de habitattypen van bijlage I en de leefgebieden van de soorten van bijlage II van de Habitatrictlijn (en dus niet de soorten van bijlage IV) vormen het uitgangspunt voor de begrenzing. Dit is inclusief in kwaliteit achteruitgegangene en gedegenereerde terreindelen, indien herstel haalbaar is en voor zover nodig voor de instandhouding van de aanwezige habitattypen en/of soorten.
- Herkenbare eenheden en identiteit: streven naar de begrenzing van herkenbare en beheerbare eenheden: ecologische eenheden (bijvoorbeeld op basis van vegetatiestructuur, hydrologie of geomorfologie) of beheerseenheden. Door eenheden op deze manier te begrenzen krijgt het gebied een duidelijke identiteit.
- 'Cement tussen de bakstenen': de begrenzing van ecologische eenheden impliceert dat het Habitatrictlijngebied bestaat uit de habitattypen van bijlage I en het leefgebied van de soorten van bijlage II én een stelsel van natuurwaarden waarvoor het gebied niet is geselecteerd en/of niet is aangemeld. Die natuurwaarden, gekenmerkt als het 'cement tussen de bakstenen', maken integraal onderdeel uit van de ecosystemen en zijn nodig voor herstel en/of instandhouding van de betreffende in de Richtlijn opgenomen habitattypen en/of soorten.
- Deelgebieden: bij zeer sterke versnippering in meerdere deelgebieden worden alleen deze deelgebieden begrensd. De verschillende deelgebieden bevatten dan elk afzonderlijk de habitattypen en/of soorten waarvoor het gebied geselecteerd is. Enclaves: binnen grote eenheden zijn enclaves van grootschalige landbouw en/of bebouwing uitgesloten, voor

zover ze geen wezenlijke bijdrage leveren aan de instandhouding van de betreffende habitattypen en/of de soorten.

- Aansluiting bij administratieve grenzen: er is zoveel mogelijk aangesloten bij bestaande administratieve grenzen (bijvoorbeeld begrenzing onder de Natuurbeschermingswet aangewezen gebieden, Nationaal Park, Vogelrichtlijngebied, en/of eigendomsgrenzen).
- Herkenbare topografische lijnen: de gebiedsgrenzen vallen bij voorkeur samen met duidelijk in het landschap herkenbare topografische lijnen, zoals wegen, sloten, heggen, oevers, bosranden en markante verschillen in landgebruik.

Hoofdlijnen aanpassing begrenzing Natura 2000-gebieden

Bij de aanwijzing van de Habitatrictlijngebieden en bij de aanvulling van de Vogelrichtlijnaanwijzingen met gebiedsdoelen worden overlappende Vogel- en Habitatrictlijngebieden gecombineerd tot één Natura 2000-gebied. Daarbij wordt ernaar gestreefd de begrenzing van Vogel- en Habitatrictlijngebieden zo goed als mogelijk op elkaar af te stemmen.

De herbegrenzing kan zijn doorgevoerd op basis van technische en inhoudelijke argumenten.

Technische aanpassingen:

Dit zijn vaak minieme kaarttechnische verbeteringen teneinde de grenzen af te stemmen en gelijk te trekken. Het zijn ook pragmatische aanpassingen. Hierdoor blijven het beheer en de bescherming hanteerbaar en wordt de burger een zo duidelijk en eenvoudig mogelijke begrenzing geboden. Dit kan betekenen dat Vogel- en Habitatrictlijngebieden die voor een belangrijk deel overlap vertonen met (voormalige) beschermde en staatsnatuurmonumenten op deze begrenzing afgestemd worden. Hierdoor worden onlogische verschillen vermeden. Verder betreft dit ook het op kaart uitzonderen van bestaande bebouwing, tuinen en erven die alleen tekstueel waren geëxclaveerd. Tot deze categorie behoren ook aanpassingen aan kadastrale grenzen in verband met de kadastrale registratie van bij de aanwijzing "betrokken" percelen (zie Nota van toelichting, paragraaf 3.4). Hiermee wordt voorkomen dat kadastrale percelen die slechts voor een onbetekenend deel met het gebied overlappen, kadastraal worden ingeschreven als deel uitmakend van het gebied.

Inhoudelijke aanpassingen:

Gebleken is dat in een beperkt aantal gevallen bij de begrenzing van Habitatrictlijngebieden onvoldoende rekening is gehouden met de verspreiding van relevante habitattypen of leefgebieden van soorten, waardoor aanpassingen (zowel uitbreiding als verkleining) noodzakelijk waren. Dit is meestal het gevolg van verbeterde en toegenomen kennis. Ook uitbreidingen die noodzakelijk zijn voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied, vallen in deze categorie van inhoudelijke aanpassingen.

Exclavering van recreatieondernemingen en agrarische bedrijven / bufferzones

Een ruimere vrijwaringszone of bufferzone rond recreatieondernemingen en agrarische bedrijven, mijnbouwinstallaties, veerdammen etc, waar door vele ondernemers om is verzocht, behoort niet tot de mogelijkheden. De reden hiervoor is dat menselijk gebruik of de door de mens toegekende bestemming niet bepalend is voor de vraag of een gebied of terrein als Natura 2000-gebied aangewezen dient te worden. Ecologische redenen zijn, volgens de Habitatrictlijn, bepalend. Een Natura 2000-gebied dat begrensd wordt, is in zijn geheel van belang.

Ook in de uitspraak van de Raad van State over de aanwijzing van één van de eerste Natura 2000-gebieden is de vraag over een bufferzone aan de orde gekomen. De Raad van State was toen van oordeel dat "het aanhouden van een minimale afstand tot bedrijfsbebouwing niet mogelijk is, omdat niet in algemene zin ten behoeve van de in het gebied gelegen agrarische bedrijfsbebouwing kan worden vastgesteld in hoeverre de binnen die afstand gelegen

gronden naar ecologische maatstaven al dan niet tot het aan te wijzen gebied moeten worden gerekend".⁴⁷

Bij Vogelrichtlijngebieden wordt het hele gebied door de vogels gebruikt voor broeden, foerageren en/of rusten, hoewel niet elk deel even intensief wordt benut. Voor Habitatrichtlijngebieden geldt een vergelijkbare aanpak hoewel habitattypen meestal geen grote, aaneengesloten oppervlakten beslaan. Daar staat tegenover dat de instandhouding van habitattypen meestal een ruimere begrenzing vereist omdat ook rekening moet worden gehouden met een mogelijke verschuiving van de habitatwaarden door het gebied (successie). Daarentegen maken bestaande bebouwing, erven, tuinen, verhardingen en hoofdspoorwegen geen deel uit van een Natura 2000-gebied. Zij zijn door hun fysieke geaardheid blijvend ongeschikt. Ook mijnbouwinrichtingen en -installaties vallen onder de definitie van een bouwwerk en daarmee onder de exclaveringsformule. Dat geldt niet voor ondergronds of onderwater voorkomende structuren zoals bijvoorbeeld gas- of waterleidingen. De aanwezigheid hiervan betekent niet per definitie dat deze gebieden ongeschikt zijn voor planten of dieren en ze zijn daarom niet geëxclaveerd. Zie ook paragraaf 2.2.6 van de Nota van Antwoord.

Verticale begrenzing

In paragraaf 2.2.9 van de Nota van Antwoord wordt vermeld dat er geen verticale grens in de Natura 2000-gebieden is opgenomen. Wel moet gewaarborgd zijn dat vliegbewegingen in de omgeving van Natura 2000-gebieden niet tot aantasting van natuurlijke kenmerken leiden. Dat geldt voor de gehele burgerluchtvaart (inclusief parasailen, parachutespringen en luchtballonvaarten), het militaire luchtverkeer en alle andere activiteiten die in samenhang met deze vliegbewegingen in het luchtruim of op de grond plaatsvinden, zoals schietoefeningen en parachutespringen. De effectbeoordeling van dit soort activiteiten kan daarom het beste per gebied plaatsvinden, toegesneden op de omstandigheden ter plekke. Het is dus niet zinvol om hiervoor generieke normen in de besluiten op te nemen. Indien nodig wordt er bij het opstellen van een beheerplan rekening gehouden met het bestaande gebruik door luchtverkeer. Voorwaarde blijft ook hier dat het bestaande gebruik de instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar mag brengen.

3.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE BEGRENZING

Een inspreker is het niet eens met de grenswijziging van het Vogelrichtlijngebied rond de Vuurtoren van Texel. Het lijkt logisch om een aaneengesloten zone te realiseren, echter het is niet in overeenstemming met het streven om de vuurtoren te exploiteren. Het gebied heeft door het beoogde intensievere gebruik en de beperkte omvang geen betekenis voor Natura 2000.

De zienswijze is deels overgenomen. De aanwezige bebouwing is uitgezonderd. Zie verder paragraaf 3.3. van de Nota van toelichting.

Een inspreker verzoekt een correctie van de begrenzing voor de gebieden bij Hanenplas en Golfbaan bij de reeds bestaande golfbaan.

De zienswijze is overgenomen. Het Natura 2000-gebied is hier verkleind. Zie verder paragraaf 3.3. van de Nota van toelichting.

Een inspreker kan niet instemmen met een deel van de grenswijziging van het Vogelrichtlijngebied zuidelijk bij Hanenplas. Het zuidelijk deel van de Hanenplas heeft een agrarische bestemming. Een andere inspreker is het er niet mee eens dat goede bollengronden gelegen nabij de Hanenplas opgenomen zijn in de begrenzing. Een inspreker vindt het

⁴⁷ Uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State van 5 november 2008. Zaaknr. 200802546/1 (aanwijzingsbesluit Voornes Duin).

onacceptabel dat 3,5 hectare van zijn 11 hectare bloembollenbedrijf is begrensd als Vogel- en Habitatrichtlijngebied.

De zienswijze is deels overgenomen voorzover de voorgenomen uitbreiding betrekking had op cultuurgronden die in particuliere handen zijn en geen betekenis hebben voor de instandhouding van het gebied. Een deel van de agrarische cultuurgrond is verwijderd. Zie verder paragraaf 3.3 van de Nota van toelichting.

Een inspreker geeft aan dat de begrenzing van land van Staatsbosbeheer en privé-land al jaren over de Kwekerijweg loopt. Volgens de inspreker moet dit zo blijven. Het gaat met name om twee percelen, T589 en G455.

De zienswijze is overgenomen.

Tussen Kwekerijweg en Grensweg zijn cultuurgronden en recreatieterrein verwijderd. Zie verder paragraaf 3.3 van de Nota van toelichting.

Een inspreker verzoekt om de dijk in de Mokbaai uit te zonderen en het betreffende kaartmateriaal aan te passen zodat er later geen discussie zal ontstaan. De dijk in de Mokbaai is niet volledig Natura 2000-gebied. Onder paragraaf 3.4 van het ontwerp-aanwijzingsbesluit zouden er dijken moeten worden toegevoegd als uitgesloten delen.

De zienswijze is overgenomen. De dijk tussen Neeltjesnol en Schilbolsnol is verwijderd. Zie verder paragraaf 3.3 en 3.4 van de Nota van toelichting.

Enkele insprekers zijn van mening dat Wagejot dient te worden aangewezen voor habitattypen H1310A, H1330B en broedvogels A132, A137, A193, A194 en A195. Het heeft de bestemming natuur.

De zienswijze is overgenomen.

Wagejot is toegevoegd. Vooral omdat het bijzondere waarde heeft voor pleisterende en broedende vogels van de Waddenzee, zoals de bontbekplevier (A137) en de kluut (A132) die als broedvogel zijn toegevoegd aan het Natura 2000-gebied. Zie verder paragraaf 3.3. van de Nota van toelichting.

Een inspreker merkt een merkwaardige inham op bij de begrenzing van de Slufter.

De zienswijze is overgenomen. De grens is aangepast zodat de gehele Slufter onder Duinen Texel komt te vallen. Zie verder paragraaf 3.3. van de Nota van toelichting.

Een inspreker merkt op dat de begrenzing van het Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebied op de kaart ten noorden van de Koog in bijlage A anders is dan op kaartblad 2.

De zienswijze is niet overgenomen omdat de bedoelde kaarten overeenstemmen.

De verwarring is mogelijk ontstaan doordat in de gedrukte zwart-wit versie van bijlage A het onderscheid tussen begrensd gebied en bos minder duidelijk zichtbaar is.

Een inspreker stelt voor om de grens in plaats van op de duinvoet te situeren op de laagwaterlijn.

De grens tussen de duingebieden op de eilanden en de Noordzeekustzone loopt langs de duinvoet van het buitenduin, wat betekent dat bij duinaangroei de grens zich zeewaarts verplaatst en bij duinafslag landinwaarts met de duinvoet mee. De keus voor de duinvoet is het meest logisch, omdat hiermee de gedeelten onder invloed van de zee ook steeds onderdeel uitmaken van het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone. Bovendien maken stranden en zandplaten (en kwelders) ook deel uit van de Waddenzee (en niet van de eilanden). Verder zij erop gewezen dat de zeewaartse grens van de vasteland-duingebieden

die vaak reeds als beschermd natuurmonument zijn aangewezen, ook steeds op de duinvoet ligt. Ook in het Deltagebieden maken de stranden meestal deel uit van het zeegebied (cq. Voordelta).

Diverse insprekers stellen voor om de begrenzing van Waal en Burg aan te passen aan de herbegrenzing van de Ecologische Hoofd Structuur (EHS).

De zienswijze is overgenomen. Twee percelen langs de Nieuwlanderweg zijn uit de begrenzing gehaald. Langs de Westerboersweg is ongeveer dezelfde oppervlakte toegevoegd. Zie verder paragraaf 3.3 van de Nota van toelichting.

Een inspreker verzoekt om de polder Wassenaar mee te begrenzen met het Natura 2000-gebied. De polder is vooral van betekenis voor het habitatype H1330 zilte graslanden. Een andere inspreker verzoekt om Roggesloot, Dorpzicht en Zeeburg toe te voegen aan het Natura 2000-gebied. Deze gebieden zijn onder andere van betekenis voor habitatype H1330. Enkele insprekers verzoeken om de Molenkolk in de Prins Hendrikpolder aan te wijzen. De habitattypen H1310 zilte pionierbegroeiingen, H1330 schorren en zilte graslanden, en de vogelsoorten A137 bontbekplevier en A193 visdief zijn in dat verband genoemd. Een inspreker vraagt om de binnendijkse terreinen Minkewaal, Utopia en HogeZandskil toe te voegen. Diverse insprekers vinden uitbreiding van de begrenzing van Dijkmanshuizen wenselijk. Enkele insprekers vinden uitbreiding van de begrenzing tot de gehele polder Waal en Burg wenselijk. Omdat het gebied beheerd gaat worden als dotterbloem/brak grasland, vanwege de kansen voor weidevogels en vanwege de noordse woelmuis.

Deze zienswijzen zijn niet overgenomen.

Het Natura 2000-gebied bestaat uit het duingebied van Texel en een aantal terreinen in het polderland van het eiland, die zijn toegevoegd als leefgebied voor de noordse woelmuis, vanwege het voorkomen van het habitatype schorren en zilte graslanden (1330B) en als broedterrein voor bontbekplevier en kluut.

Polder Wassenaar (ten noorden van De Cocksdorp) sluit het meest aan op het noordelijk daarvan gelegen terrein dat onderdeel uitmaakt van het Natura 2000-gebied Waddenzee (dit terrein is als Habitatrichtlijngebied ook overgeheveld van Duinen Texel naar de Waddenzee, zie paragraaf 3.3). De waarden zijn er te beperkt om daarvoor de begrenzing van de Waddenzee, die meestal de dijkvoet volgt, aan te passen.

Roggesloot, Dorpzicht, Zeeburg en Utopia (ten zuidoosten van De Cocksdorp) bestaan uit een voormalige slenk, cultuurgronden die vooral van belang zijn als voedselgebied voor ganzen. Dit laatste kan echter niet als argument gelden omdat het gebied niet voor soorten als rotgans en grauwe gans is aangewezen. Bovendien betreft het nieuwe natuur waar uitbreiding slechts aan de orde is wanneer (1) er natuurwaarden zijn of worden ontwikkeld die overeenkomen met de rest van het Natura 2000-gebied of (2) de nieuwe natuur noodzakelijk is om de instandhoudingdoelstellingen te kunnen realiseren. Geen van beide voorwaarden zijn op genoemde terreinen van toepassing. Hierbij telt ook mee dat deze terreinen geïsoleerd zijn gelegen ten opzichte van het begrensd gebied (de voorwaarden gaan uit van uitbreiding in aansluiting op reeds begrensd gebied).

Ook de geïsoleerd in de Polder Eijerland gelegen HogeZandskil heeft weinig of geen betekenis voor de instandhouding van het gebied.

De gevraagde uitbreiding van Dijkmanshuizen en Waal en Burg zou hoogstens gebaseerd kunnen worden op grond van het voorkomen van de noordse woelmuis (weidevogels behoren niet tot de waarden waarvoor het is aangewezen), maar vormt geen zelfstandig argument omdat deze soort verspreid over het gehele eiland aanwezig is.

Minkewaal (ten zuidoosten van Oosterend) en de Molenkolk (Prins Hendrikpolder) betreft natuurterreinen langs de waddijk die door hun omvang (enkele ha) slechts een geringe bijdrage zouden kunnen leveren aan de instandhoudingsdoelstelling.

Een inspreker ondersteunt het voorstel om een duinstrook in de duinen bij de Koog toe te voegen niet. Gezien de ligging en het intensieve recreatieve gebruik zouden hier geen natuurdoelen te behalen zijn

De zienswijze is niet overgenomen.

Het aanwezige habitattype *grijze duinen bij de Koog kan redelijk goed samengaan met de functie van kampeerterrein. Zie verder paragraaf 3.3 van deze Nota van toelichting.

Een inspreker verzoekt om een uitbreiding van de begrenzing ten noorden van de Korverskooi met nieuwe graslanden als vogel- en habitatrichtlijngebied. Deze graslanden vormen een ecologische en landschappelijke eenheid met het reeds begrensde Natura 2000-gebied en leveren een bijdrage aan de kernopgaven 2.06 graslanden (met name blauwgrasland) en 2.08 gradiënt binnenduintrand (op Texel mede ten behoeve van noordse woelmuis).

De zienswijze is niet overgenomen.

Er komen geen actuele waarden voor. Het habitattype blauwgraslanden (H6410) is als waarde waarvoor het gebied is aangewezen, komen te vervallen (zie bijlage B.1). De noordse woelmuis komt verspreid over het gehele eiland voor, en is daarom geen zelfstandig argument voor uitbreiding. Hoewel verdroging door te lage polderpeilen een knelpunt is, is dat niet een voldoende specifieke reden om uitbreiding te rechtvaardigen omdat de bijdrage van deze percelen aan het herstel beperkt is. Ook de aangrenzende landbouwpercelen zijn van invloed.

Insprekers kunnen de uitbreiding van het Vogel- en Habitatrichtlijngebied met Zandkes, de Bol, en Ottersaat bij Oosterend niet ondersteunen. De uitbreidingen hebben consequenties voor de omliggende bedrijvigheid.

De zienswijzen zijn niet overgenomen.

Zandkes, de Bol en Ottersaat zijn eerder als Vogelrichtlijngebied aangewezen en eerder aangemeld als Habitatrichtlijngebied. Zie verder paragraaf 3.3. van de Nota van toelichting.

Een inspreker is het oneens met de begrenzing van het gedeelte Nieuwlanderweg, Westerboersweg en De Staart. Dit gedeelte wordt ieder jaar bevoeid met water afkomstig uit de rioolwaterzuivering Everstekooi. En er is druk autoverkeer. Er is dus geen sprake van natuurlijke ontwikkeling.

De zienswijze is niet overgenomen.

Zie ook het antwoord op de eerste zienswijze van bijlage C pagina 78 en de tekst van paragraaf 3.3 van de Nota van toelichting.

4. REACTIES OVER DE INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

4.1 ALGEMEEN

In de zienswijzen zijn veel opmerkingen gemaakt over de instandhoudingsdoelstellingen en over de realisatie hiervan.

Er is voorgesteld om de tekst van de Algemene instandhoudingsdoelstelling 'behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitattypen en soorten binnen de Europese Unie' te vervangen door de letterlijke tekst van de Habitatrichtlijn: 'Behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan het waarborgen van de biologische diversiteit door het instandhouden van habitattypen en soorten binnen de Europese Unie'.

Verder is voorgesteld om de tekst van de Algemene instandhoudingsdoelstelling 'Behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functie van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd' te schrappen omdat met de formulering

van het ontwerpbesluit onvoldoende rekening is gehouden met de wijze waarop in jurisprudentie rekening is gehouden met de termen 'natuurlijke kenmerken' en 'instandhoudingsdoelstellingen'.

In een aantal zienswijzen wordt de vraag gesteld of de besluiten in samenhang met elkaar en met de gebieden daarbuiten wel een voldoende bijdrage leveren om de soorten en habitattypen in een gunstige staat van instandhouding te brengen of te houden. Ook zijn vragen gesteld over de monitoring van Natura 2000-gebieden, de afstemming en de verantwoordelijkheden.

Er wordt de vrees uitgesproken dat voor een aantal habitattypen en soorten onvoldoende gebieden worden aangewezen, zodat de gunstige staat van instandhouding niet gewaarborgd kan worden. Daarnaast wordt er verzocht voor die soorten en habitattypen waarvoor in het Natura 2000 profielendocument (2006) sprake is van een ongunstige staat van instandhouding een herstelopgave te formuleren, tenzij er ecologische redenen zijn om hiervan af te zien. Het besluit zou moeten aangeven wat de gevolgen zijn wanneer een soort uit een gebied dreigt te verdwijnen. Daarnaast zou er een gegronde reden aanwezig moeten zijn wanneer er niet gestreefd wordt naar een gunstige staat van instandhouding.

Tevens zijn er vragen over weidevogels en waarom ze geen bescherming krijgen in de Natura 2000-gebieden.

Een inspreker geeft aan dat het complementaire doel H1042 gevlekte witsnuitlibel een lager gewicht moet krijgen dan de doelen van de kwalificerende typen en soorten.

In de besluiten wordt er volgens insprekers niet ingegaan op de mogelijke gevolgen van klimaatverandering, terwijl deze veranderingen bepalend kunnen zijn voor de haalbaarheid van de natuurdoelen. In andere zienswijzen wordt aangevoerd dat er voor veel soorten geen instandhoudingsdoelstelling geformuleerd mag worden omdat hiermee soorten komen te vallen onder de bescherming van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn.

Er wordt bovendien gevraagd om de kernopgaven in de aanwijzingen op te nemen dan wel het Natura 2000 doelendocument (2006) deel uit te laten maken van de aanwijzingsbesluiten. Uit het besluit zou duidelijk moeten blijken voor welke functie(s) en voor welke soort(en) het gebied wordt aangewezen, zodat duidelijk is of de soorten in al hun levensbehoeften worden beschermd. Daar waar niet alle levensbehoeften in een Natura 2000-gebied zijn beschermd dient te worden aangegeven waar de ontbrekende functies zijn gelegen en wat de beschermingsstatus is.

Er wordt gevraagd of een "ten gunste formulering" in de doelstelling wel kan wanneer dat ten koste kan gaan van prioritaire habitattypen.

Weer anderen menen dat de uitgangssituatie helder moet worden omschreven in het aanwijzingsbesluit. Tegelijkertijd zal er een termijn gegeven moeten worden waarbinnen de doelstellingen gerealiseerd moeten worden.

Er wordt gevraagd om rekening te houden met vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied en met regionale en lokale bijzonderheden. In dat verband wordt dan ook met nadruk gewezen op het belang van het gebied voor de recreatie, en het verplaatsen van de veerhaven naar Texel. Waarbij met name een ongestoord toeristisch gebruik van de stranden van groot economisch belang is voor de lokale economie.

Dat het concretiseren van maatregelen wordt doorgeschoven naar het beheerplan geeft voor veel insprekers onduidelijkheid; hierdoor kan het overleg over het beheerplan onder grote spanning komen te staan. Zij bepleiten duidelijke kaders voor het beheerplan, zodat er constructief aan de uitwerking kan worden gewerkt. Daarnaast wordt opgemerkt dat bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen alleen wordt uitgegaan van bestaande budgetten. Welke consequenties de instandhoudingsdoelstellingen hebben in financiële zin wordt pas duidelijk bij het tot stand komen van de beheerplannen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde zienswijzen worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Algemene instandhoudingsdoelstellingen

De formulering van de algemene instandhoudingsdoelstellingen is aangepast in hoofdstuk 5 van de Nota van toelichting van dit besluit. De algemene instandhoudingsdoelstellingen beogen de algemene hoofddoelstelling van de Vogel- en Habitatrichtlijn in de individuele aanwijzingsbesluiten te verankeren. Daarmee wordt de bijdrage van de Nederlandse Natura 2000-gebieden aan het behoud van de biodiversiteit vastgelegd. Het streven naar een gunstige staat van instandhouding van de per aanwijzingsbesluit opgesomde habitattypen, soorten en vogels is daarvan de uitwerking. Het vormt de Nederlandse bijdrage aan de ecologische samenhang van het Europese Natura 2000-netwerk. Per gebied worden de specifieke doelstellingen voor de relevante habitattypen en soorten nader omschreven. Op basis van de algemene doelstellingen wordt naar een landelijk gunstige staat van instandhouding van de voor Nederland relevante habitattypen, -soorten en vogels gestreefd. Dit houdt in dat het natuurlijke verspreidingsgebied van de habitat of van de soort stabiel moet zijn of moet toenemen; dit moet in de toekomst ook zo blijven. Een duurzaam behoud van een habitatype kan alleen maar gerealiseerd worden wanneer alle planten- en diersoorten die typisch zijn voor het habitat behouden kunnen worden. Dit geldt ook voor de bescherming van een bepaalde plantensoort of diersoort. De betreffende soort kan alleen effectief beschermd worden wanneer de beschermingsmaatregelen zich, naast op de soort zelf, ook richten op het habitat of het leefgebied van de soort. Zodoende strekt in een Natura 2000-gebied de instandhoudingsdoelstelling van een soort zich mede uit tot het leefgebied of de habitat van de betreffende soort.

Verder geldt ook dat invloeden van buitenaf op het Natura 2000-gebied van grote invloed kunnen zijn op de staat van instandhouding van een soort: de externe werking. De instandhoudingsdoelstelling richt zich op het gehele biotische en abiotische complex van factoren, die het habitatype of de soort haar specifieke aanzien geven en die noodzakelijk zijn voor het behoud van de biologische diversiteit van het gebied.

Met name bij vogels is een belangrijk deel van het leefgebied buiten het Natura 2000-gebied gehouden. Bij een aantal vogelsoorten gaat het daarbij vooral om de foerageergebieden. Deze bevinden zich in grote aaneengesloten agrarische gebieden of zijn buiten het Natura 2000-gebied gehouden omdat niet gegarandeerd kon worden dat deze gebieden, zoals bijvoorbeeld braakliggende bouwterreinen, hun huidige functie ook in de toekomst behouden. Deze gebieden spelen, vanwege het vervullen van een bepaalde (foerageer)functie, een belangrijke rol bij het realiseren van een goede staat van instandhouding, zodat ook het verstoren van zo'n gebiedsfunctie van grote invloed kan zijn op de staat van instandhouding van de soort.

Contour 'haalbaar en betaalbaar'

In de paragrafen 1.2.3, 3.4 en 4.1.7 van de Nota van Antwoord staat aangegeven dat zowel de selectie als de begrenzing uitsluitend gebaseerd worden op ecologische criteria. Dit betekent echter niet dat andere dan ecologische belangen geen rol hebben gespeeld. Bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen heeft het uitgangspunt 'haalbaar en betaalbaar', zowel landelijk als per gebied nadrukkelijk een rol gespeeld. Er is daarbij rekening gehouden met de economische en sociale belangen van de directe omgeving. Dit betekent in de praktijk dat voor een bepaald habitatype of soort de relatief grootste ecologische bijdrage komt van het gebied waar de ecologische vereisten reeds op orde zijn of waar ze op eenvoudige wijze op orde te brengen zijn, om zodoende bij het opstellen van beheerplannen een evenwichtige balans tussen economie en ecologie na te streven.

In paragraaf 3.4 van de Nota van Antwoord staat dat Nederland zich inspant om zoveel mogelijk habitattypen en soorten in een gunstige staat van instandhouding te houden of te brengen. Er kan echter geen onevenredige financiële inspanning verwacht worden om alle habitattypen en soorten te herstellen. Met oog hierop is voor een aantal soorten en habitattypen in het Natura 2000 doelendocument (2006, hoofdstuk 6) gekozen voor een lager niveau dan gunstige staat van instandhouding. In die gevallen wordt verbetering van de

ecologische vereisten voorlopig niet realistisch geacht of de inspanning staat in geen verhouding tot de extra bijdrage die een gebied kan leveren aan de realisering van de Natura 2000-doelen op landelijk niveau. Anderzijds is het logisch dat een hogere inzet wordt nagestreefd voor habitattypen en soorten waar Nederland relatief belangrijk voor is en/of voor habitattypen en soorten die sterk onder druk staan.

Dit geldt bijvoorbeeld voor het habitatype grijze duinen. Voor dit habitatype zijn de ecologische omstandigheden nog niet op orde.

Contour 'strategisch lokaliseren'

Bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen is ook geanticipeerd op bestaande plannen en projecten ter realisering van de Ecologische Hoofdstructuur en bestaand beleid met betrekking tot bijvoorbeeld mest en waterhuishouding. Dit is het gehanteerde principe van 'strategisch lokaliseren': behoud of herstel nastreven daar waar de grootste potentie ligt en waar dit gemakkelijk kan zonder dat afbreuk wordt gedaan aan de ecologische uitgangspunten en ambities. Om daaraan invulling te geven zijn diverse consultatierondes met deskundigen en terreinbeheerders gehouden en zijn analyses uitgevoerd, waaronder de knelpunten- en kansenanalyse van KIWA.⁴⁸

In de toekomst zullen inspanningen voor het waterbeheer meer gericht moeten worden op het natuurbelang. Waar nodig is de begrenzing van gebieden aangepast om een op termijn meer duurzame situatie te verkrijgen. Voor een aantal habitattypen en soorten zijn gezien de urgentie ten aanzien van de kernopgave (sense of urgency), op de korte én langere termijn aanvullende water- of beheermaatregelen nodig.

Trends, dynamiek en autonome ontwikkelingen

In het aanwijzingsbesluit staat de resultante van bovenstaande contouren uitgewerkt in de vorm van de instandhoudingsdoelstellingen. Op grond daarvan worden in het beheerplan de benodigde maatregelen uitgewerkt om de genoemde habitattypen en soorten in de gewenste staat van instandhouding te brengen of te behouden, zodat het gebied voldoende bijdrage kan leveren aan het realiseren van de gewenste staat van instandhouding op landelijk niveau. Eén van de uitgangspunten is dat doelstellingen in de tijd robuust geformuleerd moeten worden. Dit is gedaan om zo te kunnen anticiperen op bijvoorbeeld de natuurlijke dynamiek of een mogelijke klimaatsverandering. Als de instandhoudingsdoelstellingen niet gehaald lijken te worden, bijvoorbeeld omdat een populatie vogels of een bepaald habitatype ondanks de bescherming toch kleiner wordt, moet Nederland maatregelen nemen om deze ontwikkeling te keren. Artikel 6, tweede lid, van de Habitatrichtlijn, verplicht de lidstaat namelijk om de achteruitgang tot staan te brengen. Soms zullen de genomen maatregelen niet werken, bijvoorbeeld bij klimaatsverandering, een te grote externe beïnvloeding of als trekkende soorten in het buitenland negatief worden beïnvloed. Er zijn dan geen sancties. Gezien een aantal onzekerheden over te verwachten ontwikkelingen, die voortkomen uit natuurlijke dynamiek en klimaatveranderingen, is voor het jaar 2015 voorzien in een evaluatie van het Natura 2000 doelendocument (2006). Indien noodzakelijk worden dan ook de betreffende aanwijzingsbesluiten aangepast (zie Nota van Antwoord, paragraaf 3.19).

In hoofdstuk 5 van de Nota van toelichting van dit besluit wordt nader op de specifieke keuzes ingegaan.

Ecologische samenhang en belangenafweging

De afweging tussen economie en ecologie moet zodanig plaatsvinden dat de goede staat van instandhouding van de in bijlage I en in bijlage II genoemde habitattypen en soorten niet in gevaar komt.

De situatie kan zich voordoen dat in een bepaald gebied een aantal habitattypen of soorten voorkomt, waarvoor geen instandhoudingsdoelstellingen zijn vastgesteld. Er is dan de inschatting gemaakt dat het betreffende habitatype of de betreffende soort weliswaar marginaal in het gebied aanwezig is, maar dat het gebied op termijn geen bijdrage kan

⁴⁸ KIWA Water Research & EGG (2007): Knelpunten- en kansenanalyse Natura 2000 gebieden. Versie 2007. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag

leveren aan de instandhouding van het habitatype of soort. Ook bij de formulering van een doel voor broedvogels is bepalend of het gebied een relevante bijdrage aan het realiseren van het landelijke doel levert of kan gaan leveren (zie ook paragraaf 3.11 van de Nota van Antwoord).

Voor elk specifiek gebied komt dat erop neer dat de instandhoudingsdoelstelling van een bepaald habitatype of bepaalde soort alleen in samenhang kan worden gezien met de instandhoudingsdoelstelling op landelijk niveau en in andere Natura 2000-gebieden. Dat betekent dat er weliswaar landelijk per soort of per habitatype naar een goede staat van instandhouding moet worden gestreefd, maar dat deze situatie niet in elk gebied afzonderlijk hoeft te worden nagestreefd. Binnen dit kader kan ook rekening worden gehouden met vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied en met regionale en lokale bijzonderheden. De PKB Waddenzee is overigens in het Natura 2000- gebied Duinen en Lage Land Texel niet aan de orde.

Weidevogelbeheer

Een aantal insprekers signaleert dat er in de Vogelrichtlijngebieden geen ruimte is voor in ons land broedende weidevogels. Voor een goed begrip hiervan is het nodig te weten hoe de Vogelrichtlijngebieden geselecteerd zijn. De criteria uit het jaar 2000 voor de selectie van gebieden zijn 1. minstens 1% van de biogeografische populatie verblijft geregeld in een gebied en 2. het gebied behoort tot de vijf belangrijkste gebieden in Nederland voor een soort voorkomend op bijlage 1 van de Vogelrichtlijn.

Twee belangrijke weidevogels die in ons land broeden zijn de grutto en de Kievit. Deze vogelsoorten staan niet op bijlage 1 maar worden beschouwd als trekkende watervogels (zie ook Nota van Antwoord Vogelrichtlijn deel 1, bijlage 2A). Gevolg hiervan is dat alleen de gebieden die voor de grutto en Kievit als trekvogels van belang zijn als Vogelrichtlijngebied zijn aangewezen, en niet de broedgebieden. Dus gebieden waar minstens 1% van de biogeografische populatie Kieviten of grutto's als trekkende watervogel verblijft zijn aangewezen als Vogelrichtlijngebied. Het gaat zoals gezegd, vooral om de bescherming van slaapplekken. Broedgebieden liggen grotendeels buiten het Natura 2000-netwerk. Dat neemt niet weg dat LNV een groot belang hecht aan een rijk agrarisch cultuurlandschap buiten de Natura 2000-gebieden, en ook streeft naar een structurele oplossing voor het weidevogelbeheer. De ruimte voor weidevogels is wel aanwezig maar de soorten worden niet beschermd binnen Natura 2000.

Naast de twee bovenstaande criteria is bij de begrenzing van de gebieden ook gekeken naar een aantal Rode Lijst soorten, maar alleen indien meer dan 25% van de landelijke broedpopulatie van de soort door de Vogelrichtlijngebieden was afgedekt. Dit was voor de grutto niet het geval, de bescherming van broedende grutto's in Natura 2000 gebieden kan maar een kleine bijdrage leveren aan de instandhouding van de soort op landelijke schaal. Dat is de reden dat de grutto als broedvogel niet is meegenomen bij het vaststellen van de Vogelrichtlijngebieden.

Zie ook de Nota van Antwoord Vogelrichtlijn deel 1 (LNV, 2000) bijlage B1, paragraaf 2.2.3, en tabellen bijlage 2A en bijlage 3A. Zie verder Nota van Antwoord Natura 2000, paragraaf 3.17.

Recreatie en toerisme

Hoewel zeer goed beseft wordt dat duinen, stranden en het aanliggende zeegebied een belangrijk onderdeel uitmaken van het Texelse toeristische product, moet ook worden vastgesteld dat dit gebied daarin geen unieke plaats inneemt. Langs de gehele (Nederlandse) kust vindt er een intensief recreatief gebruik van de stranden plaats. Dat betekent dat de bescherming van kusthabitattypen altijd in samenhang met het toeristische medegebruik moet geschieden. In die zin is het belang van een adequaat natuurbeheer ook in het belang van een gezonde toeristische sector. In onder meer paragraaf 4.1.3. en 4.1.4. van de Nota van Antwoord is ingegaan op de ontwikkelingsmogelijkheden van bedrijven en de concurrentiepositie: Afhankelijk van de bedrijfstak biedt de aanwezigheid van een Natura 2000-gebied dikwijls nieuwe mogelijkheden.

Het strand, maar zeer zeker ook de duinen zijn de belangrijkste trekpleister voor toeristen. Het toeristische bedrijfsleven is dan ook zeer gebaat bij een adequate instandhouding van dit gebied.

Complementaire doelen

Complementaire doelen zijn voor dit gebied niet aan de orde. In het Waddengebied waren in de ontwerpbesluiten alleen complementaire doelen toegekend voor de gevlekte witsnuitlibel aan de Natura 2000-gebieden Duinen en Lage Land Texel en Duinen Terschelling. Deze doelen zijn geschrapt (zie bijlage B.1 van de Nota van toelichting).

Er kan zich de situatie voordoen dat een bepaald habitatype of bepaalde soort niet in een gebied voorkomt, terwijl daarvoor wel een instandhoudingsdoelstelling is vastgesteld. In die situatie is bewust de keuze gemaakt om daarvoor een (complementaire) doelstelling op te nemen. Deze complementaire doelstelling is alleen opgenomen voor soorten en habitatypes, waarvan de staat van instandhouding sterk onder druk staat en waar een duurzame instandhouding op Europees niveau in belangrijke mate afhangt van de Nederlandse bijdrage (zie ook pagina 35 en verder van het Natura 2000 doelendocument (2006)). Het gebied wordt geacht goede ontwikkelingspotenties te hebben voor het type of de soort. Deze complementaire doelen maken volwaardig deel uit van de aanwijzingsbesluiten en genieten de volledige bescherming van de wet, maar de habitatypes en soorten worden niet aangemeld bij de Europese Commissie.

De ‘ten gunste van’ bepaling

In sommige gevallen is er een zogenaamde ‘ten gunste van’ bepaling gebruikt. Daarmee wordt aangeduid dat de aanwezigheid van een bepaald habitatype of bepaalde -soort in enige mate mag afnemen ten gunste van andere habitatypes of soorten die sterk onder druk staan en waarvoor in een gebied de doelen in termen van uitbreiding omvang leefgebied of uitbreiding oppervlakte zijn geformuleerd.

Ook het onderhavige besluit kent de bepaling dat de oppervlakte van duinheiden met kraaihei, H2140, mag afnemen ten behoeve van vochtige duinvalleien, H2190. Beide subtypen van duinheiden met kraaihei verkeren landelijk in een matig ongunstige staat van instandhouding, maar alleen voor vochtige duinvalleien geldt een landelijke doelstelling om zowel de oppervlakte te vergroten als de kwaliteit te verhogen. Dit betekent dat er maatregelen genomen moeten worden. Ook bij de kwaliteitsverbetering valt niet uit te sluiten dat dit deels ten koste gaat van andere aangrenzende habitatypes, zoals duinheiden met kraaihei. Gelet op het ecologische belang om de staat van instandhouding van dit habitatype te verbeteren, is hier de bewuste keuze gemaakt dat dit ten koste mag gaan van een ander habitatype.

Onderbouwing besluiten

Het Natura 2000 doelendocument (2006) is één van de dragende beleidsdocumenten die aan de besluitvorming ten grondslag heeft gelegen. Het beleid zoals daar is uiteengezet, is bij de besluitvorming toegepast, maar het Natura 2000 doelendocument (2006) maakt géén onderdeel uit van het besluit.

Met betrekking tot de vraag op welke wijze er kan worden nagegaan of de gunstige staat van instandhouding voor dat betreffende habitatype of de betreffende soort kan worden bereikt, is er in de Nota van toelichting een uitgebreid overzicht opgenomen waarin alle gebieden staan vermeld waaraan voor het betreffende habitatype een doel is toegekend. Op deze wijze is na te gaan hoe de landelijke opgave over het Natura 2000-netwerk is verdeeld. Het is echter een indicatieve vermelding, want het is niet de bedoeling in deze aanwijzing een besluit te nemen over de instandhoudingsdoelstellingen van andere gebieden.

Kernopgaven

In paragraaf 1.3.4 van de Nota van Antwoord staat vermeld dat de kernopgaven een belangrijk hulpmiddel zijn bij de focus en eventuele prioritering binnen de Natura 2000-beheerplannen. Ze beschrijven de belangrijkste behoud- en herstelopgave per Natura 2000-landschap en zijn in het Natura 2000 doelendocument (2006) toegedeeld aan gebieden. Het toevoegen van de kernopgaven aan de Nota's van toelichting bij de definitieve aanwijzingsbesluiten heeft geen meerwaarde, omdat die informatie is opgenomen in het Natura 2000 doelendocument.

Ambitieniveau van de instandhoudingsdoelstellingen

Per gebied zijn er gebiedsdoelen opgesteld. Voor vogels zijn per gebied richtinggevende aantallen genoemd. Als men de gebiedsdoelen bij elkaar optelt en vergelijkt met het landelijke doel (aantal) van de soort, is er op gebiedsniveau vaak een tekort. Dit komt omdat de landelijke doelstelling de som van de gebiedsdoelen omvat én bij de formulering van de landelijke doelstelling ook rekening is gehouden met de aantallen van die vogelsoort die voorkomen in gebieden buiten het Natura 2000-netwerk. Deze laatste categorie wordt niet via het Natura 2000-spoor beschermd, maar via ander natuurbeleid, zoals de EHS en de Flora- en Faunawet. Bij de evaluatie in 2015 wordt bekeken of met de huidige selectie de landelijke doelen inderdaad worden gehaald of dat bijstelling nodig is.

Monitoring

Het ministerie van LNV is verantwoordelijk voor de periodieke algemene rapportages aan de Europese Commissie en voor de monitoring van de staat van instandhouding van soorten en habitattypen op landelijk niveau. LNV zorgt voor een landelijk monitoringsysteem. De gebiedsgerichte monitoring zal plaatsvinden op basis van de monitoringsparagraaf uit de beheerplannen waarin ook rollen en verantwoordelijkheden zijn uitgewerkt. Voor zowel de landelijke als de gebiedsgerichte monitoring wordt momenteel - in samenhang - een programma van eisen ontwikkeld in overleg met de betrokken bevoegde gezagen (LNV, V&W, Defensie en de provincies (IPO)). Zie ook paragraaf 1.5.1 van de Nota van Antwoord.

Nulsituatie of uitgangspunt

In paragraaf 3.18 van de Nota van Antwoord staat vermeld dat bij het vaststellen van de gebiedsdoelen niet is uitgegaan van een bepaald referentiejaar, zoals het moment van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied of aanmelding als Habitatrictlijngebied. Bij het vaststellen van de doelen is gekeken naar de staat van instandhouding van de betreffende soort of het habitatype op landelijk niveau. Ook is gekeken naar de (minimaal) benodigde hoeveelheid en/of oppervlakte leefgebied of habitatype om een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau te realiseren.

Die (landelijke) staat van instandhouding vormde mede de basis voor vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen voor soorten en/of habitattypen per gebied. In de besluiten is aangegeven of voor een soort of habitatype in een concreet gebied een behoud- of verbeterdoel geldt. Zo is bijvoorbeeld een behouddoel geformuleerd als het gebied een voldoende bijdrage levert aan de realisering van het doel op landelijk niveau of als onevenredige maatregelen nodig zouden zijn om het gebied een grotere bijdrage te laten leveren.

Realisatietermijnen

Zoals in paragraaf 3.16 van de Nota van Antwoord wordt gesteld, zijn termijnen onmisbaar om de realisatie van doelen te plannen. Deze plannen zijn grotendeels afhankelijk van regionale en zelfs lokale omstandigheden. Daardoor zijn de op te stellen beheerplannen de aangewezen plaats voor het bepalen van de realisatietermijnen. Om die reden is ervan afgezien realisatietermijnen in de aanwijzingsbesluiten op te nemen.

Flankerend beleid

In paragraaf 5.8 van de Nota van Antwoord wordt als uitgangspunt geformuleerd dat de instandhoudingsdoelstellingen met behulp van bestaande budgetten worden gerealiseerd. De 'bestaande budgetten' waaruit realisatie van de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen gefinancierd moet worden, zijn grotendeels opgenomen in het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG). Daartoe behoren de Subsidieregeling Natuurbeheer, de Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer en de financiële middelen voor de bestrijding van verdroging in de zogenoemde TOP-lijst gebieden. Daarnaast is ook het bestaande beheerbudget voor Staatsbosbeheer een financieringsbron voor de instandhoudingsdoelstellingen. Waar de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen gekoppeld zijn aan waterkwaliteit kunnen de additionele kosten worden gefinancierd via het spoor van de Kaderrichtlijn Water. Veel subsidiemogelijkheden voor inrichting en (agrarisch) natuurbeheer zijn met het ILG onder

verantwoordelijkheid van de provincies gekomen. De provincies bieden deze subsidiemogelijkheden aan door middel van provinciale subsidieregelingen zoals Provinciale Subsidieregeling Natuurbeheer (PSN) en de Provinciale Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer (PSAN).

4.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

Een inspreker geeft aan dat een deel van de landelijke doelen niet binnen de Natura 2000-gebieden gerealiseerd kunnen worden. Er moet volgens de inspreker een bestuurlijk en wettelijk kader komen dat het behalen van deze doelstellingen mogelijk maakt. Dit ontbreekt nu nog, met als direct gevolg dat de leefgebieden en daarvan afhankelijke soorten buiten de Natura 2000-gebieden ernstig achteruit gaan.

Het gaat bij N2000 om bescherming van de soorten in gebieden en niet over het beschermen buiten de gebieden waarover in de zienswijze wordt gesproken. Andere beleidskaders en regelgeving geven invulling aan het beschermen van soorten buiten de Natura 2000 gebieden zoals de Ecologische Hoofdstructuur en de Flora- en Faunawet. Ook werkt LNV met relevante partijen aan de leefgebieden.

Een inspreker verzoekt de kernopgave 2.01 alsnog aan het gebied toe te delen voor het herstel van broedvogels van dynamische zoute kustmilieus zoals de strandplevier, bontbekplevier en de dwergstern, kernopgave 2.05 aan te passen en alle kernopgaven consequent door te vertalen in concrete behoud of herstelopgaven voor soorten en habitats.

Een andere inspreker noemt de grootste knelpunten voor de velduil op dit moment verstoring en verslechtering van voedselaanbod onder invloed van verruiging van duinvegetatie. Hierdoor is het noodzakelijk dat de uitbreiding van oppervlakte van habitattypen vochtige duinvalleien (H2190) onderdeel wordt van de kernopgave.

De zienswijze is niet overgenomen.

De kernopgaven maken geen deel uit van het aanwijzingsbesluit. De kernopgaven geven richting aan de uitwerking van de doelen in de beheerplannen. Bij het opstellen van de beheerplannen is men vrij om binnen de kaders van het aanwijzingsbesluit aanvullende prioriteiten te stellen. Zie ook de Nota van Antwoord (2007) paragraaf 3.14. Hierbij wordt opgemerkt dat op basis van een zienswijze de doelen voor het habitattypen H2190 zijn aangepast in uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Een inspreker is van mening dat door een lijst van soorten te gebruiken bij de aanwijzing de dynamiek uit het gebied wordt gehaald. Inspreker vraagt of er is gekeken naar wat er nu is, en of men dat wil behouden? Of er is gekeken naar wat er ooit op enig tijdstip was, en of men dat terug wil? Of men een lijst heeft opgesteld met gewenste soorten, en moeten die soorten er ooit eens komen? Een andere inspreker vraagt waarom een aantal habitattypen (H6230, H6410) en vogelsoorten (A021, A063, A137, A138, A276, A277) later zijn toegevoegd. Nog een andere inspreker meent dat voor de soorten H1903, A137, A138 en A021 de literatuurverwijzing naar onderzoek ontbreekt.

De vogelsoorten die verwijderd zijn of later toegevoegd, worden gemotiveerd in bijlage B.2 van de Nota van toelichting. Er is gekeken naar wat aanwezig was in de periode 1999-2003 (SOVON & CBS 2006).

De habitattypen H6230 (heischrale graslanden) en H6410 (blauwgraslanden) zijn verwijderd ten opzichte van het ontwerp-aanwijzingsbesluit, conform de aanmelding als Habitatrichtlijngebied.

De habitatrichtlijnsoorten die verwijderd zijn of toegevoegd, zijn gemotiveerd in bijlage B.1 van de Nota van toelichting. De habitatrichtlijnsoorten en habitattypen waarvoor het gebied is geselecteerd zijn gemotiveerd in bijlage B.3 van de Nota van toelichting.

Er is onder andere gekeken naar wat er nu is, zie het Natura 2000 profielendocument (2008) waarin literatuurverwijzingen voor habitattypen en soorten zijn opgenomen. Zo is er

bijvoorbeeld over het voorkomen van de groenknolorchis een verspreidingskaart en een bronvermelding opgenomen.

De lijsten met vogels en soorten waarvoor Nederland verantwoordelijkheid heeft zijn eerder vastgesteld door de Europese Commissie. Zie daarvoor de producten van de EC op de webpagina 'achtergronddocumenten' van www.minlnv.nl/natura2000.

In paragraaf 4.4 van de Nota van toelichting is aandacht gegeven aan het dynamisch karakter van het gebied. Zie ook paragraaf 4.1 van deze bijlage C onder 'trends, dynamiek en autonome ontwikkelingen' alsmede de Nota van Antwoord paragraaf 3.14 en 3.19.

Een inspreker geeft aan dat van habitattypen en soorten H1310, H1330, H2110, H2120, H2130, H2140, H2160, H2170, H2190, H6230, H6410 en H7210 de oppervlakte, de locatie en de mate van aanwezigheid niet wordt aangegeven. Van H1340 wordt de oppervlakte, de locatie en de mate van aanwezigheid slechts globaal aangegeven.

De zienswijze is deels overgenomen.

In paragraaf 4.4. van de Nota van toelichting is de mate van aanwezigheid en de locatie van de genoemde habitattypen en soorten in het gebied globaal nader beschreven. De relatieve bijdrage op basis van de oppervlakte is vermeld in de tabellen van bijlage B.4 (toewijzing instandhoudingsdoelstellingen).

Zie ook paragraaf 1.3.6. van de Nota van Antwoord.

Een inspreker verzoekt te onderbouwen waar en waarom soorten zijn afgevoerd dan wel neerwaartse bijstellingen in de omvang van de betrokken populaties of leefgebieden onontkoombaar en legitiem zijn.

Wijziging van waarden ten opzichte van de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en aanwijzing als Vogelrichtlijngebied (2005) en het ontwerp-aanwijzingsbesluit (2007) zijn gemotiveerd in de bijlagen B.1 en B.2. van de Nota van toelichting. Hierbij wordt opgemerkt dat bijstelling van de gebiedsdoelen ten opzicht van het ontwerpbesluit in bijlage B.4 van de Nota van toelichting zijn gemotiveerd.

Een inspreker vraagt zich af of een 'ten gunste formulering' wel kan in relatie tot de bijzondere status van habitatype H2140.

Habitatype H2140 duinen met kraaihei is een prioritair habitatype. De indeling van prioritaire en niet-prioritaire soorten is afkomstig van de Europese Commissie. Het criterium is niet onderscheidend geweest voor het al dan niet toevoegen van een 'ten gunste formulering' aan een doelstelling wanneer er sprake is van successie. Als gevolg van natuurlijke processen zal in de kalkarme duinen van Nederland altijd voldoende ruimte zijn voor het habitatype duinheiden met kraaihei (H2140).

Een inspreker meent dat uitbreiding van habitatype H2130 grijze duinen mag plaatsvinden ten koste van habitattypen H2110 embryonale duinen, H2120 witte duinen en H2160 duindoornstruwelen. Dit vindt namelijk plaats onder invloed van natuurlijk successie. Een andere inspreker wijst op strijdigheid tussen het dynamische karakter van embryonale duinen en witte duinen en een behoudende instandhoudingsdoelstelling, en vraagt om actie.

De zienswijze is deels overgenomen.

De doelstelling van duindoornstruwelen (H2160) is uitgebreid met een ten gunste formulering: "Behoud oppervlakte en kwaliteit. Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van *grijze duinen (H2130) is toegestaan".

De doelstelling voor embryonale duinen en witte duinen is niet aangepast.

Vanuit de systematiek is daar geen aanleiding toe. In het Waddengebied is momenteel genoeg dynamiek, het is zaak deze te behouden zodat de typen altijd in voldoende mate en van voldoende kwaliteit aanwezig zijn (Natura 2000-doelendocument). In paragraaf 4.4 van de Nota van toelichting is een tekst opgenomen die nader ingaat op het dynamisch karakter van

het gebied. Zie ook paragraaf 4.1 van deze bijlage C onder 'trends, dynamiek en autonome ontwikkelingen' alsmede de Nota van Antwoord paragraaf 3.14 en 3.19.

Een inspreker meent dat het behoud van habitattype H2120 witte duinen niet te hoog moet worden ingeschat, aangezien het type maar op enkele plaatsen aanwezig is.

De zienswijze is niet overgenomen.

Het habitattype witte duinen (H2120) is in Duinen Texel ruim aanwezig (ruim 200 ha), waardoor het behoort tot één van vijf belangrijkste gebieden voor dit habitattype in Nederland. Het habitattype is aanwezig in de gehele strook buitenduinen aan de westzijde van het eiland. Dit blijkt uit recente vegetatiekarteringen, die in opdracht van Staatsbosbeheer en het Ministerie van Defensie zijn uitgevoerd. Bij het huidige kustbeheer wordt in toenemende mate ruimte gegeven aan verstuiving in de zeereep, ook op plaatsen die tot voor kort permanent werden vastgelegd. Er zijn dus wel degelijk goede mogelijkheden voor de instandhouding van het habitattype.

Een inspreker geeft aan dat het Natura 2000-gebied in de gebiedendatabase niet wordt benoemd als locatie voor de habitattypen heischrale graslanden H6230 en blauwgraslanden H6410. Er zouden onterecht doelen hiervoor zijn aangewezen.

De zienswijze is niet overgenomen.

Beide instandhoudingsdoelstellingen zijn vervallen voor Texel. Waarom de waarden zijn vervallen ten opzichte van de aanmelding als Habitatrichtlijn (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is gemotiveerd in bijlage B.1. van de Nota van toelichting. Een verzoek om blauwgraslanden uit te breiden ten koste van vochtige duinvalleien is hiermee ook beantwoord. Dat geldt ook voor het verzoek om heischrale graslanden uit te breiden ten koste van duinheide met kraaihei. Ook geldt dit voor de zorg die is geuit over mogelijk tegengestelde doelen van de noordse woelmuis en heischraal grasland.

*Een inspreker verzoekt habitattype H2180 beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale gebied toe te voegen met als doel behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit. Het habitattype is voor Texel niet aangegeven, terwijl de bestaande bossen op Texel wel opgenomen zijn binnen de begrenzing. Alledrie de subtypen zijn aanwezig. Ook stelt de inspreker voor dat de matig ontwikkelde droge beboste duinen mogen afnemen ten gunste van *grijze duinen, en de matig ontwikkelde vochtige beboste duinen afnemen ten gunste van vochtige duinvalleien.*

De zienswijze is overgenomen.

Het habitattype H2180 is toegevoegd. Het gebied behoort met de huidige kennis tot één van de belangrijkste gebieden voor het habitattype duinbossen.

Aan het verzoek om een 'ten gunste formulering' toe te voegen is tegemoet gekomen. De oppervlakte matig ontwikkelde vormen van droge en vochtige beboste duinen (H2180AB) mogen afnemen ten gunste van uitbreiding van habitattype grijze duinen (H2130) en vochtige duinvalleien (H2190). Zie verder bijlage B.4 van de Nota van toelichting.

Een inspreker is van mening dat gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding gestreefd dient te worden naar uitbreiding in plaats van instandhouding van habitattype H2190 vochtige duinvalleien. Het areaal van het habitattype kan nog worden vergroot door de nieuwe locaties met cultuurgrasland in de duinen door af te plaggen en hydrologische maatregelen te nemen.

De zienswijze is overgenomen.

De doelstelling 'behoud oppervlakte' is aangepast in "uitbreiding oppervlakte". Zie verder bijlage B.4 van de Nota van toelichting.

Een inspreker verzoekt habitattypen H3130 oligotrofe wateren toe te voegen met als doel behoud oppervlakte en kwaliteit. De duinplassen op Texel bevatten zeer hoge waarden met betrekking tot zeldzame planten zoals weegbreefonteinkruid. De schone wateren waarin deze soorten kunnen optreden zijn landelijk veel zeldzamer dan de vochtige knobbiesvegetaties van duinvalleien.

Ook is voorgesteld om toe te staan dat uitbreiding van het type H3130 mag plaatsvinden ten koste van het type H2190 vochtige duinvalleien.

De zienswijze is niet overgenomen.

H3130 zijn zwakgebufferde vennen. De beschrijving van de plantensoorten valt onder H2190A qua associaties. Bijvoorbeeld, weegbreefonteinkruid is een typische soort voor H2190A (zie Natura 2000 profielendocument 2008). H3130 komt bovendien alleen voor buiten de zeeduinen.

Een inspreker geeft aan dat het complementaire doel H1042 gevlekte witsnuitlibel nog niet is waargenomen op Texel. Het is niet duidelijk of Texel voor deze soort een gunstig leefgebied kan zijn.

De zienswijze is overgenomen.

De soort is in dit gebied vervallen. Zie verder bijlage B.1 van de Nota van toelichting. Zie ook Bijlage C paragraaf 4.1 onder het kopje 'Complementaire doelen'.

Een inspreker wijst op een onjuistheid in de toelichting van de noordse woelmuis (H3140) als zouden hoge dichtheden alleen voorkomen langs de vochtige binnenduintrand. Volgens de indiener kunnen er hoge dichtheden aan noordse woelmuizen voorkomen in de buitenduinen en juist op hellingen van droge duinmassieven. Een groter gevaar dan de aardmuis wordt gezien in een eventueel toekomstige introductie van de veldmuis. Een andere inspreker veronderstelt dat de kansen juist liggen langs de binnenduintrand en de polders.

De zienswijze is overgenomen.

De toelichting op het doel van de noordse woelmuis is aangepast in overeenstemming met het rapport van Bekker en Koelman uit 2007.⁴⁹ Zie verder paragraaf 5.3 van de Nota van toelichting. Ook is er beschrijving van de verspreiding van de soort gegeven in paragraaf 4.4 van de Nota van toelichting.

Een inspreker geeft aan dat de gezamenlijke hersteldoelen van de blauwe kiekendief in het Waddengebied, waar 95% van de populatie voorkomt, onvoldoende zijn voor de landelijke herstelopgave. Een toewijzing van 125 paar is noodzakelijk in de Natura 2000-gebieden in het Waddengebied, waaronder Duinen en Lage Land Texel.

De zienswijze is niet overgenomen.

De doelstelling voor de blauwe kiekendief op Texel blijft gehandhaafd. Voor de waargenomen aantallen wordt verwezen naar SOVON & CBS (2006). Daaruit blijkt dat de geformuleerde draagkracht wel degelijk is gebaseerd op realistische aantallen van de soort in dit gebied. Voor een toelichting op de landelijke opgave zie bijlage B.4.3 van de Nota van toelichting.

Een inspreker meent dat de resultaten van zijn weidevogelbeheer teniet worden gedaan door de doelstellingen voor de bruine-, en blauwe kiekendief.

Duinen en Lage Land Texel is het tweede gebied van belang in Nederland voor de blauwe kiekendief, die landelijk in een zeer ongunstige staat van instandhouding verkeert. Er ontstaat door de aanwijzing geen nieuwe situatie voor de weidevogels omdat de instandhoudingsdoelstellingen van zowel de blauwe- als de bruine kiekendief overeen komen

⁴⁹ Bekker en Koelman uit 2007; *Inhaalslag Verspreidingsonderzoek Nederlandse Zoogdieren VONZ 2006 Deel 2: de noordse woelmuis.*

met de gemiddelde aantallen die al langer (1999-2003, SOVON & CBS 2006) op Texel aanwezig zijn. Volgens het antwoord uit de Nota van Antwoord (2007) paragraaf 3.17 moet bij het beheerplan worden gezien hoe weidevogelbeheer inpasbaar is.

Een inspreker constateert dat de gezamenlijke gebiedsdoelen voor de bontbekplevier onvoldoende zijn voor het realiseren van de landelijke behoudsdoelstelling. Er moeten minimaal 25 extra broedparen verdeeld worden over de Natura 2000-gebieden, waaronder Duinen en Lage Land Texel. Een inspreker verzoekt de gebiedsdoelstelling aan te passen in 'uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied t.b.v. een populatie van ten minste 10 paren.

De zienswijze is overgenomen.

Het doel voor de bontbekplevier is verhoogd naar 20 paren omdat er eerder geen rekening was gehouden met binnendijks gelegen terreinen langs de waddijk. De landelijke doelstelling is gewijzigd op het aspect 'kwaliteit leefgebied'. Voor een toelichting op de landelijke opgave zie bijlage B.4.3 van de Nota van toelichting.

Een inspreker constateert dat de gezamenlijke gebiedsdoelen van de strandplevier onvoldoende zijn voor het realiseren van de landelijke doelstelling. Driekwart van de broedpopulatie komt voor in Natura 2000-gebieden. In het totaal zijn 99 paren extra nodig voor het behalen van de landelijke broedpopulatie, waarbij verzocht is deze naar boven toe bij te stellen naar 500 broedparen. Daarnaast wordt verzocht het gebiedsdoel te verhogen. Een inspreker verzoekt om in het definitieve aanwijzingsbesluit een adequate herstelopgave te formuleren voor de strandplevier omdat deze landelijk in een zeer ongunstige staat verkeerd. Het totaal van de –al dan niet complementaire gebiedsdoelen- moet expliciet leiden tot herstel van de gunstige staat van instandhouding.

De zienswijzen zijn niet overgenomen.

De soort is verwijderd als waarde uit het besluit Duinen Texel. De strandplevier broedt hoofdzakelijk op de stranden. De stranden tot aan de duinvoet vallen echter binnen de begrenzing van de Waddenzee of Noordzeekustzone. Zie verder bijlage B.2 van de Nota van toelichting.

Een inspreker verzoekt de landelijke doelstelling voor de eider aan te passen van 8.000 paren naar 9.000 paren. Daarnaast is verzocht de overige 1500 paren toe te delen aan Natura 2000-gebieden waaronder Duinen en Lage Land Texel. Het totaal van de gebiedsdoelen komt uit op 7510 paren, dat is onvoldoende om de landelijke doelstelling te realiseren.

De zienswijze is niet overgenomen.

De doelstelling voor de eider in dit gebied blijft gehandhaafd. Omdat de oorzaak van de 'zeer ongunstige staat van instandhouding' niet wordt veroorzaakt in dit broedgebied, maar samenhangt met een afname van het voedselaanbod daarbuiten. Voor de waargenomen aantallen wordt verwezen naar SOVON & CBS (2006). De landelijke doelstelling is gewijzigd op het aspect 'kwaliteit leefgebied'. Voor een toelichting op de landelijke opgave zie bijlage B.4.3 van de Nota van toelichting.

Een inspreker is van mening dat verhogen van de herstelopgaven voor de velduil in de Natura 2000-gebieden op de Waddeneilanden noodzakelijk is. In het Waddengebied komt 92% van de Nederlandse populatie voor. Wanneer de gebiedsdoelen van de zes gebieden bij elkaar worden opgeteld wordt de bijdrage van de Waddeneilanden aan het landelijke hersteldoel niet gehaald.

De zienswijze is niet overgenomen.

Zoals de inspreker vermeldt, bevindt zich 92% van de broedgevallen binnen Natura 2000-gebieden. Dit heeft te maken met verdwijning van geschikte broedlocaties in het binnenland. Het gemiddelde gedurende 1999-2003 bedroeg 27 broedparen vrijwel beperkt tot de

Waddeneilanden. Alleen in het Waddengebied wordt een herstelopgave haalbaar geacht, de gestelde gebiedsdoelen voor de Waddeneilanden (inclusief Texel) zijn dan ook allemaal gericht op herstel. De geformuleerde herstelopgave voor Terschelling is reeds een behoorlijke opgave en wordt niet verhoogd. Zie verder bijlage B.4 van de Nota van toelichting.

Een inspreker verzoekt een minimum aantal kolonies dwergsternen per gebied op te nemen aangezien broedgelegenheid voor de dwergstern een belangrijke factor is. Verder is het noodzakelijk dat in totaal 275 broedparen aan de bestaande gebiedsdoelen worden toegevoegd om het landelijke hersteldoel te halen. De inspreker verzoekt voor het gebied Duinen en Lage Land Texel om een hogere draagkracht.

De zienswijze is niet overgenomen.

De doelstelling is niet uitgebreid met het aantal kolonies omdat de systematiek van de doelen niet ter discussie staat. De systematiek is gericht op omvang en kwaliteit leefgebied waarvoor de gehanteerde aantallen een indicatie zijn.

Ook is de gebiedsdoelstelling niet verhoogd omdat er al een herstelopgave is ter grootte van een ruime verdubbeling van het leefgebied ten opzichte van de historische referentie jaren 1999-2003 (SOVON & CBS 2006). De landelijke doelstelling is gewijzigd op het aspect 'populatie'. Zie verder bijlage B.4.3 van de Nota van toelichting.

Voor de grote stern is landelijk een hersteldoel van 25.000 broedparen geformuleerd. Een inspreker merkt op dat er echter slechts voor 13.500 broedparen een doelstelling opgesteld is in de Natura 2000-gebieden. Aangezien de soort niet voorkomt buiten Natura 2000-gebieden, wenst de inspreker dat het resterende aantal broedparen (11.500) wordt verdeeld over de gebieden waarvoor de soort is aangewezen aangevuld met complementaire doelstellingen voor gebieden waar de soort wel voorkomt maar niet kwalificeert. Inspreker stelt daarom voor om in Duinen en Lage Land Texel de grote stern als doel aan te wijzen.

Een inspreker verzoekt om in het definitieve aanwijzingsbesluit een adequate herstelopgave te formuleren voor de grote stern omdat deze landelijk in een zeer ongunstige staat verkeerd. Het totaal van de – al dan niet complementaire gebiedsdoelen - moet expliciet leiden tot herstel van de gunstige staat van instandhouding.

De zienswijzen zijn niet overgenomen.

Hoewel de soort recent is toegenomen in het gebied, voldoet Duinen en Lage Land Texel niet aan het 1%-criterium voor opname van de soort tijdens de peilperiode 1999-2003.

Enkele insprekers vragen om de broedvogel kluut toe te voegen.

De zienswijze is overgenomen.

Het gebied voldoet aan het 1%-criterium dat op de soort van toepassing is (83 paren). In de periode 1999-2003 zijn gemiddeld 119 paren geteld. De doelstelling is geformuleerd als 'behoud oppervlakte en kwaliteit leefgebied voor een populatie van ten minste 120 broedparen'. Zie verder paragraaf 5.5 van deze Nota van toelichting.

Enkele insprekers vragen om de broedvogel visdief toe te voegen.

De zienswijze is niet overgenomen.

Hoewel de soort recent is toegenomen in het gebied, voldoet Duinen en Lage Land Texel niet aan het 1%-criterium voor opname van de soort tijdens de peilperiode 1999-2003 (190 broedparen). In die periode zijn gemiddeld 170 broedparen geteld.

Enkele insprekers vragen om de broedvogel noordse stern toe te voegen.

De zienswijze is niet overgenomen.

Duinen en Lage Land Texel voldoet niet aan het 1%-criterium voor opname van de soort tijdens de peilperiode 1999-2003. De soort is daarom door SOVON & CBS (2006) niet genoemd voor dit gebied.

Een inspreker geeft aan dat voor het behalen van de landelijk herstelopgave het noodzakelijk is dat de gebiedsdoelen voor de tapuit in het Waddengebied, waaronder Duinen en Lage Land Texel, sterk verhoogd worden. Als we in overweging nemen dat 73% van de populatie voorkomt in Natura 2000-gebieden zou dit rond de 1460 paar moeten zijn. Het aantal broedpaar ligt nu rond de 600. De belangrijkste knelpunten zijn verslechterende broedbiotopen en verslechterde voedselbiotopen.

De zienswijze is niet overgenomen.

De gebiedsdoelstelling is niet verhoogd omdat er al een forse herstelopgave is ten opzichte van de historische referentie jaren 1999-2003 (SOVON & CBS, 2006). Het is namelijk de bedoeling dat er een sleutelpopulatie ontstaat. De landelijke doelstelling is gewijzigd op het aspect populatie. Het behalen van de landelijke doelstelling moet grotendeels worden bereikt door maatregelen buiten Natura 2000-gebieden. Voor een toelichting op de landelijke opgave zie bijlage B.4.3 van de Nota van toelichting.

Een inspreker vraagt om de kempiaan als broedvogel toe te voegen.

De zienswijze is niet overgenomen.

Duinen en Lage Land Texel voldoet niet aan het 1%-criterium voor opname van de soort. De soort is daarom door SOVON & CBS (2006) niet genoemd voor dit gebied.

Een inspreker vraagt om (complementaire) hersteldoelen toe te voegen voor paapje en grauwe klauwier.

De zienswijze is niet overgenomen.

Het gebied voldoet niet aan het 1%-criterium voor opname van de genoemde soorten. De soorten worden daarom door SOVON & CBS (2006) niet genoemd voor dit gebied. Opname van complementaire doelen voor een beperkt aantal broedvogels is enkel mogelijk in Habitatrictlijngebieden. Duinen Texel is zowel een Habitat- als een Vogelrichtlijngebied.

Een inspreker geeft over de toelichting bij de instandhoudingsdoelstelling aan dat de lepelaar (A034) zich reeds tientallen jaren voor het in de toelichting aangegeven jaar 1984 heeft gevestigd op Texel.

De zienswijze is overgenomen.

In hoofdstuk 5.5 van de Nota van toelichting is de toelichting bij de soort aangepast.

Volgens een inspreker verkeert een aantal soorten in een zeer ongunstige staat van instandhouding vanwege onder meer een sterke inkrimping van de verspreiding. Ze verdienen dus extra aandacht, omdat uitbreiding van de verspreiding in belangrijke mate het herstel mede zal bepalen. Dat moet kunnen betekenen dat aanvullende hersteldoelen worden geformuleerd in gebieden waar de soort al sinds enkele jaren verdwenen is, of nog sporadisch of in lage aantallen voorkomt. Het gaat om bijvoorbeeld de woudaap, blauwe kiekendief, grauwe kiekendief, kempiaan, velduil, draaihals, duinpieper, paapje, tapuit, grote karekiet, grauwe klauwier.

De zienswijze heeft voor dit gebied niet tot wijzigingen geleid.

Voor alle vogelsoorten waarvan de staat van instandhouding niet gunstig is, bestaat in principe het streven om de staat van instandhouding landelijk te verbeteren. Dit dient te geschieden op die plaatsen waar dit het gemakkelijkst te realiseren is en waar de beste potenties hiervoor aanwezig zijn. In de onderhavige situatie is ervoor gekozen om in dit Natura 2000-gebied een herstelopgave voor velduil en tapuit te formuleren. Bij het vaststellen

van de gewenste draagkracht is zo goed mogelijk gekeken naar de potenties van het gebied voor betreffende soorten. Het verder ophogen van deze gebiedsdoelen wordt derhalve niet realistisch geacht. Dit geldt voor blauwe kiekendief, velduil, paapje en tapuit. Daarnaast is het niet zo dat voor alle soorten die in potentie in een Natura 2000-gebied aanwezig kunnen zijn een (complementaire) herstelopgave wordt geformuleerd. Dit is zeer terughoudend gedaan voor slechts een klein aantal soorten en habitattypen (zie Natura 2000 doelendocument, 2006, p. 35/36). De gebieden, die voor zo'n herstelopgave het eerst in aanmerking komen zijn die gebieden waar deze natuurwaarden het eenvoudigst en met de minste gevolgen voor de omgeving te realiseren zijn. De grauwe kiekendief is sinds midden jaren '80 niet of nauwelijks meer in het waddengebied aangetroffen (www.grauwekiekendief.nl). Er zijn vooralsnog geen aanwijzingen dat de grauwe kiekendief zich hier binnen afzienbare tijd weer zal gaan vestigen. Voor de grauwe kiekendief kunnen geen complementaire doelen worden geformuleerd (Natura 2000 doelendocument, tekstkader 3.3.4).

De broedvogels woudaap, draaihals, duinpieper, kemphaan en grote karekiet voldoen niet aan het 1%-criterium dat op deze soorten van toepassing is. Deze soorten zijn daarom niet opgenomen in het definitieve besluit.

Een inspreker verzoekt om in de definitieve aanwijzingsbesluiten adequate herstelopgaven te formuleren voor alle landelijk in zeer ongunstige staat verkerende soorten en habitats; wat betreft vogels in ieder geval voor eider, bontbekplevier, dwergstern (alleen als broedvogel) en tafeleend, grote zaagbek, en zwarte stern (als niet broedvogel). Het totaal van de – al dan niet complementaire- gebiedsdoelen moet expliciet leiden tot herstel van een gunstige staat van instandhouding van de betrokken soorten / habitats (voor zover Nederland daar invloed kan op uitoefenen).

De zienswijze is overgenomen voor de bontbekplevier.

Het doel voor de draagkracht van het gebied is aangepast van 5 naar 20 paren (zie bijlage B.4.3).

De zienswijze is niet overgenomen voor eider, dwergstern, tafeleend, grote zaagbek, en zwarte stern.

Voor een toelichting op de eider en dwergstern zie bijlage B.4.3. van de Nota van toelichting. Broedvogels worden in principe alleen aan een gebied toegevoegd als ze voldoen aan het criterium dat minimaal 1% van de landelijke broedpopulatie in het gebied moet voorkomen (gemiddelde tussen '99-'03). Niet broedvogels worden in principe alleen opgenomen indien het gebied minstens 1% van de biogeografische populatie herbergt. Zie het Natura 2000 doelendocument (2006).

Duinen en Lage Land Texel voldoet niet aan de 1% -drempelwaarde voor opname van de vogels tafeleend, grote zaagbek en zwarte stern.

Door diverse insprekers zijn problemen met overzomerende grauwe ganzen naar voren gebracht. Daarbij werd genoemd de vervuiling van oppervlaktewater en natuurgebieden, de landbouwschade, de verdringing van weidevogels en de (ongewenste) bescherming binnen de Natura 2000-gebieden.

Voor overzomerende ganzen zijn in het Waddengebied géén instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd. Gedeputeerde Staten kunnen voor het vangen en doden van ganzen toestemming verlenen. Ook binnen Natura 2000-gebieden kan zonodig - met een ontheffing van de provincie - opgetreden worden. Nadere afspraken over het beheer van ganzen binnen de Natura 2000-gebieden kunnen worden gemaakt in het beheerplan.

5. REACTIES OVER DE RECHTSGEVOLGEN

5.1 ALGEMEEN

Er wordt gewezen op het feit dat de gevolgen van het huidig gevoerde natuurbeleid een onevenredige belasting vormen voor bijvoorbeeld de relatief grootschalige landbouw op Texel, en de wildbeheerseenheid. Men stelt dat het onmogelijk is om op basis van de stukken te bepalen wat de gevolgen van de aanwijzing zijn voor de individuele bedrijfsvoering. De scheiding in tijd tussen het aanwijzingsbesluit en het beheerplan wordt daarvoor verantwoordelijk gehouden. Men meent dat Nederland met zijn Natuurbeschermingswet veel verder gaat ten aanzien van de jacht dan door de Europese richtlijn wordt gevraagd. Er wordt verder over de instandhoudingsdoelstellingen opgemerkt dat ze de status zouden moeten krijgen van een inspanningsverplichting en niet van een resultaatsverplichting. Daarnaast worden er veel opmerkingen gemaakt en vragen gesteld over de diverse facetten van bestaand gebruik (zoals landbouw, recreatie, kleinschalig historisch medegebruik en waterwinning), de gedane toezeggingen in het kader van nieuwe natuur en de Ecologische Hoofdstructuur, de externe werking, de activiteiten van hulpverleningsorganisaties, de relatie met ammoniak (zoals kritische depositiewaarden), de gevolgen voor het kustbeheer, de relatie met het bestemmingsplan, de Algemene Plaatselijke Verordening (APV) en andere ruimtelijke plannen, de mogelijkheden voor het plaatsen van windturbines, het instellen van een bufferzone of overganggebied en de gestelde nationale doelen.

Het toerisme is van groot economisch belang voor Texel en daarom dient er volgens een inspreker een zorgvuldige belangenafweging plaats te vinden, zodat de huidige recreatieve en bedrijfsmatige activiteiten in en bij de gebieden onverkort gehandhaafd kunnen worden. En dit geldt ook voor tijdelijke evenementen als bv de 'Ronde om Texel' en de '60 van Texel'. De gebieden dienen ook toegankelijk te blijven voor wandelen, varen en fietsen.

Enkele insprekers benadrukken het belang van rust en het afsluiten van delen van gebieden. Er wordt gevraagd om de gebieden die eerder op grond van artikel 17 van de oude Natuurbeschermingswet gesloten waren, te herbevestigen op grond van artikel 20 van de nieuwe Natuurbeschermingswet 1998.

Enkele insprekers wijzen er op dat 1 oktober 2005 (de inwerkingtreding van de Natuurbeschermingswet 1998) niet als peildatum voor bestaand gebruik kan dienstdoen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Peildatum bestaand gebruik

Zoals in paragraaf 4.2.4 van de Nota van Antwoord reeds uiteen wordt gezet, worden er door het gebruiken van een peildatum geen activiteiten gelegaliseerd. Dat een bepaalde activiteit om wat voor reden dan ook kan worden aangemerkt als bestaand gebruik, wil nog niet zeggen dat deze daarmee is toegestaan. In het traject van het beheerplan worden de effecten van bestaand gebruik beoordeeld en wordt bekeken of negatieve effecten te reguleren zijn door een eventuele aanpassing van het bestaand gebruik. Als blijkt dat de activiteit schadelijk is voor de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen en dat deze niet in het beheerplan kan worden gereguleerd, is er alsnog een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 nodig. Op 14 mei 2007 is aan de Tweede Kamer een wetsvoorstel aangeboden tot wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 en tot regulering van bestaand gebruik. Hierin zal worden vastgelegd op welke wijze de peildatum voor bestaand gebruik kan worden vastgesteld. Hoewel in het advies van de Raad van State hierop kritiek werd geleverd, is de regering van mening dat met deze uitleg van bestaand gebruik een volledige omzetting van artikel 6, tweede lid, van de Habitatrictlijn gegarandeerd blijft. Dat betekent dat iedere handeling die voor 1 oktober 2005 werd verricht, en die daarna niet of niet in betekenende mate is gewijzigd, tot het vaststellen van het beheerplan als bestaand gebruik geldt en tot dat moment in principe niet aan een vergunning is gebonden.

Herijking instandhoudingsdoelstellingen

De lidstaten van de Europese Unie hebben de afspraak gemaakt om alle maatregelen te nemen die nodig zijn om een gunstige staat van instandhouding van de aangewezen soorten en habitattypen te realiseren. Pas wanneer daadwerkelijk is gebleken dat de doelen om wat voor reden dan ook niet haalbaar zijn, bestaat er – zoals onder andere in paragraaf 1.4.1 van de Nota van Antwoord staat vermeld – een aantal momenten waarop de doelen bijgesteld kunnen worden. De drie momenten waarop de instandhoudingsdoelstellingen kunnen worden herijkt en zonodig kunnen worden bijgesteld zijn (zie ook Nota van Antwoord, paragraaf 3.4):

- bij aanwijzing van gebieden in een volgende tranche;
- bij het opstellen van het beheerplan;
- bij de geplande evaluatie in 2015.

Nieuwe natuur

Nieuwe natuur is meebegrensd:

- 1) wanneer het natuurdoel van de nieuwe natuur overeenkomt met dat van het aangrenzende aangemelde Natura 2000-gebied, dus wanneer de natuurwaarden er al zijn of al worden ontwikkeld.
- 2) wanneer de nieuwe natuur noodzakelijk is om de instandhoudingsdoelstellingen te kunnen realiseren.

Zoals in paragraaf 4.3.4 van de Nota van Antwoord staat vermeld, blijkt uit Europese Jurisprudentie dat de selectie en begrenzing van Natura 2000-gebieden alleen kan gebeuren op basis van ecologische criteria. Dit betekent dat soms ook nieuwe natuur binnen de begrenzing van een Natura 2000-gebied is opgenomen en dat de beschermingsregels van de Habitatrictlijn ook betrekking hebben op deze gebieden.

Het beleid om nieuwe natuur van ná 1 mei 1988 niet als verzuringgevoelig aan te merken, is nooit van toepassing geweest op de Natuurbeschermingswet. Ook voor de inwerkingtreding van de Natuurbeschermingswet 1998 was het voor de beoordeling alleen van belang of een bepaalde activiteit schade aan een aangewezen beschermd natuurmonument toebracht. De vraag of een deel van een bepaald beschermd natuurmonument als zogenoemde nieuwe natuur moest worden aangemerkt, heeft in deze besluitvorming geen rol gespeeld. Als een bepaald gebied als beschermd natuurmonument was aangewezen, genoot zo'n natuurmonument de volledige bescherming van de Natuurbeschermingswet 1998.

Externe werking

Het is moeilijk aan te geven wat de precieze omvang van de externe werking van een bepaalde activiteit is. In paragraaf 4.3 van de Nota van Antwoord staat dat dit afhangt van de aard van de activiteit zelf, de intensiteit ervan en de gevoeligheid van de aanwezige habitattypen en soorten. Het valt op voorhand dus niet te zeggen of er beïnvloeding plaatsvindt. Dat betekent dat wanneer niet uitgesloten kan worden dat een Natura 2000-gebied door een bepaalde activiteit wordt beïnvloed, er bekeken moet worden of er op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 een vergunningplicht voor een bepaalde activiteit aan de orde is. Het is dus evenmin aan te geven waar de externe werking van een bepaalde activiteit eindigt. In het beheerplan zal er over het algemeen duidelijkheid gegeven worden voor welke activiteiten er een vergunningplicht aan de orde kan zijn. De afstand tussen de locatie van de activiteit en de te beschermen natuurwaarden is daarbij niet altijd doorslaggevend; het gaat er om of een bepaalde activiteit al dan niet de natuurlijke kenmerken van een Natura 2000-gebied kan aantasten.

Rond de Natura 2000-gebieden wordt, volgens sommige insprekers, een beschermingszone ingesteld van 3.000 meter. Ook werd er gevraagd of een bedrijf in 'het overgangsgebied' rond een Natura 2000-gebied is gelegen. Dat is echter niet het geval. In het kader van de Interimwet ammoniak en veehouderij werd in verband met de ammoniakdepositie een zone van 3.000 meter gehanteerd. Binnen die zone was de beïnvloeding door een veehouderijbedrijf van verzuringsgevoelig gebied nog meetbaar. Tot deze grens kon een vergunningplicht voor deze verzuringsgevoelige gebieden aan de orde zijn. Deze grens is inmiddels vervallen. Natura 2000 is gericht op de bescherming van de in het gebied voorkomende habitattypen en soorten. Een

exacte grens waar de externe werking ophoudt, is in algemene zin niet aan te geven. Dit wordt van geval tot geval beoordeeld. Bepalend is dus niet de afstand, maar of er sprake is van significante gevolgen voor het betreffende gebied.

Beschermde natuurmonumenten

In de paragrafen 3.15, 4.6.4 en 4.6.9 van de Nota van Antwoord staat dat een belangrijk deel van de aan te wijzen Natura 2000-gebieden, zoals dit gebied, reeds onder de oude Natuurbeschermingswet als beschermd of als staatsnatuurmonument was aangewezen. Op grond van artikel 15a van de Natuurbeschermingswet 1998 vervalt een besluit tot aanwijzing van een beschermd natuurmonument zodra het gebied is aangewezen als Natura 2000-gebied en voor zover het beschermde natuurmonument binnen dat Natura 2000-gebied ligt. Dat betekent dat wanneer een deel van het beschermde natuurmonument buiten het Natura 2000-gebied ligt, de oude aanwijzing als natuurmonument voor dat gebiedsdeel van kracht blijft. Voor Vogelrichtlijngebieden was dit reeds aan de orde.

De instandhoudingsdoelstelling heeft, voor het deel van het Natura 2000-gebied waarop de aanwijzing als beschermd natuurmonument betrekking had, vanaf dat moment mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis. Bepalingen uit de aanwijzingen tot beschermd natuurmonument over natuurschoon, rust, stilte en over de natuurwetenschappelijke betekenis van het beschermde natuurmonument blijven gewoon van kracht en zullen mede de inhoud van het beheerplan gaan bepalen. Op dit onderdeel brengt Natura 2000 geen verandering in de bestaande situatie.

Bestaand gebruik en vergunningplicht

In paragrafen 4.1 en 4.2 van de Nota van Antwoord wordt uitvoerig ingegaan op bestaand gebruik en hoe daarmee wordt omgegaan. Op grond van de huidige wet geldt alleen een vergunningplicht voor activiteiten die in en om Natura 2000-gebieden de beschermde natuur kunnen verstoren. Het gaat dus niet om een vergunning voor alle activiteiten, maar alleen voor mogelijk schadelijke activiteiten. Deze vergunning wordt gebaseerd op een toetsing voordat een bedrijf zich vestigt of voordat een activiteit wordt uitgeoefend of wanneer sprake is van een uitbreiding daarvan. Dat betekent dat bestaand gebruik alleen aan een vergunningplicht onderhevig is, als daardoor de natuurwaarde van een Natura 2000-gebied kan verslechteren.

In het licht van het voorgaande is op 14 mei 2007 aan de Tweede Kamer een wetsvoorstel tot wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 aangeboden. De Tweede Kamer heeft eind juni 2008 ingestemd met het wetsvoorstel. Het wetsvoorstel ligt thans voor behandeling bij de Eerste Kamer. Wanneer de wetswijziging van kracht wordt, is er geen vergunning meer nodig voor bestaand gebruik tot het moment dat het beheerplan is vastgesteld. Op deze versoepeling is een uitzondering gemaakt voor bestaand gebruik dat schadelijk effect heeft op het Natura 2000-gebied.

Gevolgen voor bestaand gebruik

Daarnaast staat in paragraaf 4.1.1 van de Nota van Antwoord hoe er na de aanwijzing van een Natura 2000-gebied omgegaan zal worden met bestaand gebruik.

Het aanwijzen van een Natura 2000-gebied leidt niet automatisch tot een verbod op het verrichten van bepaalde handelingen zoals grondwateronttrekkingen, luchtsport, de gangbare teelt van akkerbouwgewassen grenzend aan het Natura 2000-gebied, diverse vormen van historisch medegebruik zoals het plukken van salicornia (zeekraal), tijdelijke evenementen als bijvoorbeeld de 'Ronde om Texel' en de '60 van Texel', en de toegang tot gebieden voor wandelen, varen, fietsen, windsurfen en kitesurfen. Dat geldt ook voor het uitvoeren van een wettelijke taak door een hulpverleningsorganisatie.

Verder is er geen sprake van wijziging van de huidige regels voor jacht en wildbeheer, die zijn vastgesteld op basis van de Flora- en Faunawet. Zie verder paragraaf 6.4.2. van de Nota van Antwoord.

In het aanwijzingsbesluit zelf zal daarom niet worden aangegeven of en onder welke voorwaarden een activiteit kan worden toegestaan. In een besluit staat alleen voor welke waarde het gebied wordt aangewezen. Wanneer deze activiteiten een negatieve invloed op het Natura 2000-gebied kunnen hebben, zijn deze activiteiten in principe vergunningplichtig, tenzij de activiteiten in een beheerplan worden gereguleerd. Voor meerdere sectoren, zoals recreatie en landbouw, zal een leidraad worden opgesteld voor de gebiedsspecifieke toetsing bij het opstellen van beheerplannen.

Mocht blijken dat een bepaalde activiteit geen invloed heeft op de natuurwaarden van een bepaald Natura 2000-gebied, in het licht van de instandhoudingsdoelstellingen, dan bestaat er op basis van de Natuurbeschermingswet 1998 geen beletsel om deze activiteit uit te oefenen. (zie ook paragraaf 4.6.2 van de Nota van Antwoord).

Mocht die negatieve invloed er wel zijn dan moet een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 worden aangevraagd. Dat geldt ook voor inrichtingen die niet vergunningplichtig zijn volgens het Besluit landbouw milieubeheer (2006) uit de Wet milieubeheer.

Rust en beperking toegankelijkheid Waddengebied

Op grond van artikel 20 Natuurbeschermingswet 1998 kan de toegankelijkheid van delen van het Natura 2000-gebied worden beperkt voor zover dit noodzakelijk is voor de bescherming van de natuurwaarden. Op basis van inventarisatiegegevens wordt jaarlijks bezien waar gebieden gesloten moeten worden om voldoende rust te garanderen. Het eerste besluit ex artikel 20 op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 dateert van 20 juli 2006 (nr. DRZ/06/3147/LB/SM) en is sindsdien herhaaldelijk aangepast.

Om meer inzichtelijk te maken hoe besluiten ex artikel 20 Natuurbeschermingswet 1998 tot stand komen wordt een leidraad opgesteld waarbij ook de recreatiesector en de natuurorganisaties betrokken zijn.

Doorwerking aanwijzing in andere plannen

De verplichting om Natura 2000-gebieden aan te wijzen volgt direct uit de Habitatrictlijn en uit de Vogelrichtlijn. Mede op basis van Europeesrechtelijke uitspraken kan er bij de selectie en bij de begrenzing van Natura 2000-gebieden uitsluitend van ecologische criteria worden uitgegaan. Dat betekent in de praktijk dat de grenzen van deze gebieden worden bepaald door het gebruik dat de betreffende planten- en diersoorten van het gebied maken. In kwaliteit achteruitgegangene en gedegenererde terreindelen kunnen deel uitmaken van Natura 2000 gebieden als herstel van die terreinen haalbaar is en als ze nodig zijn voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen. Daardoor zal de begrenzing van zo'n gebied niet in alle gevallen overeenkomen met de bestemming die in een vastgesteld bestemmingsplan aan het gebied is toegekend. In het uiterste geval zou dat kunnen betekenen dat een bepaalde bestemming die in een bestemmingsplan aan zo'n gebied rechtsgeldig is toegekend, toch niet gerealiseerd kan worden, omdat daarvoor geen vergunning op basis van de Natuurbeschermingswet 1998 kan worden verleend. In paragrafen 4.2 en 6.1 van de Nota van Antwoord wordt hierop verder ingegaan. Ook voor reconstructieplannen en waterbeheerplannen (GGOR) geldt een gelijksoortige situatie. Het kan zijn dat dit soort plannen nog onvoldoende concreet zijn om ze op de gevolgen voor Natura 2000-gebieden te toetsen, maar op een gegeven moment zullen al deze plannen, al dan niet bij hun nadere uitwerking, bij het opstellen van beheerplannen afgestemd worden (paragraaf 6.3.2. Nota van Antwoord).

Rol Algemene Plaatselijke Verordening (APV)

Op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 is het beheerplan bedoeld om de kaders te stellen voor het gebruik van een gebied. Natuur is er bij gebaat als de gezamenlijke overheden zorgdragen voor een gecoördineerde doorwerking van hetgeen in het beheerplan wordt vastgelegd. Een APV (maar ook een bestemmingsplan) waarin die doorwerking geregeld wordt, kan dan ook gezien worden als een welkome aanvulling op het beheerplan.

Veiligheid waterkering in relatie tot Natura 2000

In paragraaf 6.3.3. van de Nota van Antwoord staat dat de veiligheid van de gebieden een dwingende reden van groot openbaar belang is. Veiligheid is daarmee één van de benoemde redenen in de Habitatrictlijn die, bij afwezigheid van alternatieven, ingrepen in het Natura 2000-gebied rechtvaardigen.

Projecten, plannen en afspraken die verband houden met het kustbeheer komen aan de orde bij de Natura 2000-beheerplannen (paragraaf 1.1.8. van de Nota van Antwoord).

Relatie met ammoniak

In paragraaf 6.2 van de Nota van Antwoord wordt ingegaan op het toetsingskader ammoniak. Bij het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden spelen de negatieve gevolgen van stikstofdepositie, met name ammoniak, een belangrijke rol. De ammoniakdepositie wordt vooral bepaald door de hoge achtergronddepositie. Een deel is afkomstig van veehouderijen in de directe omgeving van het Natura 2000-gebied. Om duidelijkheid te bieden tot het moment van vaststellen van de beheerplannen is besloten interim-beleid te ontwikkelen. Dit zogenaamde toetsingskader ammoniak en Natura 2000 is door de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), Interprovinciaal Overleg (IPO) en het Rijk samen opgesteld en in februari 2007 bestuurlijk geaccordeerd. Land- en Tuinbouw Organisatie Nederland (LTO) heeft ingestemd met dit akkoord. Op 22 mei 2007 is het als handreiking aan het bevoegd gezag verstuurd en tevens aan de Tweede Kamer.

Met behulp van het toetsingskader ammoniak konden provincies relatief eenvoudig beoordelen of veehouderijbedrijven in de buurt van Natura 2000-gebieden mochten uitbreiden of niet. Ook konden provincies met het toetsingskader beoordelen of nieuwe bedrijven zich er konden vestigen. De ammoniakuitstoot was daarbij bepalend.

In maart 2008 heeft de Raad van State echter geoordeeld dat het toetsingskader ammoniak onvoldoende zekerheid biedt dat de natuurwaarden in Natura 2000-gebieden niet worden aangetast. Het Toetsingskader is daardoor vervallen.

Naar aanleiding van deze uitspraak heeft de minister van LNV de taskforce Stikstof/ammoniak ingesteld. Het rapport van deze taskforce heeft vervolgens op 30 juni 2008 geleid tot de toezegging van de minister aan de Tweede Kamer om een handreiking op te stellen voor het bevoegd gezag. Deze handreiking biedt handvatten waarmee het bevoegd gezag bestaand gebruik kan afwegen en vergunningaanvragen kan beoordelen voor uitbreiding of oprichting van veehouderijbedrijven. Daarnaast biedt het een kader voor het opstellen van beheerplannen. Het zal niet een tot in detail ingevulde handreiking zijn. Het bevoegd gezag heeft de ruimte om tot een evenwichtig oordeel te komen op gebiedsniveau. Conform het rapport van de taskforce gaat het bij het beoordelen van bestaand gebruik en voorgenomen activiteiten niet alleen om de kritische depositiewaarde voor stikstof, maar kan ook rekening gehouden worden met andere factoren (zoals bijvoorbeeld de hydrologische situatie, locatie van stikstofgevoelige habitattypen, andere sectoren). Er zijn immers meer ecologische condities en omgevingsfactoren van belang voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. Dit dient wel goed onderbouwd te worden.

Van het Natura 2000-gebied Duinen en Lage Land Texel heeft het habitatype heischrale grijze duinen, de laagste kritische depositiewaarden voor stikstof.⁵⁰

Kaderrichtlijn Water

De zeven Waddengebieden zijn deel van het stroomgebied Rijndelta. Voor de Europese Kaderrichtlijn Water wordt voor de Rijndelta een stroomgebiedbeheerplan opgesteld. Natura 2000-gebieden zijn in de stroomgebiedbeheerplannen opgenomen als gebieden waar water een bijzondere bescherming behoeft. De in het stroomgebiedbeheerplan Rijndelta op te nemen milieudoelstellingen en bijbehorende maatregelen moeten dan ook overeenstemmen met de doelen van Natura 2000. De afstemming van doelen en de weergave daarvan in het

⁵⁰ Van Dobben en van Hinsberg (2008): Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en Natura 2000-gebieden. Alterra-rapport 1654.

stroomgebiedbeheerplan beperkt zich tot die delen van de doelstellingen van Natura 2000 die een relatie hebben met de ecologische of chemische kwaliteit van het water.

Het stroomgebiedbeheerplan wordt uitgewerkt in de provinciale waterplannen en in waterbeheerplannen van waterschappen. Daar waar in de afstemming strijdigheid kan ontstaan wordt maatwerk toegepast en wordt afhankelijk van de situatie de KRW of de Vogel- en Habitatrichtlijnen als richtinggevend genomen. Waar nodig zullen de lokale watervereisten en de daarvoor benodigde maatregelen verder worden uitgewerkt en in de Natura 2000-beheerplannen worden opgenomen. Zie ook Nota van Antwoord paragraaf 6.3.

5.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE RECHTSGEVOLGEN

Een inspreker meent dat van de criteria voor het vaststellen van grondgebondenheid (voormalig toetsingkader Ammoniak en Natura 2000) de verplichting van 60% areaal als huiskavel onterecht is.

De provincies krijgen de ruimte om tot een evenwichtig oordeel te komen. Zie ook bijlage C paragraaf 5.1 'relatie met ammoniak' van de Nota van toelichting.

Een inspreker maakt zich zorgen om de gevolgen van de aanwijzing van de habitattypen H6230, H1340, H6410, H1903 en H2190. Bij veel van deze doelen wordt vernatting van het gebied nagestreefd en de precieze gevolgen voor de aangrenzende gebieden zijn nog niet duidelijk. De inspreker maakt ook bezwaar tegen de regelgeving die voor het bedrijf nadelig of belemmerend werkt op het gebied van hydrologie; bijvoorbeeld drainage, egalisatie en waterkwantiteit.

De genoemde Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen zijn geen reden geweest om een sense of urgency aan het Natura 2000-gebied mee te geven. Dit betekent dat vanuit Natura 2000 bezien de situatie niet urgent genoeg is om op korte termijn (voor het jaar 2015) al voorrang te geven aan maatregelen op het gebied van hydrologie.

Geheel Texel staat wel op de TOP-lijst van gebieden met gevaar voor verdroging van de provincie Noord-Holland. Provincie en Waterschap hebben een belangrijke rol om in overleg met belanghebbenden de gevolgen duidelijk te maken.

Een inspreker is het er niet mee eens dat de bloembollengronden in polder Waal en Burg buiten de begrenzing liggen, maar sterk onder de invloedssfeer van de aanwijzing liggen en daardoor zwaar worden belemmerd; dit geldt eveneens voor de gronden in en nabij het aangewezen gebied gelegen rondom het Binnenzwin en nabij Dijkmanshuizen. Inspreker is van mening dat er (hydrologische) maatregelen getroffen moeten worden waardoor de invloed op de bedrijven zoveel mogelijk wordt voorkomen.

De externe werking zal aan de orde kunnen komen in het beheerplan.

Wanneer ondernemers schade gaan ondervinden omdat bijvoorbeeld een vergunning wordt geweigerd dan komt men mogelijk in aanmerking voor schadevergoeding indien aan de voorwaarden is voldaan. Zie verder bijlage C hoofdstuk 7 van de Nota van toelichting en paragraaf 5.2 van de Nota van Antwoord (2007).

6. REACTIES OVER DE RELATIE MET DE BEHEERPLANNEN

De wijze waarop de instandhoudingsdoelstellingen al dan niet verwezenlijkt moeten worden, wordt in vele zienswijzen aan de orde gesteld. Zo wordt in verschillende zienswijzen de wens uitgesproken om de plannen zo te ontwikkelen dat daardoor de aanwezige natuurwaarden zich kunnen verbeteren en voor de komende generaties behouden blijven.

Er wordt gewezen op de diverse vormen van ongewenst gebruik van het gebied. In weer andere zienswijzen is men van mening dat bepaalde vormen van gebruik geen negatieve invloed op de natuurwaarden hebben en wordt bepleit dat het huidige landgebruik en het 'kleinschalig historisch medegebruik' op Texel ongehinderd voortgang moet kunnen vinden. In een andere zienswijze wordt de verwachting uitgesproken dat in het beheerplan regels zullen

worden gesteld aan de gangbare akkerbouw in de nabijheid van het Natura 2000-gebied omwille van de flora. Agrariërs geven aan dat zij een grote verantwoordelijkheid ervaren voor flora- en faunabeheer en uiten hun bezorgdheid over de gevolgen van Natura 2000 (zoals de bescherming van specifieke roofvogels) waardoor weidevogels dreigen achteruit te gaan. Natuurorganisaties verzoeken om herstelmaatregelen en maatregelen om de verstoring tegen te gaan van bijvoorbeeld broedvogels van het dynamisch zoute kustmilieu. Een inspreker verzoekt duidelijkheid over waar en in welke mate het type duindoornstruwelen (H2160) gaat verdwijnen ten gunste van de duintypen H2130 en H2190. Ook wordt er duidelijkheid gevraagd of en in hoeverre de keuze voor grijze duinen en vochtige duinvalleien gevolgen heeft voor de nu aanwezige zoogdieren en (niet-)broedvogels.

Er wordt opgemerkt dat door de nationale procedure, waarbij eerst de gebieden worden aangewezen en doelstellingen worden geformuleerd en pas in een later stadium de beheerplannen worden opgesteld, aan sociaal-economische belangen voorbij wordt gegaan. Ook zou er in zijn algemeenheid onvoldoende duidelijkheid bestaan over het algehele ambitieniveau en de consequenties van de aanwijzing en het toekennen van instandhoudingsdoelstellingen. Verschillende insprekers geven aan betrokken te willen worden bij het opstellen van het beheerplan. Een inspreker biedt aan om praktijkkennis in te brengen om de natuurdoelen aan te passen aan de realiteit.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Volgorde aanwijzing en beheerplan

In de Nota van Antwoord staat in paragraaf 1.4 het nodige over de relatie tussen het aanwijzingsbesluit en de nog op te stellen beheerplannen. Ook de onderbouwing van de keuze om niet gelijktijdig tot vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen en het beheerplan over te gaan wordt in paragraaf 1.4.1 van de Nota van Antwoord uiteengezet.

Een uitzondering hierop vormen de gebieden waar de provincies het voortouw hebben voor het opstellen van de beheerplannen. Op verzoek van de provincies heeft de minister van LNV in het Algemeen Overleg met de Tweede Kamer van 13 februari 2008 toegezegd te wachten met het definitief maken van de aanwijzingsbesluiten voor die gebieden waarvoor de provincie voortouwnemer is en die daarvoor door de provincie zijn aangemeld. De provincies worden voor deze gebieden eerst in de gelegenheid gesteld met de omgeving concept-beheerplannen op te stellen op basis van de ontwerp-aanwijzingsbesluiten. De besluitvorming van deze aanwijzingsbesluiten zal daarom worden uitgesteld tot na 1 september 2009. Pas dan zullen de ontwerp-aanwijzingsbesluiten verder in procedure worden gebracht. Voor de gebieden waar het rijk het voortouw heeft voor het opstellen van het beheerplan blijft de volgorde: eerst vaststellen van aanwijzingsbesluiten en daarna vaststellen van de beheerplannen.

Beheerplan en bestaand gebruik

Zoals in paragrafen 1.4 en 1.5 staat vermeld, hoort bestaand gebruik een plaats in een beheerplan te krijgen. Hierbij wordt zoveel mogelijk ruimte gelaten voor het continueren van bestaand gebruik. Echter wel binnen de voorwaarden die de instandhoudingsdoelstellingen daaraan stellen. Uiteindelijk heeft het beheerplan een centrale rol als het gaat om de regulering van bestaand gebruik, zoals het kleinschalig historisch medegebruik, recreatie en landbouw op Texel. In een beheerplan wordt concreet gemaakt hoe en op welke termijn de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied gerealiseerd kunnen worden. Het beheerplan zal duidelijkheid verschaffen over de vereiste milieukwaliteit en over de ruimtelijke samenhang met de omgeving. In dit kader zal ook aan de orde komen of en in welke mate bestaand gebruik een negatief effect heeft op het realiseren van deze randvoorwaarden en daarmee op het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen.

De opstellers van de beheerplannen zullen onderling afstemmen hoe zij met bestaand gebruik in de beheerplannen willen omgaan en hoe zij dit zullen opnemen. De beheerplannen zullen

echter niet voor alle activiteiten uitsluitend kunnen geven over de effecten op de instandhoudingsdoelstellingen. Voor sommige gevallen van (bestaand) gebruik zal dan ook in de toekomst een traject van vergunningverlening aan de orde blijven.

Ook de inpasbaarheid van het beheer van weidevogels is duidelijk een thema dat in het beheerplan thuishoort. Als er voor de bescherming van een bepaalde diersoort bepaalde specifieke maatregelen nodig zijn, zoals het tegengaan van verzuivering van duinvegetatie ten gunste van de velduil, herstelmaatregelen voor broedvogels van het dynamisch zoute kustmilieu, het tegengaan van verstoring, beperken van begrazing van rietland door vee dan behoort dit in het beheerplan geregeld te worden. Het kan in zo'n geval ook betekenen dat de te nemen maatregelen (ver) buiten de grenzen van het Natura 2000-gebied genomen moeten worden.

Betrokkenheid bij beheerplan

De wens om betrokken te worden bij het opstellen van het beheerplan en de diverse ideeën die daarover naar voren zijn gebracht, zijn een goed signaal. De integrale benadering die het beheerplan voorstaat, kan alleen succesvol zijn bij voldoende betrokkenheid. Het opstellen van de beheerplannen voor de zeven waddengebieden (de vijf waddeneilanden, de Waddenzee en de Noordzeekustzone) gebeurt in één proces, waarbij Rijkswaterstaat het voortouw heeft voor de Waddenzee en Noordzeekustzone en Dienst Landelijk Gebied (DLG) namens het rijk en de provincies voor de Waddeneilanden.

Het is aan de voortouwnemer om grondeigenaren, gebruikers, andere overheden en belanghebbenden te betrekken bij het beheerplan. Belanghebbenden kunnen natuurlijk ook zelf het initiatief nemen de voortouwnemer te benaderen. Het is niet uitvoerbaar verzoeken om betrokkenheid bij het beheerplan, zoals verwoord in een aantal zienswijzen, door te zenden aan de voortouwnemer.

Het is een misvatting dat alleen degenen die bezwaar aantekenen tegen de aanwijzingsbesluiten, kunnen inspreken op de ontwerp-beheermaatregelen. De aanwijzingsbesluiten en de beheerplannen zijn verschillende besluiten. Dit betekent dat er geen relatie is tussen het indienen van beide zienswijzen. Het is dus mogelijk een zienswijze over de beheerplannen in te dienen zonder dat daar een zienswijze over de aanwijzingsbesluiten aan vooraf is gegaan. Zie verder paragraaf 1.4.2. van de Nota van Antwoord.

6.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE RELATIE MET HET BEHEERPLAN

Een inspreker signaleert dat In het aanwijzingsbesluit voor Natura 2000 Waddengebied nr. 2 Duinen en Lage Land van Texel geen onderscheid wordt gemaakt in de instandhoudingsdoelstellingen voor bepaalde toegewezen gebieden terwijl deze zeker niet vergelijkbaar zijn. Bijvoorbeeld de duinen en de Otterstraat zijn onvergelijkbare gebieden. Toch wordt voor deze gebieden instandhouding van dezelfde habitattypen en soorten genoemd. Een andere inspreker vindt het voor recreatieondernemers zorgelijk dat alle habitattypen en soorten (of ze wel of niet kwalificeren) op één hoop terechtkomen. Hierdoor kan niemand meer beoordelen wat de relevantie is van de geformuleerde doelstellingen. Ook komen deze soorten en habitattypen automatisch (terecht of onterecht) te vallen onder de maatregelen (artikel 6) van de Europese Habitatrictlijn.

Vermoedelijk wordt het deelgebied Ottersaat bedoeld bij Oudeschild.

In paragraaf 4.4 van de Nota van toelichting staat een globale beschrijving van het voorkomen van habitattypen en soorten. Voor vogels die bij de aanwijzing als Vogelrichtlijngebied betrokken waren wordt verwezen naar beschrijving van plaatselijke omstandigheden in de Appendix.

In het beheerplan zullen de instandhoudingsdoelstellingen per deelgebied worden uitgewerkt.

7. REACTIES OVER SCHADE

In een groot aantal zienswijzen wordt erop gewezen dat er als gevolg van deze aanwijzing inkomens- en vermogensschade kan optreden. Men mist in het besluit een paragraaf over schade en het betalen van een schadevergoeding. Verder wordt aangevoerd dat bij het aannemen van de Habitatrictlijn de toezegging is gedaan dat de eigenaren en de gebruikers van de grond niet de financiële last van deze maatregelen hoeven te dragen. Artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 biedt volgens de insprekers geen afdoende mogelijkheid voor compensatie. Verder zou de aanwijzing als Natura 2000-gebied een schending van het eigendomsrecht opleveren en in strijd zijn met artikel 1 van het Eerste Protocol van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM). Ook de beperkingen van artikel 19d tot en met 19l en artikel 20 zou een dermate zware verplichting opleveren dat het eigendom of het gebruikersrecht geen waarde van enige betekenis overhoudt. Er wordt in dit kader om een volledige schadeloosstelling gevraagd.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Schadevergoeding

Zoals in hoofdstuk 5 van de Nota van Antwoord over dit onderwerp staat vermeld, zijn in de aanwijzingsbesluiten geen aparte vergoedingsregelingen opgenomen. De huidige wettelijke regeling biedt namelijk voldoende mogelijkheden voor compensatie. Het gaat dan in het bijzonder om artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998. Men kan in aanmerking komen voor schadevergoeding, indien aan bepaalde voorwaarden is voldaan.

De aanwijzingsbesluiten zullen naar verwachting niet snel een recht op schadevergoeding geven, omdat het aanwijzingsbesluit zelf over het algemeen geen beperkingen oplevert. Pas in het kader van het beheerplan of bij vergunningverlening kunnen beperkingen worden gesteld aan het bestaande gebruik, aan voorgenomen uitbreidingsmogelijkheden of aan de ontwikkeling van nieuwe activiteiten. Men komt in aanmerking voor schadevergoeding, indien aan de volgende voorwaarden is voldaan:

1. Er is schade geleden door een aanwijzing van een Natura 2000-gebied of door het weigeren van een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 (of door een daaraan verbonden voorwaarde), of door bepalingen in het Natura 2000-beheerplan;
2. De schade behoort redelijkerwijs niet (geheel) voor eigen rekening te blijven;
3. De vergoeding van de schade is niet (voldoende) verzekerd door aankoop, onteigening of door andere maatregelen, zoals beheersubsidies.

Rol van het beheerplan bij schade

In de nog op te stellen Natura 2000-beheerplannen zal uiteindelijk worden bepaald wanneer en hoe de doelen gerealiseerd worden en welke maatregelen daarvoor noodzakelijk zijn. Pas op dat moment kan er een nauwkeurige kosteninschatting worden gemaakt. Er wordt grote waarde gehecht aan goede financiële dekking van de doelen en doelrealisatie in de beheerplannen. Het bovenstaande houdt niet alleen in dat Nederland zich inspant om zoveel mogelijk habitattypen en soorten in een gunstige staat van instandhouding te houden of te brengen. Het betekent ook dat de compensatie van de mogelijke inkomens- en vermogensschade van de betrokken eigenaren en gebruikers aan de orde dient te komen. Artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 is juist voor dit doel door de wetgever in de wet opgenomen en hij heeft gemeend daarmee een voldoende mogelijkheid voor nadeelcompensatie te bieden. Resolutie 2004/2164(INI) van het Europese Parlement over de financiering van Natura 2000, waarnaar verschillende keren wordt verwezen, biedt dan ook geen grond voor de stelling dat artikel 31 van Natuurbeschermingswet 1998 onvoldoende compensatiemogelijkheden zou bieden.

Eigendomsrecht

Van schending van het eigendomsrecht en van strijdigheid met artikel 1 van het Eerste Protocol van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) is ook geen sprake. Artikel 1, eerste lid, van het Eerste Protocol van het EVRM bepaalt dat alle natuurlijke

rechtspersonen recht hebben op het ongestoord genot van hun eigendom en dat niemand van zijn eigendom zal worden beroofd, behalve in het algemeen belang en met inachtneming van de voorwaarden neergelegd in de wet en in de algemene beginselen van het internationaal recht. De voorwaarden die worden gesteld aan het beheer van grond, die nodig is voor het realiseren van het Natura 2000-netwerk, leveren geen aantasting op van het recht van eigendom. De bepaling uit het EVRM laat onverlet dat de staat het recht heeft om die wetten toe te passen die noodzakelijk worden geacht om het gebruik van eigendom te reguleren in overeenstemming met het algemeen belang.

blanco pagina

Appendix

Toelichting op de selectie- en begrenzingscriteria die bij de aanwijzing van het Vogelrichtlijngebied Duinen Texel gebruikt zijn.

Onderstaande paragrafen zijn opgenomen in de Nota van toelichting van het Vogelrichtlijnbesluit.

3. Gebiedsbeschrijving, aanduiding leefgebied en begrenzing

3.2 Aanduiding leefgebied

Het gebied Duinen Texel is aangewezen als speciale beschermingszone vanwege de aanwezigheid van kustduinen die het leefgebied vormen van een aantal in artikel 4 van de Richtlijn bedoelde vogelsoorten. Het is een gebied dat het leefgebied vormt van soorten van Bijlage I van de Vogelrichtlijn (art. 4.1) en dat tevens fungeert als broedgebied van andere trekvogelsoorten (art. 4.2). De begrenzing van de beschermingszone is zo gekozen dat een in landschapsecologisch opzicht samenhangend geheel is ontstaan dat - in samenhang met sbz Waddenzee uit 1991 - voorziet in de beschermingsbehoefte met betrekking tot het voortbestaan en/of voortplanten van bedoelde vogelsoorten.

4. Vogelkundige- en wetland waarden

4.1 Kwalificerende vogelsoorten

Duinen Texel kwalificeert als speciale beschermingszone omdat het gebied behoort tot één van de vijf belangrijkste broedgebieden voor Lepelaar⁵¹, Blauwe kiekendief en Velduil in Nederland. Verder kwalificeert het gebied vanwege het voorkomen van drempeloverschrijdende aantallen van Lepelaar en Kleine mantelmeeuw die het gebied benutten als broedgebied.

Soorten van Bijlage I waarvoor het gebied tot "een van de vijf belangrijkste" in Nederland behoort

Soort	Art. 4	Brv ^a	Aantal NL ^b	% in 5e ^c	% in sbz ^d	Telperiode
Lepelaar <i>Platalea leucorodia</i>	1	ja	810	9,8%	10,3%	1993-97
Blauwe kiekendief <i>Circus cyaneus</i>	1	ja	120	6%	19%	1993-97
Velduil <i>Asio flammeus</i>	1	ja	60	2%	17%	1993-97

Soorten van Bijlage I en trekkende watervogelsoorten waarvoor het gebied aan de 1%-drempel voldoet

Soort	Art. 4	Brv ^a	Biogeogr. populatie ^e	1% Biopop ^f	% in sbz ^g	Telperiode
Lepelaar <i>Platalea leucorodia</i>	1	ja	Oost-Atlantisch	10 bp	8,4%	1993-97
Kl. mantelmeeuw <i>Larus fuscus</i>	2	ja	W-Europa/W-Afrika	1500 bp	3,6%	1993-97

(a) De kwalificatie betreft in het gebied broedende (indien ingevuld met "ja") of niet-broedvogels ("nee")

(b) Omvang van de Nederlandse broedpopulatie (in paren)

(c) Aantal in het op vier na belangrijkste gebied (5e gebied) uitgedrukt als percentage van de landelijke broedpopulatie

(d) Aantal in het onderhavige gebied uitgedrukt als percentage van de landelijke broedpopulatie

(e) Biogeografische populatie waartoe de in Nederland pleisterende exemplaren van deze soort worden gerekend

(f) Drempelwaarde zijnde 1% van de betreffende biografische populatie (biografische populaties en drempelwaarden ontleend aan notitie "Selectie en begrenzing Vogelrichtlijngebieden", bijlage 2B)

(g) Aantal in het onderhavige gebied uitgedrukt als percentage van de biogeografische populatie

⁵¹ Onderstreepte soorten zijn opgenomen in Bijlage I van de Richtlijn

4.2 Andere relevante vogelsoorten

Andere soorten van Bijlage I waarvoor Duinen Texel van betekenis is, zijn Bruine kiekendief en Dwergstern (broedvogels). Het duingebied is verder van belang als broedgebied voor Eidereend, Roodborsttapuit en Tapuit (andere trekvogels opgenomen in de nationale lijst van met uitroeiing bedreigde of speciaal gevaar lopende soorten).

De biotopen van deze vogels hebben mede de begrenzing van dit gebied bepaald.

De bescherming ingevolge de Vogelrichtlijn heeft mede betrekking op deze vogelsoorten.

4.3 Plaatselijke omstandigheden

De Lepelaars, die nestelen in de duinmeren De Muy en De Geul, foerageren zowel in het intergetijdengebied van de Waddenzee als plaatselijk binnendijs. In de nazomer bevindt zich een rustplaats van deze soort in De Geul (met uitwisseling naar de aangrenzende Mokbaai). Nestelende Eidereenden worden alleen aangetroffen in het noordelijke deel van het gebied (rond De Slufter, Eijerlandse Duinen); de vrouwtjes trekken na het uitkomen van de eieren met de jongen naar de Waddenzee en De Slufter. Blauwe kiekendief, Bruine kiekendief en Velduil, die verspreid in het duingebied broeden, zoeken hun voedsel zowel in het open duingebied als daarbuiten (bv. in ruige slootkanten en wegbermen). De Kleine mantelmeeuw heeft broedkolonies (meestal samen met de Zilvermeeuw) in De Geul, Bollekamer, De Slufter, De Muy en Westerduinen. Dwergsterns nestelen in De Slufter. Roodborsttapuit en Tapuit nestelen verspreid in het gehele duingebied; eerstgenoemde vooral in de Eierlandse Duinen en tussen De Koog en Den Hoorn; de Tapuit is beperkt tot de droge delen van het duin.

MINISTERIE VAN LANDBOUW,
NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Directie Natuurbeheer

N-95-1297

13 maart 1995

DE MINISTER VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Overwegende, dat het gebied "Hanenplas", gelegen in de gemeente Texel, voor zover gevormd door de hierna kadastraal omschreven percelen, van algemeen belang is uit een oogpunt van natuurschoon en om zijn natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument is in de zin van artikel 1, onderdeel b, van de Natuurbeschermingswet;

dat het natuurmonument een schakel vormt in het Nederlandse kustduingebied, welk gebied door een bijzondere combinatie van milieu-factoren van internationale betekenis is;

dat het natuurmonument een in ecologisch en landschappelijk opzicht integrerend onderdeel vormt van het duingebied van Texel;

dat het natuurmonument een karakteristiek voorbeeld van het Nederlandse duinlandschap is, zoals dat in de loop der eeuwen is ontstaan als gevolg van een samenloop van natuurlijke factoren en menselijk handelen;

dat het natuurmonument wordt gevormd door ten oosten van de slufteer gelegen duinen en duinvalleien, duingraslanden, struwelen en ruigten, welke onderdelen in biologisch, geomorfologisch, hydrologisch en landschappelijk opzicht een samenhangend geheel vormen;

dat het natuurmonument "Hanenplas" wordt gekenmerkt door een grote verscheidenheid aan milieu-omstandigheden die worden bepaald door geologische, geomorfologische en klimatologische omstandigheden en activiteiten van de mens in het verleden;

dat in samenhang met deze verscheidenheid in milieu-omstandigheden zich een aantal levensgemeenschappen heeft ontwikkeld;

dat in het natuurmonument minder algemene plantengemeenschappen voorkomen, waarvan verscheidene in ons land minder algemene tot zeldzame plantesoorten deel uitmaken;

dat het natuurmonument van belang is als broed-, rust-, foerageer- en doortrekgebied voor vogels, waaronder in ons land weinig algemene en zeldzame soorten;

dat het natuurmonument van belang is als biotoop voor insecten, amfibieën en zoogdieren, waaronder in ons land minder algemene tot zeldzame soorten;

dat het natuurmonument door zijn afwisseling, openheid en reliëf uit een oogpunt van natuurschoon van grote betekenis is;

Overwegende ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het onderhavige natuurmonument, dat hieronder niet alleen de geomorfologische, biologische en hydrologische kenmerken en het natuurschoon, maar ook de bodemkundige gesteldheid en de met bovengenoemde waarden samenhangende cultuurhistorische hoedanigheid, alsmede de voor de fauna noodzakelijke rust, moet worden begrepen;

Overwegende tenslotte, dat de bescherming van het natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de wet is verzekerd;

Gezien de beschikking van 17 maart 1994, kenmerk NBLF-94-1586, houdende het besluit, dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is ten aanzien van het gebied "Hanenplas";

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door Gedeputeerde Staten van Noord-Holland ingezonden beschouwingen en schrifturen, alsmede de ter zelfder zake door de Raad voor het Natuurbeheer en de Rijksplanologische Commissie uitgebrachte adviezen;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer;

Gelet op artikel 7, in samenhang met artikel 9, zevende lid, van de Natuurbeschermingswet;

B E S L U I T :

Artikel 1.

Aangewezen wordt als beschermd natuurmonument het gebied "Hanenplas", voor zover gevormd door de percelen, kadastraal bekend gemeente Texel, sectie A, nummers 2841, 3198, 3739, 3740 (ged.), 4508 (ged.), 4510 (ged.), 4604 (ged.) en 4606 tot en met 4610 (alle ged.), een en ander zoals aangegeven op bij deze beschikking behorende kaart BN185.

Artikel 2.

De bij deze beschikking behorende toelichting maakt deel uit van deze beschikking.

DE MINISTER VAN LANDBOUW,
NATUURBEHEER EN VISSERIJ,

J.J. van Aartsen

TOELICHTING BESCHERMD NATUURMONUMENT HANENPLAS

Behoort bij beschikking N-95-1297

1. INLEIDING

Het beschermd natuurmonument "Hanenplas" is gelegen in de noordwesthoek van de Eijerlandse Polder in de gemeente Texel en beslaat een oppervlakte van ca. 70 ha. Het natuurmonument bestaat uit drie duidelijk onderscheidbare delen: het grote centrale deel "Hanenplasduinen", het deel aan de noordzijde tussen het fietspad en de Krimslag de "Noordpunt" en tot slot meer zuidelijk het losliggende "Nollenterrein".

Het natuurmonument is om verschillende redenen van grote waarde. Het vormt een integrerend onderdeel van het Nederlandse kustduingebied. Daarnaast heeft het ook een geheel eigen waarde door onder meer de bijzondere ligging, landschapsvormen en plante- en diersoorten.

De Hanenplas bestaat voornamelijk uit lage duinen en voor een klein deel uit nollen, gelegen op relatief grote afstand van de zee. Er komen zowel open duinen als lage struwelen voor. Het vormt een van de schaars overgebleven overgangszones tussen de hogere Eijerlandse Duinen en het gebied van de Eijerlandse Polder, van belang voor een aantal bijzondere plante- en diersoorten. Binnen en ook buiten het natuurmonument, tussen de Hanenplasduinen en de Roggesloot, ligt een beoogd natuurontwikkelingsgebied zodat op termijn een groter natuurgebied kan ontstaan.

Het ligt in het voornemen, zoals neergelegd in het Natuurbeleidsplan (Kamerstukken II 1989/1990, 21 149, nrs. 2-3), de komende jaren alle daarvoor in aanmerking komende delen van het Nederlandse kustduingebied onder de werking van de Natuurbeschermingswet te brengen. Door middel van deze aanwijzingen wordt beoogd het behoud en herstel van de natuur- en landschapswaarden van het kustduingebied te bevorderen.

In deze toelichting komen achtereenvolgens aan de orde: de natuurwetenschappelijke betekenis en het natuurschoon, de begrenzing, andere voor dit gebied van kracht zijnde instrumenten, het huidig gebruik en beheer en het gewenste beheer en tot slot de rechtsgevolgen van de aanwijzing.

2. NATUURWETENSCHAPPELIJKE BETEKENIS EN NATUURSCHOON

2.1 Geologie, geomorfologie, waterhuishouding en bodem

De Pleistocene afzettingen in de ondergrond bestaan uit keileem en dekzand. De daarboven gelegen Holocene afzettingen bestaan afwisselend uit lagen veen en gesedimenteerd materiaal. Door een zeedoorbraak vormde de Noordpunt van Texel vanaf de Late Middeleeuwen een apart eiland: Eijerland.

In die tijd ontstonden de Jonge Duinen van het natuurmonument, door zandaanvoer aan de zuidkust van Eijerland. In de huidige vorm van het natuurmonument is de zuidzijde van het voormalige Eijerland nog herkenbaar.

In 1630 werd de verbinding tussen Eijerland en Texel hersteld door middel van een zanddijk, die nu nog aan de westzijde tegen het natuurmonument aanligt. Door de ligging in de luwte, beperkte vanaf die tijd de duinvorming zich hoofdzakelijk tot de Noordpunt. De Hanenplas kwam aan de rand van een uitgestrekt "kweldergebied" (de latere Eijerlandse Polder) te liggen. Het Nollenterrein is een van de schaars overgebleven lage stuifduinen van dit voormalige kweldergebied, waarop vooral schapen werden geweid en waarvan sommige bij hoogwater als vluchtheuvel dienstdeden.

Geomorfologisch gezien, zijn er lage duinen (Hanenplasduinen), een afgevlakt deel (Hanenplasakker, gelegen buiten de aanwijzing) en een Nollenterrein. De hoogten lopen uiteen van ca. 0.5 m + NAP (Hanenplasakker) tot maximaal 5 m + NAP. Alleen aan de westrand en in de Noordpunt kan de hoogte tot ca. 13 m + NAP oplopen. De ontstaanswijze van de lage duinen is niet goed bekend. Waarschijnlijk zijn de vormen mede bepaald door cultuurgebruik, met name begrazing, waardoor afvlakking heeft plaatsgevonden. De overgangen naar het cultuurland zijn bepaald door afgravingen en egalisaties en daardoor vrij scherp begrensd. Het Nollenterrein bestaat uit enkele geïsoleerd liggende, zeer lage duintjes. Het is een van de weinig overgebleven, sterk bedreigde, voorbeelden van deze landschapsvorm. Het natuurmonument is van grote waarde als geleidelijke overgang tussen de veel hogere Eijerlandse Duinen en de vlakke landbouwgronden van de Eijerlandse Polder.

Het natuurmonument is van oorsprong een weinig vochtig tot vochtig terrein. Als gevolg van intensieve bemaling van de Eijerlandse Polder heeft sinds het begin van de eeuw een daling van het grondwaterpeil van ca. een halve meter plaatsgevonden. Thans is het een droog terrein, met enkele wat meer vochtige delen. Het bevindt zich in het zoete bereik van een vanuit het noordwesten komende kwelstroom. Ten behoeve van de ontwatering zijn er twee afwateringssloten en een stelsel van greppels aangelegd in de Hanenplas, waarna de Hanenplasakker ontstond. Aan de noordrand van het monument ligt een grote poel. Verspreid liggen enkele oude, nu dichtgegroeide, drinkputten.

De bodem bestaat voor het grootste deel uit duinvaaggronden, opgebouwd uit kalkloos, matig fijn zand. Bodemvorming komt in geringe mate voor.

2.2 Flora en vegetatie

Plantengeografisch gezien behoort het natuurmonument tot het Waddendistrict. Het is kalkarm en grotendeels droog en schraal en bestaat uit een overgang van laag, droog duin naar cultuurgrond. Aan de noord-oostzijde liggen enkele lage delen grasland, die incidenteel beweiden worden.

Een groot deel is begroeid met dominante soorten als buntgras, duinriet en fakkelgras. Als kenmerkende soorten kunnen hier verder knolboterbloem, klein tasjeskruid, knikkende distel en driedistel genoemd worden. In de lage delen is meer struweel aanwezig.

Op een aantal vochtiger, voedselarme tot matig voedselrijke plaatsen o.a. in de aanwezige duinkolken komen grondwaterafhankelijke soorten voor als addertong, moerasrolklaver, drienerlige zegge, blauwe zegge, ruw walstro,

gelobde maanvaren en rondbladig wintergroen. Sommige plaatsen zijn kansrijk voor verdere ontwikkeling, zoals een verlaten vochtige akker met soorten als duinrus en verfbrem.

Op de meest vochtige plaatsen komt waternavel voor. Een aantal noordhellingen in het noordwestelijke deel is begroeid met laag struweel, kenmerkend voor de eikvaren-kruipwilg-associatie. In de duinen liggen enkele niet meer in gebruik zijnde akkerlandjes. Als kenmerkende soort komt hier grote ratelaar voor.

Het Nollenterrein, dat tegen het natuurreservaat Roggesloot aanligt, bestaat uit duingrasland. Heelblaadjes, hondsviooltje en de zoutindicerende zilte rus zijn hier bijzondere soorten.

2.3 Fauna

De aanwezigheid van verschillende milieu-gradiënten, te samen met een zekere rust, hebben geleid tot een goed ontwikkelde vogelgemeenschap die kenmerkend is voor droog, open en schaars begroeid duin. Het is als broed-, rust-, en foerageergebied van grote betekenis. Het natuurmonument is van groot belang voor de velduil, waarvan gemiddeld twee tot drie broedparen voorkomen. Verder broeden er kenmerkende vogels als bergeend, slobeend, eidereend, patrijs, grutto, wulp, gele kwikstaart, paapje en tapuit. De blauwe- en bruine kiekendief gebruiken de Hanenplas als foerageergebied.

Noordse woelmuis en hermelijn zijn kenmerkende zoogdieren. Het konijn is zeer talrijk aanwezig.

In enkele van de oude duinkolken komt kleine watersalamander voor. Waargenomen zijn verder heikikker, bruine kikker en rugstreeppad.

De variatie aan ruimtelijke vegetatiestructuren is van belang voor insecten, zoals enkele zeldzame vlindersoorten: duinparelmoervlinder, grote parelmoervlinder en kommavlinder.

2.4 Natuurschoon

Het duinlandschap is in zijn algemeenheid één van de meest gave landschappen van Nederland. Het natuurmonument heeft in landschappelijk opzicht een gevarieerd karakter dat wordt gevormd door het wisselende reliëf, de verscheidenheid aan milieu-omstandigheden, de verschillen in terreintypen en de terreinovergangen. Het is daarom uit oogpunt van natuurschoon van grote betekenis.

3. BEGRENZING

Het natuurmonument is geheel particulier eigendom en gelegen in de noordpunt van het eiland Texel, in het noordwesten van de Eijerlandse Polder. De westgrens volgt min of meer de oostzijde van de huidige zeekering (de Superstormvloedkering). De noord-, oost- en zuidgrenzen worden grotendeels

bepaald door de overgang naar het gebied met intensieve landbouw. De uiterste noordzijde wordt begrensd door de Krimslag en door het recreatiegebied De Krim. De Hanenplasakker vormt geen onderdeel van het natuurmonument. Dit gebied, dat in agrarisch gebruik is, is buiten de begrenzing gehouden. Het ligt in de bedoeling dit gebied in de toekomst aan te kopen als natuurontwikkelingsgebied. Het zelfde geldt voor de gebieden ten noordoosten van de Hanenplas. Het Nollenterrein wordt aan de zuidzijde begrensd door het natuurreservaat de Roggesloot en aan de overige zijden door de overgang naar het gebied met intensieve landbouw.

De grens van het natuurmonument is zo gekozen dat er in landschappelijk, geomorfologisch, hydrologisch en ecologisch opzicht een samenhangend geheel van gebiedsdelen onder de werking van de Natuurbeschermingswet wordt gebracht. Voor de exacte begrenzing wordt verwezen naar de bij de beschikking behorende kaart BN 185.

4. BESCHERMING KRACHTENS ANDERE INSTRUMENTEN

Voor (delen van) het natuurmonument zijn de volgende instrumenten werkzaam:

- Streekplan Kop van Noord-Holland en Texel
Het Streekplan uit 1991 is vigerend, waarin het grootste deel van het natuurmonument de aanduiding "Natuurgebied" heeft. De camping op de Noordpunt heeft de aanduiding "recreatiegebied". Het oostelijke stuk van de Hanenplasduinen valt onder de aanduiding agrarisch gebied van bijzondere betekenis voor natuur en landschap.
- Bestemmingsplannen van de gemeente Texel
Het natuurmonument ligt in de gemeente Texel. Het Bestemmingsplan "Buitengebied", zoals vastgesteld op 27-1-1977, gedeeltelijk goedgekeurd op 18-4-1978 en onherroepelijk geworden op 7-2-1985, vigeert slechts in een beperkt deel van het natuurmonument, omdat goedkeuring onthouden is aan de bestemming "dagrecreatief opvanggebied" (t.b.v. een geplande golfbaan).
Waar het plan wel vigeert gelden de bestemmingen "duingebied", "agrarisch gebied van landschappelijke, cultuurhistorische en natuurlijke waarde", "agrarisch gebied" en "campeer- en caravanterreinen (uit te werken ex artikel 11 W.R.O.)".
- Grondwaterwet en daarmee samenhangende regelgeving
Het provinciaal beleid ten aanzien van het oppervlakte- en grondwater is, ingevolge de Grondwaterwet, neergelegd in het Grondwaterplan Noord-Holland (1986). Er wordt geen grondwater onttrokken ten behoeve van de drinkwatervoorziening. Als beleidslijn geldt dat het peilbeheer in de aan de duinen grenzende polders gericht zal zijn op het vertragen van de afstroming en het zo veel mogelijk in stand houden van zoet-zout-gradiënten.
- Provinciale verordeningen
Van toepassing is de verordening Opschriften en Opslag Noord-Holland (1984). Deze is met name gericht op de bescherming van het landschapschoon. Voorts zijn van toepassing de Duinverordening Noord-Holland

(1971), in verband met beveiliging tegen zandverstuiving, en de Ontgrondingenverordening Noord-Holland (1988).

- Waterstaatswetgeving en Keur
De Keur van het Waterschap Hollands Kroon is van toepassing. Er zijn bepalingen opgenomen betreffende het onderhoud van de waterlopen.

5. HUIDIG GEBRUIK EN BEHEER

5.1 Terreinbeheer

Het natuurmonument bestaat in het geheel uit particuliere eigendommen. Er is geen beheersplan en in een groot deel van het natuurmonument vindt geen actief beheer plaats. Alleen in het kampeerterrein op de Noordpunt vindt beheer plaats, gericht op instandhouding van de camping. Delen van het natuurmonument zijn in agrarisch gebruik. In het noordwestelijk en oostelijk deel van de Hanenplasduinen heeft in het verleden ongeregelde beweiding met rundvee plaatsgevonden. Incidenteel vindt ook nu nog beweiding plaats aan de noordostrand en in het Nollenterrein. De Hanenplasakker is in gebruik voor bloembollenteelt. Dit heeft vanwege ontwatering, bemesting, vuilstort en het gebruik van bestrijdingsmiddelen een negatieve invloed op het natuurmonument. Enkele andere akkertjes in de Hanenplasduinen zijn niet meer in gebruik. Delen van het natuurmonument zijn omgeven door een raster. Een perceel tussen Noordpunt en Hanenplasduinen worden begraasd door enkele paarden. De randen van het gebied worden incidenteel gebruikt als stortplaats voor agrarisch afval.

5.2 Grondwaterbeheer

Het natuurmonument ondervindt negatieve gevolgen van de ontwatering van de omliggende agrarische gebieden en, nog sterker, van de ontwatering van de Hanenplasakker.

5.3 Recreatief medegebruik

Het grootste deel van het natuurmonument is niet toegankelijk voor het publiek. De Noordpunt is in gebruik als natuurkampeerterrein ten behoeve van leden van de N.T.K.C. Het voorzieningen-niveau is laag. Er wordt gekampeerd met kleinere tenten (geen bungalowtenten) en maximaal 20 tegelijkertijd aanwezige caravans, waarvan de op het registratiebewijs aangegeven lengte niet groter mag zijn dan 4.50 m. Grotere (sta)caravans worden niet toegelaten. Het huidige gebruik tast het karakter van het onderhavige duingebied niet wezenlijk aan en is derhalve niet vergunningplichtig. Door de Hanenplasduinen, -akker en het Nollenterrein loopt een zandweg, in gebruik voor bedrijfsvoering en surveillance. In de Noordpunt loopt een toegangsweg naar de camping. Er wordt toezicht gehouden door een jachttopziener.

5.4 Overig

Het jachtrecht berust bij de eigenaren. Er wordt geregeld gejaagd op o.a. haas, konijn, fazant en duif.

6. RECHTSGEVOLGEN VAN DE AANWIJZING

De toepassing van de Natuurbeschermingswet is gericht op de instandhouding en het herstel van de aanwezige natuurwaarden en het natuurschoon. In het algemeen kan worden gesteld dat het sinds jaar en dag in het natuurmonument bestaande grondgebruik in zijn huidige omvang en intensiteit, behoudens de in hoofdstuk 7 genoemde uitzonderingen, zonder vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet kan worden voortgezet. Desalniettemin is het gewenst om het gebruik en het beheer van het natuurmonument meer te richten op behoud, herstel en, waar mogelijk, ontwikkeling van de natuurwaarden van het gebied.

6.1 Rechtsgevolgen ex artikel 12

Ingevolge artikel 12 van de Natuurbeschermingswet moet voor handelingen die de wezenlijke kenmerken van het beschermd natuurmonument aantasten, dan wel schadelijk zijn voor de natuurwetenschappelijke betekenis of ontsierend zijn, een vergunning worden aangevraagd. De vergunningplicht als vermeld in artikel 12 geldt niet alleen voor handelingen binnen het natuurmonument, maar is in beginsel ook van toepassing op handelingen daarbuiten indien deze een negatieve invloed op de in het natuurmonument aanwezige waarden hebben. Behoudens bijzondere gevallen, waarmee in dit verband handelingen worden bedoeld die de in de beschikking genoemde wezenlijke kenmerken van het natuurmonument aantasten, zal de aanwijzing evenwel geen gevolgen hebben voor het huidige gebruik en beheer van het aanpalend gebied. De aanvraag voor een vergunning dient te worden gezonden aan het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (Directie Natuurbeheer, Postbus 20401, 2500 EK Den Haag).

De in artikel 12 bedoelde verbodsbepalingen zijn voor een ieder van kracht.

Het is niet mogelijk op voorhand precies aan te geven welke handelingen al dan niet vergunningsplichtig zijn. In de eerste plaats hangt dit samen met de gevarieerde opbouw van het natuurmonument. In de tweede plaats kunnen handelingen in aard en intensiteit sterk verschillen. Gezien het grote aantal verschillende mogelijkheden dat zich kan voordoen, zal van geval tot geval moeten worden vastgesteld of een vergunning al dan niet is vereist. Omdat het voor de betrokkenen vaak moeilijk is om één en ander zelf te beoordelen, wordt aangeraden in voorkomende gevallen de regionale beleidsdirectie Noordwest van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij te raadplegen. Deze zal uitsluitend kunnen geven over de vraag of het al dan niet noodzakelijk is een vergunning aan te vragen (zie voor advies onder "inlichtingen"). Om de gedachten enigszins te bepalen wordt hierna een aantal voorbeelden gegeven van de handelingen die, gelet op te verwachten schadelijke effecten, aan een vergunning gebonden zullen zijn.

Het is een niet-limitatieve opsomming:

- bouwen in de zin van artikel 1 van de woningwet;
- plaatsen of aanleggen van voor verblijf geschikte, al dan niet aan hun bestemming onttrokken voer- en vaartuigen, caravans en tenten;
- aanleggen of aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse leidingen;
- aanleggen of verharderen van wegen, banen of parkeergelegenheden en het aanleggen van andere oppervlakteverhardingen van enige omvang;
- ontgronden, bodem verlagen, ophogen, egaliseren, ontginnen en verrichten van graafwerkzaamheden;
- opslaan, storten, bergen of deponeren van al dan niet afgedankte of aan hun oorspronkelijk gebruik onttrokken voorwerpen, vloeistoffen, producten of materialen;
- het verrichten van handelingen die wijziging van de waterhuishouding, (grond)waterkwaliteit of (grond)waterstand in het natuurmonument beogen of ten gevolge kunnen hebben;
- aanbrengen of inrichten van recreatieve voorzieningen zoals campeerterreinen, lig- of speelweiden, picknickplaatsen, trainingsplaats voor honden, enz.;
- het uitoefenen van de jacht;
- het verrichten van handelingen die wijziging of intensivering van het sinds jaar en dag bestaande grondgebruik beogen of ten gevolge kunnen hebben; indien in de loop der tijd het grondgebruik intensiever wordt, wordt het meest recente, extensieve gebruik als huidig gebruik aangemerkt;
- het gebruik van meststoffen;
- het aanwenden van bestrijdingsmiddelen, groei- en stoorstoffen;
- het dunnen rooien, vellen en planten van bomen, houtopstanden en ander houtgewas of sierplanten niet zijnde het normaal onderhoud;
- handelingen anders dan het normale onderhoud ten behoeve van de zeevering;
- branden van riet, hout en ruigte en het verbranden van afval;
- het aanleggen en/of inrichten van oefenterreinen voor militaire doeleinden of ten behoeve van politie-activiteiten.

Geen vergunning is vereist voor handelingen die zijn voorzien in een beheersplan ex artikel 14 van de Natuurbeschermingswet.

6.2 Rechtsgevolgen ex artikel 14

Volgens artikel 14 van de Natuurbeschermingswet kan de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, in overeenstemming met de eigenaar en de gebruiker, telkens voor een periode van ten hoogste drie jaar, voor een beschermd natuurmonument of een gedeelte daarvan een beheersplan vaststellen, dat het behoud of het herstel van het natuurschoon of van de natuurwetenschappelijke waarden ten doel heeft. Ingevolge het derde lid van artikel 12 van de wet is voor de in het beheersplan vastgelegde handelingen géén vergunning vereist. Daarnaast brengt het beheersplan met zich, dat de eigenaar en gebruiker duidelijkheid verkrijgen over de handelingen die zouden moeten worden nagelaten in verband met het behoud van de kwaliteiten van het natuurmonument. Aan betrokkenen kan een vergoeding worden toegekend voor de uit een beheersplan voortvloeiende kosten of lasten, die redelijkerwijs niet of niet geheel voor hun rekening behoren te komen. De totstandkoming van een beheersplan voor het onderhavige

gebied zal worden bevorderd.

6.3 Rechtsgevolgen ex artikel 16

Ingevolge artikel 16 van de Natuurbeschermingswet is het verboden een beschermd natuurmonument te verontreinigen, daarin planten, bloemen of takken uit te steken, te plukken, af te snijden of te vervoeren, dieren te verontrusten, te vangen of te doden of zulks te pogen of in het algemeen daarin schade aan de natuur toe te brengen. Dit artikel is met name gericht op incidentele bezoekers van het natuurmonument ofwel de recreanten.

Voor zover men handelingen verricht die het gevolg zijn van een uitvoering van een overeenkomst die men (met eigenaar of gebruiker) is aangegaan vóór de aanwijzing als beschermd natuurmonument geldt dit verbod niet (artikel 16, lid 2). Met behulp van dit artikel is het mogelijk op te treden tegen het eventueel verrichten van schadelijke handelingen door bezoekers.

7. GEWENST BEHEER

7.1 Gewenst terreinbeheer

Het behoud en verdere ontwikkeling van de natuurwetenschappelijke betekenis en het natuurschoon in het natuurmonument is voor een belangrijk deel afhankelijk van het toekomstig beheer.

Het beheer zal zich moeten richten op handhaving van de geomorfologische waarden. Verdere aantasting in de vorm van afgraving, egalisering, gebruik van bestrijdingsmiddelen, bemesting of vuilstorten dient voorkomen te worden.

Het is gewenst oude vuilstorten met bollenafval op te ruimen. Daarnaast dient het beheer gericht te zijn op een zo goed mogelijk herstel van de natuurlijke waterhuishouding. De relatief laag gelegen Hanenplasakker is hiervoor in de toekomst, wanneer het een natuurontwikkelingsproject zou worden, een kansrijke lokatie. Stopzetting van de ontwatering door het verwijderen van het systeem van greppels en de diepe sloot is daartoe benodigd. Door de daarbij verwachte stijging van de grondwaterstand, eventueel met behulp van enkele stuwtjes, kan de Hanenplasakker via een proces van vershraling een vochtig duingrasland worden. De kansen voor een meer bijzondere flora en fauna zullen hierdoor sterk toenemen.

Het is gewenst het beheer te richten op de ontwikkeling van een meer soortenrijke vegetatie. Reeds genoemd is de ontwikkeling van vochtig duingrasland. Het grootste deel is momenteel echter begroeid met een weinig soortenrijke grasvegetatie. Nietsdoen-beheer zal hierin naar verwachting geen verandering brengen. Daartoe is het gewenst beheersmaatregelen als begrazing, plaggen of maaien uit te voeren. Hierdoor zal een meer soortenrijke vegetatie ontstaan. Ook de fauna heeft baat bij een meer diverse vegetatie, te denken valt bijvoorbeeld aan bijzondere vlindersoorten. De in te voeren begrazing kan wellicht aansluiten bij de reeds bestaande.

Mede ten behoeve van het behoud en verdere ontwikkeling van de herpetofau-

na is het gewenst de oude duinkolken in het natuurmonument zo nodig te herstellen.

Ook het beheer van de sloten en gegraven poel dienen beter afgestemd te worden op de herpetofauna.

Verstorings van de fauna, met name van vogels tijdens het broedseizoen, dienen zo veel mogelijk voorkomen te worden. Daarom dient ook zorgvuldig overwogen te worden wat het effect van het uit te voeren beheer zal zijn op de aanwezige fauna. Dit is bijvoorbeeld voor de Velduil van groot belang, die bij voorkeur broedt in vochtig, ruig begroeide terreinen, waar weinig verstoring optreedt.

7.2 Gewenst overig beheer

Bij het recreatief medegebruik van het natuurmonument dienen behoud en versterking van de natuurwetenschappelijke waarden en het natuurschoon uitgangspunt te zijn.

Schadelijke vormen van recreatie zijn niet in overeenstemming met het streven de natuurwaarden en het natuurschoon van het natuurmonument te behouden of te herstellen. In het natuurmonument dienen dan ook in principe geen schadelijke vormen van recreatie te worden toegelaten.

Algemeen uitgangspunt in het rijksbeleid voor de jacht in natuurgebieden is dat hierin geen jacht plaatsvindt op trekkende wildsoorten en dat jacht op standwildsoorten in beginsel slechts plaatsvindt indien andere belangen, zoals de bescherming van natuurwaarden of de voorkoming van belangrijke schade aan landbouwgewassen, daartoe nopen. Voor het beschermd natuurmonument betekent dit dat geen vergunningen ex artikel 12 zullen worden verleend, tenzij zulks in het belang van het natuurbeheer of ter voorkoming of beperking van wildschade noodzakelijk is. De noodzaak voor bejaging kan in een wildbeheerplan worden aangetoond.

8. INLICHTINGEN

De Directie LNV Noordwest is gaarne bereid alle gewenste inlichtingen te verstrekken. U kunt zich richten tot het kantoor van de Directeur, Postbus 20030, 3502 LA Utrecht, telefoon 030-858100).

doc.: wh1297
13 maart 1995

5 juli 1996

No. N. 964170

Directie Natuurbeheer

DE MINISTER VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Overwegende, dat bij beschikking van 13 maart 1995, kenmerk N-95-1297, het gebied "Hanenplas" als beschermd natuurmonument op grond van de Natuurbeschermingswet is aangewezen;

dat de bij de bovengenoemde beschikking behorende kaart BN185 correct is, maar dat het aan te wijzen perceel, kadastraal bekend gemeente Texel, sectie A, nr. 4509 (ged.) in de bovengenoemde beschikking abusievelijk is aangeduid met het nummer 4609 (ged.);

dat derhalve in bovengenoemde beschikking de aanduiding van de kadastrale omschrijving van een perceel correctie behoeft;

Gezien de beschikking van 6 juli 1995 kenmerk N-95-4711, houdende het besluit, dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is ten aanzien van het gebied "Hanenplas II";

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door Gedeputeerde Staten van Overijssel ingezonden beschouwingen, alsmede de te zelfder zake door de Raad voor het Natuurbeheer en de Rijksplanologische Commissie uitgebrachte adviezen;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer;

Gelet op artikel 7, in samenhang met artikel 9, van de Natuurbeschermingswet;

BESLUIT:

Artikel 1

Aangewezen wordt als beschermd natuurmonument het gebied "Hanenplas II", zijnde een deel van het gebied, bekend onder de naam "Hanenplas", voor zover gevormd door het perceel, kadastraal bekend gemeente Texel, sectie A, nummer 4509 (ged.), één en ander zoals aangegeven op bij de beschikking N-95-1297 behorende en hier bijgevoegde kaart BN185.

Artikel 2

Het in voornoemde beschikking genoemde perceel 4609 (ged.) maakt geen deel uit van de aanwijzing "Hanenplas II".

- Artikel 3 -

Artikel 3

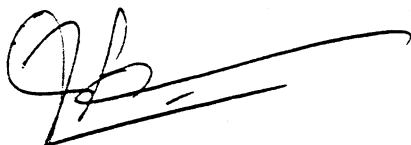
De bij deze beschikking bijgevoegde toelichting, behorend bij beschikking N-95-1297, maakt deel uit van deze beschikking.

's-Gravenhage, 5 juli 1996

DE MINISTER VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER
EN VISSERIJ,

voor deze:

DE DIRECTEUR-GENERAAL LANDBOUW,
NATUURBEHEER EN VISSERIJ,

A handwritten signature in black ink, consisting of a large, stylized initial 'J' followed by a long horizontal stroke that extends to the right and then curves slightly downwards.

ir. J.F. de Leeuw

Kenmerk
N.L.B./N 16129

RIJSWIJK (ZH)
25 FEB. 1976

DE STAATSSECRETARIS VAN CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK

Overwegende, dat het op bijbehorende kaart SN 18 aangegeven gebied, genoemd "Korver's Kooi", een natuurmonument is, dat eigendom is van de Staat, en dat het wenselijk is dit natuurmonument aan te wijzen als staatsnatuurmonument;

Gelet op artikel 21, eerste lid, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

Gehoord de Natuurbeschermingsraad, burgemeester en wethouders van Texel en gedeputeerde staten van Noord-Holland.

B E S L U I T :

Het op bijbehorende kaart SN 18 aangegeven gebied wordt aangewezen als staatsnatuurmonument.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Staatscourant.

De Staatssecretaris voornoemd,
namens deze,
de ~~Directeur-Generaal~~ voor
Volksontwikkeling en Recreatie,

(Dr. J. Verhoeve)

Toelichting

Het CRM-reservaat "Korver's Kooi" (ruim 51 ha) op Texel ligt ten noorden van de Ruigendijkseweg en op ongeveer 2 km ten noordoosten van het dorp De Koog.

Het natuurmonument bestaat uit de eendenkooi en het kooibos met daaromheen duinen, valleien en graslanden.

De vangkooi doet thans dienst om waterwild te kunnen ringen ten behoeve van het wetenschappelijk onderzoek. Daarnaast is als vanginstallatie een zogenoemde Helgolandtrap aanwezig om met hetzelfde doel zangvogels te kunnen vangen. Door de heersende rust is het bos met omgeving bovendien een belangrijk refugium voor vogels.

Het natuurmonument is botanisch van belang door de grote verscheidenheid van plantesoorten en plantengezelschappen. Zulks is mede het gevolg van de differentiatie in terreintypen op een betrekkelijk klein gebied. Dit laatste maakt het natuurmonument ook uit landschappelijk oogpunt waardevol.

Voor het onderhavige CRM-reservaat is een beheersplan vastgesteld, zodat aan het bepaalde in artikel 21, derde lid, van de Natuurbeschermingswet ten volle kan worden voldaan.

De Staatssecretaris van Cultuur,
Recreatie en Maatschappelijk Werk,
namens deze,
de Directeur-Generaal voor
Volksontwikkeling en Recreatie.

(Dr. J. Verhoeve)

NATUURBESCHERMINGSWET

**AANWIJZING
STAATSNATUURMONUMENT
"WADDENZEE II"**

NOVEMBER 1993

Directie Natuur, Bos,
Landschap en Fauna

NBLF-93-6831

17 november 1993

DE STAATSSECRETARIS VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Overwegende, dat sedert 1974 de Natuurbeschermingswet is toegepast op grote delen van het Waddengebied, als bedoeld in de in 1980 vastgestelde Planologische Kernbeslissing over de Waddenzee (Tweede Kamer, 1980-1981, 13933, nr. 53), hierna als "pkb Waddenzee" aan te duiden;

dat het gewenst is het toepassingsbereik van de Natuurbeschermingswet in het pkb-gebied Waddenzee uit te breiden en daarbij een koppeling aan te brengen tussen het vergunningen- en ontheffingenbeleid op grond van deze wet met het beleid zoals neergelegd in de pkb Waddenzee;

dat het gedeelte van het pkb-gebied Waddenzee, waarvoor uitbreiding van het toepassingsbereik van de Natuurbeschermingswet wenselijk wordt geacht, hierna te noemen "Waddenzee II", bestaat uit gronden en wateren welke van algemeen belang zijn uit een oogpunt van natuurschoon en om hun natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien vallen onder de begripsomschrijving van natuurmonumenten in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

dat "Waddenzee II" onlosmakelijk samenhangt met het op 18 mei 1981 aangewezen staatsnatuurmonument "Waddenzee" (Stcrt. 1981, 93), hierna te noemen "Waddenzee I";

dat het gelet op de samenhang van "Waddenzee I" met "Waddenzee II" en de relatie tot de pkb Waddenzee gewenst is de toelichtingen van beide aanwijzingen gelijkkluidend te doen zijn;

Gehoord de Natuurbeschermingsraad, de Waddenadviesraad, het Coördinatiecollege Waddengebied, gedeputeerde staten van Groningen, Friesland en Noord-Holland en burgemeester en wethouders van Texel, Vlieland, Terschelling, Ameland, Schiermonnikoog, Reiderland, Delfzijl, Eemmond, De Marne, Dongeradeel, Ferwerderadeel, het Bildt, Franekeradeel, Harlingen, Wûnseradiel, Wieringen en Den Helder;

Handelende in overeenstemming met de Ministers van Defensie,
Economische Zaken, Verkeer en Waterstaat en Volkshuisvesting,
Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer en de Staatssecretaris van
Financiën;

Gelet op artikel 21, eerste en tweede lid, van de
Natuurbeschermingswet;

BESLUIT:

Artikel 1

Het op de bij deze beschikking behorende kaart SN 112 als zodanig
aangegeven gebied "Waddenzee II" wordt aangewezen als
staatsnatuurmonument.

Artikel 2

De bij deze beschikking behorende toelichting maakt deel uit van
deze beschikking.

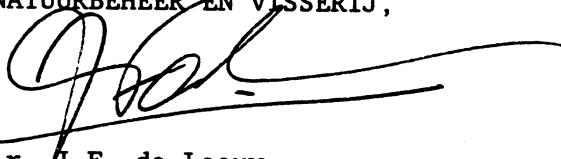
Artikel 3

De bij deze beschikking behorende toelichting vervangt de
toelichting bij de beschikking van 18 mei 1981 (Stcrt. 1981, 93)
houdende aanwijzing als staatsnatuurmonument van gedeelten van het
Nederlandse Waddenzegebied en maakt deel uit van die beschikking.

DE STAATSSECRETARIS VAN LANDBOUW,
NATUURBEHEER EN VISSERIJ,

voor deze:

DE DIRECTEUR-GENERAAL LANDBOUW,
NATUURBEHEER EN VISSERIJ,

ir. J.F. de Leeuw

INHOUDSOPGAVE

1.	INLEIDING	1
1.1.	<u>EERDERE TOEPASSING VAN DE NATUURBESCHERMINGSWET IN DE WADDENZEE</u>	2
1.2.	<u>ACHTERGRONDEN BIJ DE AANWIJZING VAN "WADDENZEE II"</u>	3
2.	BEGRENZING	5
3.	NATUURWETENSCHAPPELIJKE BETEKENIS EN NATUURSCHOON	8
3.1.	<u>GEOMORFOLOGIE EN HYDROGRAFIE</u>	8
3.2.	<u>HET WATER</u>	9
	1. SLIB	
	2. ALGEN	
	3. DOOD ORGANISCH MATERIAAL	
	4. BACTERIËN	
	5. DIERLIJK PLANKTON	
	6. VISSEN	
	7. VOEDSELKETENS IN HET WATER	
3.3	<u>DE ONDERWATERBODEMS</u>	12
	1. BODEMFAUNA	
	2. VISSEN EN KREEFTACHTIGEN	
	3. VOGELS	
3.4.	<u>WADPLATEN</u>	14
	1. BODEMFAUNA	
	2. VOGELS	
	3. ZEEHONDEN	
3.5	<u>KWELDERS EN ZANDPLATEN</u>	19
	1. VEGETATIE	
	2. VOGELS	
	3. ZANDPLATEN EN JONGE DUINFOMATIES	
3.6	<u>NATUURSCHOON</u>	22
4.	RECHTSGEVOLGEN VAN DE AANWIJZING	23
4.1	<u>KOPPELING MET DE PKB</u>	23
4.2	<u>VERGUNNINGPLICHT</u>	25
4.3	<u>ONTHEFFINGPLICHT</u>	26
4.4	<u>AFSLUITEN VAN GEBIEDEN</u>	28
	1. ONDER WATER STAANDE GEBIEDEN	
	2. DROOGVALLENDE GEBIEDEN	
4.5	<u>RELATIE MET ANDERE INSTRUMENTEN</u>	30
	1. WET GELUIDHINDER	
	2. GEMEENTELIJKE VERORDENING WADDENZEEGEBIED	
5.	GEBRUIK EN BEHEER	31
5.1	<u>NATUURBEHEER</u>	31
5.2	<u>SCHEEPVAART EN VERVOER</u>	32
	1. SCHEEPVAART IN HET NATUURMONUMENT	
	2. SCHEEPVAART BUITEN HET NATUURMONUMENT	
	3. OVERIG VERVOER	
5.3	<u>RECREATIE</u>	33
	1. HET ZICH BEVINDEN IN HET NATUURMONUMENT	
	2. WADLOPEN	

	3. PLANKZEILEN EN ZEEKANOËN	
	4. SPORTVISSERIJ	
5.4	<u>JACHT</u>	36
5.5	<u>BEROEPSVISSERIJ</u>	36
	1. BEROEPSVISSERIJ OP VIS EN KREEFTACHTIGEN	
	2. VISSERIJ OP KOKKELS EN MOSSELZAAD	
	3. AANLEG MOSSELPERCELEN	
5.6	<u>HET WINNEN VAN WADPIEREN EN ANDERE BODEMDIEREN</u>	40
5.7	<u>ZAND- EN SCHELPEWINNING EN ONTGRONDINGEN</u>	40
5.8	<u>BAGGERSPECIE</u>	41
5.9	<u>LOZINGEN</u>	41
5.10	<u>KABELS, BUISLEIDINGEN EN DERGELIJKE</u>	41
5.11	<u>SEISMISCH ONDERZOEK, EXPLORATIE- EN EXPLOITATIEBORINGEN</u>	42
5.12	<u>BURGERLUCHTVAART</u>	43
5.13	<u>MILITAIR GEBRUIK</u>	43
6.	HANDHAVING EN TOEZICHT	45
7.	INLICHTINGEN	46

TOELICHTING

BEHORENDE BIJ DE BESCHIKKING NBLF-93-6831 TOT AANWIJZING VAN HET STAATSNATUURMONUMENT "WADDENZEE II" INGEVOLGE DE NATUURBESCHERMINGSWET

1. INLEIDING

De Waddenzee is het grootste en meest natuurlijke natuurgebied van Nederland. De Waddenzee is ons grootste zoutwater getijdegebied en behoort tot de belangrijkste watergebieden langs de gehele Atlantische kust van Europa en Afrika. Het vormt een onvervangbare schakel in een internationale keten van vergelijkbare gebieden.

In nationaal opzicht vormt de Waddenzee in feite één van de laatste (en daarvan de grootste) werkelijk grootschalige ecosystemen waar de menselijke invloed gering is en de natuurlijke processen (binnen zekere grenzen) vrij spel hebben. De invloed van het getij, de golfwerking en de wind zijn bepalend voor de belevingswaarde. De Waddenzee wordt ervaren als een gebied van bijzondere landschappelijke schoonheid.

Het gebied is van groot belang door de aanwezigheid van twee soorten zeehonden en uitgestrekte kwelders met zoutminnende vegetatie. Het gebied is als kraamkamer, paai- en opgroeigebied voor tal van vissoorten en bijvoorbeeld garnalen van vitale betekenis voor het functioneren van het Noordzee-ecosysteem. De bodemfauna, de vissen en de vegetatie van de buitendijkse gebieden vormen de voedselbron voor een zeer grote hoeveelheid steltlopers en andere watervogels, die de Waddenzee tevens gebruiken als rustgebied en soms ook als rui- en broedgebied.

De Waddenzee is een onmisbare schakel in de jaarlijkse trekbewegingen van tal van vogels die tot in Siberië en Groenland hun broedgebieden hebben en tot in Afrika en het Zuidpoolgebied overwinteren. De Waddenzee is hiermee van groot internationaal belang. Zelfs wanneer de aantallen per moment worden genomen worden de Ramsar-normen (de normen voor kwalificatie als wetland van internationaal belang) voor bijna alle vogelsoorten ver overschreden. De Waddenzee is daarom in 1984 als wetland (op grond van de Wetlands-Conventionie) aangewezen. In 1991 is het gebied voorts als speciale beschermingszone (ingevolge de EG-Vogelrichtlijn) aangewezen.

Internationale afspraken over de bescherming van de Waddenzee zijn gemaakt bij de Zesde Trilaterale Regeringsconferentie over de Bescherming van de Waddenzee (Esbjerg, november 1991).

Ter bescherming van de natuurwetenschappelijke betekenis en het natuurschoon zijn eerder grote delen van de Waddenzee aangewezen als staats- en beschermd natuurmonument ingevolge de

Natuurbeschermingswet (zie 1.1). Deze toelichting hoort bij de aanwijzing van het staatsnatuurmonument "Waddenzee II", waarmee het grootste deel van de nog niet eerder aangewezen delen onder de werking van de Natuurbeschermingswet worden gebracht. "Waddenzee II" bestaat voor een deel uit wadplaten, maar het grootste deel ervan bestaat uit gebieden die permanent onder water staan: watervlaktes, geulranden en geulen. De oppervlakte van "Waddenzee II" bedraagt circa 80.000 hectare. De achtergronden bij deze aanwijzing zijn beschreven in 1.2.

Vervolgens komen in deze toelichting achtereenvolgens aan de orde de begrenzing, de natuurwetenschappelijke betekenis en het natuurschoon, de rechtsgevolgen van de aanwijzing en het gebruik en beheer.

De aanwijzing "Waddenzee II" is onlosmakelijk verbonden met de andere Natuurbeschermingswet-aanwijzingen in de Waddenzee, met name met de aanwijzing van grote delen van de Waddenzee als staatsnatuurmonument op 18 mei 1981 (hierna te noemen "Waddenzee I"). "Waddenzee I" behelst samenhangende complexen van broed-, fourageer- en rustgebieden voor vogels en verblijfplaatsen van zehonden met een oppervlakte van circa 125.000 hectare. Deze toelichting heeft tevens betrekking op "Waddenzee I" en vervangt daarmee de oorspronkelijke toelichting uit 1981. De aanwijzing van "Waddenzee I" als zodanig en de kaart SN 75 uit 1981 blijven van kracht. Het spreekt vanzelf dat geldige vergunningen en ontheffingen, die betrekking hebben op "Waddenzee I", eveneens van kracht blijven (zie hoofdstuk 4). Duidelijkshalve zij vermeld dat deze toelichting géén betrekking heeft op andere aanwijzingen in het Waddengebied (zie 1.1). De andere aanwijzingen worden na herziening van de Natuurbeschermingswet met elkaar in overeenstemming gebracht.

1.1 EERDERE TOEPASSING VAN DE NATUURBESCHERMINGSWET IN DE WADDENZEE

De aanwijzing van "Waddenzee I" gebeurde naar aanleiding van de vaststelling van de planologische kernbeslissing over de "Nota over de hoofdlijnen van de ontwikkeling van de Waddenzee" (Tweede Kamer, 1980-1981, 13933, nr 53). Hierna wordt korthedshalve van "pkb" gesproken. Vóór die datum waren de Boschplaat op Terschelling (1974; eigendom van de Staat) en grote delen van de Dollard (1977/1978; deels eigendom van Natuurmonumenten en het Groninger Landschap, deels eigendom van de Staat) al aangewezen. In 1982 volgde nog een aantal aanwijzingen van particuliere gronden, te weten: de Schorren van de Eendracht op Texel, de kwelders van de Groninger noordkust, het Neerlands Reid op Ameland en een deel van de Friese kwelders.

Aanwijzing van gronden in Noord Friesland buitendijks en de direct aangrenzende wad- en landaanwinningsstrook vond plaats nadat duidelijkheid was ontstaan over het nieuwe dijktracé van Noord Friesland: In 1986 werden de daar liggende eigendommen van de Staat aangewezen, in 1988 volgde het grootste deel van de in particulier eigendom zijnde kwelders.

Het totaal van deze aanwijzingen maakt dat tot op heden circa de helft van alle staatseigendommen van het pkb-gebied onder de Natuurbeschermingswet is gebracht, en - op de Friese zomerpolders, enkele kleine kwelderrandjes onder Terschelling en Ameland en twee kleine stukjes bij Texel na - alle particuliere eigendommen. Het resultaat van de onderhavige aanwijzing is dat circa 90 % van de Waddenzee onder de Natuurbeschermingswet is gebracht.

NATUURBESCHERMINGSWET; AANWIJZINGEN IN DE WADDENZEE

SN - Staatsnatuurmonument; eigendommen van de Staat
BN - Beschermd Natuurmonument; eigendommen van
andere overheden of particulieren

gebied	type	eigenaar	datum	grootte (ha)
De Boschplaat	SN	de Staat	08-11-1974	3.300
Dollard	BN	Natuurmonumenten en Groninger Landschap	20-05-1977	5.550
Dollard	SN	de Staat	19-10-1978	750
Grote delen van de Waddenzee	SN	de Staat	18-05-1981	125.000
Neerlands Reid	BN	Particulieren	23-07-1982	265
Schorren van de Eendracht	BN	Natuurmonumenten	23-07-1982	970
Kwelders noordkust Friesland I	BN	Waterschap Fryslân	23-07-1982	670
Kwelders noordkust Groningen	BN	Particulieren	23-07-1982	1.230
Noord Friesland Buitendijks	SN	de Staat	24-07-1986	4.600
Noord Friesland buitendijks	BN	Particulieren	13-09-1988	900

1.2 ACHTERGRONDEN BIJ DE AANWIJZING VAN "WADDENZEE II"

De aanwijzing "Waddenzee I" betreft voornamelijk plaatgebieden die van belang zijn als foerageergebied voor vogels en rustgebied voor zeehonden. Vogels en zeehonden zijn echter niet los te zien van het totale ecosysteem, waarvan ook het bodemleven en de organismen in het water (vissen, kreeftachtigen, alle soorten planktonische organismen) deel uitmaken.

Dit besef heeft in de jaren na de aanwijzing van "Waddenzee I" geleid tot de opvatting dat een meer integrale bescherming van de Waddenzee als natuurgebied noodzakelijk is.

In 1988 is in de Interdepartementale Waddenzee Commissie (IWC) en het Coördinatie College Waddengebied (CCW) overeenstemming bereikt over de wijze waarop de wettelijke bescherming van de Waddenzee nader vorm kan worden gegeven.

In een brief over dit onderwerp aan de Tweede Kamer van de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer van 6

april 1989 (Tweede Kamer 1988-1989, 17990, nr. 30) wordt onder meer het voornemen uitgesproken om in principe ook het resterende deel van de Waddenzee onder de werking van de Natuurbeschermingswet te brengen. Daarbij is besloten een uitzondering te maken voor de doorgaande hoofdvaarroutes, de stroken direct ten zuiden van de bewoonde eilanden (tot globaal de eerste geul), de militaire terreinen Vliehors en Noordvaarder en de grote zeegaten (minus de droogvallende platen).

Voorts is besloten dat een koppeling zal worden aangebracht tussen het vergunningen- en ontheffingenbeleid op grond van de Natuurbeschermingswet en het beleid neergelegd in de pkb Waddenzee.

De pkb uit 1980 is partieel herzien in 1985. De algehele herziening van de pkb is in het voorjaar van 1993 behandeld in de Tweede Kamer. De in de Tweede Kamer vastgestelde tekst van de herziene pkb is uitgangspunt bij de uitvoering van de Natuurbeschermingswet. In de herziene pkb is als hoofddoelstelling neergelegd de duurzame bescherming en ontwikkeling van de Waddenzee als natuurgebied. Door de aanwijzing van het overgrote deel van het Waddengebied als natuurmonument en de koppeling met het pkb-beleid, kunnen voorgenomen activiteiten in het gebied via de procedures van de Natuurbeschermingswet getoetst worden aan de hoofddoelstelling van de pkb Waddenzee.

In de eerder genoemde brief van de Minister van VROM is tenslotte aangegeven dat bij de uitbreiding van het toepassingsbereik van de Natuurbeschermingswet de decentralisatie van bevoegdheden naar de provincies aan de orde zal komen. Decentralisatie zal echter pas kunnen worden geëffectueerd nadat de integrale herziening van de Natuurbeschermingswet in werking is getreden, aangezien de vigerende wet deze mogelijkheid niet biedt.

In het kader van het CCW zijn afspraken gemaakt tussen rijk en provincies met betrekking tot de decentralisatie van het vergunningenbeleid nadat de herziene Natuurbeschermingswet in werking is getreden. Voorts zijn afspraken gemaakt over de rol van de provincies bij onderdelen van de uitvoering van de Natuurbeschermingswet vóór inwerkingtreding van de herziene Natuurbeschermingswet. Het betreft een verzwaarde adviesrol van de provincies bij een deel van het vergunningen- en ontheffingenbeleid en bij de aanwijzing van gesloten gebieden ex artikel 17 van de Natuurbeschermingswet. Deze afspraken worden vastgelegd in een bestuursovereenkomst tussen de Staatssecretaris van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en de Stuurgroep Waddenprovincies. Het ligt in de bedoeling dat deze overeenkomst op 1 december 1993 wordt ondertekend.

De aanwijzing van het staatsnatuurmonument "Waddenzee II" is aangekondigd in de regeringsbeslissing van het Natuurbeleidsplan (Tweede Kamer, 1989-1990, 21 149, nrs. 2-3). De nu voorliggende beschikking is de uitwerking van het uit 1988 daterende voornemen. Met het van kracht worden van deze aanwijzing is in totaal circa 85% van de staatsgronden in het pkb-gebied onder de werking van de Natuurbeschermingswet gebracht.

2. BEGRENZING

De begrenzing van het staatsnatuurmonument "Waddenzee I" is aangegeven op de kaart SN 75 behorende bij de beschikking NLB/46323 van 18 mei 1981 (Stcrt. 1981, 93). Opgemerkt zij dat deze kaart ten aanzien van vaargeulen, alsmede de begrenzing bij de platen (zijnde de laagwaterlijn op de Hydrografische Kaart) de toenmalige situatie weergeeft. De grens van het natuurmonument is met de veranderingen "meegegaan".

Op kaart SN 112, behorend bij de beschikking NBLF-93-6831, is onder meer aangegeven welke gebieden van de Waddenzee vallen onder de aanwijzing van het staatsnatuurmonument "Waddenzee II". Het betreft alle delen van het pkb-gebied die tot nu toe nog niet onder de werking van de Natuurbeschermingswet vielen, behoudens de reeds in 1.2 genoemde uitzonderingen. Evenmin worden aangewezen de gebieden in het gedeelte van het stroomgebied van de Eems waarover met de Duitse Bondsrepubliek verschil van mening bestaat over het verloop van de Rijksgrens. De grens van het natuurmonument volgt hier de grenslijn van het betwiste gebied. Deze begrenzing impliceert niet dat de Nederlandse Staat afstand doet van zijn aanspraken op het betwiste gebied.

De begrenzing van "Waddenzee II" sluit naadloos aan op die van "Waddenzee I"; de begrenzing tussen beide natuurmonumenten wordt gevormd door de laaglaagwaterspringlijn zoals die is te herleiden uit de Hydrografische Kaart. De begrenzing van "Waddenzee I" en "Waddenzee II" gezamenlijk verloopt globaal als volgt.

De buitengrens van "Waddenzee I" en "Waddenzee II" wordt primair bepaald door de begrenzing van de pkb-Waddenzee. Aan de zuidzijde sluit de begrenzing aan op andere natuurmonumenten (Kwelders langs de noordkust van Groningen en Friesland, Noord-Friesland Buitendijks en Dollard) en loopt de grens overigens langs de buitenteen van hoogwaterkeringen en (bij havenmondingen) strekdammen. In de Eems en bij de Waddeneilanden loopt de grens van oost naar west als volgt:

Bij de Dollard tot aan de strekdam ten westen van Termunterzijl volgt de grens de grenslijn van het betwiste gebied. Aan weerszijden van Delfzijl bevindt zich geen natuurmonument. Het natuurmonument begint weer bij Voolhok ten noorden van Delfzijl. Bij Voolhok loopt de grens vanaf paal 29 in zuiver oostelijke richting tot aan de grenslijn van het betwiste gebied, die in noordelijke richting langs de Bocht van Watum en de Oude Westereems gevolgd wordt tot aan de pkb-grens bij Rottum. De havenmond van Eemshaven en van de uitwatering van de Eemscentrale behoren niet tot het natuurmonument. Vanaf Rottumeroog en -plaat volgt de grens de pkb-grens tot en met de Kooi- en Kobbeduinen op Schiermonnikoog. Van hieraf loopt de grens in zuidelijke richting tot aan de eerste geul vanaf het eiland. De grens volgt de geul in westelijke richting, zodanig dat de wadplaat onder het bewoonde deel van Schiermonnikoog niet het natuurmonument behoort. De vanaf het eiland niet te voet bereikbare zandplaten en ondiepten in het

Friese Zeegat (Westgat) behoren tot het natuurmonument. Vanaf Schiermonnikoog naar Ameland volgt de noordgrens de pkb-grens tot en met de Zoute Weide, daarbij het beschermd natuurmonument Neerlands Reid als het ware insluitend. De grens volgt hierbij de Kooioerdstuifdijk en de zogenaamde grenspeillijn rond de Kooiduinen. Van hieraf (coördinaat 185.650 bij 606.350) loopt de grens in zuidzuidoostelijke richting naar de eerste geul onder het eiland, die in westelijke richting wordt gevolgd, zodat de wadplaten onder het bewoonde deel van het eiland niet tot het natuurmonument behoren. Bij de Boschplaat op Terschelling sluit het natuurmonument aan op het staatsnatuurmonument Boschplaat. De grens loopt vervolgens oostelijk van de Kleine Slenk vanaf de pkb-grens (coördinaat 159.075 bij 602.000) pal naar het zuiden tot aan de eerste geul, die in westelijke richting wordt gevolgd, zodat het Terschellingerwad onder het bewoonde deel van het eiland niet tot het natuurmonument behoort. Ook de Noordvaarder behoort niet tot het natuurmonument, maar de niet te voet bereikbare droogvallende platen en ondiepten in het zeegat van Terschelling wel. Bij de oostpunt van Vlieland volgt de grens de geul om het eiland in westelijke richting, zodat de aan het eiland liggende wadplaten niet tot het natuurmonument behoren. Vanaf de plaats waar de geul doodloopt loopt de grens in noordnoordoostelijke richting tot aan de hoofdwaterkering (bij Dodemansbol), die in westelijke, vervolgens zuidelijke en weer westelijke richting om de Kroonspolders heen wordt gevolgd tot bij de Vijfde Kroonpolder (coördinaten 125.300 bij 585.000). De grens loopt vanaf deze coördinaat pal naar het zuiden tot aan de eerste geul, die naar het westen wordt gevolgd, zodat de Vliehors met aangrenzende wadplaten niet tot het natuurmonument behoort. Aan de noordzijde van Texel behoren de wadplaten bij De Cocksdorp tot aan de eerste geul niet tot het natuurmonument. De grens sluit aan op het beschermd natuurmonument Schorren van de Eendracht/Vlakte van Kerken. De ten zuiden hiervan gelegen wadplaten bij Oudeschild en Oosterend tot de eerste geul behoren niet tot het natuurmonument, de Mokbaai en de Hors conform de pkb-grens wel.

De **binnengrenzen** van de natuurmonumenten Waddenzee I en II worden bepaald door de betonde vaarwateren en/of bebakende geulen. Bij een vaarwater dat aan beide zijden betond is wordt de grens met het staatsnatuurmonument gevormd door de lijnen die de rode, respectievelijk groene tonnen verbinden.

Waar slechts aan één zijde betonning of bebakening aanwezig is, wordt het buiten de aanwijzing vallende gebied gesteld op een strookbreedte van 75 meter aan die zijde van de betonning of bebakening waar zich volgens de Hydrografische kaart het vaarwater bevindt.

De begrenzing van de natuurmonumenten Waddenzee I en II is op veel plaatsen aan verandering onderhevig. Door de dynamiek van het Waddengebied in combinatie met het belang van de scheepvaart, kan het namelijk noodzakelijk zijn de betonning of bebakening te verplaatsen. De begrenzing volgt dan de betonning of bebakening. Ook de laagwaterlijn kan zich verplaatsen.

De begrenzing van de als natuurmonument aangewezen delen van de

Waddenzee is in het terrein veelal aangegeven door middel van betonning, bebakening en/of bebording. Deze begrenzing is maatgevend, bijvoorbeeld bij de beoordeling van overtredingen. Waar betonning, bebakening en/of bebording ontbreekt, is de begrenzing van de natuurmonumenten bepalend zoals die is aangegeven op de jaarlijks door de Chef der Hydrografie van het Ministerie van Defensie uit te geven Hydrografische Kaart van het Waddengebied.

De aanwijzing van "Waddenzee II" hangt samen met de discussie over de wettelijke regeling Waddenzee, die primair betrekking had op het pkb-gebied. Om deze reden is aangesloten bij de pkb-grens. Dit sluit de aanwijzing van aangrenzende gebieden die een nauwe relatie hebben met het pkb-gebied evenwel niet uit. Voorts zullen te zijner tijd de mogelijkheden voor aanwijzing van het met Duitsland betwiste grensgebied en de nu nog door Defensie als schietterrein gebruikte Noordvaarder worden gezien.

3. NATUURWETENSCHAPPELIJKE BETEKENIS EN NATUURSCHOON

De thans aangewezen wateren en wadplaten vormen één geheel met de reeds eerder aangewezen staats- en beschermde natuurmonumenten in het pkb-gebied. In deze paragraaf staat een korte karakterschets van de gebieden die vanaf nu onder de werking van de Natuurbeschermingswet vallen en de gebieden die in het kader van "Waddenzee I" zijn aangewezen. Allereerst wordt ingegaan op geomorfologische en hydrografische processen (3.1). Daarna is de beschrijving onderverdeeld in sub-ecosystemen, te weten: het water (3.2), de onderwaterbodems van permanent onder water staande gebieden (3.3), de wadplaten (3.4) en de kwelders (3.5). Tenslotte wordt kort ingegaan op het natuurschoon (3.6). Voor meer informatie kan tevens worden verwezen naar het Beheersplan Natuur Waddenzee van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (1989).

3.1 GEOMORFOLOGIE EN HYDROGRAFIE

De Waddenzee is een ondiepe randzone van de Noordzee. Zij dankt haar ontstaan ten dele aan de zeespiegelrijzing, ten dele misschien ook aan de afbraak van het veen dat zich in prehistorische tijden uitstreckte tussen de zandige schoorwal en de hogere gronden van het vasteland. Na het verdwijnen van dit veen bleef een verdrongen randzone over, die door openingen in de schoorwal onder invloed stond van het getij.

Waar de omstandigheden gunstig waren, namelijk aan de zuidzijde van de eilanden en (vooral) op beschutte plaatsen aan de landzijde van de Waddenzee, werd klei afgezet. Dit ging door totdat de opgeslibde gronden zo hoog waren dat ze nog maar zelden overstroomd werden. Zo ontstonden lagere en hogere kwelders. In de rest van de Waddenzee waren (en zijn) de stroomsnelheden en de golfwerking zo groot dat daar alleen zand kon blijven liggen, met daartussen maar weinig slib. Daar ontstond het gebied van platen en geulen.

De wadplaten bestaan grotendeels uit fijn zand, de bodem van de geulen uit tamelijk grof zand. Ten dele is het sediment in de Waddenzee afkomstig van de erosie van de kustzone van de Noordzee, maar voor 15 à 20% is het afkomstig van de Rijn en de Maas. Door de eeuwen heen heeft de bodem van de Waddenzee ongeveer de zeespiegelrijzing kunnen bijhouden. Daardoor bestaat de ondergrond uit een vele meters dikke laag wadzand, waarin nog sporen zijn te vinden van vroegere geulen. Het proces van sedimentatie tussen een steeds wisselend geulenpatroon gaat nog steeds door, tot op de dag van vandaag. Uit zeer nauwkeurige metingen blijkt dat er een (zeer gering) sedimentatie-overschot is: op de (zeer) lange duur zou de Waddenzee daardoor steeds ondieper kunnen worden. Door de te verwachten stijging van de zeespiegel en mogelijk bodemdaling door bijv. gaswinning moet echter in de toekomst rekening worden gehouden met afname van het oppervlak droogvallend wad.

De platen in de Waddenzee liggen op een hoogte van maximaal circa NAP tot 60 cm boven NAP. De meeste wadplaten liggen echter beneden

het gemiddeld zeeniveau en staan dan ook gedurende 75% van de tijd onder water. De gemiddelde wadplaat valt ongeveer 3 uur per getijcyclus (dus ongeveer twee maal per dag drie uur) droog. Het zeewater dat ze overspoelt stroomt bij vloed (= opkomend water) tussen de waddeneilanden door de Waddenzee in en het stroomt bij eb (= afgaand water) door dezelfde zeegaten weer terug in de Noordzee. Een deel van het water blijft uiteraard achter in de geulen. Vanaf de openingen tussen de waddeneilanden loopt een steeds verder vertakkend geulenstelsel het wad op. Veel van die vertakkingen eindigen in een hoog gelegen wadstrook die vanaf elk waddeneiland in de richting van het vasteland loopt. Men spreekt van wantij als op zo'n wadstrook twee vloedstromen elkaar ontmoeten. De ene vloedstroom is afkomstig uit het zeegat ten westen van het eiland, de andere uit het zeegat aan de oostzijde.

Het zeewater is de belangrijkste ecologische schakel tussen de Waddenzee en andere ecosystemen. Het bevat behalve Noordzeeplankton ook de anorganische voedingsstoffen en - eventueel - de verontreinigingen die het leven in de Waddenzee bepalen. Doordat ongeveer 10% van het water dat de westelijke Waddenzee instroomt afkomstig is van de Rijn, is het minder zout dan het Noordzee-water op enige afstand van de kust. Bovendien is er via de spuisluizen van Den Oever en Kornwerderzand vrij veel aanvoer van zoet spuiwater uit het IJsselmeer. In het oostelijk deel van de Waddenzee (behalve bij Lauwersoog) is de invloed van rivier- en spuiwater veel minder groot. In principe is de uitstroom van zoet water in de Waddenzee een natuurlijk verschijnsel, dat een karakteristieke invloed heeft op de levensgemeenschap. Het spuiregim bij de Afsluitdijk, en ook bij andere spuiplaatsen is echter tamelijk sterk afwijkend van de natuurlijke uitloop van zoet water. Het Eems-estuarium is dan ook het enige gebied in het Nederlandse deel van de Waddenzee met een nog min of meer natuurlijke zoutgradient.

3.2 HET WATER

De voornaamste samenbindende factor in het ecosysteem van de Waddenzee is het water. Over het algemeen is het water van de Waddenzee tamelijk troebel. Die troebeling is afkomstig van kleine, in het water zwevende levende en dode deeltjes die het licht onderscheppen en (gedeeltelijk) terugkaatsen. De voornaamste van die deeltjes passeren hieronder de revue. Verder wordt kort beschreven welke grotere organismen eveneens in het water leven.

3.2.1 SLIB

In de eerste plaats bevinden zich veel kleine slibdeeltjes in het water. Deze deeltjes zijn zo klein en zo licht dat ze in gebieden met hoge stroomsnelheden tijdens eb en vloed, en in gebieden met een sterke golfslag niet tot bezinking komen of steeds weer opgewerveld worden. Natuurlijke slib-afzetting vindt dan ook voornamelijk plaats in beschutte gebieden langs de vastelandskust, op wantijen en op kwelders. Daarnaast vindt ook slib-afzetting plaats in gebieden waar de geomorfologische situatie door de mens

gewijzigd is: De watervlaktes ten noorden van de Afsluitdijk, het Amsteldiep, het gebied ten westen en noorden van Harlingen, de Zoutkamperlaag, de vaargeulen naar de verschillende havens rond de Waddenzee, en tenslotte de havens zelf. Vooral de havens vormen bijzonder efficiënte bezinkbekkens, doordat er wel steeds enige waterverversing is, maar praktisch geen stroomsnelheid en golfwerking. Overigens bezinkt er per dag maar een zeer klein deel van de totale sliblast van de Waddenzee; de meeste slibdeeltjes gaan dag-in, dag-uit heen en weer met eb en vloed, als onderdeel van het water.

De kwaliteit van het slib kan gemakkelijk worden beïnvloed door de aanwezigheid van zware metalen en organische microverontreinigingen. Die hechten zich namelijk gemakkelijk aan slib. Veel van deze stoffen komen dan ook aan slib gebonden in de Waddenzee voor. Met het bezinken van dat slib worden de verontreinigingen in de sedimentatie-gebieden vastgelegd. Vanuit de bodem van die gebieden kunnen de voedselketens van de Waddenzee steeds opnieuw weer met de verontreinigingen in aanraking komen.

De meeste slibrijke gebieden van de Waddenzee zijn op dit moment nog niet zo vuil dat veranderingen in de levensgemeenschappen kunnen worden aangetoond, maar op enkele plaatsen, met name bij spuiplaatsen en havens kunnen al schadelijke effecten op vissen worden aangetoond.

3.2.2 ALGEN

Hoewel algen qua massa niet de hoofdmoot van het zwevend materiaal vormen, zijn zij wel de belangrijkste voedselbron voor het leven in het water en voor de bodemdieren in de Waddenzee die hun voedsel uit het water halen. In de loop van voorjaar en zomer treedt meestal een aantal na elkaar komende algenbloeien op. Vroeg in het voorjaar hebben enkele kiezelwiersoorten meestal de overhand. Later, als de kiezelzuurvoorraden in het water uitgeput raken, volgt meestal een bloei van de microscopisch kleine alg *Phaeocystus*. *Phaeocystus* kan kolonies van vele cellen vormen die in een gezamenlijk slijmbolletje leven. Het afsterven van de *Phaeocystus* in de voorzomer gaat doorgaans gepaard met schuimontwikkeling: het ontbindende slijm wordt in brekende golven opgeklopt tot een grauwe massa.

De vele soorten algen van ons kustwater hebben gemeen, dat ze zich bij aanwezigheid van voldoende voedingsstoffen zeer snel voortplanten (door deling). Toch is er na de voorzomer geen voortdurende toename van de hoeveelheden algen. Want met name in de zomer en de nazomer zijn er veel organismen die het plantaardig plankton als voedsel gebruiken.

3.2.3 DOOD ORGANISCH MATERIAAL

In alle jaargetijden zitten er zeer veel kleine dotjes vlokkerig materiaal in het water, bestaand uit min of meer in ontbinding verkerende plantaardige of dierlijke resten. Deze materie wordt detritus genoemd. Het "versere" deel van het detritus is

waarschijnlijk voor een groot deel afkomstig van algencellen, die door voedselgebrek en infectie door bacteriën zijn gestorven. Voor zover het detritus nog verteerbaar materiaal bevat wordt het verder afgebroken door bacteriën. Op hun beurt worden die bacteriën weer gegeten door ééncelligen en andere microscopisch kleine organismen. Vaak zijn in het organisch materiaal ook veenresten te herkennen. Deze zijn waarschijnlijk tamelijk onbelangrijk als voedselbron. Alleen via (zeer langzame) afbraak door bacteriën leveren ze een bijdrage aan de voedselrijkdom van de Waddenzee.

3.2.4 BACTERIËN

Praktisch alle dode organische stof in het water kan door bacteriën afgebroken worden. Daarbij zijn vers gestorven algencellen en resten van andere organismen zeer goed verteerbaar en veenresten veel minder. Dank zij het feit dat veel algen organische stof in opgeloste vorm uitscheiden in het water, vormen ook opgeloste voedingsstoffen een belangrijke bron van bacteriegroei. Andere organismen dan bacteriën kunnen deze opgeloste organische stof waarschijnlijk niet benutten. Op hun beurt vormen bacteriën een voedingsbron voor andere organismen, zoals eencelligen.

3.2.5 DIERLIJK PLANKTON

Dierlijk plankton bestaat uit veelal kleine, in het water zwevende organismen, die met de eb- en vloedstroming meebewegen. De belangrijkste dieren in deze groep zijn de met het blote oog nog net zichtbare roeipootkreeftjes (Copepoden). Algen zijn een belangrijke voedselbron voor de Copepoden; daarnaast eten ze ook ander organisch materiaal en bacteriën.

Het plankton bevat ook een aantal grotere dieren, met name Ribkwallen en Schijfkwallen. Zij leven van het kleinere plankton, dat met behulp van vangarmen en netelcellen (een soort miniatuurharpoentjes) gevangen wordt. In de zomer kan de rondrijvende kwallenmassa aanzienlijk zijn, getuige de problemen die sommige vormen van visserij van kwallen kunnen ondervinden.

Een derde plankton-categorie wordt gevormd door jeugdstadia van bodemdieren en vissen. Veel bodemdieren in de Waddenzee hebben jeugdstadia die in het water zweven. Larven van diverse soorten wormen, alle schelpdieren (Mossels, Kokkels, Strandgapers, Nonnetjes en dergelijke) en de meeste grotere kreeftachtigen (Krabben, Zeepokken) zijn in voorjaar en zomer heel rijk in het plankton.

Via het water kunnen dus bodemdieren zich over alle wadplaten en geulbodems verspreiden. Daardoor treedt altijd snelle (her)bevolking op van nieuwe gebieden en van gebieden die ontvolkt zijn geraakt. Nieuwe gebieden ontstaan voortdurend bij geulen die zich verleggen. Ontvolking kan bijvoorbeeld ontstaan door strenge winters, of na sterfte door schelpdiervisserij en zandwinning. Behalve de larven van bodemdieren komen in het voorjaar ook nog verscheidene soorten vislarven in het plankton voor (Schol, Bot, Tong). Deze minuscule jonge visjes leven van klein dierlijk

plankton totdat ze vrij snel na aankomst in de Waddenzee overgaan tot het gewone platvisleven.

3.2.6 VISSSEN

De hierboven beschreven levende componenten van het Waddenzeewater vormen het voedsel voor actief in het water rondzwemmende vissen. Voor hen bestaat er geen scherp onderscheid tussen Noordzee en Waddenzee; zij zijn in staat positie te kiezen in het patroon van platen en geulen. Sommige houden zich toch voornamelijk in de zeegaten op (Makreel), andere komen ook boven de wadplaten (jonge Haring, Geep).

Een deel van deze vissen leeft van plankton, bij voorbeeld Haring, Sprot, Spiering en de verschillende Zeenaaldsoorten.

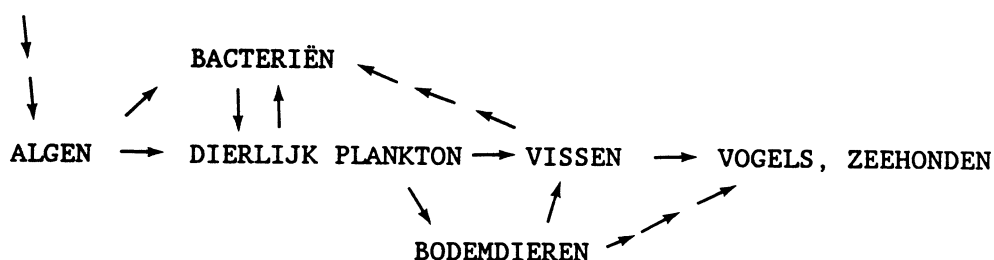
Andere zijn roofvissen, zoals Makreel, Zeeforel en Geep.

3.2.7 VOEDSELKETENS IN HET WATER

In de voedselketens van het water spelen de algen, het dierlijk plankton en de bacteriën een centrale rol. De algen als producenten van organisch materiaal, het dierlijk plankton als grazers op algen en de bacteriën als afbrekers van alles wat nog niet door anderen is verteerd. Uiteraard lopen de voedselketens via vissen door naar vogels en zehonden, maar daarmee is relatief weinig organische stof gemoeid.

Een deel van de organismen in het water wordt weggevangen door het bodemleven: veel bodemdieren filteren plankton uit het water. In onderstaand schema is de voedselketen van het water van de Waddenzee samengevat.

anorganische voedingsstoffen

3.3 DE ONDERWATERBODEMS

Er zijn grote overeenkomsten tussen de levensgemeenschap van wadplaten (zie 3.4) en die van de niet droogvallende gebieden in de Waddenzee. Het zijn in feite allebei onderwaterbodem, gevoed door hetzelfde water en benut door deels dezelfde vissen en kreeftachtigen.

Maar er zijn ook verschillen. Deze zijn deels terug te voeren op de onderlinge verhouding van de drie belangrijkste voedselbronnen voor bodemdieren, te weten:

- fijn verdeeld voedsel in het water,
 - bezinkend voedsel en
 - voedsel dat door micro-algen op de bodem geproduceerd wordt.
- Van deze drie bronnen is de eerste relatief belangrijk voor gebieden die permanent onder water staan en de laatste juist relatief onbelangrijk.

Een ander verschil met de "gewone" wadplaten is de meer constante aanwezigheid van vissen, krabben en garnalen. Het kan zijn dat zij ervoor zorgen dat in de Waddenzee slechts zelden grote kokkelbanken ontstaan in permanent onder water staande gebieden. Daar staat tegenover dat er minder predatie is door vogels. Weliswaar zijn er andere vogels die duikend toch nog kans zien bodemdieren te eten zoals de Eidereend, maar bij de predatie op permanente onderwaterbodems spelen vogels toch niet zo'n grote rol. Het resultaat is dat de voedselketens rond de permanente onderwaterbodems toch anders verlopen dan bij de wadplaten.

3.3.1 BODEMFAUNA

Zoals hierboven al ter sprake kwam is de productie van bodembewonende micro-algen in watervlaktes en geulen minder groot dan in droogvallende gebieden. Het zonlicht wordt namelijk in het water al snel onderschept door algen, slib en andere zwevende deeltjes. Doordat het Waddenzee water nogal troebel is, is de groei van bodemalgen op een permanente diepte van enkele meters al zeer gering. Bodemdieren in permanent water moeten het dus vooral van langsdrijvend en bezinkend voedsel hebben.

Dit gegeven houdt in dat alleen in echte sedimentatiegebieden veel bodemdieren kunnen leven die hun voedsel uitsluitend van of uit de bodem halen. Daarbij horen de wormsoorten *Heteromastus filiformis* en *Capitella capitata* en het Wadslakje. Dergelijke dieren ontbreken in de zandige geulbodems en in de meestal eveneens tamelijk zandige ondieptes tussen geulen en wadplaten.

Dieren die hun voedsel uit het water halen, zoals Mossels en Kokkels, kunnen in principe in alle onderwatergebieden leven, zolang er maar voedsel in het water zit. Maar de echte bezinkingsgebieden zijn voor deze soorten toch wat minder geschikt dan de gebieden waar steeds weer vers water uit de Noordzee wordt aangevoerd. Mossels groeien het best aan de randen van de grotere geulen. Echt in de geulen zou voor de voedselvoorziening nog beter zijn, maar daar zijn de stroomsnelheden zo groot dat de bodem te onstabiel is voor massale vestiging van de meeste bodemdieren. De bodem van de grotere geulen in het waddegebied is relatief arm aan biomassa. Hier leven specialisten zoals de wormsoorten *Nereis longista* (die altijd ondergronds blijft) en *Magelona papillicornis*.

Behalve dieren die alleen van de bodem eten, of alleen uit het water, zijn er ook diersoorten die zowel uit het water als van de bodem kunnen eten. Een belangrijke vertegenwoordiger van die groep is het Nonnetje: een tweekleppig schelpdier. Het Nonnetje kan daardoor bijna overal voorkomen, behalve ook weer op plaatsen waar de bodem te beweeglijk is.

Over de biomassa van de bodemfauna van de permanent onder water staande gebieden is minder bekend dan van de biomassa op de droogvallende wadplaten. Maar bij recente inventarisaties (1981 - 1982) van het Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee bleek, dat de onderwaterbodem van de westelijke Waddenzee qua biomassa per m² ook rijk is. Buiten de mosselpercelen bleek de bodemfauna een gemiddelde biomassa zo'n 140 gram levend gewicht per m² te hebben. Ook was die biomassa, net als op de wadplaten, verdeeld over een groot aantal soorten bodemdieren. Al die bodemdieren bleken ook te vinden in de bodem van wadplaten, zij het in een wat andere aantals- en biomassaverhouding.

3.3.2 VISSSEN EN KREEFTACHTIGEN

De rijkdom aan bodemfauna zorgt ervoor dat de watervlaktes van de westelijke Waddenzee ook veel voedsel kunnen opleveren voor garnalen, andere kreeftachtigen, platvis en bodemvissen als Zeedonderpad, Harnasmannetje en Puitaal.

Ook de randen van de grotere geulen, de daaraan grenzende niet-droogvallende gebieden en de bodems van kleinere geulen zijn rijk aan vissen en garnalen. Deels komt dat doordat ze een functie als laagwatervluchtplaats hebben voor de heen- en weer trekkende vissen en kreeftachtigen die rond hoogwater op de wadplaten voedsel zoeken. Rond laagwater moeten die zich in de geulen terugtrekken. Het gevolg is een opeenhoping van leven, van platvis en garnalen die zich min of meer verschuilen in het zand tegen roofvissen en zeehonden.

3.3.3 VOGELS

De geulranden en watervlaktes vormen een belangrijk voedselgebied voor vogels die vanuit de lucht zoekend en duikend hun voedsel bemachtigen: meeuwen, sterns en aalscholvers. Daarvan zijn de verschillende sternsoorten (Grote stern, Visdief, Noordse stern en Dwergstern en gedurende de trektijd ook de Zwarte stern) aanwezig van voorjaar tot herfst, terwijl bijvoorbeeld Kokmeeuw, Stormmeeuw, Zilvermeeuw en Aalscholver het hele jaar te zien zijn.

De geulen en watervlaktes in de Waddenzee hebben voorts een belangrijke functie als overwinteringsgebied voor Eidereend, Toppereend, Middelste zaagbek en Brilduiker. In totaal zijn er 's winters ongeveer 20 soorten watervogels constant aanwezig. Daarvan is de Eidereend het meest talrijk, met aantallen tot over de 100.000. Ook 's zomers zijn er veel Eidereenden in de Waddenzee aanwezig. Deels zijn dat dieren van de eigen broedpopulatie, deels zijn het niet-broedende dieren uit het Oostzeegebied. Na het broedseizoen komen daar nog ruiende Eidereenden uit het Oostzeegebied bij.

3.4 WADPLATEN

De wadplaten zijn qua bodemflora en -fauna eigenlijk onderwaterbodems. Op een enkele uitzondering na zijn de vaste

bewoners van de wadplaten van mariene oorsprong. Sommige komen ook wel in dieper water voor, andere zijn speciaal aangepast aan het leven in de getijdzone.

Het voedsel voor de levensgemeenschappen van de wadplaten is gedeeltelijk afkomstig uit het zeewater. Zowel het plankton als het detritus in het zeewater wordt (behalve wanneer de wadplaten droog liggen) door bodemdieren opgevangen en gegeten. Daarnaast kunnen er in en op de wadbodem algen en zeegrassen groeien, doordat het zonlicht de bodem kan bereiken. Er is dus vrij veel voedsel beschikbaar. Het gevolg is een levensgemeenschap met een tamelijk hoog levend gewicht per m². Wel moet deze levensgemeenschap leven onder sterk wisselende milieu-omstandigheden: wisselende wateraanvoer, regen, vorst en warmte. Hieraan zijn relatief weinig soorten aangepast. Het aantal soorten grotere bodemdieren is hier beperkt tot enkele tientallen. Jaarlijks is in de periode van juli tot september de totale biomassa van de bodemdieren het grootst.

De voedselrijkdom heeft tot gevolg, dat na het droogvallen van de zand- en slibbanken grote aantallen vogels verschijnen, die voor hun voedsel afhankelijk zijn van de hier aanwezige bodemdieren. Om er enige te noemen: scholeksters op zoek naar mossels, kokkels en nonnetjes; rosse grutto's en wulpen, die het gemunt hebben op grotere zeeieren en wormen; ruiters, die jagen op zeeduizendpoten en slijkgarnalen. Andere vogels, zoals lepelaars en kluten, zijn door hun bouw en voedingswijze juist aangewezen op de periode met ondiep water boven de platen; een aantal eendesorten heeft weer dieper water nodig.

3.4.1 BODEMFAUNA

Karakteristieke bodemdieren zijn Zeepier, Kokkel, Mossel, Strandgaper en Zager.

De Zeepier leeft van het plankton en detritus dat via een ingenieus filtersysteem in het zand voor zijn kop terechtkomt. De plaats waar Zeepieren zitten is te herkennen aan de typische tandpasta-vormige uitwerpselen op het wad. Met name de staartuiteinden van zeeieren worden gegeten door bodemvissen.

Ook de Kokkel, een tweekleppig schelpdier, komt zeer veel voor. Kokkels leven in de grond; de witte geribbelde schelpen bevinden zich enkele cm onder het bodemoppervlak. Ze leven van plankton; door middel van een paar korte siphon's (adembuizen) staan ze in verbinding met het zeewater. Door hun ondergrondse leefwijze kunnen Kokkelbanken (plaatsen met een grote kokkeldichtheid) vrijwel onzichtbaar zijn, ook al zitten daar soms wel 1000 kokkels per m². Jonge kokkels dienen als voedsel voor vissen en diverse vogelsoorten, oude kokkels worden gegeten door Scholeksters en Eidereenden.

Mossels zijn van nature te vinden in mosselbanken op de wadplaten. Ook zij leven van het plankton in het water. Oudere mosselbanken steken enkele decimeters, en soms wel bijna een meter boven het

omringende wad uit. Dat komt doordat mossels ongewild behalve plankton ook veel slib uit het water filteren. Om niet in dat slib te stikken werken ze zich steeds weer omhoog. Daardoor ontstaan bulten van slib, overdekt met mossels, met daartussen lage plekken. Dit is een zeer bijzonder biotooptype, waarin behalve bruinwieren ook een grote rijkdom aan lagere diersoorten te vinden is.

De Strandgaper wordt tot 15 cm lang en is daarmee de grootste tweekleppige van de Waddenzee. Strandgapers leven op zo'n 20 à 30 cm onder de grond en filteren het wadwater met hun lange siphon. Deze soort bereikt soms dichtheden tot boven de 1000 per m².

Eén van de karakteristieke diersoorten van mosselbanken is de Zager. Deze roofworm, die meer dan 50 cm lang kan worden, leeft in het slik onder en tussen de mosselbanken.

De laatste jaren is uit onderzoek gebleken dat de kokkel- en mosselvisserij in zijn huidige vorm en omvang het behoud en herstel van oude mossel- en kokkelbankbiotopen in de weg staat. Deze karakteristieke biotopen zijn, met name als gevolg van de bovengenoemde vormen van visserij, vrijwel verdwenen uit de Waddenzee. Ten aanzien van zeegrasvelden kan gesteld worden dat één van de voorwaarden, waaraan voldaan moet worden om herstel ervan in het Nederlandse deel van de Waddenzee mogelijk te maken, is het vermijden van bodemversturende activiteiten, waaronder mossel- en kokkelvisserij. Op zijn beurt heeft de overbevissing van kokkels en mossels in voedselarme jaren een grote invloed op de overlevingskansen van vogelsoorten als Eidereend en Scholekster.

3.4.2 VOGELS

De vele vogels die hun voedsel vinden in het droogvallend wad vormen een belangrijk onderdeel van de levensgemeenschap van de wadplaten. Door zijn grootte, en door de centrale plaats die de Waddenzee inneemt in de trekroutes van steltlopers uit Groenland, IJsland, Skandinavië en Noord-Rusland is het wadplatengebied buitengewoon vogelrijk.

Voor ongeveer 50 vogelsoorten (eenden, steltlopers, meeuwen en sterns) is de Waddenzee van vitaal belang omdat hun hele populatie, of althans een aanzienlijk deel daarvan gedurende een deel van het jaar afhankelijk is van het voedsel uit de Waddenzee. Veel van die vogels broeden in de arctische zone tussen oost Canada en het Taymyr schiereiland in noord Siberië. Op weg naar hun overwinteringsgebieden langs de Europese en Afrikaanse kusten is de Waddenzee hun grootste en voedselrijkste tussenstation. Vele van deze vogels hebben een afstand van duizenden kilometers afgelegd vanuit hun broedgebieden om in de Waddenzee weer op krachten te komen en hun energiereserves aan te vullen. Daardoor is de Waddenzee gedurende de voorjaars- en najaarstrek het vogelrijkst: dan zijn er in de Nederlandse Waddenzee ongeveer 1 miljoen vogels aanwezig. Zeer talrijk zijn onder meer Bergeend, Eidereend, Scholekster, Kanoetstrandloper, Bonte strandloper, Rosse grutto, Wulp, Zilvermeeuw en Kokmeeuw.

Niet alleen tijdens de trek hebben vogels een verhoogde voedselbehoefte. Ook tijdens de rui bestaat een grotere behoefte aan voedsel omdat dan nieuwe veren moeten worden gevormd. Tenslotte moeten voor de voortplanting door de vrouwtjes voldoende reserves zijn opgebouwd om de eieren te kunnen produceren.

Het voedsel zoeken is een activiteit die energie kost. Wil dit rendement opleveren, dan moet in ieder geval per tijdseenheid meer energie in de vorm van voedsel worden opgenomen dan er gebruikt wordt voor het zoeken zelf. Perioden van verstoring gedurende het voedsel zoeken betekenen door het gemis aan voedsel en het extra vliegen een verliespost op de energiebalans die later door extra voedsel zoeken moet worden goedgeemaakt. In een volstrekt natuurlijke situatie zullen verstoringen ook af en toe optreden, onder andere door predatoren. Dit zal in het algemeen geen nadelige gevolgen hebben voor populaties. Extra verstoringen kunnen de energiebalans van de vogels echter negatief laten doorslaan. Dit zal eerder het geval zijn in de ruitijd of in de tijd dat de vogels reservevet moeten opbouwen.

De aanwezigheid van een verstoringbron op de platen waarop door vogels voedsel wordt gezocht, heeft tot gevolg dat uit een zone rond de verstoringbron de vogels wegvlugten. De oppervlakte van deze zone hangt af van de mate van verstoring en van de vluchtafstand, die van soort tot soort verschillend is. De kritieke afstand varieert van 300 meter tot 500 meter bij de schuwere soorten. Zolang de verstoring aanhoudt is het daar aanwezige voedsel niet voor de vogels beschikbaar. Dat zou nog geen groot nadeel behoeven te zijn, als elders in het niet verstoorte gebied voedsel in overvloed aanwezig zou zijn. Uit onderzoek echter is gebleken dat het voedselaanbod van de Waddenzee de beperkende factor is voor een aantal soorten vogels. Gedurende een deel van het jaar wordt namelijk al het bruikbare en bereikbare, dat wil zeggen in voor de soorten in voldoende dichtheden voorkomende, voedsel geconsumeerd.

Zolang de platen droogliggen is er van kwetsbaarheid voor verstoring sprake. De lengte van deze periode verschilt al naar gelang de hoogteligging en de hoogte van de waterstand. Zodra de platen weer onder water staan is er van verstoringgevoeligheid geen sprake meer. Naast verstoring door mensen die over de platen lopen (zowel individueel als groepsgewijs) en door boten als deze dicht langs de kant van geulen varen treedt ook verstoring op door laagvliegende vliegtuigen.

De voedselsituatie verschilt per seizoen. Vanaf mei/juni neemt het aanbod toe tot eind augustus en september. Daarna neemt het aanbod geleidelijk af tot aan het eind van de winter en het vroege voorjaar de laagste waarden worden bereikt.

De grootste aantallen vogels worden aangetroffen in de periode augustus tot april. In verband met het voedselaanbod doet de meest kritieke periode zich voor van februari tot en met april. In juni is er een relatief groot aanbod en een relatief klein aantal

vogels. Na juni treedt geleidelijk aan een vermindering op van het voedselaanbod per vogel door het sterk toenemende aantal trekvogels.

Hoewel het Waddengebied als geheel gekenmerkt wordt door een hoge voedselproductie, zijn niet alle platen even rijk aan bodemdieren. Afhankelijk van hoogteligging en bodemsamenstelling treden sterke variaties op in dichtheden en soortensamenstelling. In slibrijke gebieden vinden we vogelsoorten als Kluut en diverse ruitersoorten in relatief grote aantallen, terwijl op meer zandige platen bijvoorbeeld Rosse grutto, Kanoetstrandloper en Scholekster naar de voor hen geschikte voedselorganismen zoeken. De soorten concentreren zich dus in die gebieden die het meest geschikt voor hen zijn. Verstoring heeft daardoor in verhouding een veel groter effect dan zo op het eerste oog uit de omvang van de verstoring kan worden afgeleid.

Factoren die van invloed zijn op de voedselsituatie zijn bepaalde vormen van visserij (onder andere kokkelvisserij) en de toename van troebeling van het water door havenaanleg, zandwinning, speciestort en dergelijke. Troebeling kan leiden tot afname van de primaire productie (plantengroei) en is van nadelige invloed op de groei van kokkels en mossels.

3.4.3 ZEEHONDEN

De zeehonden in de Waddenzee behoren tot twee verschillende soorten: de Gewone Zeehond (*Phoca vitulina*) en de Grijs Zeehond (*Halichoerus grypus*).

De Gewone Zeehond is sinds mensenheugenis een karakteristieke en vaste bewoner van de Waddenzee. De jongen kunnen direct zwemmen en worden gedurende de uren van laagwater gezoogd op droogvallende wadplaten. Sinds het van kracht worden van de Natuurbeschermingswet aanwijzing van 1981 is het aantal dieren opgelopen van circa 500 tot meer dan 1000 exemplaren in 1987. De bescherming krachtens de Natuurbeschermingswet (waardoor de rust- en zooggebieden 's zomers kunnen worden afgesloten voor het publiek) heeft daarbij zeker een rol gespeeld. In dezelfde periode is de toename van de stand ook bevorderd door beëindiging van de jacht in Duitsland en de opvang en revalidatie van zieke dieren in opvangcentra. Een derde oorzaak van de aantalstoename was de immigratie van jonge zeehonden uit het Duitse deel van de Waddenzee. De geringe jongenproductie door belasting van het milieu met milieuvreemde stoffen is gebleven. Dat laatste is des te zorgwekkender, omdat de stand in 1988 zeer sterk terugliep door een virus-epidemie. Na de epidemie bleken er nog slechts ca. 500 zeehonden in leven. In 1993 is het aantal zeehonden toegenomen tot bijna 1100, mede als gevolg van immigratie uit de Duitse Waddenzee.

De zeehonden verblijven vrijwel het gehele jaar in het Waddengebied. In de winter concentreren ze zich op de diepere geulen, waar ook de vis waarvan ze leven naar toe is getrokken. Zeehonden komen op het land om jongen te werpen, ze te zogen en om

te rusten. Ze zoeken daarvoor bij voorkeur zandbanken op, gelegen vlak langs de diepere geulen, zodat ze in geval van verstoring gemakkelijk snel te water kunnen gaan. Het moederdier zoogt de jongen gedurende vier weken. Dit moet op het droge gebeuren. Verstoringen tijdens de zoogperiode welke aanvangt rond eind juni kunnen leiden tot onvoldoende groei van de jongen, met als gevolgen een minder goede conditie en dientengevolge een verhoogde vatbaarheid voor ziekten en parasieten en tenslotte een verhoogde sterftekans. Daarnaast kan het effect zijn, dat het jong en de moeder zo ver van elkaar verwijderd raken, dat ze elkaar niet meer kunnen vinden. Zo'n jong is dan ten dode opgeschreven, tenzij het wordt gevonden en door mensen grootgebracht.

De periode gedurende welke de Gewone zeehonden het meest gevoelig zijn voor verstoring loopt van 15 mei tot 31 augustus. Zoals hierboven aangegeven verlaagt verstoring de overlevingskans van jonge zeehonden. Bij oudere zeehonden heeft verstoring vooral effect op de ligplaatskeuze. De zeehonden liggen bij laag water op vaste plaatsen: zandbanken met een steile kant, direct gelegen aan een diepe geul. Verstoring kan veroorzaakt worden door mensen die te voet, per vaartuig of per vliegtuig de zeehondenligplaatsen te dicht naderen. Uit onderzoek is gebleken dat 1500 meter in de meeste gevallen een veilige afstand is. Ook niet-recreatieve activiteiten, zoals laagvliegende vliegtuigen en het zoeken naar mosselzaad en kokkelbanken, brengen verstoring teweeg.

De Grijze Zeehond is voor zijn voortplanting in het waddengebied afhankelijk van de stranden van de waddeneilanden, of eventueel van de randen van zandplaten die zo hoog liggen dat ze bij hoge vloed droog blijven. De jongen, die in december/januari geboren worden, gaan namelijk pas één of twee weken na hun geboorte voor het eerst te water. Waarschijnlijk werd de Grijze Zeehond in Nederland in het begin van onze jaartelling uitgeroeid door overbejaging. Sinds de tachtiger jaren heeft zich weer een groep Grijze Zeehonden in de kustzone van de Waddenzee gevestigd, afkomstig van Britse populaties. Aangezien er elk jaar jongen geboren worden mag verwacht worden dat de Grijze Zeehond zich hier bij voldoende bescherming zal kunnen handhaven. In tegenstelling tot de Gewone Zeehond heeft de Grijze Zeehond niet of nauwelijks geleden onder de virusepidemie van 1988. In 1993 is de populatie gegroeid tot meer dan 200 dieren.

3.5 KWELDERS EN ZANDPLATEN

Kwelders vormen de natuurlijke overgang van de Waddenzee naar de duingebieden op de eilanden en het vasteland. Binnen de staatsnatuurmonumenten Waddenzee I en II gaat het om kweldertjes langs de Noordhollandse kust (bij Den Oever, Balgzandschorren en Normerven), de Friese kwelders tussen de Holwerder pier en de Paesummer lannen, de Posthuiskwelder op Vlieland, de kwelder op de Hon (Ameland), de Oosterkwelder op Schiermonnikoog en de kwelders van Rottumerplaat en -oog.

3.5.1 VEGETATIE

De kwelders op de Waddeneilanden hebben een natuurlijke geomorfologie, met fraaie hoogtegradiënten, meanderende kwelderkreken en afwisseling in de mate van natuurlijke drainage. De bodem is er over het algemeen zandig, mede door de invloed van stuivend zand uit de nabijgelegen duingebieden. De binnen het staatsnatuurmonument gelegen eilandkwelders zijn vrijwel alle jonger dan 50 jaar; de oudere kwelders zijn in het verleden ingepolderd. Nieuwe kweldervorming is met name op Schiermonnikoog en Rottumerplaat bevorderd door de aanleg van stuifdijken.

De vegetatie van de eilandkwelders is, mede door de veelheid aan gradiënten, veelzijdig. Tegelijkertijd is de plantengroei specifiek door de invloed van het zoute water. Van zee naar duin gaand vallen verschillende vegetatiezones op: de Zeekraal- en Slijkgrasbegroeiing vlak bij het wad, de Kweldergras-zone iets hogerop, de Lamsoor-velden in de vlakke, niet te hoog liggende delen, de iets hoger gelegen gebieden met Rood zwenkgras, vervolgens de gebieden met Zeerus en de fraaie zones met Rode ogentroost in de buurt van de duinrand. In de uiterste uitlopers van de kwelders, die slechts zelden overstroomd worden met zout water, zijn ook moerasachtige gebieden te vinden met Riet, Watermunt en dergelijke.

De kwelders langs de vastelandskust hebben van nature een ander karakter dan die op de eilanden. De bodem is zwaarder en in plaats van de min of meer geleidelijke overgang naar hoger gelegen delen vormt de zeedijk een abrupte grens met het achterland. Alle binnen het staatsnatuurmonument gelegen vastelandskwelders zijn tot stand gekomen door menselijk ingrijpen in de kwelderbodem. De Noordhollandse kweldertjes zijn ontstaan door zand dat bij dijkverhogingen vrijkwam of kustmatig aangelegd als vogelbroedgebied. Het ontstaan van de Friese Kwelders is in het verleden bevorderd door begreppeling en door de uitvoering van rijkslandaanwinningswerken. Daardoor ontbreken de karakteristieke meanderende kweldergeulen en de verschillen in hoogteligging en drainage van de eilandkwelders. De natuurlijke vegetatiezones op de gradiënt van wad naar achterland zijn veelal goed te herkennen. Afhankelijk van de mate van beweiding en ontwatering ontwikkelen zich binnen deze zones vegetaties met Zeeaster, Zoutmelde of Strandkweek.

3.5.2 VOGELS

Door de veelzijdige vegetatie en de specifieke milieuomstandigheden hebben de kwelders een rijke en bijzondere fauna van ongewervelde dieren. Meer opvallend zijn de grote aantallen broedvogels en de functie van de kwelders als hoogwatervluchtplaats voor steltlopers en meeuwen.

Een aantal vogelsoorten broedt behalve in noordelijker streken ook op de kwelders in het Waddengebied, zoals Eidereenden, meeuwen, sterns en diverse steltlopersoorten. In sommige gevallen bevat de

Waddenzee een aanzienlijk deel van de noordwest-Europese broedpopulatie.

Als broedgebieden worden aangemerkt de gebieden waar kolonies van meeuwen en sterns voorkomen en de gebieden waar Tureluur, Kluut, Lepelaar en plevieren in grote dichtheid broeden. Voor deze soorten is het van groot belang dat jaarlijks voldoende jongen volwassen worden om de natuurlijke en door de mens veroorzaakte sterfte te compenseren. Het verstoren van broedende vogels kan leiden tot het verlaten van het nest, waardoor door afkoeling de legsels verloren gaan, jongen door zand ondergestoven raken of eieren en jongen onder verhoogde predatie van onder andere Zilvermeeuw hebben te lijden. De periode gedurende welke jongen en eieren aanwezig zijn is belangrijk, maar ook de periode daarvoor, waarin territorium- en kolonievorming plaats vinden. Verstoring van sterns tijdens de kolonievorming kan leiden tot het niet vestigen van de kolonie. Daarnaast speelt de aanwezigheid van voldoende niet-verontreinigd voedsel een grote rol. De broedtijd loopt van 15 april tot 31 juli en in bepaalde jaren tot 15 augustus. Deze verlenging van de broedperiode houdt verband met de soms optredende extreem hoge waterstanden, die laat in het broedseizoen broedsels vernietigd hebben, zodat nog een tweede legsel wordt gevormd. De functie van broedgebied is kwetsbaar voor menselijke activiteiten binnen deze gebieden, maar ook voor beweiding. De belangrijkste broedgebieden worden reeds beschermd in het kader van de aanwijzing "Waddenzee I".

De kwelders zijn daarnaast van belang als hoogwatervluchtplaats. Met het ritme van het getij kunnen vogels tweemaal daags een aantal uren fourageren op de droogvallende platen. In de gedwongen rustperiode van twee uur vóór hoogwater tot twee à drie uur na hoogwater concentreren de vogels zich op de hoogwatervluchtplaatsen. De rustende groepen Scholeksters, Rosse grutto's, Kanoet- en Bonte strandlopers kunnen op vele plaatsen in het Waddengebied soms wel tienduizend of meer individuen omvatten. Vaak zijn de hoogwatervluchtplaatsen tevens ruigebied. Dit geldt in het bijzonder in de zomerperiode voor een groot aantal steltlopers. Als hoogwatervluchtplaats verkiezen vogels open plaatsen waar verstoringsbronnen van verre kunnen worden gezien. Uitgestrekte hoogwatervluchtplaatsen worden aangetroffen op kwelderranden, maar ook op bepaalde strandvlaktes. Bij de keuze van hoogwatervluchtplaatsen treedt snel gewoontevorming op. Gebleken is dat individuen jaar na jaar op dezelfde plaatsen terug komen. De hoogwatervluchtplaatsen zijn net als de broedgebieden waar ze voor een deel mee samenvallen, kwetsbaar voor verstoring door de mens. Dit kan veroorzaakt worden door betreding van het gebied of door overvliegende vliegtuigen. Regelmatige verstoring van deze functie heeft meestal tot gevolg dat andere hoogwatervluchtplaatsen worden opgezocht.

3.5.3 ZANDPLATEN EN JONGE DUINFORMATIES

Met name op de oostkant van Ameland, de oostzijde van Schiermonnikoog en de eilanden Rottumeroog en -plaat bevinden zich gebieden die hetzij vrijwel onbegroeid zijn, hetzij bestaan uit

jonge duinformaties. Deze gebieden vormen de overgangen van wad naar duin en van duin en wad naar strand. Het uiterst dynamische biotoop van de jonge duinformaties wordt voor wat betreft de vegetatie gedomineerd door slechts enkele plantesoorten, als Biestarwegras, Helm, Strandhaver en (op aanspoelranden) Zeeraket. Deze gebieden vormen de broedbiotoop van Visdief, Noordse stern en (bij aanwezigheid van schelpenbanken) Dwergstern. Door hun specifieke biotoop en zeldzaamheid zijn deze gebieden van groot belang als onderdeel van het staatsnatuurmonument.

3.6 NATUURSCHOON

Het waddegebied wordt ervaren als een gebied van bijzondere landschappelijke schoonheid. Het weidse karakter, het vrije spel der elementen, de voortdurende wijziging van de grenzen van land en water en de grote vormenrijkdom bieden de mogelijkheid tot het opdoen van wisselende en boeiende ervaringen en zijn wezenlijke kenmerken van het gebied. Essentieel is dat de invloed van de menselijke activiteiten op het landschap in het niet zinkt bij het stempel dat de natuurlijke elementen op de Waddenzee drukken. Het landschap kenmerkt zich door zijn vrijwel ongeschonden en open karakter. Van wezenlijk belang is voorts de in het gebied heersende rust. Een gebied van een dergelijke omvang, waarin de mens zijn verbondenheid met natuur en landschap ten volle kan ervaren, is uniek in Nederland.

4. RECHTSGEVOLGEN VAN DE AANWIJZING

In dit hoofdstuk worden de rechtsgevolgen van de aanwijzing beschreven. Daarbij wordt allereerst ingegaan op de koppeling met de pkb (4.1). Vervolgens wordt besproken de vergunningplicht "sui generis" voor het verrichten van schadelijke handelingen (4.2) en de ontheffingplicht ex artikel 16 voor bezoekers (4.3). Voorts wordt ingegaan op het afsluiten van gebieden (4.4) en tenslotte op de relatie met de Wet Geluidhinder en de Gemeentelijke Verordening Waddenzeegebied (4.5).

In hoofdstuk 5 wordt vervolgens nader ingegaan op de gevolgen van de aanwijzing voor een aantal vormen van gebruik en beheer.

4.1 KOPPELING MET DE PKB

In het kader van de herziene pkb wordt voorzien in een formele koppeling van het vergunningen- en ontheffingenbeleid op grond van de Natuurbeschermingswet aan het pkb-beleid. Op deze wijze wordt een adequaat kader geschapen voor de toetsing via de procedures van de Natuurbeschermingswet van (mogelijk) schadelijke activiteiten aan de hoofddoelstelling van de pkb.

Hoofddoelstelling van de herziene pkb is de duurzame bescherming en ontwikkeling van de Waddenzee als natuurgebied. Meer concreet richt het beleid zich op de duurzame bescherming en een zo natuurlijk mogelijke ontwikkeling van:

- de waterbewegingen en de hiermee gepaard gaande geomorfologische en bodemkundige processen;
- de kwaliteit van water, bodem en lucht;
- de (bodem)fauna en (bodem)flora onder meer omvattende de foerageer-, broed- en rustgebieden van vogels, de werp-, rust- en zooggebieden van zeezoogdieren, met name zeehonden, de kinderkamerfunctie van Noordzeevis en de flora en fauna van de buitendijkse gebieden (waaronder kwelders) en de daaraan grenzende duinen;
- de landschappelijke kwaliteiten, met name de verscheidenheid en het specifieke karakter van het open landschap;
- de belevingswaarde van natuur en landschap.

Menselijke activiteiten met een economische en/of recreatieve betekenis zijn in de Waddenzee mogelijk, mits voldoende afgewogen in het licht van de hoofddoelstelling. Voorgenomen activiteiten in de Waddenzee moeten daarom aan de bovengenoemde doelstelling en beleidslijnen worden getoetst en hiertegen worden afgewogen. Daartoe is in de pkb een afwegingskader opgebouwd, dat uiteraard ook voor procedures in het kader van de Natuurbeschermingswet geldt. Indien een nadere afweging nodig is bij nieuwe activiteiten en bij uitbreiding of wijziging van bestaande activiteiten, dan wordt het volledige afwegingskader gehanteerd.

Het afwegingskader omvat de volgende onderdelen:

- * Ten aanzien van de wijze van besluitvorming geldt dat bij de afweging gebruik dient te worden gemaakt van de best beschikbare informatie omtrent de te verwachten gevolgen van een activiteit op

de diverse beleidsterreinen, met name de gevolgen voor het natuurlijk milieu van de Waddenzee. Er dient rekening gehouden te worden met het cumulatief effect van activiteiten.

- * Ten aanzien van de richting van de besluitvorming geldt dat bij de afweging de maatschappelijke noodzaak dient te worden aangetoond, dat activiteiten in de Waddenzee moeten plaatsvinden. Dit omvat twee aspecten:

- het maatschappelijk belang dat een activiteit vertegenwoordigt
- de lokatiegebondenheid van een activiteit.

Activiteiten die evengoed of beter buiten de Waddenzee kunnen worden uitgevoerd, worden vermeden (het translocatiebeginsel). Naarmate het maatschappelijk belang groter is, zal er eerder aanleiding zijn om een daaraan inherente beïnvloeding van de natuurlijke waarden, binnen randvoorwaarden, toe te staan.

- * Wanneer op basis van de best beschikbare informatie bij de afweging sprake blijkt te zijn van duidelijke twijfel over het achterwege blijven van mogelijk belangrijk negatieve gevolgen voor het ecosysteem, dan zal het voordeel van de twijfel in de richting van het behoud van de Waddenzee gaan (het voorzorgprincipe), hetgeen betekent dat de hoofddoelstelling bepalend is.

Wanneer activiteiten op basis van bovenstaande afwegingscriteria toelaatbaar worden geacht in de Waddenzee is het volgende van toepassing:

- * Bij het gebruik van de Waddenzee worden tenminste de best uitvoerbare technieken toegepast ter voorkoming en/of beperking van negatieve milieu-effecten. Als middel tot het verminderen of voorkomen van negatieve milieu-effecten wordt bij een aantal activiteiten zonering toegepast.
- * In de afweging om tijdelijke of blijvende aantastingen van de natuurwaarden van de Waddenzee te aanvaarden, dient uitdrukkelijk betrokken te worden of schade kan worden gecompenseerd passend binnen de hoofddoelstelling (compensatiebeginsel).

Het pkb-beleid is nader geconcretiseerd in een beheersvisie en beheersplannen. Op basis van de pkb uit 1980 is in 1985 de Algemene Beheersvisie vastgesteld, die weer nader is uitgewerkt in twaalf rijksbeheersplannen (sectorlijn) en in streek- en bestemmingsplannen (facetlijn). De volgende beheersplannen zijn uitgebracht (in enkele gevallen betreft het concepten):

- Natuur (ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij)
- Visserij (ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij)
- Recreatie (ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij)
- Kustbescherming (ministerie van Verkeer en Waterstaat)
- Buitendijkse gronden (ministerie van Verkeer en Waterstaat)
- Bestrijding door verontreiniging door olie (ministerie van Verkeer en Waterstaat)
- Ontgrondingen (ministerie van Verkeer en Waterstaat)
- Water (ministerie van Verkeer en Waterstaat)
- Scheepvaart (ministerie van Verkeer en Waterstaat)
- Kabels en buisleidingen (ministerie van Verkeer en Waterstaat)
- Burgerluchtvaart (ministerie van Verkeer en Waterstaat)
- Militaire activiteiten (ministerie van Defensie)

De planstructuur voor het Waddengebied zal worden vereenvoudigd door

het zoveel mogelijk bundelen van beheersplannen en het opstellen van en maatregelenprogramma. Bij de toetsing van handelingen in het kader van de Natuurbeschermingswet blijft het beleid zoals dat is uitgewerkt in de Algemene Beheersvisie en de verschillende beheersplannen richtinggevend, voor zover dat niet in strijd is met de herziene pkb en totdat één of meerdere nieuwe beheersplannen zijn vastgesteld.

4.2 VERGUNNINGPLICHT

Volgens artikel 21, derde lid, van de Natuurbeschermingswet is het beheer van een staatsnatuurmonument gericht op behoud of herstel van het natuurschoon of van de natuurwetenschappelijke betekenis. Voor het uitvoeren van schadelijke handelingen in een staatsnatuurmonument is een vergunning of ontheffing van de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij vereist.

De Natuurbeschermingswet kent geen kant en klaar stelsel van concrete verboden en verplichtingen. Handelingen in een natuurmonument zullen steeds beoordeeld moeten worden op hun schadelijkheid voor het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied. Voor het verrichten van handelingen die als schadelijk kunnen worden aangemerkt is een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet van de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij nodig. Het spreekt vanzelf dat de vergunningplicht geen inbreuk maakt op lopende Natuurbeschermingswet-vergunningen voor "Waddenzee I". Voor wat betreft de ontheffingplicht zij verwezen naar 4.3.

De Consulent Natuur, Bos, Landschap en Fauna van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (voor adres zie hoofdstuk 6) zal in een concreet geval uitsluitel kunnen geven over de vraag of het al dan niet noodzakelijk is vergunning (of ontheffing) aan te vragen. Bij toetsing geldt het in 4.1. neergelegde afwegingskader als uitgangspunt.

Voor (het verrichten van) de hieronder volgende activiteiten is in principe een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet vereist. In een aantal gevallen hangt de vergunningplicht af van de intensiteit waarmee of de wijze waarop een bepaalde handeling wordt verricht. Daarom wordt in hoofdstuk 5 voor een aantal specifieke gevallen van gebruik van het natuurmonument nadere informatie gegeven over het al dan niet vergunningplichtig zijn en het in dat verband te voeren beleid. Informatie over de te volgen procedure voor het aanvragen van vergunningen is te vinden in hoofdstuk 7.

De volgende activiteiten zijn vergunningplichtig (het betreft een niet-limitatieve opsomming):

- plaatsen of oprichten van gebouwen, bouwwerken of inrichtingen;
- aanleggen c.q. wijzigen van dijken en kaden, indijken van gronden en aanbrengen van landaanwinningwerken;
- aanleggen, verleggen, verruimen, graven, verdiepen, verondiepen of verleggen van vaarwateren en -geulen, greppels, sloten e.d.;

- wijzigen of intensiveren van het bodemgebruik, waaronder agrarisch gebruik en gebruik voor militaire oefeningen;
- in beweiding nemen van gronden;
- gebruik van meststoffen, bestrijdingsmiddelen, groei- en stoorstoffen e.d.;
- storten, bergen, opslaan, deponeren, lozen, verbranden van al dan niet afgedankte of aan hun oorspronkelijke gebruik onttrokken voorwerpen, stoffen, produkten en materialen (w.o. baggerspecie)
- lozen en uitspoelen van huishoudelijk, landbouwkundig en industrieel afvalwater met uitzondering van boezemwater;
- verstoren van het bodemprofiel (verlagen, verhogen, egaliseren, ontginnen, graven, ploegen, frezen e.d.);
- opsporing (seismisch onderzoek) en winning (exploratie en exploitatie) van (diepe) delfstoffen en het toevoegen van stoffen aan de ondergrond in het kader van diepe delfstofwinning;
- ontgrondingen en zand-, klei- en schelpenwinning;
- leggen of aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse leidingen (bijvoorbeeld buis-, melk-, nutsleidingen), kabels, constructies, installaties of apparatuur;
- aanleggen, inrichten, wijzigen en uitbreiden van havens, luchtvaart- en bedrijfsterreinen, waaronder begrepen militaire havens en terreinen en jachthavens;
- intensiveren van het gebruik van luchtvaartterreinen en het instellen van nieuwe militaire laagvliegroutes;
- aanbrengen of inrichten van voorzieningen en faciliteiten ten behoeve van recreatie en buitensport (w.o. vis- en aanlegsteigers en accomodaties voor sportvliegen);
- uitoefenen van schelpdiercultures, waaronder aanleggen, inrichten en verplaatsen van mosselpercelen en hangcultures;
- uitoefenen van de jacht.

4.3. ONTHEFFINGPLICHT

Volgens artikel 16, eerste lid, juncto artikel 21 van de Natuurbeschermingswet is het verboden een staatsnatuurmonument te verontreinigen, daarin planten, bloemen of takken uit te steken, te plukken, af te snijden of te vervoeren, dieren te verontrusten, te vangen of te doden of zulks te pogen of in het algemeen daarin schade aan de natuur toe te brengen.

Dit artikel is met name gericht op de bezoekers (waartoe gerekend worden recreanten, recreatievaarders, sporters, pierenstekers, sport- en beroepsvissers, onderzoekers en dergelijke) van het staatsnatuurmonument. Artikel 16 geldt niet voor personen, voorzover zij handelingen verrichten, die het gevolg zijn van de uitvoering van een overeenkomst welke de eigenaar of gebruiker met hen heeft aangegaan vóór de aanwijzing als staatsnatuurmonument, alsmede voor zover zij handelingen verrichten waarvoor door of namens de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij ontheffing is verleend. Informatie over de te volgen procedure voor het aanvragen van ontheffingen is te vinden in hoofdstuk 6.

Op grond van artikel 16 kunnen activiteiten die schade of verstoring

kunnen veroorzaken worden tegengegaan.

Voor (het verrichten van) de hieronder volgende activiteiten is in principe een ontheffing ex artikel 16 van de Natuurbeschermingswet vereist. In een aantal gevallen hangt de ontheffingplicht af van de intensiteit waarmee of de wijze waarop een bepaalde handeling wordt verricht. Daarom wordt in hoofdstuk 5 voor een aantal specifieke gevallen van gebruik van het natuurmonument nadere informatie gegeven over het al dan niet ontheffingplichtig zijn en het in dat verband te voeren beleid. Informatie over de te volgen procedure voor het aanvragen van ontheffingen is te vinden in hoofdstuk 7.

De volgende activiteiten zijn ontheffingplichtig (het betreft een niet-limitatieve opsomming):

- betreden en/of bevaren van gebieden die op grond van artikel 17 van de Natuurbeschermingswet en/of artikel 461 van het Wetboek van Strafrecht niet toegankelijk zijn (zie 4.3);
- wadlopen;
- betreden van het natuurmonument met niet-aangelijnde huisdieren;
- handmatig en/of mechanisch (machinaal) winnen, rapen, steken, vangen, doden of vervoeren van wadpieren, zagers, mossels, kokkels en andere bodemdieren of het doen van pogingen daartoe;
- uitsteken, plukken, afsnijden of vervoeren van (delen van) planten, bloemen of takken;
- gebruik van draagvleugelboten, luchtkussenvaartuigen, waterscooters, jetski's en soortgelijke vaartuigen en terreinvoertuigen, alsmede het waterskiën en doen waterskiën;
- sneller dan 20 kilometer per uur varen;
- beoefenen van buitensporten (bij voorbeeld crossen, vliegeren (inclusief "vliegervissen"), zeilvliegen, modelbouwsport);
- het gebruik van de luchtkolom boven het natuurmonument voor sportvliegen, reclamevluchten, luchtballonnen, ULV's e.d.;
- verrichten van wetenschappelijk onderzoek (seismisch onderzoek zie 4.1);
- beoefenen van de sport- en beroepsvisserij.

Voor wat betreft het verbod op het verontrusten (oftewel verstoren) van dieren wordt het volgende opgemerkt.

In het natuurmonument dient men zich zodanig te gedragen dat de aanwezige dieren hun normale bezigheden daarvoor niet behoeven te onderbreken. Indien vogelconcentraties en /of rustende zeehonden aanwezig zijn dient men de vaar- of looproute zodanig te kiezen dat de vogels hun normale bezigheden kunnen en durven voortzetten, en dat de zeehonden niet verstoord worden. Van verstoring van vogelconcentraties en rustende zeehonden is sprake wanneer een duidelijke beïnvloeding van het gedrag plaatsvindt als gevolg van een menselijke activiteit. Bij groepen vogels is dit het geval wanneer deze (als groep geheel of ten dele) weglopen en/of wegvliegen en bij rustende zeehonden als van een groep één of meerdere dieren zich in de richting van het water begeven. Dergelijke gedragsbeïnvloedingen worden aangemerkt als overtredingen van artikel 16 van de Natuurbeschermingswet.

Bij betreding (wandelen) betreft het vooral rustende, fouragerende en broedende vogels en zeehonden op de banken. Bij recreatievaart

buiten de betonde vaarwateren en bebakende geulen gaat het in de eerste plaats om duikeenden en andere zwemmende vogels, en eventueel om zeehonden op de banken. De afstand waarop verstoring zich voordoet is uiteraard afhankelijk van de aard en de intensiteit van de verstoringsbron. Voor zowel recreatievaart als betreding betekent het bovenstaande in het algemeen, dat men bij wijze van vuistregel groepen vogels niet dichterbij dient te benaderen dan 500 meter en zeehonden niet dichterbij dan 1500 meter. Dit zijn "veilige" afstanden. De verstoringsafstanden zijn onderwerp van thans lopend onderzoek. Door middel van voorlichting zal aan de resultaten van dit onderzoek aandacht worden besteed.

Ook bij recreatievaart binnen de betonde vaarwateren en bebakende geulen, derhalve buiten het natuurmonument, kan verstoring van zeehonden plaatsvinden. Verstoring kan meestal worden voorkomen door normaal en rustig door te varen. Op den duur kan dan bij zeehonden gewenning optreden. Soms kan de verstoring echter niet voorkomen worden en te sterke vormen aannemen. In zulke gevallen kunnen maatregelen worden getroffen, bij voorbeeld in de vorm van doorvaartbeperkingen.

Zeehonden, die niet aan het voortplantingsproces deelnemen, zoals jonge en zwervende exemplaren, kunnen overigens heel nieuwsgierig zijn en achter boten aanzwemmen. Het spreekt vanzelf dat in zulke gevallen geen sprake is van verstoring.

4.4 AFSLUITEN VAN GEBIEDEN

Volgens artikel 17 van de Natuurbeschermingswet is het verboden, zonder daartoe gerechtigd te zijn, zich te bevinden op een water, dat deel uitmaakt van een staatsnatuurmonument, indien op duidelijk zichtbare wijze is kenbaar gemaakt dat de toegang tot dit water verboden is. Dit artikel wordt eventueel toegepast in combinatie met artikel 461 van het Wetboek van Strafrecht, dat betrekking heeft op een toegangsverbod op grond.

"Wateren" zijn in de Waddenzee alle gebieden die gelegen zijn beneden de gemiddelde hoogwaterlijn. De titel voor het "gerechtigd zijn" is bij staatsnatuurmonumenten gelegen in een privaatrechtelijke betredingsvergunning, afgegeven door of namens de Dienst der Domeinen, gekoppeld aan een publiekrechtelijke vergunning of ontheffing op basis van de Natuurbeschermingswet, voor een bepaalde activiteit in een onder de werking van artikel 17 gebracht gebied.

Op grond van artikel 17 (eventueel in combinatie met artikel 461) is het mogelijk dat (delen van) wateren (dan wel land), al dan niet voor bepaalde delen van het jaar, worden afgesloten ten behoeve van het behoud of herstel van de natuurwetenschappelijke betekenis of het natuurschoon van het natuurmonument.

De gesloten gebieden worden voor zover mogelijk in het veld aangeduid door middel van bebording, betonning en/of bebakening en voorts in ieder geval aangegeven op de door de Chef der Hydrografie van het Ministerie van Defensie uitgegeven Hydrografische Kaart van

de Waddenzee. Deze kaarten worden voor wat betreft de betonning en bebakening jaarlijks herzien en bijgewerkt en geven dus een actueel beeld van de situatie. De op deze kaart aangeduide gegevens met betrekking tot de Natuurbeschermingswet, waaronder de gesloten gebieden, worden voor alle bezoekers van het natuurmonument bekend verondersteld.

4.4.1 ONDER WATER STAANDE GEBIEDEN

Zo nodig kunnen op grond van artikel 17 van de Natuurbeschermingswet en/of artikel 461 van het Wetboek van Strafrecht geulen en watervlaktes worden afgesloten voor bezoekers door middel van speciale (gele) steek- of drijfbakens. Afsluiting voor bezoekers kan in bepaalde omstandigheden nodig zijn in gebieden met grote vogelconcentraties. Omdat tot op heden relatief weinig verstoring plaats vindt bij vogelconcentraties op het open water worden dergelijke afsluitingen op dit moment niet overwogen voor permanent onder water staande gebieden.

Indien in het belang van de natuur in de toekomst toch dergelijke afsluitingen nodig zijn, dan zal dat slechts geschieden gedurende de tijd van het jaar dat er vogelconcentraties aanwezig zijn en na overleg met betrokkenen.

4.4.2 DROOGVALLENDE GEBIEDEN

Droogvallende gebieden kunnen worden afgesloten door het plaatsen van verbodsborden krachtens artikel 461 van het Wetboek van Strafrecht en/of artikel 17 van de Natuurbeschermingswet. Voor zover in het thans aangewezen deel van het staatsnatuurmonument zeehondenligplaatsen aanwezig zijn zullen deze worden afgesloten voor bezoekers. De afsluiting zal volgens dezelfde procedure plaatsvinden als het geval is voor de eerder aangewezen delen van de Waddenzee: na overleg met betrokkenen kunnen deze gebieden (zoals zeehondenligplaatsen) tijdelijk of permanent worden gesloten. De begrenzing van deze gebieden wordt, indien daartoe vanuit de natuurbelangen aanleiding is, jaarlijks bezien en aangepast in overleg met betrokkenen.

Mogelijk zal specifiek voor de Grijsze zeehond instelling van één of meer afgesloten gebieden noodzakelijk zijn. Voor Grijsze zeehonden is een permanent beschermde ligplaats van groot belang, omdat ze in tegenstelling tot Gewone zeehonden zeer beperkt zijn in de keuze van de plaats waar jongen gezoogd kunnen worden. Een dergelijke plek moet namelijk ten eerste dicht bij de Noordzee liggen en ten tweede moet hij zo hoog liggen dat hij bij hoge vloed droog blijft. Door een jaar-rond bescherming van een geschikte ligplaats kan worden bereikt dat de jongen daar ook inderdaad geboren zullen worden.

4.5 RELATIE MET ANDERE INSTRUMENTEN

Naast de Natuurbeschermingswet en de pkb is een groot aantal wetten, verordeningen, regelingen en beleidsplannen van toepassing op de Waddenzee. Een compleet overzicht valt buiten het kader van deze toelichting, maar enige aandacht is op zijn plaats.

Ten opzichte van andere wettelijke regelingen geldt het principe van meersporigheid. Daarbij is het regime van de Natuurbeschermingswet imperatief, dat wil zeggen dat voor alle activiteiten die schadelijk (kunnen) zijn voor natuurwaarden of die ontsierend zijn, het vergunning- of ontheffingvereiste geldt, ongeacht of de betreffende activiteit al in andere kaders is getoetst.

De reeds in 4.1. besproken pkb-beheersplannen vervullen een intermediaire functie als bindende schakel tussen de verschillende reguleringssporen, Voorts vervullen zij een functie als toetsingskader bij de vergunningverlening, waardoor procedures eenvoudiger en sneller kunnen verlopen.

Bestaande coördinatieregelingen (zoals in het kader van de Wet Milieubeheer) en coördinatie-afspraken (zoals de Intentieverklaring CCW) kunnen voor een groot deel een adequate afstemming en coördinatie garanderen. Waar nodig kunnen, bijvoorbeeld in het kader van het Regionaal CCW, nadere afspraken worden gemaakt over verdergaande afstemming.

4.5.1 WET GELUIDHINDER

Ingevolge de Wet Geluidhinder worden onder meer staatsnatuurmonumenten en wetlands aangewezen als verplicht stiltegebied. Uit hoofde van de status van wetland is de Waddenzee reeds grotendeels aangewezen als verplicht stiltegebied. Voor zover het wetland daarvoor niet in aanmerking komt, zijn delen van de waddenzee op de uitzonderingenlijst geplaatst. De aanwijzing van "Waddenzee II" brengt in de situatie van stiltegebieden en gebieden op de uitzonderingenlijst geen wijziging. In de provinciale verordeningen stiltegebied Waddenzee is bepaald welke activiteiten wel of niet zijn toegestaan.

4.5.2 GEMEENTELIJKE VERORDENING WADDENZEEGEBIED

De Gemeentelijke Verordening Waddenzeegebied is, op het grondgebied van enkele gemeenten na, op de gehele Waddenzee van toepassing. De verordening heeft binnen het staatsnatuurmonument een aanvullende werking ten opzichte van de Natuurbeschermingswet. Buiten de natuurmonumenten heeft de verordening een zelfstandige status en wordt beoogd een beschermingsniveau te bereiken dat overeenkomt met de toepassing van de Natuurbeschermingswet.

5. GEBRUIK EN BEHEER

Zoals opgemerkt is volgens artikel 21, derde lid, van de Natuurbeschermingswet het beheer van een staatsnatuurmonument gericht op het herstel van het natuurschoon of van de natuurwetenschappelijke betekenis.

In aanvulling op de rechtsgevolgen van de aanwijzing, zoals beschreven in het vorige hoofdstuk, wordt hieronder aangegeven op welke wijze de diverse vormen van gebruik en beheer van de Waddenzee in overeenstemming kunnen worden gebracht met deze bepaling.

Zoals hiervoor reeds vermeld is bij de toetsing van handelingen op grond van de Natuurbeschermingswet het beleid zoals dat is vastgelegd in de pkb, de Algemene Beheersvisie en de verschillende beheersplannen richtinggevend.

5.1 NATUURBEHEER EN -ONTWIKKELING

Het beheersplan Natuur Waddenzee (1989) schetst een samenhangend beeld van het natuurbeheer in de Waddenzee op basis van onder meer de pkb.

Het natuurbeheer is gericht op een natuurlijke ontwikkeling van de Waddenzee, waarbij de menselijke invloed hierop zo gering mogelijk dient te zijn, zodat alle structuren, soorten planten en dieren die van nature in de Waddenzee thuishoren zich daar kunnen handhaven, ontwikkelen of herstellen. Het in stand houden van natuurlijke processen betekent dat in de meeste spontaan optredende hydrologische en geomorfologische processen niet ingegrepen dient te worden. Ten eerste behoren zij als zodanig tot hetgeen beschermd moet worden, ten tweede garanderen juist deze processen het blijvend functioneren van de verschillende levensgemeenschappen. Daarbij dient bedacht te worden dat "instandhouding" niet betekent dat er een stabiele verdeling tussen geulen en platen dient te zijn. Integendeel: juist het dynamische karakter van het ecosysteem garandeert de levensvoorwaarden voor speciaal daaraan aangepaste organismen. Daardoor kunnen wadplaten, geulen en watervlaktes het in principe zonder ingrepen ten behoeve van het natuurbehoud stellen. Voor de beheerders betekent dit dat hun aandacht vooral uit moet gaan naar de instandhouding van een goede waterkwaliteit, het voorkómen van ingrepen in de natuurlijke processen en het voorkómen van verstoring.

Vandaar dat in het monitoringprogramma voor de Waddenzee behalve aan het volgen van de lopende ontwikkelingen in het ecosysteem ook aan de mogelijke bedreigingen van dat ecosysteem veel aandacht zal worden besteed.

Niet in alle situaties wordt een natuurlijke ontwikkeling nagestreefd. Het kwelderareaal wordt met het oog op de specifieke waarden gehandhaafd. Daartoe worden onder meer de stuifdijken op de eilanden in stand gehouden. Om een zo natuurlijk mogelijke overgang naar de meer dynamische gebieden te verkrijgen, zal het stuifdijkonderhoud in de overgangsgebieden extensief zijn.

Kwelderwerken langs de vastelandskust worden op zo natuurlijk mogelijke wijze voortgezet. In bepaalde situaties is het selectief en zorgvuldig ingrijpen in het ecosysteem ten gunste van natuurontwikkeling mogelijk (bijvoorbeeld ontpoldering ten behoeve van uitbreiding van het kwelderareaal).

5.2 SCHEEPVAART EN VERVOER

Tot de scheepvaart wordt hier zowel de beroepsmatige als de recreatieve scheepvaart gerekend. Voor wat betreft de recreatieve scheepvaart zij voorts verwezen naar hetgeen in 5.3 is bepaald.

5.2.1 SCHEEPVAART IN HET NATUURMONUMENT

De scheepvaart dient zoveel als mogelijk gebruik te maken van de betonde vaarwateren en/of bebakende geulen. Niettemin blijft scheepvaart in het natuurmonument toegestaan overal waar voldoende water staat voor zover delen van de Waddenzee niet afgesloten zijn krachtens artikel 17 van de Natuurbeschermingswet en/of artikel 461 van het Wetboek van Strafrecht (zie 4.4). De scheepvaart dient zich te houden aan de algemene gedragsregels op het wad, zoals beschreven in 4.3.

Draagvleugelboten, luchtkussenvaartuigen, waterscooters, jetski's en soortgelijke vaartuigen zijn door hun grote actieradius, bereikbaarheid van platen en watervlaktes en in veel gevallen ook door hun geluidsproductie potentieel zeer grote verstoringsbronnen. Draagvleugelboten en luchtkussenvaartuigen kunnen zelfs op plaatsen komen waar men vanouds slechts te voet kon komen. Met waterscooters, jetski's en dergelijke vaartuigen wordt vaak snel gevaren, waardoor een grote kans bestaat op verstoring van zeehonden en vogels. Dat laatste geldt ook voor het waterskiën. Daarom geldt in het natuurmonument, gezien de (potentiële) schadelijkheid voor de natuurwetenschappelijke betekenis, een absoluut verbod op het gebruik van draagvleugelboten, luchtkussenvaartuigen, waterscooters, jetski's en soortgelijke vaartuigen, alsmede voor het waterskiën. Voor deze vormen van gebruik zal ook geen vergunning of ontheffing worden verleend.

Ook andere snelle motorboten, zoals speed- en rubberboten, kunnen verstorend zijn door hun grote snelheid en geluidsproductie. Vandaar dat het harder varen dan 20 km per uur met snelle motorboten (conform het Binnenvaartpolitiereglement) in het gehele natuurmonument niet is toegestaan. Deze snelheidsbeperking geldt niet voor patrouille-, opsporings- en reddingsvaartuigen van de overheden en de reddingmaatschappij wanneer deze in functie zijn. Overigens geldt in het kader van de Gemeentelijke Verordening Waddenzeegebied voor alle motorschepen een verbod op het sneller varen dan 15 km/uur buiten de betonde vaargeulen.

Conform het beleid zoals dat is vastgesteld tijdens de Zesde Waddenzeeconferentie (Esbjerg, 1991) blijft het toegestaan in de nabijheid van de doorgaande vaargeulen droog te vallen. Daarbij

dient "in de nabijheid" als volgt te worden geïnterpreteerd: Bij het droogvallen dient men een positie te kiezen, zodanig dat men tijdens laagwater niet verder dan 200 meter van de bebakening of betonning langs een vaarwater ligt. Deze zone is met opzet zo breed genomen, omdat daardoor in principe elke schipper in staat wordt geacht vóór het droogvallen een zodanige positie te kiezen dat hij altijd op minder dan 200 meter van het vaarwater blijft.

Voor wat betreft het gebruik van plankzeilen en zeekanoën wordt verwezen naar 5.3.3.

5.2.2 SCHEEPVAART BUITEN HET NATUURMONUMENT

De betonde vaarwateren en/of bebakende geulen, zoals aangegeven op de Hydrografische Kaart, vallen buiten de aanwijzing. Het scheepvaartverkeer wordt hier in principe geregeld door middel van andere instrumenten dan de Natuurbeschermingswet, bijvoorbeeld via het Binnenvaartpolitiereglement. Nieuwe ontwikkelingen met eventueel schadelijke gevolgen voor het staatsnatuurmonument zullen evenwel in het kader van de Natuurbeschermingswet worden getoetst aan hun effecten op het staatsnatuurmonument.

Bij vaarroutes door kwetsbare gebieden kunnen (bijvoorbeeld vanwege mogelijke verstoring van vogels en rustende zeehonden) beperkingen met betrekking tot de doorvaarttijd ingesteld worden.

Voor zover het gaat om keuzes tussen wel of niet handhaven van betonning of bebakening in scheepvaartroutes wordt uitgegaan van het beleid zoals dat is vastgelegd in het beheersplan Scheepvaart. Daarin is ondermeer vastgelegd dat over elk wantij een oost-west (en in het geval van Texel: noord-zuid) verbinding gemarkeerd dient te zijn. Binnenkort zal het Vaarwegenplan Waddenzee verschijnen waarin de functie van elke scheepvaartroute wordt aangegeven. Afhankelijk van hun karakter kunnen voor de vaarwateren en -routes verschillende snelheidsregimes van kracht worden.

5.2.3 OVERIG VERVOER

Het parkeren van booreilanden is in het staatsnatuurmonument in verband met de aantasting van natuurschoon niet toegestaan.

Het gebruik van terreinvoertuigen kan grote verstoring op de wadplaten tot gevolg hebben. Daarom zal in principe geen vergunning of ontheffing worden verleend voor het gebruik van terreinvoertuigen in het staatsnatuurmonument.

5.3 RECREATIE

Het Waddengebied vervult een maatschappelijke betekenis in de menselijke behoefte aan ruimte, rust en landschappelijk schoon. Watersport op de Waddenzee is en blijft mogelijk binnen het gegeven van een duurzame bescherming en ontwikkeling van de Waddenzee als natuurgebied.

Door middel van beheerbeleid en zonering wordt voor inpassing van de recreatie in het natuurgebied zorggedragen. In de herziene pkb is

daartoe een kaart met globaal afgewogen recreatieve zonering opgenomen. In het zoneringssysteem, gebaseerd op het Beheersplan Recreatie, is de Waddenzee in drie zones ingedeeld. In de geulen en watervlaktes vindt recreatief medegebruik plaats. Op de meeste wadplaten vindt beperkt recreatief medegebruik plaats. In de (krachtens artikel 17 van de Natuurbeschermingswet en/of artikel 461 van het Wetboek van Strafrecht) afgesloten gebieden vindt géén recreatief medegebruik plaats.

De zonering zal door de provincies nader worden uitgewerkt. Door de gezamenlijke overheden zal een beleid gevoerd dienen te worden dat gericht is op adequate handhaving van de ingestelde zonering en het gevoerde beheersbeleid. Naar de effecten van waterrecreatie op de natuur wordt thans onderzoek gedaan. De resultaten van het onderzoek zullen worden betrokken bij het nader vormgeven van het recreatiebeleid voor de Waddenzee.

In algemene zin geldt dat het gedrag van de bezoekers van het wadgebied niet méér aan banden zal worden gelegd dan noodzakelijk is voor de bescherming van de natuurwetenschappelijke betekenis en het natuurschoon van de Waddenzee. Als uitgangspunt geldt dat de recreatie niet mag leiden tot schade aan de natuurwetenschappelijke betekenis en het natuurschoon van de Waddenzee. In een groot gebied als de Waddenzee kunnen recreatie en natuurbescherming op veel plaatsen samengaan.

Teneinde de bescherming van de natuurwetenschappelijke betekenis en het natuurschoon te waarborgen zal een aantal voorschriften in acht moeten worden genomen. Recreanten dienen zich te houden aan de algemene rechtsgevolgen van de aanwijzing (zie met name 4.3 en 4.4). Voor wat betreft het varen geldt het gestelde in 5.2.1. Specifiek voor verschillende vormen van recreatie geldt voorts het onder 5.3.1 tot en met 5.3.4 gestelde.

5.3.1 HET ZICH BEVINDEN IN HET NATUURMONUMENT

Het zich als bezoeker bevinden in het natuurmonument (bijvoorbeeld in de vorm van betreding van de wadplaten, zwemmen en dergelijke) is toegestaan, met dien verstande dat het verstoren van zeehonden en vogelconcentraties verboden is (zie 4.3) en dat het zich bevinden in gesloten gebieden niet is toegestaan (zie 4.4).

Het onaangelijnd meenemen van honden (en andere huisdieren) kan veel verstoring tot gevolg hebben en is daarom ontheffingplichtig op grond van artikel 16 van de Natuurbeschermingswet.

Ook het gebruik van radio's en andere geluidsapparatuur hoort niet in het staatsnatuurmonument thuis. Dit heeft uiteraard geen betrekking op het gebruik van geluidsapparatuur de veiligheid betreffende en het gebruik van apparatuur op schepen, voor zover dit buiten het schip niet hoorbaar is.

5.3.2 WADLOPEN

In beginsel gelden voor wadlopers dezelfde regels als voor elke voetganger op het wad (zie 5.3.1).

Bij het georganiseerd wadlopen kan soms verstoring van (groepen) vogels niet worden voorkomen. In andere gevallen is een wadlooproute alleen bruikbaar wanneer een afgesloten gebied (ex artikel 17 van de Natuurbeschermingswet) wordt doorkruist. In het reeds eerder onder de Natuurbeschermingswet gebrachte deel van de Waddenzee is dat het geval bij de wadlooproute naar Rottumeroog, omdat de wadstrook ten zuiden van Rottumeroog in zijn geheel afgesloten is voor het publiek.

Voor het volgen van een route waarbij eventueel vogels of zeehonden verstoord kunnen worden en voor het betreden van gesloten gebied is daarom een ontheffing ex artikel 16 van de Natuurbeschermingswet nodig (zie 4.3). Gekoppeld aan een dergelijke ontheffing geldt een absoluut verbod op het meenemen van honden op het wad.

5.3.3 PLANKZEILEN EN ZEEKANOËN

Plankzeilen (surfen) en zeekanoën zijn milieuvriendelijke recreatievormen die zonder problemen in grote delen van de Waddenzee kunnen worden beoefend. Onder bepaalde omstandigheden kunnen deze recreatievormen echter een aanzienlijke verstoring teweeg brengen onder watervogels of zeehonden. Dit kan zich bijvoorbeeld voordoen bij het surfen in de wadplatengebieden wanneer Eidereenden daar tijdens hoogwater al duikend voedsel, zoals Mossels, Kokkels en kreeftachtigen, zoeken. Zeekanoërs kunnen bijvoorbeeld verstoring veroorzaken wanneer zij zich in prieltjes begeven. Plankzeilers en zeekanoërs dienen daarom goed acht te slaan op de aanwezigheid van vogelconcentraties en rustende zeehonden en te vermijden dat deze verstoord worden (zie ook 4.3). Voor plankzeilers en zeekanoërs geldt eveneens het gestelde in 5.2.1 ten aanzien van het droogvallen en het verbod op het bevaren van gesloten gebieden (4.4).

5.3.4 SPORTVISSERIJ

Op grond van het feit dat er geen grote veranderingen in de visstand worden verwacht door het vissen met de hengel is in het kader van de onderhavige aanwijzing voor de hengelsport geen ontheffing voor het vangen en/of doden van vissen op grond van de Natuurbeschermingswet nodig, mits de hengelsport (conform de Visserijwetgeving) met niet meer dan twee hengels per persoon wordt beoefend.

Voor wat betreft de niet-beroepsmatige visserij met staand want (hoekwant, fuiken e.d.) blijft het huidige beleid van kracht. Dat wil zeggen dat op grond van de Visserijwet het aantal fuiken per persoon tot 2 beperkt is, terwijl regels gesteld zijn aan de maximale afmetingen van hoekwant en staand want. Daardoor blijft de invloed van deze vistuigen op de visstand gering. Om verdrinking van zeehonden te voorkomen is het gebruik van een keerwant in fuiken verplicht.

Ook deze vormen van visserij worden in het kader van de Natuurbeschermingswet niet ontheffingplichtig geacht, een en ander met inachtnaam van het voorgaande.

Voor het overige dienen hengelsporters en overige niet-beroepsmatige vissers zich te houden aan de bepalingen in de paragrafen 4.3, 4.4, 5.2 en 5.3.1.

5.4 JACHT

Binnen het staatsnatuurmonument "Waddenzee II" wordt nergens gejaagd. Wel heeft de Staat het jachtrecht bij Wieringen verhuurd aan de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels; deze vereniging maakt van dit recht geen gebruik. Binnen "Waddenzee I" wordt thans nog op enkele plaatsen gejaagd.

Voor de Waddenzee geldt onder meer op basis van de Nota Jacht en Wildbeheer een "nee, tenzij"-beleid, hetgeen inhoudt dat jacht alleen kan plaatsvinden uit oogpunt van wildschadebestrijding en ten behoeve van natuurbehoudsdoelstellingen. Aangezien hieruit voor de Waddenzee geen noodzaak tot bejaging voortvloeit, en gegeven de inbreuk die jacht maakt op de natuurlijke aantalsregulerende processen en op de rust in het gebied, zal de jacht binnen "Waddenzee I" bij herziening van vergunningen worden afgebouwd.

5.5 BEROEPSVISSERIJ

De beroepsvisserij in de Waddenzee is als menselijke activiteit toegestaan binnen de randvoorwaarden van een duurzame bescherming en ontwikkeling van de Waddenzee als natuurgebied. Daarbij wordt gestreefd naar verweving van functies, waarbij voorwaarden kunnen worden gesteld aan de visserij ter beperking van ongewenste effecten. Waar verweving niet mogelijk is wordt zonering toegepast.

De beroepsvisserij kan aantasting van het bestand van beviste soorten en verstoring van vogels en zeehonden op de wadplaten tot gevolg hebben.

De visserij op kokkels, de mosselzaadvisserij en de visserij met bodemvistuigen met wekkerkettingen heeft schadelijke gevolgen voor de instandhouding en de ontwikkeling van waardevolle biotopen als oude mossel- en kokkelbanken en zeegrasvelden. Natuurlijke, rijkgestructureerde en soortenrijke mosselbanken ontbreken vrijwel geheel, doordat jonge, pas gevormde banken vanwege het mosselzaad worden bevist. De restanten zijn niet stabiel genoeg om oude mosselbanken te vormen. Zeegrasvelden zijn vrijwel geheel verdwenen uit de Waddenzee. Herstel is waarschijnlijk mede afhankelijk van de afwezigheid van bodemversturende activiteiten. Het areaal oude kokkelbanken is aanzienlijk afgenomen.

Voorts heeft de mosselzaad- en kokkelvisserij schadelijke gevolgen voor de voedselvoorziening van vogels (vooral Eidereenden en Scholeksters).

Mede in verband met het bovenstaande is aanpassing in het beroepsvisserijbeleid neergelegd in de Structuurnota Zee- en kustvisserij ("Vissen naar evenwicht"). Deze structuurnota is inmiddels behandeld in de Tweede Kamer. Uitgangspunt van het beleid is een verweving van de functies natuur en visserij waar dit

mogelijk is. Voor de verschillende vormen van visserij wordt beleid geformuleerd dat deze verweving van functies mogelijk moet maken. Waar deze verweving niet mogelijk is worden bij wijze van nadere uitwerking van de afspraken van de Waddenzeeconferentie van 1991 te Esbjerg delen van de Waddenzee gesloten voor de visserij.

De uitgifte van vergunningen voor de vaste vistuigen geschiedt op grond van de Visserijwet 1963. Artikel 9, tweede lid, van deze wet biedt de mogelijkheid bij het stellen van regels in het belang van de visserij, mede rekening te houden met de belangen van de natuurbescherming. Het Reglement zee- en kustvisserij 1977 en de daarop gebaseerde Beschikking visserij, visserijzone, zeegebied en kustwateren zijn hiertoe aangepast. Op grond hiervan kunnen ter bescherming van natuurbelangen in de Waddenzee bepaalde voorschriften aan vergunningen, vrijstellingen of ontheffingen worden verbonden, of kunnen deze onder beperkingen worden verleend. Vergunningen in de Waddenzee zullen slechts worden verleend voor zover de instandhouding van de visvoorraden niet in gevaar komt en geen onaanvaardbare aantasting van de natuurwaarden plaats vindt. In bepaalde gevallen zal daartoe tot nadere regelgeving of beperking van het huidige aantal vergunningen worden overgegaan. In te verlenen vergunningen worden zonodig voorwaarden gesteld.

Daar het bemachtigen en doden van dieren (in dit geval vissen, schaal- en schelpdieren), alsmede het verontrusten van dieren (in dit geval vogels en zeehonden) ingevolge artikel 16, eerste lid, van de Natuurbeschermingswet in beginsel verboden is, dient ten behoeve van de diverse vormen van visserij in de aan te wijzen gebieden voorts een ontheffing te worden verkregen. Bij het ontheffingenbeleid voor de Waddenzee zal worden uitgegaan van het in de vastgestelde Structuurnota Zee- en Kustvisserij neergelegde beleid. Dit houdt in dat conform dit beleid ontheffing ex artikel 16 van de Natuurbeschermingswet wordt verleend aan hen, die beschikken over een visserijvergunning als hierboven bedoeld, waarbij zo nodig nadere beperkende voorwaarden kunnen worden gesteld ter voorkoming van verontrusting van zeehonden en vogels. Onder meer kunnen beperkingen worden gesteld aan de toegang tot gebieden die op grond van artikel 17 van de Natuurbeschermingswet c.q. artikel 461 van het Wetboek van Strafrecht zijn afgesloten. Wijziging van de vergunningvoorwaarden, toename van de intensiteit van bevissing en verandering van de vangstmethoden worden van geval tot geval getoetst aan artikel 16 van de Natuurbeschermingswet.

In onderstaande paragrafen wordt het vergunningen- en ontheffingenbeleid voor de verschillende vormen van visserij in het natuurmonument nader uiteengezet. Indien nader onderzoek hiertoe aanleiding geeft en na evaluatie van het hieronder omschreven beleid, is het mogelijk dat nadere beperkende voorwaarden worden gesteld bij de ontheffingen ex artikel 16 ten behoeve van het behoud en herstel van de natuurwetenschappelijke betekenis en het natuurschoon van de Waddenzee.

Niet-beroepsmatige visserij (sportvisserij) is behandeld in 5.3.5. Voor het al dan niet beroepsmatig verzamelen van wadpieren en het

niet beroepsmatig verzamelen (rapen) van schelpdieren en andere bodemfauna zij verwezen naar paragraaf 5.6.

5.5.1 BEROEPSVISSERIJ OP VIS EN KREEFTACHTIGEN

Door de beroepsvisserij met zegen en vaste vistuigen kan de stand van diverse vissoorten plaatselijk (of zelfs in een groot gebied, zoals bij de Aal het geval lijkt te zijn) sterk worden verkleind.

Met name verstoringen van vogels en/of zeehonden op wadplaten, de te geringe herstel mogelijkheden voor kokkel- en mosselbanken en zeegrasvelden en de aantasting van het bestand van de beviste soorten zijn criteria op grond waarvan, in het kader van het Reglement zee- en kustvisserij 1977, tot nadere regelgeving of beperking van het aantal vergunningen wordt overgegaan. Meer concreet zal dit het volgende inhouden:

- Het aantal vergunningen voor de visserij met vaste vistuigen, zoals zegen, staand want, schietfuike, aalfuiken, weren en dergelijke wordt beperkt als ook het aantal en de grootte van de per vergunning toegestane vistuigen.
- Ter voorkoming van het verdrinken van zeehonden, duikeenden en dergelijke wordt voor alle (schiet-)fuike en staande kuilen een keerwant met een maaswijdte van 14 cm verplicht gesteld. Deze verplichting geldt overigens reeds voor recreatievisserij.
- Het aantal vergunningen voor de visserij met sleepnetten wordt niet uitgebreid. Tot een nader te bepalen evaluatiemoment zullen deze vergunningen niet aan andere bedrijven worden verleend c.q. kunnen worden overgedragen. Bij de evaluatie zal worden bezien of met het oog op de natuurwetenschappelijke betekenis van de Waddenzee de vergunningvoorwaarden moeten worden aangescherpt.
- Het aantal vergunningen voor de garnalenvisserij wordt tot een evaluatiemoment in 1998 niet uitgebreid.
- Een aantal droogvallende platengebieden inclusief tussenliggende geulen wordt met ingang van 1993 voor de visserij met bodemvistuigen met wekkerkettingen permanent gesloten. In het jaar 1998 wordt op basis van een in 1997 uit te voeren evaluatie besloten in hoeverre additioneel gebieden worden gesloten.
- Bij de ontheffingen ex artikel 16 van de Natuurbeschermingswet zullen voorwaarden worden gesteld gericht op het voorkómen van verstoring van vogels en zeehonden.

5.5.2 VISSERIJ OP KOKKELS EN MOSSELZAAD

Mede gezien de effecten van de mosselzaad- en kokkelvisserij op de natuurwetenschappelijke betekenis van de Waddenzee zal bij het verlenen van vergunningen op basis van de Visserijwet een terughoudend beleid worden gevoerd.

Meer concreet worden de volgende maatregelen genomen.

- In ieder geval tot het jaar 2000 wordt het aantal vergunningen voor de mechanische kokkelvisserij niet uitgebreid. Het aantal

vergunningen voor de handkokkelvisserij wordt beperkt door overdracht niet toe te staan en geen nieuwe vergunningen te verlenen.

Voor de handkokkelaars en voor de mechanische kokkelvisserij te voet geldt tevens een betredingsverbod van de gebieden die krachtens artikel 17 van de Natuurbeschermingswet en/of artikel 461 van het Wetboek van Strafrecht zijn afgesloten.

- Een aantal droogvallende platengebieden inclusief tussenliggende geulen wordt met ingang van 1993 voor de mosselzaad- en kokkelvisserij (zowel mechanisch als handmatig) permanent gesloten. In 1998 wordt op basis van een in 1997 uit te voeren evaluatie besloten in hoeverre additioneel gebieden gesloten zullen worden.
- In voedselarme jaren wordt 60 % van de gemiddelde voedselbehoefte van vogels in de vorm van kokkels en mosselen voor deze vogels gereserveerd. Het meerdere is beschikbaar voor de visserij. Indien er minder aanwezig is dan deze 60 % dan wordt de Waddenzee in een dergelijk jaar voor de visserij op schelpdieren gesloten.
- Het aantal vergunningen voor de mosselzaadvisserij wordt structureel gefixeerd op het niveau van begin 1992 waarbij per vergunning slechts één vaartuig mag worden ingezet.
- Bij de ontheffingen ex artikel 16 van de Natuurbeschermingswet zullen voorwaarden worden gesteld gericht op het voorkómen van verstoring van zeehonden en vogels.

5.5.3 AANLEG MOSSELPERCELEN

In de Structuurnota Zee- en Kustvisserij is aangegeven dat de ligging van de schelpdierpercelen in de westelijke Waddenzee zal worden geoptimaliseerd, waarbij het totale areaal aan stabiele mosselpercelen met tenminste 200 ha wordt uitgebreid. Door middel van verschuiving en verplaatsing van percelen zal binnen het areaal dat is uitgegeven voor de mosselcultuur getracht worden deze uitbreiding te realiseren. Mocht dit niet door middel van optimalisatie mogelijk blijken dan zal na afronding van de optimalisatie uiterlijk in 1995 worden bezien of tenminste 200 ha extra beschikbaar zal worden gesteld.

Voor de aanleg van percelen in het staatsnatuurmonument is vergunning krachtens de Natuurbeschermingswet vereist. In beginsel worden nieuwe mosselpercelen niet aangelegd in de in het kader van de Natuurbeschermingswet gesloten gebieden, tenzij van deze percelen geen noemenswaardige schade aan de natuurwetenschappelijke betekenis van de gebieden is te verwachten.

Dat kan inhouden, dat dergelijke uitbreidingen niet zullen worden toegestaan, wanneer daarvan een noemenswaardig nadelig effect op het ecosysteem en/of de zeehondenstand te verwachten is.

Een ander aspect dat samenhangt met de cultuur van mossels op percelen is de mogelijkheid dat introductie plaats vindt van tot nu toe onbekende diersoorten en ziekten uit andere gebieden. Dat kan gebeuren wanneer om de één of andere reden bevolking of herbevolking van gebieden in de Waddenzee plaats zou vinden met mossels of andere diersoorten van elders. Voorbeelden van dergelijke diersoorten zijn

Japanse oesters, Palourdes, St. Jacobsschelpen en dergelijke. Het resultaat kan - behalve faunavervalsing - ook zijn dat specifiek in de Waddenzee thuishorende dieren of levensgemeenschappen in aantal afnemen of verloren kunnen gaan. Om introductie van biotoxine veroorzakende algen te voorkomen zullen vooralsnog geen mosselen uit andere gebieden geïntroduceerd mogen worden.

5.6 HET WINNEN VAN WADPIEREN EN ANDERE BODEMDIEREN

Het beleid ten aanzien van het winnen van wadpiere, zagers en andere bodemfauna is vastgelegd in het Beheersplan Natuur. Daarin is vastgelegd dat voor de mechanische winning van wadpiere in het hele pkb-gebied geen nieuwe vergunningen zullen worden verleend en dat geen vergunning zal worden gegeven voor het mechanisch winnen van zagers. Mede met het oog op de sluiting van Balgzand/Breehorn voor bodemberoerende vormen van visserij in het kader van de Structuurnota Zee- en Kustvisserij wordt gestreefd naar verplaatsing van de mechanische wadpiewinning uit dit gebied.

Het handmatig winnen van wadpiere en zagers anders dan voor direct eigen gebruik zal zonder ontheffing slechts in nader op de kaart aangegeven gebieden toegestaan zijn. Daarbij zal ook in die gebieden geen toestemming worden verleend voor het winnen van wadpiere en zagers op of in de directe nabijheid van mosselbanken en in gebieden die vanwege de bodemfauna ook voor andere vormen van bodemfauna-exploitatie zijn gesloten. Zolang deze gebieden niet zijn aangewezen wordt de ontheffing geacht te zijn verleend, behoudens in de artikel 17-gebieden.

Het rapen van mossels voor eigen consumptie tot een maximum van 10 kg per persoon per dag is zonder ontheffing toegestaan, behoudens in de artikel 17-gebieden en de voor mossel- en kokkelvisserij gesloten gebieden. Het (al dan niet beroepsmatig) rapen van andere schelpdieren of het rapen van mossels onder andere omstandigheden is ten alle tijde ontheffingplichtig (zie onder meer 5.5.2). In principe worden hiervoor geen ontheffingen verleend.

Voor de winning van andere dan de hierboven genoemde soorten, zoals zeemos (*Laomeda spec.* en *Sertularia cupressina*), mesheften enzovoorts zal geen ontheffing worden afgegeven.

5.7 ZAND- EN SCHELPEWINNING EN ONTGRONDINGEN

Voor zover wingebieden buiten de betonning van de vaargeulen liggen heeft de winning van bodemmateriaal rechtstreeks invloed op het staatsnatuurmonument. Daarnaast kunnen zich zowel bij winning in het staatsnatuurmonument als bij winning in de vaargeulen indirecte effecten voordoen door de troebeling die bij de winning ontstaat. Ten aanzien van zand- en schelpewinning geldt een terughoudend beleid, dat is vastgelegd in het pkb-Beheersplan Ontgrondingen. Op basis van onderzoek zal worden besloten of zandwinning beperkt kan worden tot het noodzakelijk waterstaatkundig onderhoud. Winningen op basis van vigerende ontgrondingsvergunningen zijn niet vergunningplichtig in het kader van de Natuurbeschermingswet. Een vergunning zal wel nodig zijn wanneer veranderingen in de feitelijke

winsituatie optreden, zoals uitbreiding van het aantal locaties en verandering van de benutting van de bestaande locaties. Vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet is eveneens nodig voor nieuwe winningen en ontgrondingen in het staatsnatuurmonument.

5.8 BAGGERSPECIE

Vrijwel alle baggerspecie die uit havens en geulen wordt gebaggerd wordt in een (vaar)geul gestort. Van daaruit kan het zich verspreiden over en bezinken in gebieden die als staatsnatuurmonument zijn aangewezen, namelijk op wantijen, op slikkige platen nabij de vastelandskust of op kwelders. Het natuurmonument kan beïnvloed worden door onder meer verhoogde troebeling en door het vrijkomen van eventueel in het slib aanwezige verontreinigingen.

Het beleid ten aanzien van dumping van baggerspecie is verwoord in het pkb-Beheersplan Water. Het huidige beleid is dat baggerspecie in diep, stromend water wordt gestort, zodat het slib zich op natuurlijke wijze opnieuw over een kombergingsgebied verdeelt. Alleen baggerspecie uit de Waddenzee en daarmee in open verbinding staande havens komt voor eventuele storting in de Waddenzee in aanmerking. Voor verontreinigde baggerspecie, die volgens het in voorbereiding zijnde beoordelingssysteem niet in de Waddenzee kan worden gestort, dient een oplossing buiten de Waddenzee te worden gevonden.

Stortingen binnen het natuurmonument zijn in ieder geval vergunningplichtig in het kader van de natuurbeschermingswet.

Behalve de verontreinigingsgraad van de te storten specie bepaalt ook de totale hoeveelheid specie in hoeverre storting ervan een nadelige invloed zou kunnen hebben op de kwaliteit van het slib dat zich uiteindelijk op wantijen en kwelders afzet. Vandaar dat voor stortingen binnen of buiten het natuurmonument die meer dan een bepaalde, nader te omschrijven verontreinigingslast inhouden vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet zal moeten worden verkregen. Dat betekent dat dan behalve de verontreinigingsgraad ook de hoeveelheid te storten specie een rol zal spelen bij een beslissing over het al dan niet toestaan van een storting.

5.9 LOZINGEN

Voor het beleid ten aanzien van lozingen wordt aangesloten bij het beleid zoals dat is vastgelegd in het pkb-Beheersplan Water en zoals dit is aangescherpt op de Zesde Waddenzeeconferentie (Esbjerg, 1991).

Aangezien vrijwel alle lozingen in en rond het staatsnatuurmonument via het water invloed hebben op het ecosysteem zal, conform het pkb-beleid, het belang van de natuur zwaar wegen bij elke beslissing over lozingen in de Waddenzee. Dientengevolge zal over alle te verlenen lozingsvergunningen (in het kader van de Wet

verontreiniging oppervlaktewateren) overleg plaats vinden tussen het Ministerie van Verkeer en Waterstaat en het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.

Voor zover het gaat om lozingen waarvan het mogelijk is dat ze door hun concentratie van milieuvreemde stoffen of door hun hoeveelheid schade kunnen doen in het staatsnatuurmonument zal een vergunning krachtens de Natuurbeschermingswet nodig zijn alvorens tot lozing in het staatsnatuurmonument kan worden overgegaan.

De Natuurbeschermingswet is niet van toepassing voor zover het gaat om niet rechtstreeks bepaalde lozingen. De uitspoeling van boezemwater en de verontreiniging vanuit diffuse bronnen (bijvoorbeeld via de Rijn) kan daarom buiten beschouwing worden gelaten.

5.10 KABELS, BUISLEIDINGEN EN DERGELIJKE

Voor de aanleg van kabels, buisleidingen, hoogspanningsleidingen en dergelijke binnen het staatsnatuurmonument is vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet nodig. Het vigerend beleid ten aanzien van kabels en buisleidingen is vastgelegd in het pkb-Beheersplan Kabels en Buisleidingen.

Er worden geen vergunningen voor nieuwe buis- en ondergrondse hoogspanningsleidingen verleend, tenzij (inter)nationale belangen dit onvermijdelijk maken. Zo nodig zullen voorwaarden worden gesteld aan het tracé, de methode van uitvoering en de tijd van het jaar waarin de werkzaamheden plaats vinden. Wanneer een leiding bestemd is voor het vervoer van toxische substanties (olie, gas met condensaat, chemicaliën) zullen ook de kans op calamiteiten en de effecten daarvan worden meegewogen in beslissingen over het al dan niet toestaan van de aanleg van dergelijke leidingen.

Aanleg van (nuts)leidingen dient tot een minimum te worden beperkt. Bij aanleg dient te worden aangesloten bij bestaande leidingzones.

5.11 SEISMISCH ONDERZOEK, EXPLORATIE- EN EXPLOITATIEBORINGEN

Bij seismisch onderzoek kunnen verstoringen plaats vinden. Vandaar dat voor het verrichten van seismisch onderzoek vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet nodig is. Aanvragen worden zorgvuldig afgewogen. Seismisch onderzoek dient plaats te vinden volgens de best bestaande methoden, gericht op het tot een minimum beperken van verstoring van vissen, vogels en zeehonden door de keuze van de onderzoeksmethode en -periode. De toelaatbaarheid van seismisch onderzoek buiten de in concessie uitgegeven gebieden zal worden afgewogen nadat terzake éénmalig een milieu-effect-rapportage is opgesteld.

In het concessiegebied Zuidwal wordt op één lokatie aan de vaargeul het Inschot gewonnen. Tot 1994 zullen nieuwe boringen binnen de concessiegebieden niet plaatsvinden (moratorium). Buiten de huidige concessiegebieden zullen er in de toekomst geen exploratie- en exploitatieboringen verricht worden. Nieuwe aanvragen om boorvergunningen worden, zoals neergelegd in de pkb, niet ingewilligd om mogelijke cumulatieve van negatieve gevolgen voor de

Waddenzee door mijnbouwactiviteiten te voorkomen. Het gehele, niet in concessie uitgegeven deel van de Waddenzee wordt daarmee van boorwerken ten behoeve van de opsporing en winning van diepe delfstoffen gevrijwaard. Uit oogpunt van natuurbehoud is voorts verlenging van het moratorium wenselijk. Dit is onderwerp van nader kabinetsoverleg met de concessionarissen.

Voor het verrichten van exploratie- en exploitatieboringen en voor de aanleg van de benodigde aan- en afvoerleidingen is vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet nodig. Dergelijke vergunningen zullen slechts onder strikte voorwaarden worden verleend, en dan nog alleen voor zover deze boringen plaats zullen vinden binnen de concessiegebieden en indien de concessiehouder aannemelijk heeft kunnen maken dat noch de boring, noch een eventuele calamiteit gevaren oplevert voor het ecosysteem van de Waddenzee.

5.12 BURGERLUCHTVAART

Bij geringe vlieghoogten kan de kleine luchtvaart grote verstoring veroorzaken op het wad (voedselzoekende vogels, zowel bij laag- als bij hoogwater en bij rustende zeehonden), alsmede in duin en kweldergebieden (broedende en rustende vogels). Maatregelen met betrekking tot vlieghoogten en -routes in het kader van een Algemene Maatregel van Bestuur op basis van de Luchtvaartwet zijn in voorbereiding. De minimaal toegestane vlieghoogte voor kleine luchtvaart en helicopters boven de Waddenzee wordt 450 meter, met corridors naar de vliegvelden op de Waddeneilanden en bij De Kooij. In die corridors zal op werkdagen minimaal 210 meter, en in de weekends op minimaal 300 meter hoogte gevlogen mogen worden.

Voor zover burgerluchtvaart boven de Waddenzee plaats heeft boven de genoemde hoogten is de Natuurbeschermingswet niet van toepassing. Voor deze vliegactiviteiten is derhalve geen vergunning of ontheffing op grond van deze wet vereist. Voor inspectie-, opsporings-, reddings- en ambulancevluchten is geen vergunning of ontheffing vereist.

Voor zover de Waddenzee is aangewezen als stiltegebied krachtens de Wet Geluidhinder geldt het beleid dat ULV's een afstand van 1500 m tot het stiltegebied moeten houden. Als gevolg hiervan is het gebruik van ULV's op basis van de Wet Geluidhinder in de praktijk boven het grootste deel van de Waddenzee reeds niet toegestaan. Uitzonderingen hierop zijn mogelijk voor handhavingsdoeleinden en wetenschappelijk onderzoek. Voor dit laatste is ontheffing op grond van de Natuurbeschermingswet vereist.

5.13 MILITAIR GEBRUIK

Het militair gebruik van de Waddenzee is in het kader van het pkb-beleid neergelegd in het concept-beheersplan Militaire activiteiten. In het verlengde van beleidsuitspraken in de Defensienota is in het kader van de Evaluatienota Structuurschema Militaire Terreinen bezien in hoeverre militaire activiteiten niet

evengoed elders kunnen worden uitgevoerd en of zij niet zodanig gesitueerd kunnen worden dat de milieuhinder zoveel mogelijk beperkt wordt. Het pkb-beleid blijft gericht op vermindering van militaire activiteiten in de Waddenzee en op het voorkomen van geluidsoverlast, schade en verontreiniging van bodem, water en lucht.

De militaire activiteiten in of nabij de Waddenzee betreffen voornamelijk schiet- en vliegactiviteiten. In het kader van de Evaluatienota zullen de Koninklijke marine en de Koninklijke landmacht geen gebruik meer maken van de schietterreinen Lutjeswaard en Nieuwe Haventerrein, waardoor een onveilige zone van 34.000 ha vervalt. Op Vlieland bevindt zich de schietrange Vliehors van de Koninklijke luchtmacht en op Terschelling ligt de Navo-schietrange Noordvaarder. De range Noordvaarder is met ingang van 1992 in de maanden juli en augustus gesloten. Door het kabinet wordt in het kader van het pkb-beleid gestreefd naar beëindiging van het gebruik van de Noordvaarder op zo kort mogelijke termijn, doch uiterlijk in 1995. Op de range Vliehors zal voor het afwerpen van oefenbommen voor zover mogelijk gebruik worden gemaakt van een vliegpatroon, waarbij meer over de Noordzee wordt gevlogen en de Waddenzee meer wordt ontzien.

Het gebruik van een laagvliegroute voor straalvliegtuigen, die de Waddenzee kruist, is opgeschort in afwachting van een Navo-studie over de behoefte aan laagvliegen. Het streven van het kabinet is gericht op het beperken en zo mogelijk opheffen van militaire laagvliegroutes boven de Waddenzee.

Tussen de vliegbasis Leeuwarden en de eilanden Terschelling en Vlieland vinden helicoptervluchten plaats voor bijstand bij schietoefeningen op de ranges. Te zijner tijd vervalt de helihaven op Terschelling. Bij helicoptervluchten dienen zeehonden- en vogelconcentraties zoveel mogelijk gemeden te worden.

Op Vlieland is het Cavalerieschietkamp gevestigd. Hier wordt van 1 september tot 15 april geschoten met tankgeschut en boordmitrailleurs. Het aantal schoten in de toekomst kan met 20 % afnemen door een verminderde opleidingsbehoefte. De onveilige zone van de schietbaan in de Marnewaard (Lauwersmeer) strekt zich voor een groot deel over de Waddenzee uit. Het aantal schoten zal hier naar verwachting met 15 % kunnen afnemen.

Het huidige gebruik en beheer met betrekking tot militaire activiteiten in de Waddenzee is toegestaan zonder vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet. Nieuwe activiteiten en/of uitbreiding van bestaande activiteiten worden getoetst aan de bepalingen van de Natuurbeschermingswet.

6. **HANDHAVING EN TOEZICHT**

Toezicht op de naleving van de Natuurbeschermingswet zal worden uitgeoefend door personeel van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.

Met de opsporing van de bij de wet strafbaar gestelde feiten zijn belast zij die daartoe door de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij zijn aangewezen. Dit geldt onder meer voor het personeel van de drie inspectievaartuigen van de Directie Natuur, Bos, Landschap en Fauna. Daarnaast vindt opsporing plaats door de in artikel 141 van het Wetboek van Strafvordering aangewezen personen.

De activiteiten van de verschillende diensten op het gebied van toezicht en inspectie in de Waddenzee worden op elkaar afgestemd. De Samenwerkende Inspectie Waddenzee (SIW) is een met dat doel op vrijwillige basis gevormd samenwerkingsverband van alle bij inspectie en beheer van de Waddenzee betrokken rijksdiensten, zoals Rijkswaterstaat/Directoraat-Generaal Scheepvaart en Maritieme Zaken, Directie Visserijen, Directie Natuur, Bos, Landschap en Fauna, Marine, Marechaussee, Rijkspolitie te Water en Douane.

Daarbij speelt de Centrale Meldpost Waddenzee (CMW; marifoonkanaal 4; telefoon 05620-3100) in de Brandaris op Terschelling als "loket" voor het ontvangen van meldingen van verstoringen, verontreinigingen e.d. een belangrijke rol. Meldingen kunnen hier 24 uur per dag worden doorgegeven.

Meldingen van verstoringen, verontreinigingen, onregelde vaarwegmarkeringen, vogelolieslachtoffers e.d. kunnen voorts worden doorgegeven aan de inspectievaartuigen van de Directie Natuur, Bos, Landschap en Fauna:

- * Phoca (tel.: 06-52106326; westelijke Waddenzee)
- * Krukel (tel.: 06-52107464; Waddenzee tussen Terschelling en Schiermonnikoog)
- * Harder (tel.: 06-52105398; oostelijke Waddenzee en Dollard).

7. INLICHTINGEN

Vragen over de toepassing van de Natuurbeschermingswet in het Waddengebied en over vergunningen en ontheffingen kunnen worden gericht aan de Consulente Natuur, Bos, Landschap en Fauna van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij in de desbetreffende provincie:

- de Consulente te Groningen: Postbus 30027, 9700 RM Groningen (tel. 050-207207);
- de Consulente te Friesland, tevens coördinerende Consulente voor het Waddengebied: Postbus 2003, 8901 JA Leeuwarden (tel. 058-955255);
- de Consulente te Noord-Holland: Postbus 3005, 2001 DA Haarlem (023-301234).

Vergunningen en ontheffingen dienen schriftelijk te worden aangevraagd bij het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Directie Natuur, Bos, Landschap en Fauna, Postbus 20401, 2500 EK Den Haag. Waar het gaat om ontheffingen ten behoeve van de georganiseerde wadloopsport en rondvaarttochten kan schriftelijk ontheffing worden aangevraagd via de Consulente NBLF.

Bij de behandeling van aanvragen om vergunning of ontheffing dient in de regel rekening te worden gehouden met een behandelingstermijn van circa drie maanden.

Ontheffingen voor de beroepsmatige uitoefening van de visserij in de Waddenzee behoeven niet apart te worden aangevraagd, doch zullen worden afgehandeld in het kader van vergunningprocedures op grond van de visserijwetgeving.